

Centrum Działania Profilaktycznych

Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych

Gmina Ruciane-Nida

2025

Centrum Działania Profilaktycznych

ul. Kościuszki 39a
32-020 Wieliczka

Diagnoza wykonana na zlecenie Gminy Ruciane-Nida

Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych przeprowadzona została w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Ruciane-Nida

Spis treści

1. Wprowadzenie	7
1.1. Czym jest diagnoza problemów społecznych	7
1.2. Podstawowe pojęcia i terminy	8
1.3. Metodologia badań społecznych - zagadnienia ogólne	12
2. Charakterystyka Gminy i infrastruktura społeczna	14
2.1. Opis Gminy	14
2.2. Występowanie problemów społecznych na terenie Gminy Ruciane - Nida	15
2.2.1. Analiza danych zastanych	16
3. Metodologia badań	18
3.1. Zastosowane metody oraz przebieg badań	18
4. Charakterystyka przebadanej próby	20
4.1. Uczniowie szkół podstawowych	20
4.2. Uczniowie szkół ponadpodstawowych	22
4.3. Dorośli mieszkańcy	23
4.4. Rodzice uczniów	28
4.5. Pracownicy oświaty	31
4.6. Sprzedawcy napojów alkoholowych	34
5. Badania uczniów szkół i dorosłych mieszkańców	35
5.1. Alkohol	35
5.1.1. Alkohol – przekonania i spożycie wśród uczniów szkół podstawowych	35
5.1.2. Alkohol – przekonania i spożycie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	40
5.1.3. Spożycie alkoholu przez uczniów w porównaniu do badań ogólnopolskich	43
5.1.4. Spożycie alkoholu przez uczniów w porównaniu do innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych	44
5.1.5. Spożycie alkoholu wśród dorosłych	44
5.1.6. Spożycie alkoholu wśród dorosłych w porównaniu do badań ogólnopolskich	49
5.1.7. Spożycie alkoholu wśród dorosłych w porównaniu do innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych	49
5.2. Narkotyki	50

5.2.1. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów szkół podstawowych	50
5.2.2. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	53
5.2.3. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród dorosłych	57
5.2.4. Spożycie narkotyków wśród dorosłych w porównaniu do badań ogólnopolskich	60
5.3. Nikotyna	61
5.3.1. Rozpowszechnienie spożycia nikotyny wśród uczniów szkół podstawowych	61
5.3.2. Rozpowszechnienie spożycia nikotyny wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	66
5.3.3. Palenie papierosów – porównanie uczniów do próby ogólnopolskiej	71
5.4. Leki i napoje energetyczne	72
5.4.1. Zazywanie leków i spożywanie napojów energetycznych wśród uczniów szkół podstawowych	72
5.4.2. Zazywanie leków i spożywanie napojów energetycznych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	76
5.5. Uzależnienia behawioralne	79
5.5.1. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród uczniów szkół podstawowych	79
5.5.2. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	86
5.5.3. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród dorosłych	90
5.5.4. Hazard i inne uzależnienia behawioralne wśród dorosłych	93
5.6. Przemoc	95
5.6.1. Problem przemocy w opinii dorosłych mieszkańców	95
5.6.2. Problem przemocy w opinii rodziców	102
5.6.3. Problem przemocy w opinii pracowników oświaty	106
5.6.4. Problem przemocy w opinii uczniów szkół podstawowych	109
5.6.5. Problem przemocy w opinii uczniów szkół ponadpodstawowych	114
5.7. Diagnoza szkolna	117
5.7.1 Funkcjonowanie szkół w opinii rodziców	118

5.7.2 Funkcjonowanie szkół w opinii pracowników oświaty	126
5.8. Inicjacja seksualna wśród uczniów	137
5.9. Warunki podczas wypełniania ankiety	138
6. Profilaktyka	139
6.1. Podstawowe informacje na temat profilaktyki uzależnień	139
6.2. Działania profilaktyczne w Gminie Ruciane - Nida – analiza danych zastanych	141
6.3. Udział uczniów w działaniach profilaktycznych	142
6.3.1. Szkoły podstawowe	142
6.3.2 Szkoły ponadpodstawowe	145
6.4. Relacje z dorosłymi i rówieśnikami wśród uczniów	147
6.5. Działania profilaktyczne w opinii mieszkańców	150
6.6. Dostępność alkoholu i narkotyków w środowisku lokalnym	153
6.6.1. Uczniowie szkół podstawowych	153
6.6.2. Uczniowie szkół ponadpodstawowych	158
6.6.3. Badanie sprzedawców napojów alkoholowych	163
7. Podsumowanie i wnioski	168
7.1. Postrzegane problemy społeczne na terenie Gminy Ruciane - Nida	168
7.1.2. Problemy społeczne zdaniem przedstawicieli lokalnych instytucji – dane z wywiadu fokusowego	172
7.2. Alkohol	173
7.2.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	173
7.2.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	173
7.2.3. Wnioski dotyczące dorosłych mieszkańców	174
7.3. Narkotyki	175
7.3.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	175
7.3.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	175
7.3.3. Wnioski dotyczące dorosłych	176
7.4. Nikotyna	177
7.4.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	177

7.4.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	177
7.5. Leki i napoje energetyczne	178
7.5.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	178
7.5.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	179
7.6. Uzależnienia behawioralne	180
7.6.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	180
7.6.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	181
7.6.3. Wnioski dotyczące dorosłych	181
7.7. Przemoc	182
7.7.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	182
7.7.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	183
7.7.3. Wnioski dotyczące dorosłych mieszkańców	184
7.7.4. Wnioski dotyczące rodziców	184
7.7.5. Wnioski dotyczące pracowników oświaty	185
7.8. Diagnoza szkolna	185
7.8.1. Wnioski dotyczące rodziców	185
7.8.2. Wnioski dotyczące pracowników oświaty	187
7.9. Dostępność substancji w środowisku lokalnym	188
7.9.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	188
7.9.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	189
7.9.3. Wnioski dotyczące sprzedawców napojów alkoholowych	190
8. Rekomendacje	190
8.1. Profilaktyka przedszkolna	194
8.2. Profilaktyka szkolna - szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne	195
8.3. Profilaktyka uzależnień behawioralnych	198
8.4. Profilaktyka problemu narkotykowego	200
8.5. Programy monitorowania sprzedaży alkoholu metodą „tajemniczego klienta”	201
8.6. Problem przemocy domowej – „Niebieskie Karty”	202

1. Wprowadzenie

1.1. Czym jest diagnoza problemów społecznych

Diagnoza ma na celu dostarczenie lokalnej społeczności szczegółowej wiedzy na temat problemów, które występują w danym miejscu. Powinna ona stanowić podstawę działań mających na celu rozwiązywanie wskazanych problemów poprzez odpowiadanie na potrzeby lokalnej społeczności i poprawę jakości jej życia. Bez dobrego rozpoznania problemów, a także zidentyfikowania ich źródeł trudno o skuteczną receptę na ich rozwiązanie.

Dobrze prowadzona diagnoza społeczna polega nie tylko na badaniu problemów i potencjału lokalnej społeczności oraz rekomendowaniu działań służących ich rozwiązywaniu, ale także powinna być wzbogacona o cykliczną ewaluację podjętych rozwiązań. Jej celem jest również identyfikacja przyczyn, dlaczego doszło do opisywanego stanu rzeczy. To właśnie dotarcie do przyczyn problemów umożliwia rozwiązywanie ich u źródła i formułowanie skutecznych metod rozwiązania napotkanych problemów. Umożliwia także wskazanie adekwatnych środków służących do realizacji postawionych celów. Ewaluacja służy temu, aby sprawdzić to, jak zmieniła się sytuacja pod kątem występowania diagnozowanych problemów w lokalnej społeczności; czy sytuacja uległa poprawie, czy też pogorszeniu. Diagnoza społeczna poświęcona dogłębnemu poznaniu obszaru związanego z zapotrzebowaniem na usługi społeczne powinna jako rezultat przedstawić skalę danych problemów. W ramach diagnozy dobiera się odpowiednie metody służące ustaleniu, jakie są opinie oraz przekonania danej społeczności względem tego, jak powinno być. Zebrane dane pozwalają planować odpowiednie działania służące członkom społeczności lokalnej w oparciu o posiadane zasoby. Czasami jednostki samorządów terytorialnych oraz organizacje pożytku publicznego kierują się własną intuicją w wyznaczaniu działań lokalnych opierając się na własnych założeniach dotyczących skali danych problemów. Podejście to sprawia, że działania mogą być dobierane nieadekwatnie i nieefektywnie¹, a poza tym nie uwzględniają one opinii ludzi na temat pożądanых zmian i podejmowanych decyzji w lokalnej społeczności, co jest równoznaczne z brakiem partycypacji obywatelskiej w działaniach na rzecz zapobiegania problemom społecznym.

¹ Schimanek, T. (2015). *Diagnozowanie problemów społecznych*, Warszawa: FISE Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych.

Jak wskazuje Schimanek², „tradycyjne podejście do diagnozowania problemów społecznych polega na ocenie stanu ich zaspokojenia i zidentyfikowaniu czynników uniemożliwiających ich zaspokajanie. Obecnie coraz powszechniej diagnoza problemów społecznych obejmuje także analizę możliwości zaspokajania potrzeb społecznych, bo tu właśnie często mogą tkwić przyczyny ich niezaspokojenia”.

Według przytoczonej wyżej pracy badawczej³, „nie zawsze (...) odczucia społeczne muszą być adekwatne do realnej skali problemów społecznych i ich skutków. Nie znaczy to, że należy lekceważyć opinię społeczną. Trzeba jednak pamiętać, że diagnoza społeczna może być bardzo dobrym narzędziem do tego, żeby pokazać społeczności, jak realnie wyglądają jej problemy. Możemy też mieć do czynienia z sytuacją odwrotną: społeczeństwo nie zdaje sobie sprawy, że pewne zjawiska już albo za chwilę mogą stać się poważnymi problemami społecznymi”.

1.2. Podstawowe pojęcia i terminy

W celu przybliżenia zarówno zastosowanej procedury badawczej, jak i najważniejszych ustaleń diagnozy, poniżej prezentujemy zestawienie najważniejszych pojęć i terminów naukowych, które zostały wykorzystane w niniejszym raporcie.

BADANIE ŹRÓDEŁ ZASTANYCH (*DESK RESEARCH*) – technika badań jakościowych i czasem ilościowych polegająca na przeszukaniu i interpretacji istniejących źródeł wiedzy na badany temat (dokumentów, mediów, literatury przedmiotu itp.). W niniejszej diagnozie źródłem tego typu danych były przede wszystkim dane pozyskane z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rucianem-Nidzie oraz Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rucianem-Nidzie.

METODY BADAWCZE – narzędzia psychologiczne służące do zbierania informacji na podstawie których można scharakteryzować badane zjawisko lub obiekt badań.

SONDAŻ (BADANIE SONDAŻOWE) - jest to metoda badawcza służąca zazwyczaj do badania danej populacji, której nie da się obserwować bezpośrednio. Polega na przebadaniu

² Ibidem, s. 5.

³ Ibidem, s. 4.

wyselekcjonowanej z populacji mniejszej próby respondentów, przy pomocy kwestionariusza lub ankiety.

CAWI (Computer-Assisted Web Interview) – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony internetowej – technika zbierania informacji w badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej.

BADANIA (METODY) JAKOŚCIOWE – badania, które koncentrują się na wnikliwszej analizie danego zjawiska. W badaniach jakościowych nie wykorzystuje się pomiaru ilościowego (jak w badaniach ilościowych) lecz stosuje się techniki, które mają na celu wydobycie wiedzy od badanych osób.

BADANIA FOKUSOWE FGI (Focus Group Interview) – zogniskowany wywiad grupowy, prowadzony z wybranymi respondentami o charakterze dyskusji opartej na wcześniej przygotowanym scenariuszu, nad którego przebiegiem czuwa moderator zadający uczestnikom pytania dotyczące określonego tematu. Celem moderatora jest wyzwolenie odpowiednich reakcji uczestników (grupy fokusowej), co umożliwia zrozumienie ich poglądów, opinii.

CZYNNIKI RYZYKA – cechy osobowe jednostki, warunki środowiskowe i sytuacje zewnętrzne, które mają potencjalny wpływ na pojawienie się zachowań ryzykownych. Głównie związane są z sytuacją rodzinną, szkolną, z funkcjonowaniem w grupie rówieśniczej i religijnej oraz uwarunkowaniami osobowościowymi. Celem interwencji profilaktycznych jest eliminacja lub redukcja czynników ryzyka.

CZYNNIKI CHRONIĄCE – cechy osobowe, sytuacje i warunki środowiskowe, które zwiększają odporność jednostki na działanie czynników ryzykownych. Celem działań profilaktycznych jest wzmacnianie czynników chroniących na rzecz odporności jednostki i całego środowiska lokalnego.

ZACHOWANIA RYZYKOWNE – zachowania niosące ryzyko negatywnych konsekwencji, zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego jednostki, jak i dla jej otoczenia społecznego. Do zachowań ryzykownych zaliczamy: palenie tytoniu, używanie środków psychoaktywnych (alkoholu, narkotyków, leków), wczesną aktywność seksualną, zachowania agresywne i przestępcze.

UZALEŻNIENIE – nabyty stan zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego, który charakteryzuje się okresowym lub stałym przymusem wykonywania określonej czynności lub zażywania psychoaktywnej substancji chemicznej. Zgodnie z obowiązującą w Polsce Międzynarodową Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 uzależnienie rozpoznaje się, jeśli trzy lub więcej z następujących objawów występowało łącznie przez co najmniej 1 miesiąc lub występowało w sposób powtarzający się w okresie 12 miesięcy:

- silne pragnienie lub poczucie przymusu użycia,
- upośledzenie kontroli nad zachowaniem związanym z używaniem, tj. nad jego rozpoczynaniem, kończeniem oraz poziomem użycia,
- fizjologiczne objawy stanu abstynencyjnego pojawiające się, gdy użycie jest ograniczane lub przerywane,
- wzrost tolerancji tj. konieczność przyjmowania istotnie wzrastających ilości substancji, w celu osiągnięcia pożądanego efektu,
- silne pochłonięcie sprawą używania przejawiające się istotną zmianą dotychczasowych zamiłowań i zainteresowań porzucanych lub ograniczanych z powodu używania,
- uporczywe używanie, pomimo oczywistych dowodów występowania szkodliwych następstw, choć charakter i rozmiar szkód są już danej osobie znane.

ZAGROŻENIA BEHAWIORALNE - zachowania niosące ryzyko negatywnych konsekwencji, zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego jednostki, jak i dla jej otoczenia społecznego, które mogą prowadzić do uzależnień czynnościowych (związanych z zachowaniami, a nie substancjami), tj. hazard, korzystanie z Internetu, granie w gry, zakupoholizm, pracoholizm; uzależnienie od ćwiczeń fizycznych, opalania się czy patologiczna koncentracja na spożywaniu zdrowego jedzenia.

PROBLEM SPOŁECZNY – to zaobserwowane lub spodziewane (potencjalne) zjawisko społeczne – stan, proces lub układ warunków – które uznano za niekorzystne, wywołujące pośrednio lub bezpośrednio straty finansowe i wymagające interwencji: przeciwdziałania, redukcji szkód lub rozwinięcia równoważących je potencjałów.

KWESTIA SPOŁECZNA – bariera w społeczeństwie, które utrudnia prawidłowe funkcjonowanie oraz osiągnięcie optymalnego rozwoju i realizacji potrzeb. Ma charakter masowy i szczególnie dotkliwe skutki społeczne. Bardzo często diagnozy problemów

społecznych służą zidentyfikowaniu kwestii społecznych lub są ukierunkowane na zbadanie kwestii, które zostały już wcześniej rozpoznane

NORMY SPOŁECZNE – przyjęte w danej społeczności względnie trwałe wzorce funkcjonowania akceptowalnego społecznie; to zbiory nieformalnych reguł określających, co jest, a co nie jest akceptowane w danej społeczności. To także oczekiwane społecznie wzorce funkcjonowania poszczególnych grup i jednostek.

PROFILAKTYKA – zapobieganie powstaniu niekorzystnego zjawiska, zanim ono wystąpi, poprzez oddziaływanie zawczasu na jego rozpoznane przyczyny lub poprzez budowanie zabezpieczeń przed tym zjawiskiem, albo poprzez wyprzedzające łagodzenie skutków zjawiska, któremu zapobiec się nie da. Współczesne rozumienie profilaktyki uwzględnia jej podział na trzy poziomy:

- *PROFILAKTYKA UNIWERSALNA* – profilaktyka kierowana do populacji uniwersalnej (np. wszystkich uczniów w określonym wieku), bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych; ma na celu przeciwdziałanie inicjacji poprzez dostarczenie odpowiedniej informacji oraz wzmacnianie czynników chroniących i redukcję czynników ryzyka.
- *PROFILAKTYKA SELEKTYWNA* – profilaktyka ukierunkowana na grupy zwiększonego ryzyka, wymagająca dobrego rozpoznania tych grup uczniów w społeczności szkolnej; ma na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania przez jednostkę zachowań ryzykownych.
- *PROFILAKTYKA WSKAZUJĄCA* – profilaktyka kierowana do osób, u których rozpoznano objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych.

PROGRAM PROFILAKTYCZNY – działania psychoedukacyjne podejmowane według określonych wzorców, których celem jest zapobieganie zachowaniom ryzykownym odbiorców i szkodom w ich otoczeniu.

PROGRAM REKOMENDOWANY – program profilaktyczny oparty na naukowych podstawach teoretycznych, wykorzystujący skuteczne strategie profilaktyczne, zmniejszający wpływ czynników ryzyka zachowań problemowych, wzmacniający działanie czynników chroniących przed zachowaniami problemowymi. Tego typu programy charakteryzują się

odpowiednią intensywnością działań i czasem ich trwania, są realizowane przez odpowiednio przygotowaną kadrę, a przede wszystkim mają potwierdzony w badaniach ewaluacyjnych wysoki standard wdrożenia lub skuteczność oddziaływania. Krajowe programy profilaktyczne spełniające te kryteria działają w ramach SYSTEMU REKOMENDACJI.

ROZWIĄZANIE O POTWIERDZONEJ WIARYGODNOŚCI – istniejące ROZWIĄZANIE O POTWIERDZONEJ SKUTECZNOŚCI w rozumieniu do kryteriów KCPU (dawniej PARPA, KBPN), ORE i IPiN dla programów profilaktyki uzależnień, a w przypadku braku takiego rozwiązania w danej dziedzinie – istniejące lub projektowane rozwiązanie oparte na wiedzy naukowej, udokumentowanych dobrych praktykach innych gmin i poparte rekomendacją uznanych specjalistów z danego obszaru wiedzy, jako rozwiązanie dobrze rokujące.

SYSTEM REKOMENDACJI – zadanie realizowane od 2010 r. we współpracy trzech instytucji – Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (dawniej: Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych), Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. W ramach systemu dokonywana jest ocena programów z obszarów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień (profilaktyki narkomanii, profilaktyki problemów alkoholowych) oraz programów profilaktyki innych zachowań problemowych (ryzykownych) dzieci i młodzieży.

1.3. Metodologia badań społecznych - zagadnienia ogólne

Należy tak zaplanować działania diagnostyczne, aby dostarczały możliwe jak najwięcej wiedzy odnośnie do sformułowanych problemów. W tym celu wskazane jest wykorzystanie różnorodnych narzędzi badawczych. Spełnione zostanie tym samym założenie o triangulacji metod⁴ pozwalające holistycznie spojrzeć na badane problemy. Triangulacja metod badawczych polega na wykorzystaniu wielu różnych metod badawczych. Prowadzi to do ograniczenia błędu pomiarowego oraz podniesienia jakości badania i odniesienia zebranych danych do siebie. W celu triangulacji można wykorzystać zarówno dane ilościowe, jak i jakościowe. Może się okazać, że pewne narzędzia będą przeszacowywać skalę danego problemu (np. badania ankietowe dotyczące przekonań normatywnych o spożyciu narkotyków, które są zawyżone),

⁴ Rzeszutek, I. (2018). Triangulacja w badaniach społecznych. *Młoda Humanistyka*, 12(2), 1-11.

a inne nie oszacują tej skali w pełnym zakresie (np. dane zastane z policji, które nie obejmują wszystkich sytuacji spożycia narkotyków). W celu zbliżenia się do odkrycia wartości rzeczywistej można zminimalizować błąd pomiarowy właśnie poprzez triangulację.

Wśród wykorzystywanych **metod badawczych** wymieniane są najczęściej:

1. Analiza dokumentów i danych zastanych – opiera się na poszukiwaniu danych i informacji już zebranych np. dokumentacja szkolna.
2. Badania kwestionariuszowe wykonywane techniką:
 - CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW) – technika badawcza, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej;
 - PAPI (ang. *Paper And Pencil Interview*) – technika badawcza, w której badacz przeprowadza z respondentem wywiad ustrukturyzowany zaznaczając odpowiedzi badanego w przygotowanym narzędziu, jakim jest kwestionariusz wywiadu.
3. Zogniskowane wywiady grupowe *FGI* – polegające na zaproszeniu wybranej, niewielkiej grupy respondentów w celu realizacji wywiadu grupowego i przeprowadzeniu spotkania dyskusyjnego na określone obszary tematyczne. Wywiad prowadzony jest przez moderatora w oparciu o ustalony wcześniej scenariusz.
4. Indywidualne wywiady pogłębione *IDI* – polegające na przeprowadzeniu indywidualnej rozmowy w oparciu o określony scenariusz z niewielką liczbą respondentów, w celu zbadania ich punktu widzenia na temat konkretnej idei, zjawiska.

W ramach przeprowadzonej Diagnozy skorzystano ze wszystkich wymienionych powyżej metod badawczych, za wyjątkiem indywidualnego wywiadu IDI, tym samym uzyskując wartość problemów najbardziej zbliżoną do rzeczywistej.

2. Charakterystyka Gminy i infrastruktura społeczna

2.1. Opis Gminy

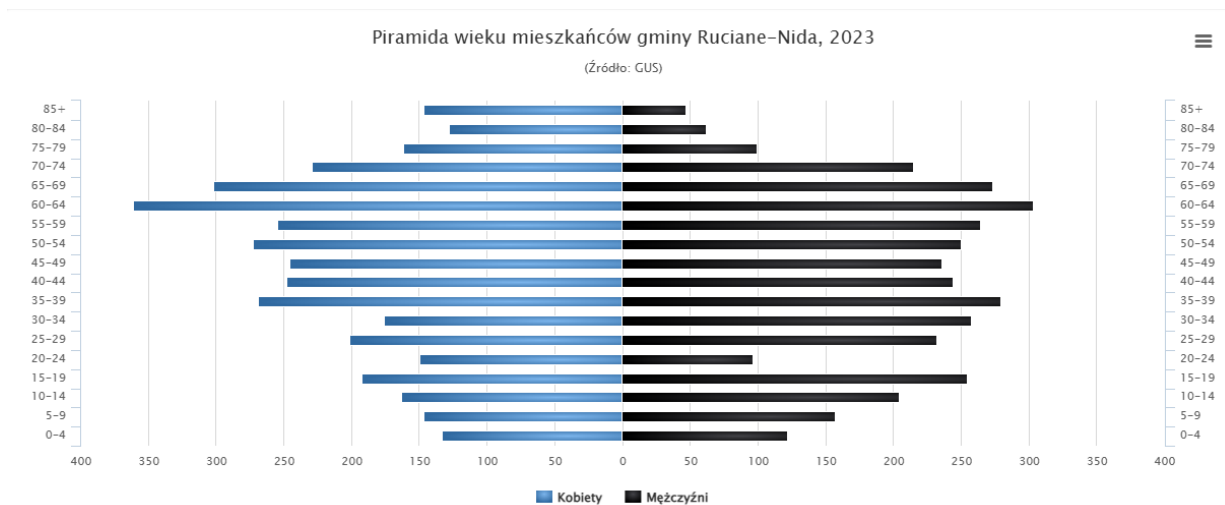
Gmina Ruciane-Nida to gmina miejsko-wiejska położona w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie piskim, w samym sercu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. Siedzibą administracyjną gminy jest miasto Ruciane-Nida, które powstało w 1966 roku z połączenia dwóch osad – Rucianego i Nidy. Gmina obejmuje zarówno obszary miejskie, jak i liczne wsie oraz osady, m.in.: Ukta, Wojnowo, Karwica, Wejsuny czy Śwignajno.

Teren gminy zajmuje powierzchnię ponad 350 km², z czego znaczna część to kompleksy leśne Puszczy Piskiej oraz liczne jeziora i rzeki – w tym malownicze jeziora Bełdany, Nidzkie i Mokre, a także rzeka Krutynia, uznawana za jeden z najpiękniejszych szlaków kajakowych w Polsce. Walory przyrodnicze gminy sprawiają, że znaczna część jej obszaru objęta jest formami ochrony przyrody – m.in. w ramach Mazurskiego Parku Krajobrazowego oraz obszarów Natura 2000. Dzięki temu Ruciane-Nida stanowi istotny punkt na mapie turystyki przyrodniczej, rekreacyjnej i wodnej regionu.

Gmina Ruciane-Nida charakteryzuje się silnym powiązaniem z gospodarką turystyczną, leśnictwem oraz usługami lokalnymi. Dobrze rozwinięta baza noclegowa, dostęp do atrakcji wodnych i bliskość rezerwatów przyrody przyciągają corocznie tysiące turystów z Polski i zagranicy.

Według stanu na 31 grudnia 2024, liczba ludności Gminy Ruciane-Nida wyniosła 7 278 mieszkańców, z czego 51,5% stanowiły kobiety, a 48,5% mężczyźni. Natomiast średni wiek mieszkańców gminy wynosi 44,8 lat i tym samym jest wyższy od średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (42,7 lat) i średniej krajowej (42,7 lat).

Struktura ludności Gminy przedstawia się następująco: 55,6% mieszkańców gminy jest w wieku produkcyjnym, 16,9% w wieku przedprodukcyjnym, a 27,5% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

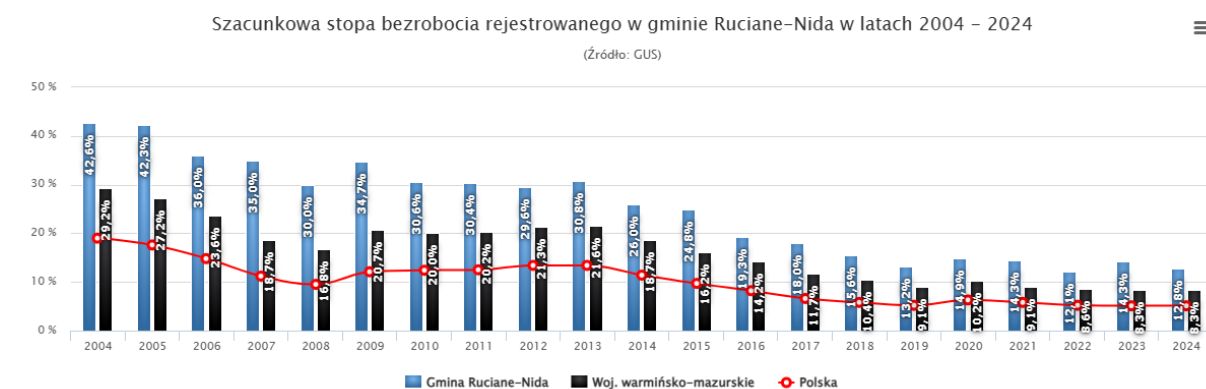

Wykres 1. Piramida wieku mieszkańców Gminy Ruciane-Nida. Źródło:

https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Ruciane_Nida

2.2. Występowanie problemów społecznych na terenie Gminy Ruciane - Nida

Bezrobocie rejestrowane w Ruciane - Nida wynosiło w 2024 roku 12,8%. Jest to wyższy wynik od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa warmińsko-mazurskiego (8,3%) oraz nieco wyższy od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski (5,1%).

Wykres 2. Bezrobocie w gminie Ruciane - Nida w porównaniu do woj. warmińsko-mazurskiego i średniej krajowej. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Ruciane_Nida

2.2.1. Analiza danych zastanych

A. Dane z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rucianem - Nidzie

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej mającą na celu umożliwianie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie byłyby one w stanie pokonać samodzielnie.

Instytucją odpowiedzialną za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Ruciane - Nida jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rucianem - Nidzie oraz instytucje współpracujące na rzecz dobra mieszkańców. Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, pomoc świadczona jest w oparciu o diagnozę sytuacji życiowej osoby lub rodziny zgłaszającej się z wnioskiem o pomoc, po ustaleniu najważniejszych powodów aktualnej, trudnej sytuacji występującej w danym środowisku.

Liczba osób, które skorzystały ze świadczeń z zakresu pomocy społecznej w 2024 roku wyniosła 265 osób, w roku 2023 było to 261 osób, a w roku poprzednim – 270. Względem poprzednich lat (2020-2021) widoczna jest tendencja spadkowa.

Rok działania	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Liczba osób, które skorzystały ze świadczeń z zakresu pomocy społecznej	407	311	270	261	265

Tabela 1. Liczba osób korzystających ze świadczeń z zakresu pomocy społecznej. Źródło: Raport o stanie Gminy Ruciane – Nida za rok 2024.

B. Sprzedaż alkoholu

Na terenie Gminy Ruciane – Nida maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż alkoholu wynosi 280.

W roku 2024 wydano łącznie 116 zezwoleń, w tym 60 dla sklepów oraz 56 dla punktów gastronomicznych. Wygaszonych natomiast w trakcie roku 35 zezwoleń z powodu likwidacji punktu sprzedaży. Liczba punktów sprzedaży w Gminie wygląda następująco:

1. Przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży – 23 (sklepy)
2. Przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży - 61 (gastronomia)

Tym samym liczba dorosłych mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży to 74,9, co jest wynikiem znacznie niższym niż średnia krajowa wynosząca 301.

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (MKRPA) w Rucianem - Nidzie działa na podstawie Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Komisja realizuje zadania wynikające z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Rucianem - Nidzie. Jej podstawowe zadania obejmują:

- Prowadzenie postępowań wobec osób uzależnionych lub nadużywających alkoholu,
- Opiniowanie wniosków o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w zakresie zgodności punktu sprzedaży z uchwałami Rady Gminy,
- Kontrolę przestrzegania zasad korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (na podstawie upoważnienia Burmistrza),
- Występowanie do sądu przeciwko podmiotom łamiącym przepisy dot. reklamy lub sprzedaży alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym,
- Wspieranie działań profilaktycznych, m.in. poprzez pomoc rodzinom z problemem alkoholowym, działania informacyjno-edukacyjne oraz współpracę z lokalnymi instytucjami i placówkami pomocowymi.

C. Leczenie odwykowe

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rucianem – Nidzie podejmuje działania zmierzające do zobowiązania osób nadużywających alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego. W 2024 roku skierowano 5 wniosków do sądu o leczenie odwykowe. Dodatkowo przeprowadzono dialog motywacyjny z 23 osobami i 3 członkami rodzin.

D. Pomoc terapeutyczna dla osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych

W Gminie Ruciane – Nida prowadzony jest Punkt Konsultacyjny, który znajduje się w Rucianem –Nidzie przy al. Wczasów 11. W punkcie zatrudniony jest psycholog – terapeuta, który przyjmuje osoby potrzebujące pomocy kilka dni w tygodniu. W roku 2024 psycholog udzielił 255 konsultacji psychologiczno-terapeutycznych, stałą opieką objętych było 10 osób uzależnionych i 32 współuzależnione.

W punkcie pracuje również instruktor terapii, którym w roku 2024 udzielił 149 porad terapeutyczno-motywacyjnych.

W poniższej tabeli znajduje się zestawienie danych dotyczących udzielonych porad z 2024 roku:

Obszar	Liczba osób	Liczba porad
Osoby z problemem alkoholowym	100	203
Osoby z problemem narkotykowym	5	30
Dorośli członkowie rodzin z problemem alkoholowym	40	82
Dorośli członkowie rodzin z problemem narkotykowym	12	25
Osoby doznające przemocy domowej	9	36
Osoby stosujące przemoc domową	3	28
Razem	169	404

Tabela 2. Zestawienie udzielonych porad w punkcie konsultacyjnym w Rucianem-Nidzie. Źródło: Raport z realizacji Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta i Gminy Ruciane – Nida na lata 2022-2025 i efektów jego realizacji.

3. Metodologia badań

3.1. Zastosowane metody oraz przebieg badań

Zakres badań

W ramach Diagnozy przeprowadzono następujące czynności badawcze:

- 1) Badanie uczniów klas VII-VIII SP i SPP - ankieta internetowa (CAWI);
- 2) Badanie dorosłych mieszkańców Miasta i Gminy - ankiety papierowe i internetowe (PAPI i CAWI);
- 3) Badanie rodziców uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych - ankieta internetowa (CAWI);
- 4) Badanie pracowników oświaty w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych - ankieta internetowa (CAWI);
- 5) Badanie sprzedawców napojów alkoholowych (CAWI);
- 6) Badanie przedstawicieli lokalnych instytucji (Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rucianem - Nidzie, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów

- Alkoholowych w Rucianem – Nidzie, przedstawiciele szkół z terenu Gminy, Urząd Miasta i Gminy w Rucianem - Nidzie) za pomocą zogniskowanego wywiadu grupowego;
- 7) Analiza dokumentów strategicznych – m.in. programy profilaktyczne, ewaluacja działań profilaktycznych, polityka społeczna;
 - 8) Analiza danych statystycznych z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rucianem - Nidzie, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rucianem – Nidzie.
 - 9) Porównanie wyników badania z wybranymi badaniami ogólnopolskimi (HBSC, CBOS, ESPAD); Porównanie wyników badania z innymi badaniami przeprowadzanymi przez Centrum Działań Profilaktycznych. Porównanie wyników badań z Diagnozą z 2022 roku.
 - 10) Opracowanie wniosków z Diagnozy pod kątem praktycznych wskazówek do tworzenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej.

Badania kwestionariuszowe terenowe i on-line

W celu zebrania danych użytych w niniejszej Diagnozie zastosowane pomiar kwestionariuszowy techniką *CAWI* i *PAPI*. Badanie wśród dorosłych respondentów zostały przeprowadzone w okresie od czerwca do lipca 2025 roku. W ramach diagnozy szkolnej uczniowie, rodzice uczniów oraz pracownicy oświaty szkół podstawowych i ponadpodstawowych z terenu Gminy w czerwcu wzięli udział w badaniu kwestionariuszowym on-line (*CAWI*) wypełniając ankiety elektroniczne dotyczące problemów społecznych. Badani sprzedawcy napojów alkoholowych w analogicznym okresie wzięli udział w badaniu kwestionariuszowym on-line (*CAWI*) przeznaczonym dla tej grupy.

Wywiad z przedstawicielami kluczowych instytucji i organizacji

We wrześniu 2025 roku odbył się zogniskowany wywiad grupowy z przedstawicielami kluczowych instytucji działających na terenie Miasta i Gminy Ruciane Nida: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rucianem - Nidzie, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rucianem – Nidzie, przedstawiciele szkół z terenu Gminy, Urząd Miasta i Gminy w Rucianem – Nidzie. Wywiad prowadzony był przez badacza Centrum Działań Profilaktycznych. Zebrane dane jakościowe zostały poddane analizie i wyszczególniono

najważniejsze obszary tematyczne, które pojawiały się w dyskusji. Wnioski z badania posłużyły do sformułowania rekomendacji w zakresie zapotrzebowania na usługi szkoleniowe, pomocowe, profilaktyczne ze strony badanych instytucji.

Analiza danych zastanych i dokumentów strategicznych

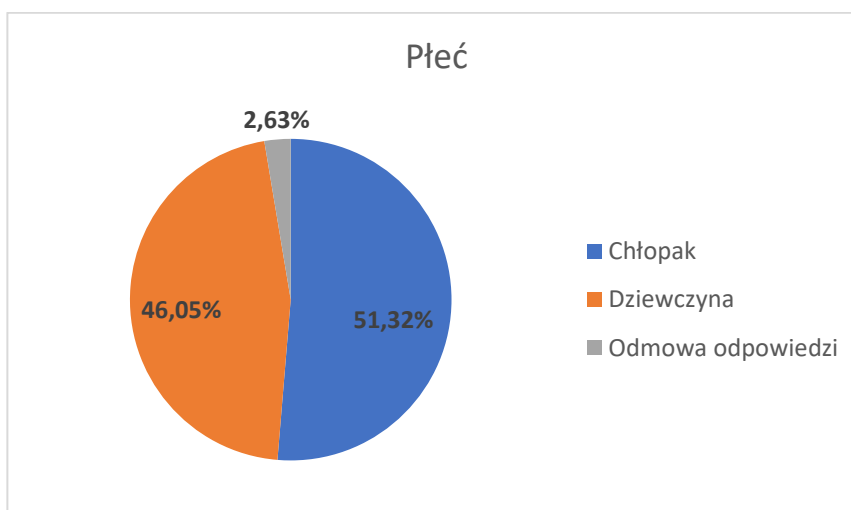
W ramach *desk research* zostały zebrane dane dotyczące demografii Miasta i Gminy Ruciane - Nida. Analizie poddano dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS.

4. Charakterystyka przebadanej próby

4.1. Uczniowie szkół podstawowych

Przebadano łącznie 84 uczniów. Usunięto dane, które wskazywały na nierzetelny wynik. Kategorią odrzucenia obserwacji była twierdząca odpowiedź na pytanie dotyczące styczności uczniów z nieistniejącą substancją psychoaktywną (Pelvin) wraz z zaznaczeniem, że uczeń stosuje narkotyki codziennie. Drugim kryterium wykluczenia były występujące braki danych i niedokończone ankiety. Po usunięciu ankiet wadliwych pozostało 76 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy.

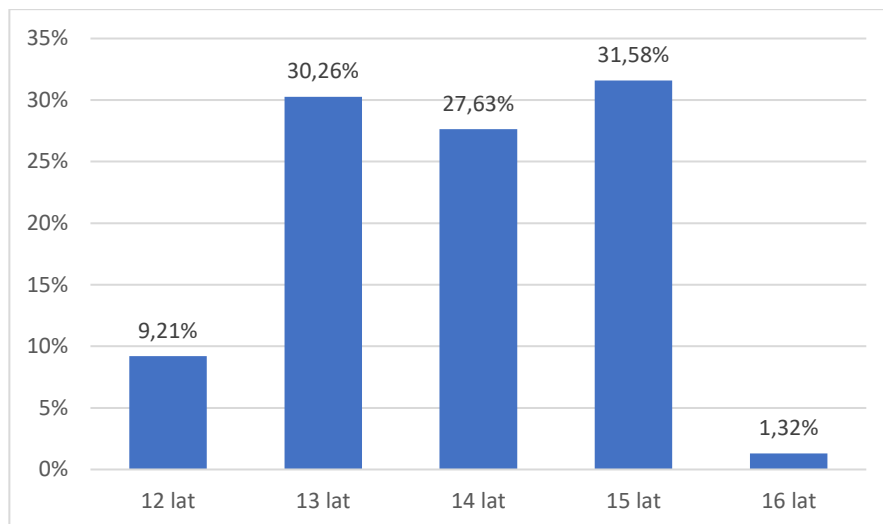
Chłopcy stanowili większość respondentów – 51,32%. Dziewczęta stanowiły 46,05% próby. Odsetek osób, które odmówiły odpowiedzi na pytanie o płeć wyniósł 2,63%.

Wykres 3. Podział uczniów SP ze względu na płeć.

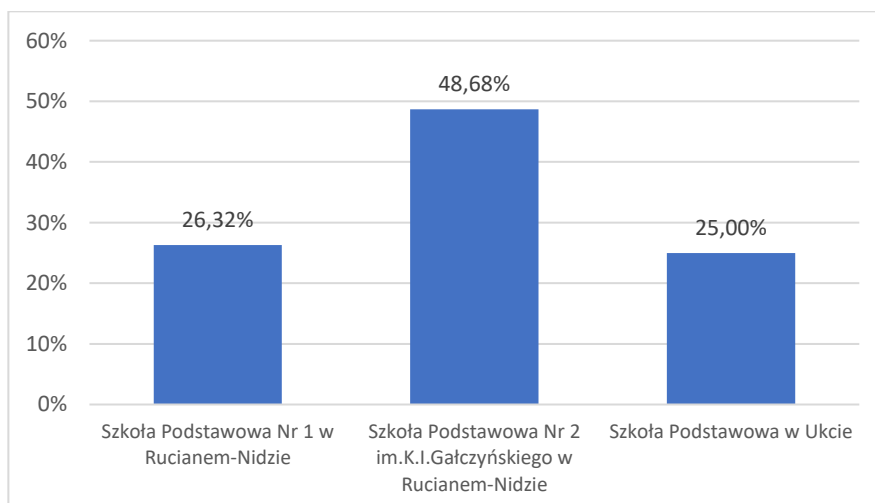

Wśród ankietowanych uczniów najliczniejszą grupę stanowili piętnastolatki (31,58%). Niewiele mniej było trzynastolatków (30,26%) oraz czternastolatków (27,63%). Znacząco mniej uczniów miało dwanaście lat (9,21%), a pojedynczy respondenci zadeklarowali wiek szesnastu lat (1,32%).

Wykres 4. Wiek uczniów SP.

Respondentów zapytano, do której szkoły uczęszczają. Najwięcej uczniów wskazało Szkołę Podstawową Nr 2 im. K. I. Gałczyńskiego w Rucianem-Nidzie – 48,68% wszystkich badanych. Na drugim miejscu znalazła się Szkoła Podstawowa Nr 1 w Rucianem-Nidzie (26,32%), a trzecią najczęściej wskazywaną placówką była Szkoła Podstawowa w Ukcie (25,00%).

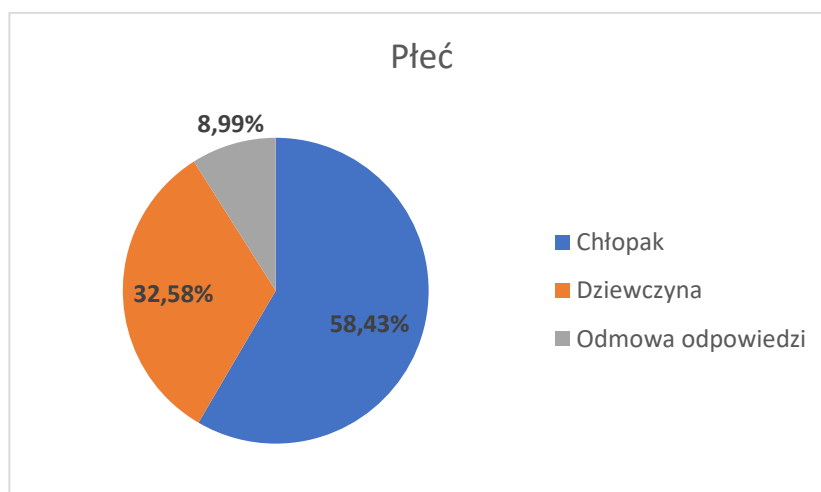
Wykres 5. Odsetek uczniów uczęszczających do poszczególnych szkół podstawowych w Gminie,

4.2. Uczniowie szkół ponadpodstawowych

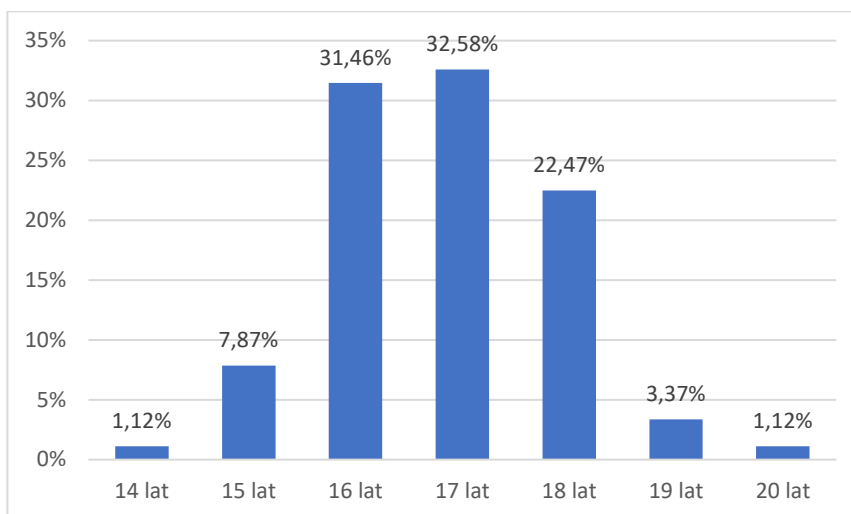
Przebadano łącznie 90 uczniów. Podobnie jak w grupie młodszych uczniów, usunięto dane, które wskazywały na nierzetelny wynik, przy zachowaniu analogicznych kategorii odrzuceń odpowiedzi. Po usunięciu ankiet wadliwych pozostało 89 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy. Wszyscy uczniowie biorący udział w badaniu uczęszczają do Zespołu Szkół Leśnych w Rucianem – Nidzie.

Wśród uczniów dominowali chłopcy, którzy stanowili 58,43% respondentów. Dziewczeta wskazały swoją płeć w 32,58% przypadków, natomiast 8,99% osób zdecydowało się nie ujawniać tej informacji.

Wykres 6. Podział uczniów SPP ze względu na płeć.

Najliczniejsze grupy wiekowe to uczniowie w wieku 17 (32,58%) oraz 16 lat (31,46%). Uczniowie w wieku 18 lat stanowili 22,47% badanych. Pojedyncze osoby wskazywały wiek 14, 15, 19 i 20 lat. Należy zatem pamiętać o tym, że część z ankietowanych uczniów to osoby pełnoletnie, które mogą legalnie spożywać niektóre z substancji, o które pytaliśmy w badaniu (alkohol, papierosy, napoje energetyczne).

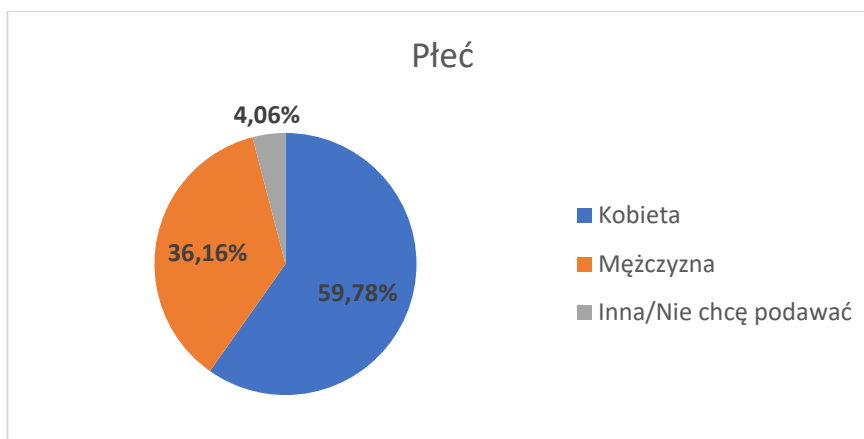

Wykres 7. Wiek uczniów SPP.

4.3. Dorośli mieszkańcy

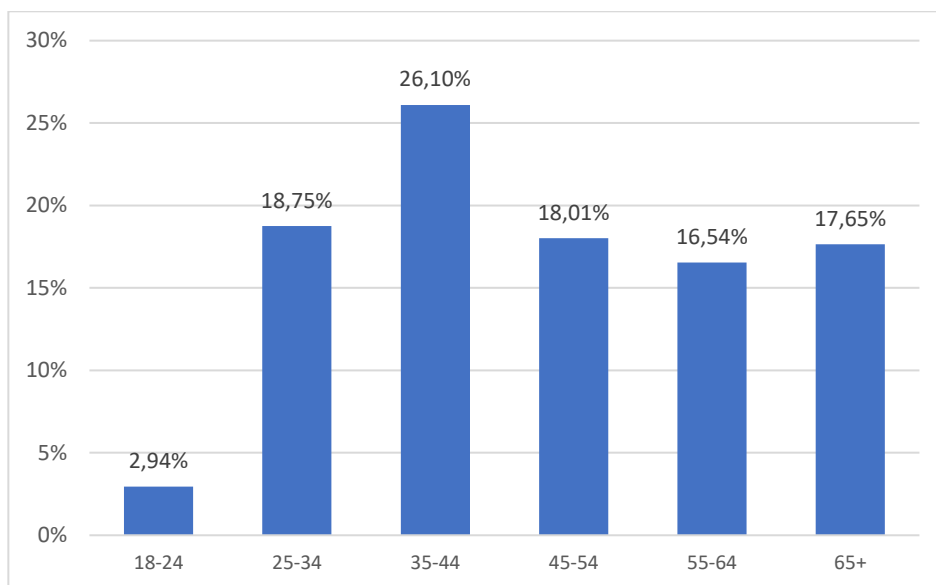
Metodami kwestionariuszowymi PAPI i CAWI przebadano łącznie 274 dorosłych mieszkańców Gminy Ruciane - Nida.

Wśród respondentów przeważały kobiety, które stanowiły 59,78% ankietowanych. Mężczyźni stanowili 36,16%, natomiast 4,06% osób nie chciało wskazać swojej płci lub zadeklarowało inną tożsamość.

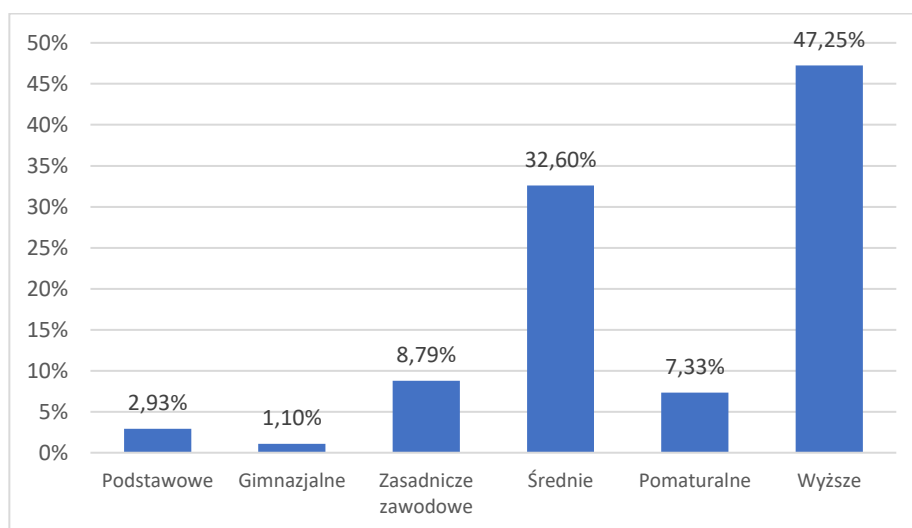
Wykres 8. Odsetek kobiet i mężczyzn w próbie osób dorosłych.

Najwięcej respondentów mieściło się w przedziale wiekowym 35–44 lata (26,10%). Kolejne liczne grupy to osoby w wieku 25–34 lata (18,75%) oraz 45–54 lata (18,01%). Pozostałe przedziały wiekowe – 55–64 lata (16,54%) i 65+ (17,65%) – również były reprezentowane, natomiast najmniej osób wskazało wiek 18–24 lata (2,94%).

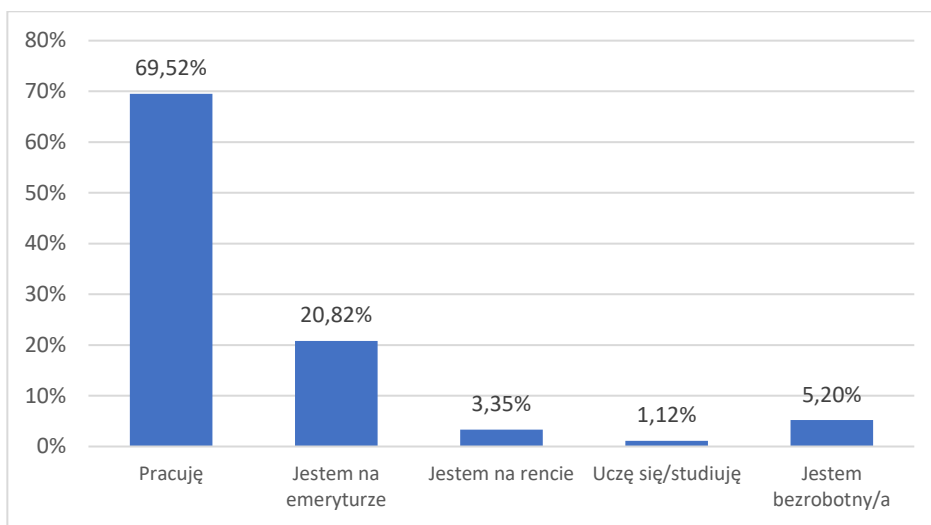
Wykres 9. Wiek dorosłych ankietowanych.

Największa grupa respondentów posiadała wykształcenie wyższe (47,25%) lub średnie (32,60%). Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowiły 8,79% badanych. Niewielki odsetek respondentów wskazał wykształcenie pomaturalne (7,33%), podstawowe (2,93%) lub gimnazjalne (1,10%).

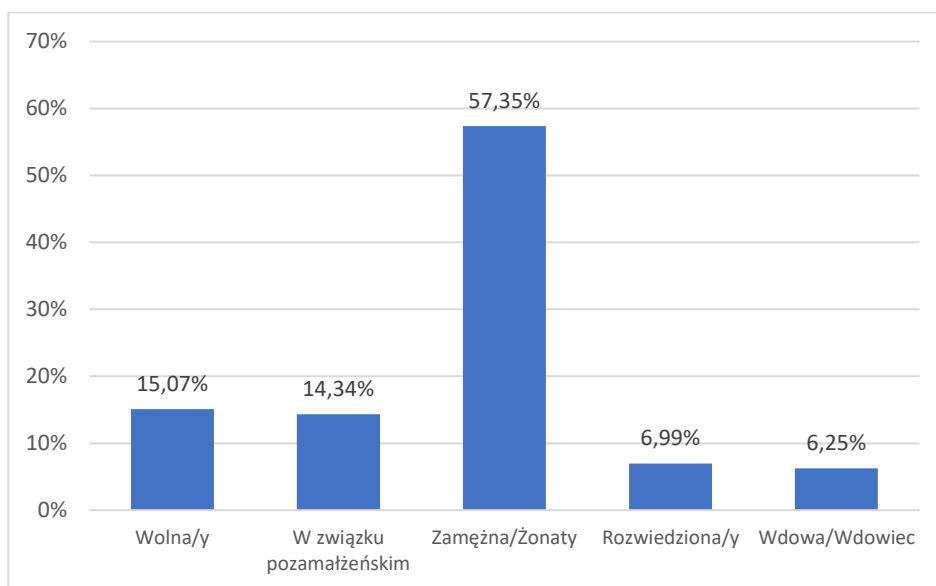
Wykres 10. Wykształcenie dorosłych ankietowanych.

Większość osób zadeklarowała, że pracuje zawodowo (69,52%). Kolejną grupę stanowili emeryci (20,82%). Pozostałe osoby wskazywały status: bezrobotny (5,20%), na rencie (3,35%) lub uczący się/studiujący (1,12%).

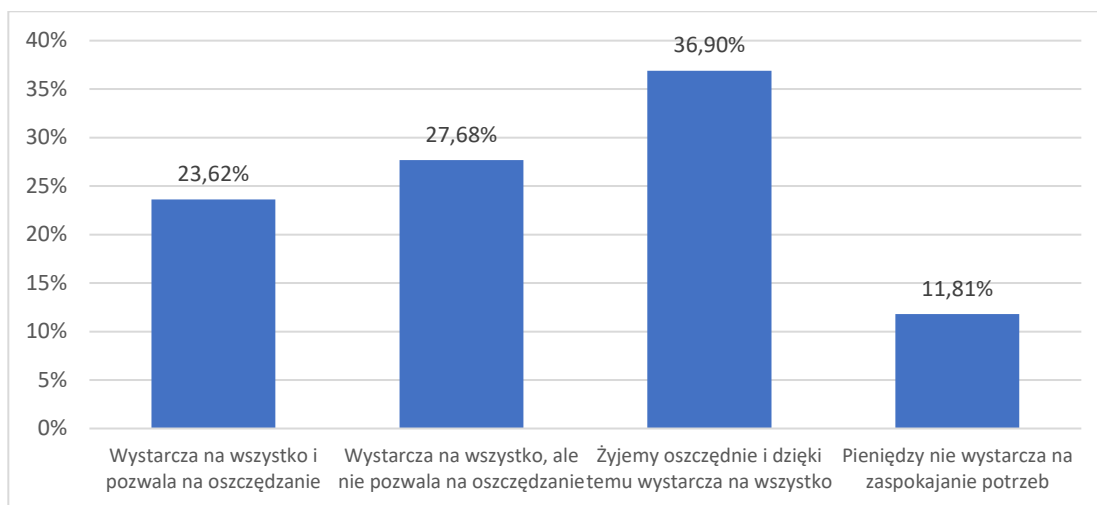
Wykres 11. Status zawodowy ankietowanych.

Najczęściej wskazywaną odpowiedzią był związek małżeński – 57,35% badanych. 15,07% osób zadeklarowało bycie wolnym/wolną, a 14,34% pozostawało w związku nieformalnym. Rozwiedzeni stanowili 6,99%, a wdowy i wdowcy – 6,25%.

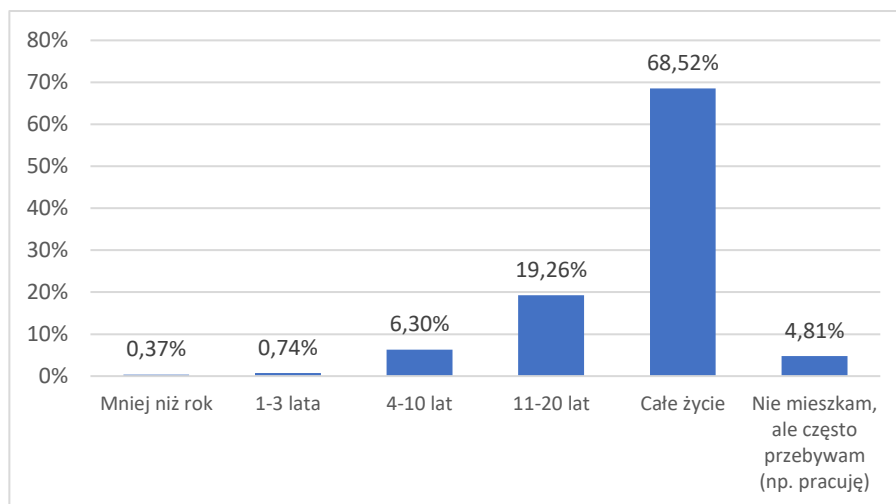
Wykres 12. Stan cywilny respondentów.

Najczęściej wskazywaną odpowiedzią był styl życia oparty na oszczędzaniu – 36,90% badanych zadeklarowało, że dzięki oszczędnościom wystarcza im na wszystkie potrzeby. Co czwarta osoba oceniła, że dochody wystarczają, ale nie pozwalają na odkładanie środków (27,68%), a 23,62% deklaruje, że może także oszczędzać. W trudnej sytuacji finansowej, gdzie dochody nie wystarczają na zaspokojenie potrzeb, znajduje się 11,81% respondentów.

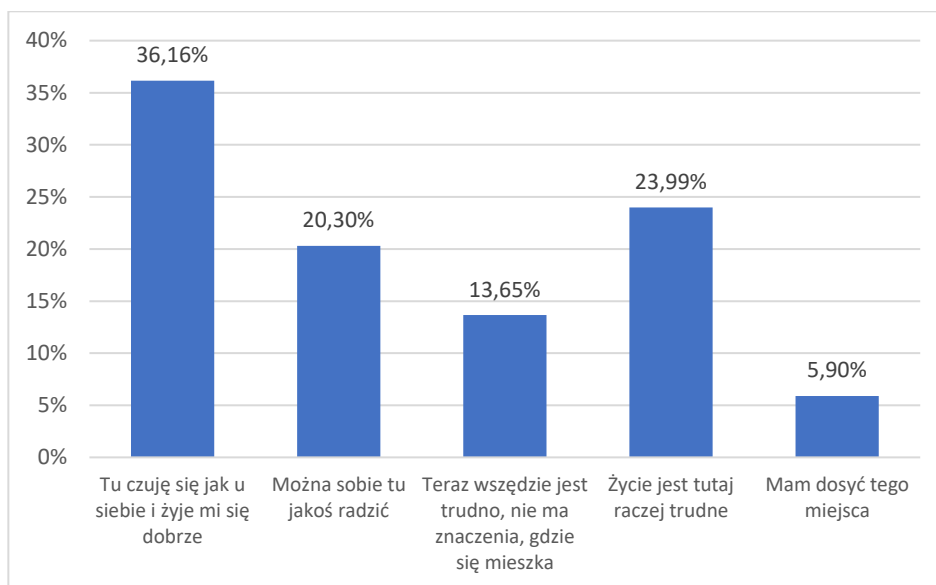
Wykres 13. Sytuacja materialna mieszkańców.

Zdecydowana większość badanych zadeklarowała, że mieszka w Gminie Ruciane-Nida od urodzenia (68,52%). Co piąta osoba mieszka tam od 11 do 20 lat (19,26%), natomiast nieliczne osoby wskazały krótszy czas zamieszkania – od 4 do 10 lat (6,30%) lub poniżej 3 lat (1,11%). Niewielki odsetek osób nie mieszka w gminie, ale często w niej przebywa – np. z powodów zawodowych.

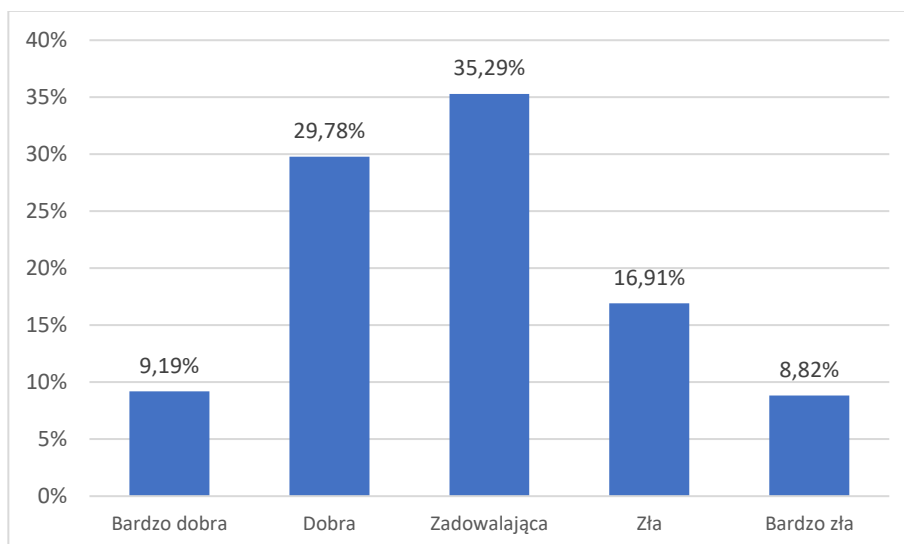
Wykres 14. Zestawienie długości zamieszkania respondentów na terenie Gminy Ruciane – Nida.

Ponad jedna trzecia mieszkańców (36,16%) wskazała, że dobrze czuje się w swojej miejscowości i żyje im się tam dobrze. 20,30% badanych uważa, że „można sobie jakoś radzić”. Co czwarta osoba określiła życie w gminie jako raczej trudne (23,99%), a 13,65% nie widzi różnicy między miejscem zamieszkania a innymi lokalizacjami. Niewielki odsetek osób zadeklarował negatywne nastawienie do miejsca zamieszkania (5,90%).

Wykres 15. Stosunek badanych do miejsca zamieszkania.

Stan infrastruktury w Gminie Ruciane-Nida oceniany był przez mieszkańców głównie jako zadowalający (35,29%) lub dobry (29,78%). Nieliczni uznali ją za bardzo dobrą (9,19%). Krytyczne oceny – zła (16,91%) lub bardzo zła (8,82%) – pojawiały się znacznie rzadziej.

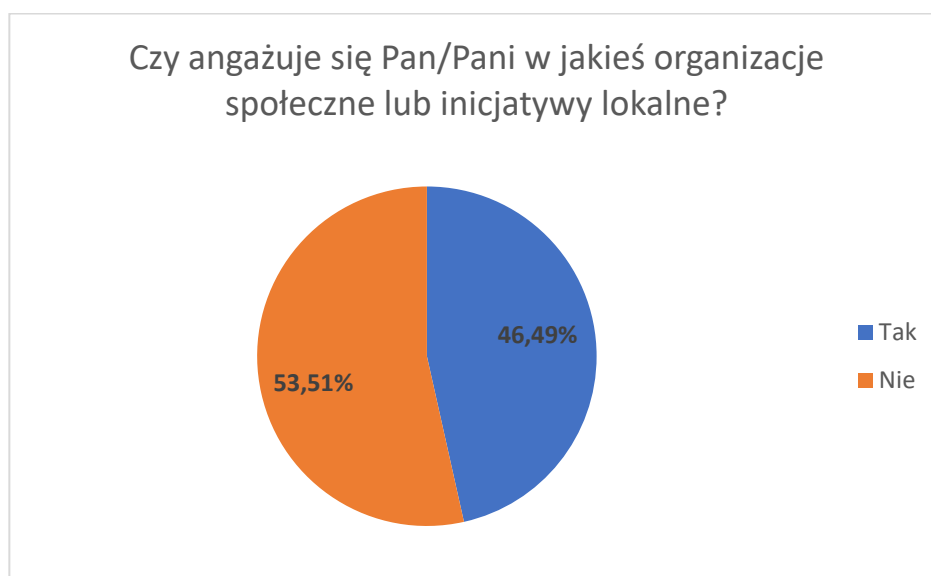

Wykres 16. Ocena stanu infrastruktury (drogi, chodniki, boiska sportowe, oświetlenie itp.).

Nieco ponad połowa badanych (53,51%) nie angażuje się w działalność organizacji społecznych ani lokalnych inicjatyw. 46,49% respondentów deklaruje natomiast aktywność w tym zakresie, co może świadczyć o istnieniu zaangażowanego, lokalnego rdzenia społecznego.

Wśród osób zaangażowanych w życie społeczne Gminy Ruciane-Nida najczęściej wskazywaną formą aktywności była działalność w Kołach Gospodyń Wiejskich. Respondenci często angażują się również w Ochotniczą Straż Pożarną, stowarzyszenia pomocowe oraz inicjatywy społeczne na rzecz dzieci, młodzieży i osób potrzebujących. Popularne są także akcje charytatywne, zbiórki, organizacja lokalnych wydarzeń, a także działania sportowe, kulturalne i ekologiczne. Część osób uczestniczy w radach sołeckich, wolontariacie szkolnym lub parafialnym oraz innych formach aktywności wzmacniających integrację lokalnej społeczności.

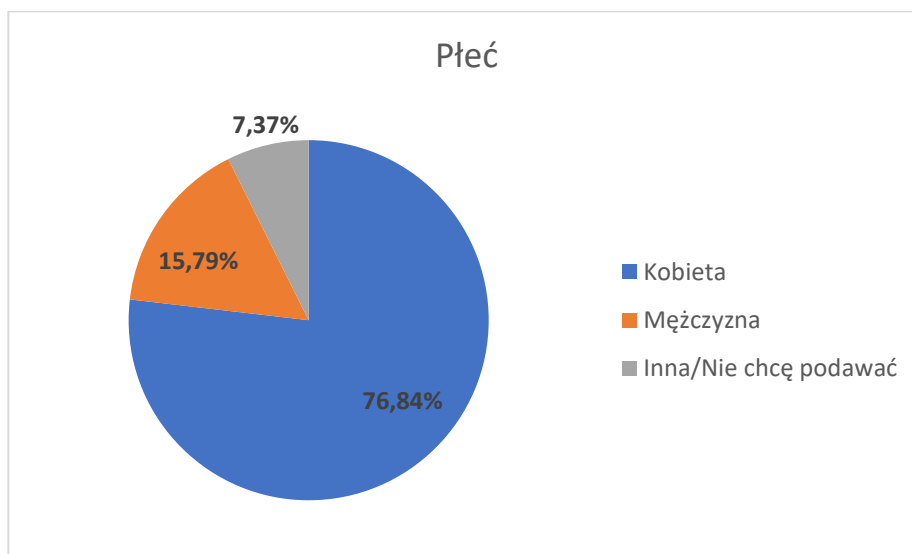

Wykres 17. Angażowanie się w organizacje społeczne lub inicjatywy lokalne mieszkańców.

4.4. Rodzice uczniów

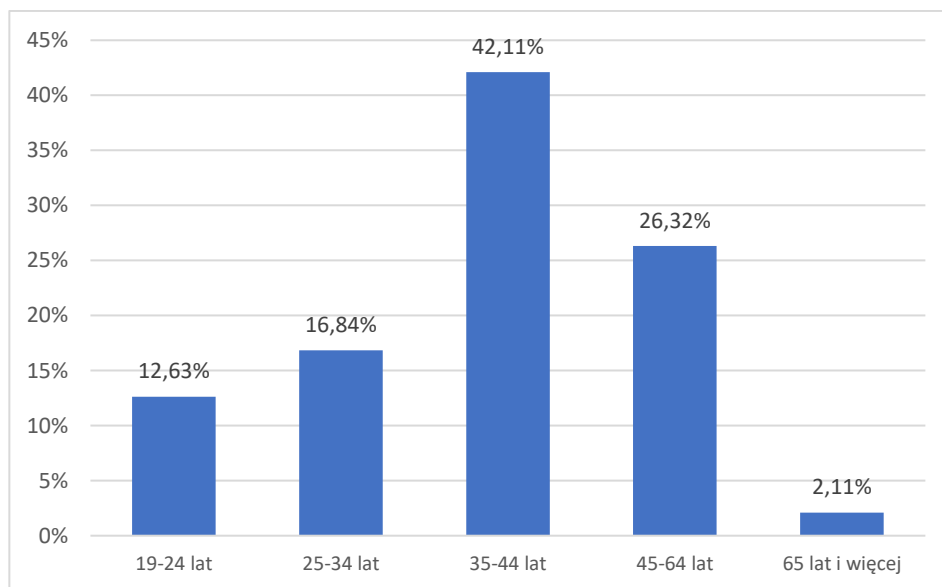
W ramach przeprowadzanych badań ankietowano również rodziców uczniów oraz pracowników oświaty. Co istotne, badani mogli wypełnić wszystkie ankiety, które ich dotyczą, czyli przykładowo dorosły mieszkaniec Rucianego - Nida, będący nauczycielem oraz posiadający dziecko/dzieci w szkole na terenie gminy mógł wypełnić trzy ankiety. Metodą badawczą wykorzystaną do badania rodziców były kwestionariusze internetowe (CAWI). Przebadano łącznie 95 rodziców.

Wśród respondentów dominowały kobiety, które stanowiły 76,84% ankietowanych. Mężczyźni stanowili 15,79%, natomiast 7,37% osób zadeklarowało inną tożsamość płciową lub nie chciało jej ujawniać.

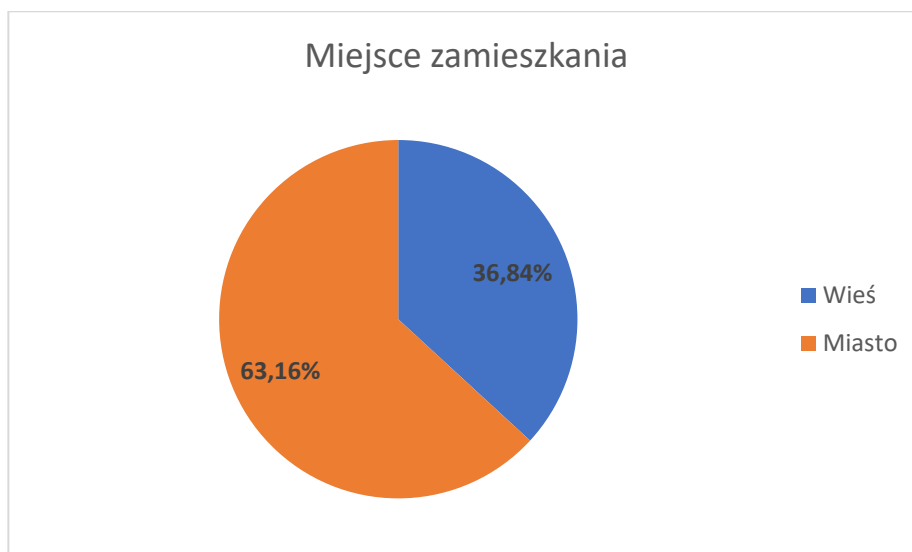
Wykres 18. Płeć rodziców.

Najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy w wieku 35–44 lata (42,11%). Kolejne grupy to osoby w wieku 45–64 lata (26,32%) oraz 25–34 lata (16,84%). Mniejszy udział miały osoby w wieku 19–24 lata (12,63%) i powyżej 65. roku życia (2,11%).

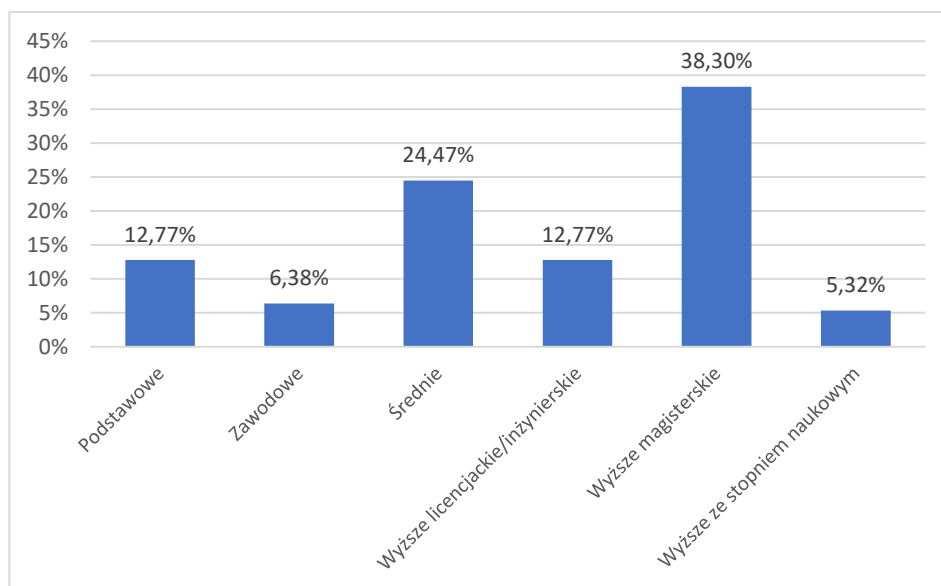
Wykres 19. Wiek rodziców.

Większość badanych mieszka w mieście (63,16%), natomiast 36,84% respondentów wskazało wieś jako miejsce zamieszkania.

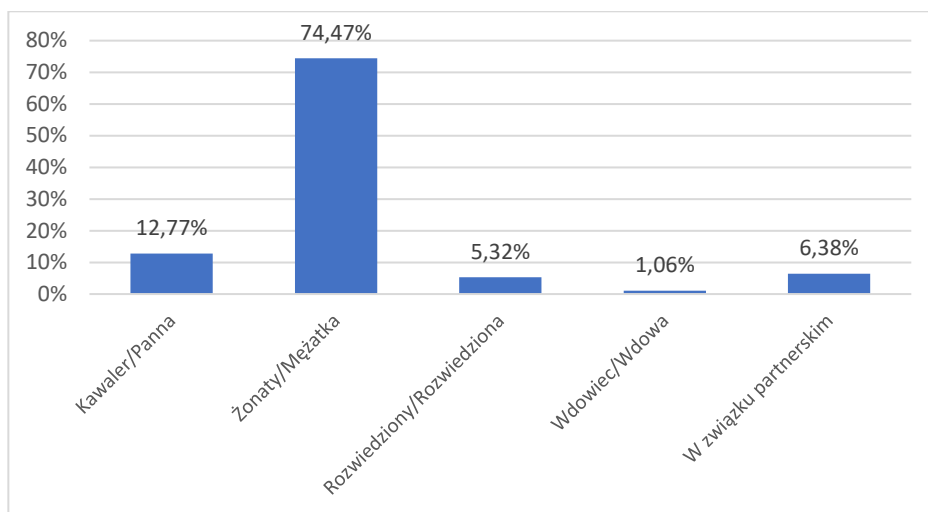
Wykres 20. Miejsce zamieszkania rodziców.

Ponad połowa respondentów posiada wykształcenie wyższe – w tym 38,30% magisterskie, 12,77% licencjackie lub inżynierskie oraz 5,32% ze stopniem naukowym. Wykształcenie średnie zadeklarowało 24,47% osób, natomiast zawodowe i podstawowe łącznie 19,15%.

Wykres 21. Wykształcenie rodziców.

Większość respondentów pozostaje w związku małżeńskim (74,47%). Pozostałe osoby to kawalerowie/panny (12,77%), osoby w związkach partnerskich (6,38%), rozwiedzeni (5,32%) oraz wdowcy i wdowy (1,06%).

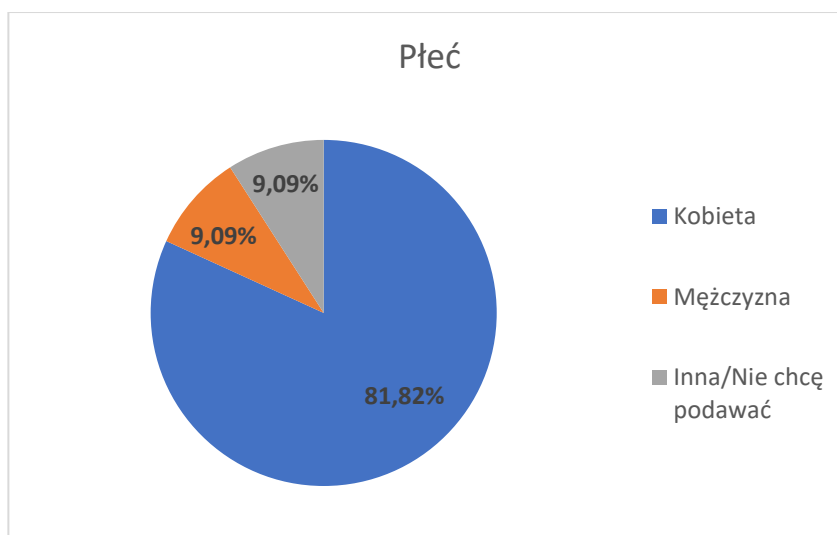

Wykres 22. Stan cywilny rodziców.

4.5. Pracownicy oświaty

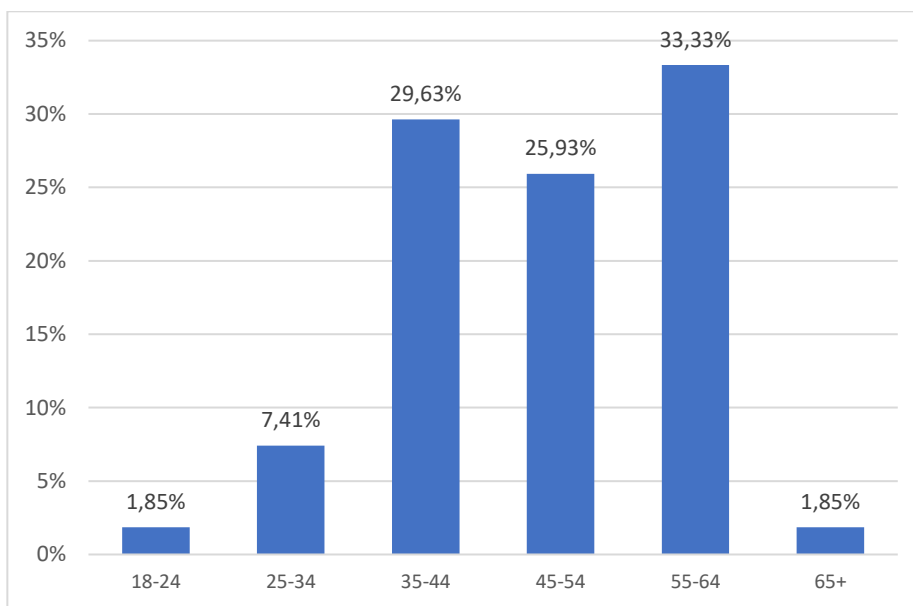
W badaniu pracowników oświaty udział wzięło 65 osób, żadna z odpowiedzi nie została wykluczona z dalszych analiz.

Wśród respondentów zdecydowaną większość stanowiły kobiety (81,82%). Mężczyźni oraz osoby, które nie chciały wskazać swojej płci, stanowili po 9,09%.

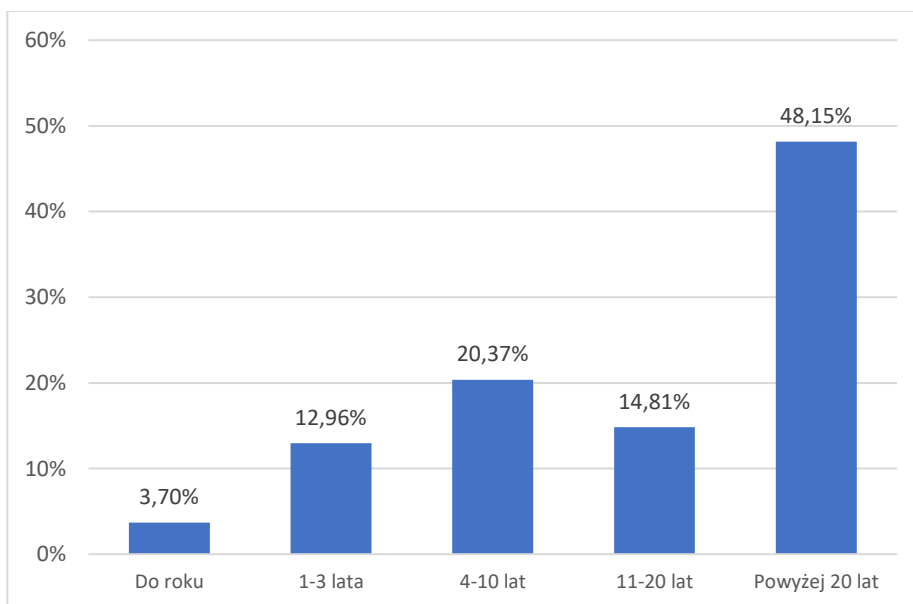
Wykres 23. Płeć pracowników oświaty.

Najczęściej reprezentowaną grupą wiekową byli respondenci w wieku 55–64 lata (33,33%). Kolejne pod względem liczebności były grupy 35–44 lata (29,63%) oraz 45–54 lata (25,93%). Pozostałe przedziały wiekowe pojawiały się znacznie rzadziej.

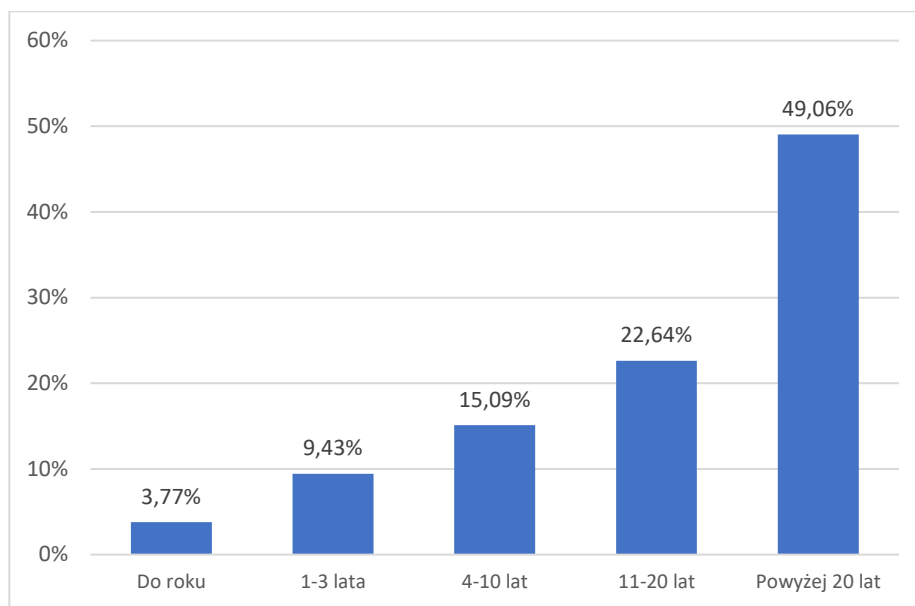
Wykres 24. Wiek pracowników oświaty.

Najwięcej pracowników zadeklarowało, że pracuje w obecnej szkole od ponad 20 lat (48,15%). Mniej liczne były grupy osób z doświadczeniem 4–10 lat (20,37%) oraz 11–20 lat (14,81%). Krótszy staż – do 3 lat – wskazało łącznie 16,66% respondentów.

Wykres 25. Czas pracy w obecnej placówce.

Podobnie jak w przypadku zatrudnienia w szkole, największa grupa badanych pracuje w edukacji od ponad 20 lat (49,06%). Co piąta osoba (22,64%) ma staż 11–20 lat, a 15,09% – 4–10 lat. Tylko nieliczni pracują w tej branży krócej niż 3 lata.

Wykres 26. Czas pracy w obszarze edukacji.

Spośród respondentów 9,09% zadeklarowało, że pracuje w szkole jako pracownik niedydaktyczny. Nauczyciele stanowili 7,27% ogółu odpowiadających, co sugeruje, że w badaniu liczniej uczestniczyła kadra administracyjna i pomocnicza.

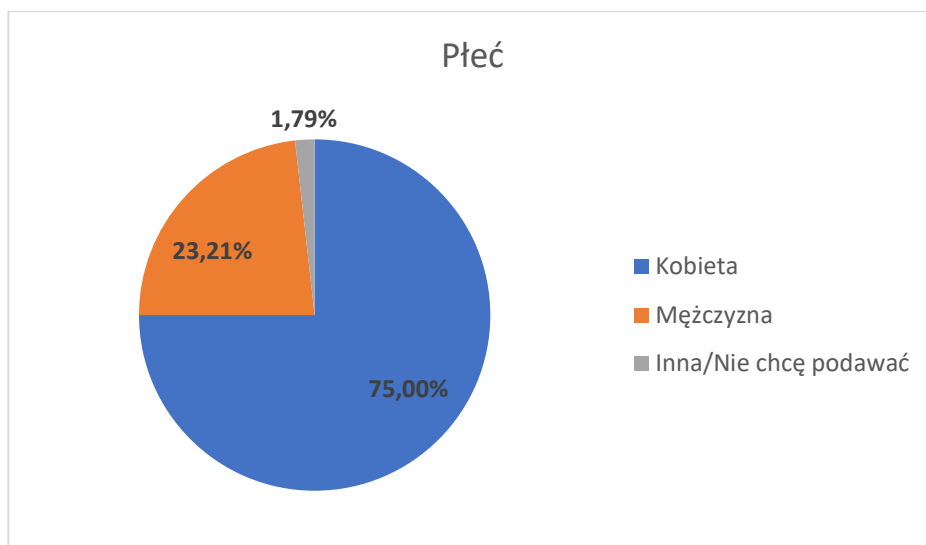

Wykres 27. Rodzaj pełnionej funkcji w szkole.

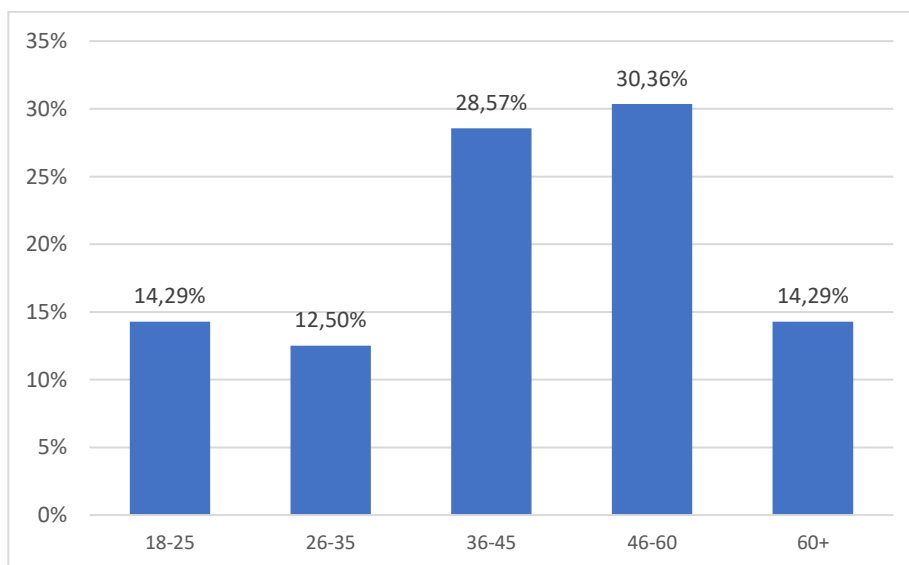
4.6. Sprzedawcy napojów alkoholowych

W badaniu wzięli udział również sprzedawcy napojów alkoholowych z terenu Gminy. Przeankietowano łącznie 56 osób. Wśród respondentów dominują kobiety, które stanowią 75% ogółu. Mężczyźni stanowili 23,21% badanych, natomiast 1,79% osób zdecydowało się nie ujawniać swojej płci.

Wykres 28. Płeć sprzedawców napojów alkoholowych biorących udział w badaniu.

Najliczniejszą grupę stanowili respondenci w wieku 46–60 lat (30,36%) oraz 36–45 lat (28,57%). Pozostałe grupy – 18–25 lat i 60+ – stanowiły po 14,29%, natomiast najmniej liczna była grupa w wieku 26–35 lat (12,50%).

Wykres 29. Wiek sprzedawców napojów alkoholowych biorących udział w badaniu.

5. Badania uczniów szkół i dorosłych mieszkańców

5.1. Alkohol

Według badaczy najważniejszego magazynu medycznego na świecie – The Lancet – alkohol wśród tradycyjnych substancji psychoaktywnych umiejscowiony jest na skali: szkodliwości, siły uzależnienia i negatywnych skutków społecznych (wraz z tytoniem) na 3-im miejscu, wyprzedzając takie substancje jak: amfetamina, ketamina, marihuana, LSD, GHB czy MDMA.⁵

Szczególnie młody organizm narażony jest na poważne skutki działania alkoholu. W niniejszym podrozdziale poddano analizie problem spożycia alkoholu w Gminie Ruciane – Nida zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców.

5.1.1. Alkohol – przekonania i spożycie wśród uczniów szkół podstawowych

Spożycie alkoholu wśród osób nieletnich stanowi poważny problem społeczny. Alkohol należy do środków psychoaktywnych, który obok tytoniu jest używany przez młodzież od wczesnych lat adolescencji (odsetek adolescentów, którzy choć raz próbowali napoju alkoholowego w grupie wiekowej 11-15 lat wynosi 34,6%)⁶. W starszej kohorcie (od 15 do 16 roku życia) odsetek osób, które są po inicjacji alkoholowej wynosi już 72,9%, a w ciągu ostatnich 30 dni alkohol spożywała prawie połowa (39,1%) nastolatków w tej grupie wiekowej⁷. Wiek inicjacji alkoholowej w Polsce przyjmuje się na okres 12-13 roku życia, kiedy połowa nastolatków próbowała chociaż raz w życiu napojów alkoholowych.

Przekonania normatywne na temat spożywania alkoholu to przekonania osób młodych na temat tego, jak często dochodzi do spożycia alkoholu wśród ich rówieśników oraz czy spożycie alkoholu jest zjawiskiem modnym i powszechnie przyjętym. Zgodnie z badaniami „osoby niepełnoletnie są najbardziej narażone na nadmierne picie, jeśli wierzą, że większość innych osób

⁵ <http://www.parpa.pl/download/rozdzial05.pdf> dostęp 29.09.2025r.

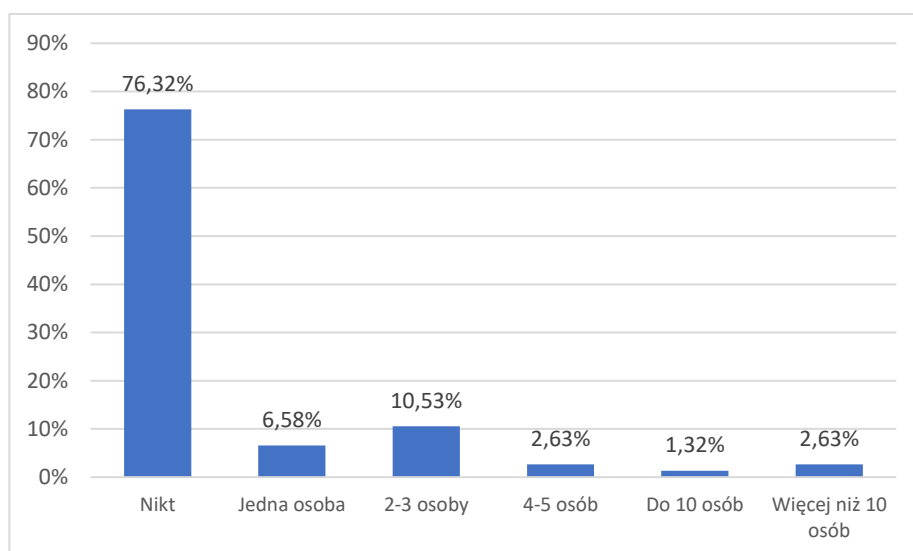
⁶ Mazur, J., Małkowska-Szkućnik, A. (2018). *Zdrowie uczniów w 2018 roku na tle nowego modelu badań HBSC*. Warszawa: Instytut Matki i Dziecka.

⁷ Sierosławski, J., Sierosławska, U. (2024). *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD*.

pije, że od nich oczekuje się picia i że picie przynosi wiele korzyści”⁸. Im silniejsze jest przekonanie, że alkohol lub inne substancje są modne w środowisku rówieśniczym nastolatków, tym większe faktyczne spożycie alkoholu w tej grupie wiekowej.

Poniżej przedstawiono odpowiedzi na zadane uczniom pytanie ilu spośród Twoich najbliższych kolegów/koleżanek pije alkohol częściej niż raz w miesiącu? Większość uczniów (76,32%) uważa, że nikt z ich najbliższych znajomych nie pije alkoholu częściej niż raz w miesiącu. 6,58% wskazało na jedną taką osobę, 10,53% – na dwie lub trzy, natomiast pojedyncze odpowiedzi dotyczyły większych grup znajomych: 4–5 osób (2,63%), do 10 osób (1,32%) i więcej niż 10 osób (2,63%).

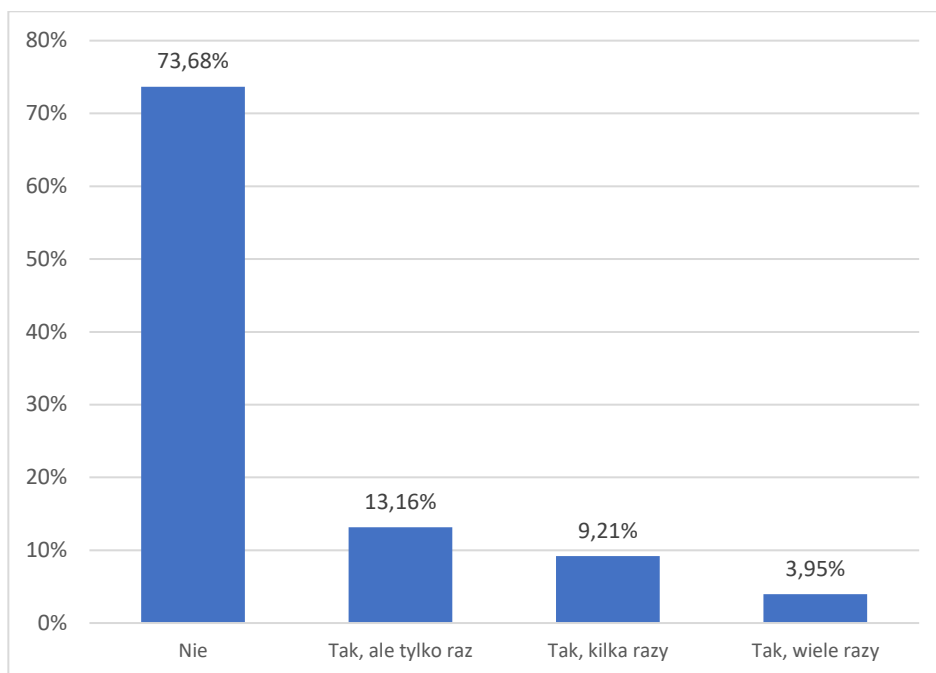

Wykres 30. Przekonania uczniów szkół podstawowych na temat spożywania alkoholu przez ich kolegów/koleżanki.

Alkohol kiedykolwiek próbowało 26,32% uczniów. Najwięcej wskazań dotyczyło jednorazowej próby (13,16%), nieco mniej – kilku prób (9,21%) i wielokrotnego spożycia (3,95%). Większość uczniów, czyli 73,68%, zadeklarowała, że nigdy nie piła alkoholu.

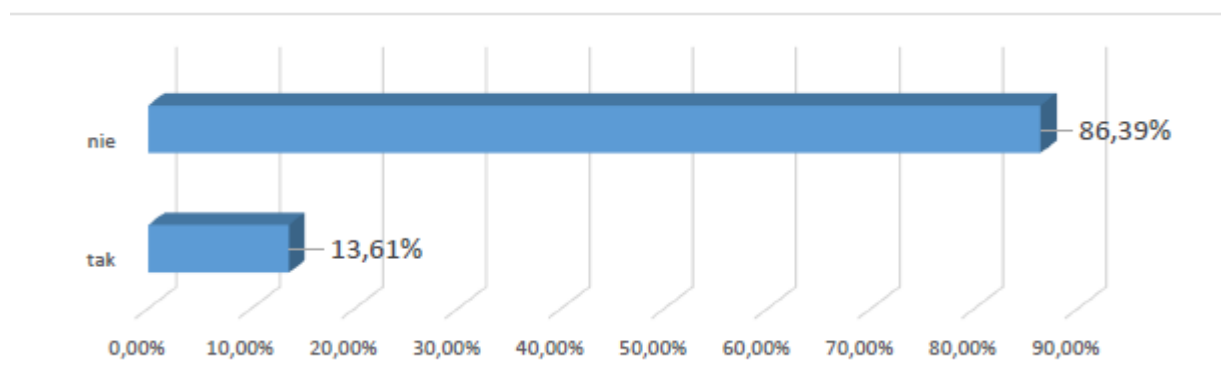
To alarmujące, zważywszy na fakt, że spożywanie alkoholu w młodym wieku może negatywnie wpływać na rozwój i funkcjonowanie układu nerwowego.

⁸ Padon, A. A., Rimal, N. N., Jernigan, D., Siegel, M., Dejong, W. (2016). Tapping Into Motivations for Drinking Among Youth: Normative Beliefs About Alcohol Use Among Underage Drinkers in the United States. *Journal of Health Communication*, 21(10), 1079-1087.

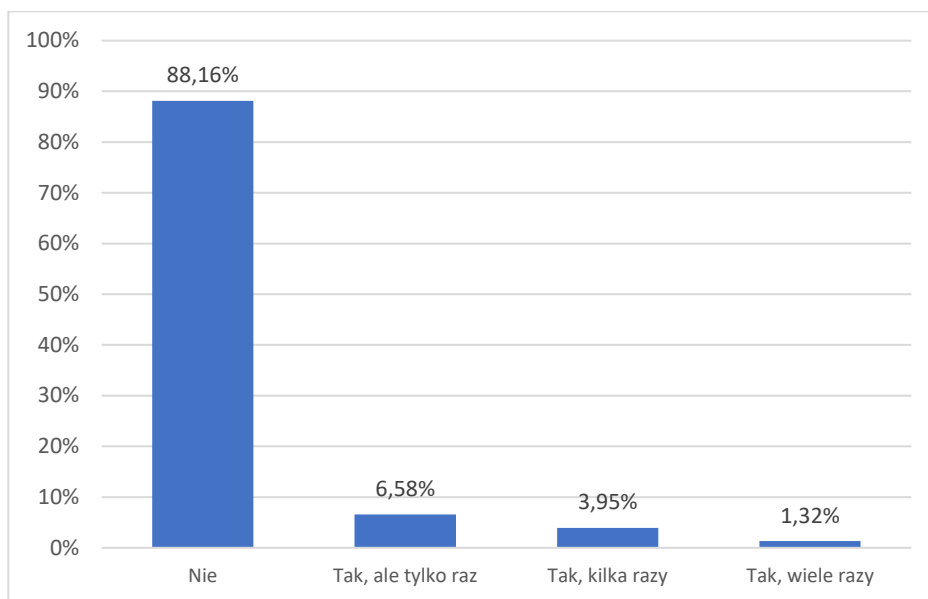
Wykres 31. Inicjacja alkoholowa wśród uczniów szkół podstawowych.

Odsetek przebytych inicjacji alkoholowych wśród uczniów szkół podstawowych zwiększył się w porównaniu z diagnozą z 2022 roku, kiedy to przejście inicjacji alkoholowej deklarowało 13,61% uczniów. Warto zauważyć, że wtedy ankietę przedstawiono do uczniów klas IV-VIII, więc były to też osoby młodsze niż te ankietowane w tegorocznym badaniu.

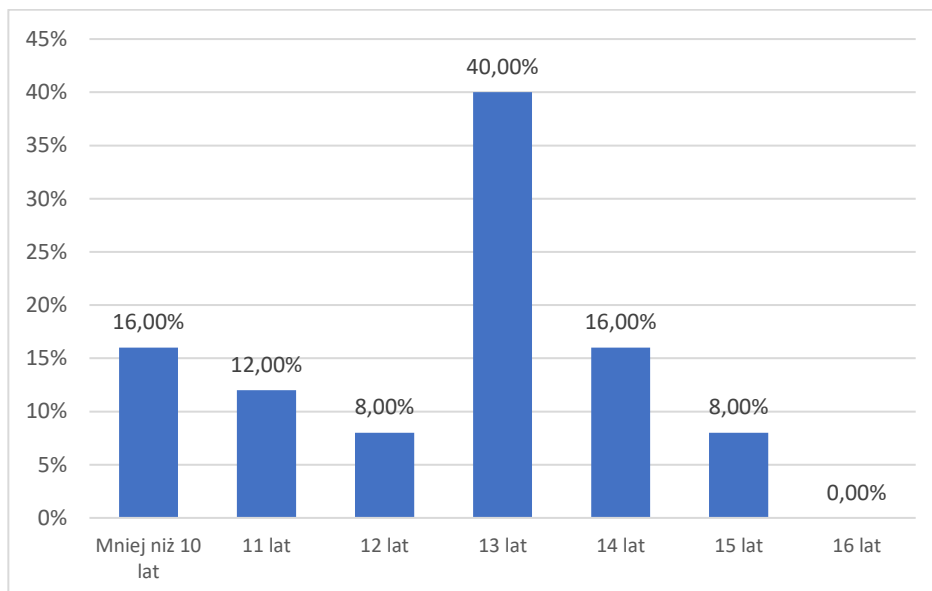
Wykres 32. Inicjacja alkoholowa wśród dzieci. Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

W ciągu ostatnich 30 dni alkohol spożywało 11,84% uczniów. Najczęściej była to jednorazowa sytuacja (6,58%), 3,95% piło kilka razy, a 1,32% – wiele razy. Zdecydowana większość uczniów (88,16%) zaprzeczyła spożywaniu alkoholu w tym okresie.

Wykres 33. Spożycie alkoholu wśród uczniów szkoły podstawowej w ciągu ostatnich 30 dni.

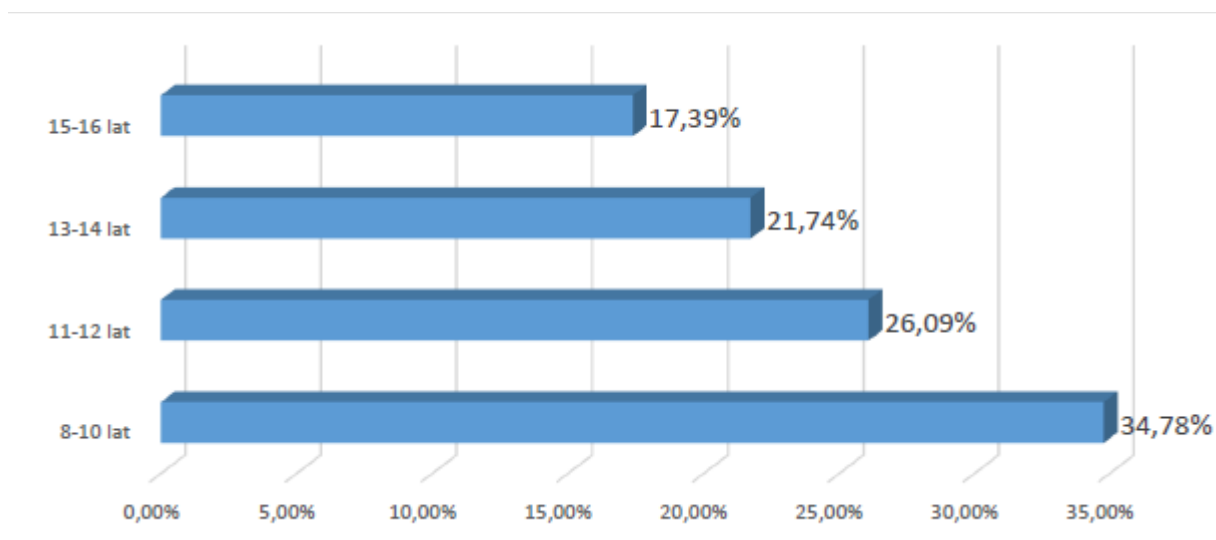
Najczęściej wskazywanym wiekiem inicjacji alkoholowej był wiek 13 lat (40,00%). Kolejne wskazania dotyczyły wieku poniżej 10 lat (16,00%), 11 lat (12,00%), 14 lat (16,00%), 12 lat (8,00%) oraz 15 lat (8,00%). Żaden z uczniów nie wskazał wieku 16 lat jako momentu pierwszego kontaktu z alkoholem. Przy analizie tego pytania pod uwagę wzięto jedynie uczniów deklarujących przejście inicjacji alkoholowej.

Wykres 34. Wiek inicjacji alkoholowej wśród uczniów szkoły podstawowej.

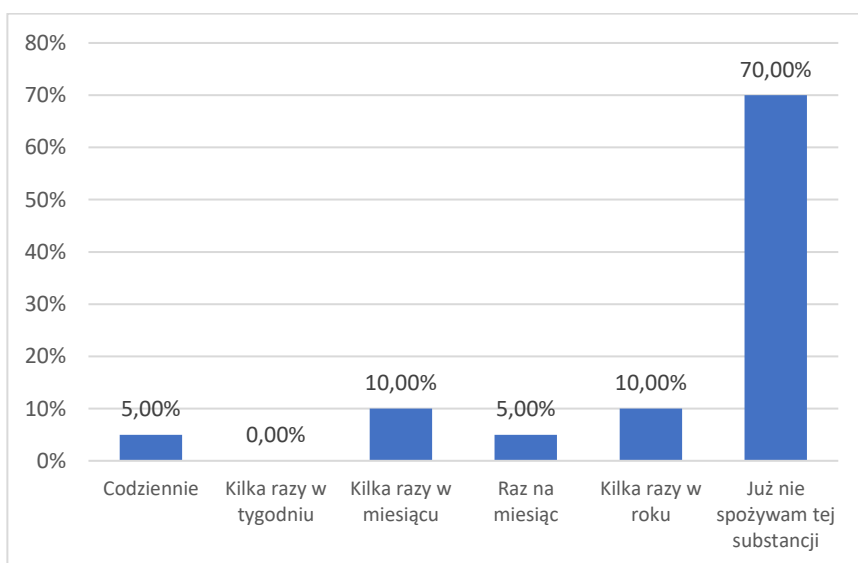

Jeśli chodzi o wiek inicjacji alkoholowej w porównaniu do badania 2022 roku to uległ on podwyższeniu, jednak należy pamiętać o tym, że w badaniu sprzed trzech lat, duża część uczniów była w młodszym wieku, co może być z jednym powodów dla których zaznaczali wcześniejszy wiek inicjacji alkoholowej.

Wykres 35. Wiek inicjacji alkoholowej wśród dzieci. Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

Następne pytanie również przedstawia wyniki jedynie uczniów deklarujących przejście inicjacji alkoholowej, dotyczy ono częstotliwości spożywania tej substancji. Spośród uczniów, którzy mieli styczność z alkoholem, 70,00% zadeklarowało, że już go nie spożywa. 10,00% pije kilka razy w miesiącu, 10,00% – kilka razy w roku, 5,00% – raz w miesiącu, a 5,00% – codziennie.

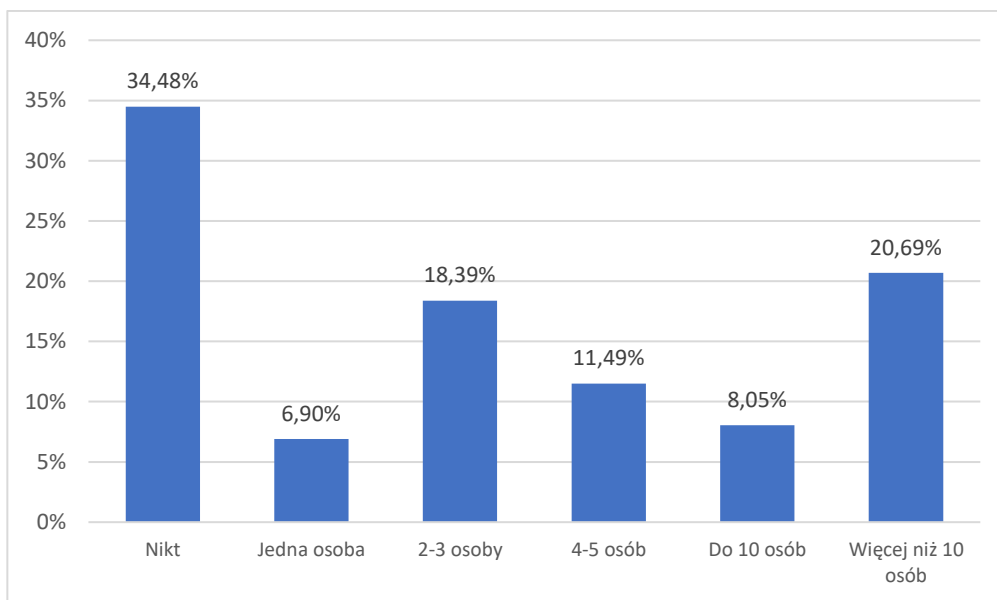
Wykres 36. Częstotliwość spożywania alkoholu wśród uczniów szkoły podstawowej, którzy są po inicjacji alkoholowej.

5.1.2. Alkohol – przekonania i spożycie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

Uczniowie szkół ponadpodstawowych, będąc w okresie dynamicznych zmian rozwojowych, są szczególnie podatni na wpływy zewnętrzne, takie jak presja rówieśnicza, normy społeczne i przekazy medialne. To właśnie w tym czasie kształtują się ich postawy wobec alkoholu oraz praktyki związane z jego spożywaniem. Przekonania uczniów na temat alkoholu mają istotny wpływ na ich zachowania. W Polsce, mimo formalnych zakazów, młodzież często postrzega spożywanie alkoholu jako formę towarzyskiej aktywności, a niekiedy nawet jako wyznacznik dorosłości. Badania wskazują, że wielu uczniów szkół ponadpodstawowych minimalizuje ryzyko związane z konsumpcją alkoholu, uznając jego picie za powszechnie akceptowane i mało groźne.

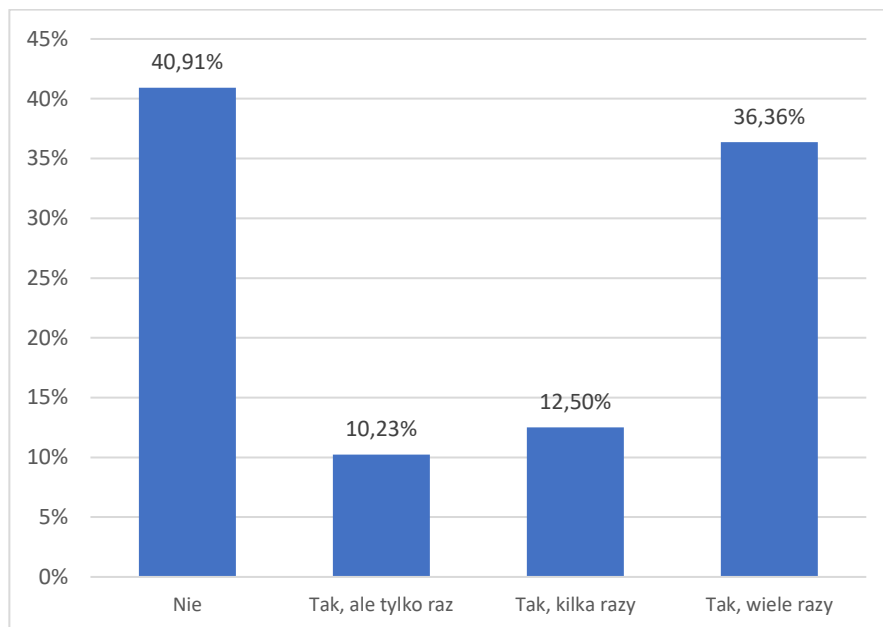
Tylko 34,48% uczniów uznało, że nikt z ich bliskich znajomych nie pije alkoholu częściej niż raz w miesiącu. 18,39% wskazało na 2–3 osoby, a 20,69% – że dotyczy to więcej niż 10 osób. Pozostałe odpowiedzi rozkładały się na: 4–5 osób (11,49%), do 10 osób (8,05%) oraz jedną osobę (6,90%).

Wykres 37. Spożycie alkoholu wśród najbliższych kolegów/koleżanek częściej niż raz w miesiącu – szkoła ponadpodstawowa.

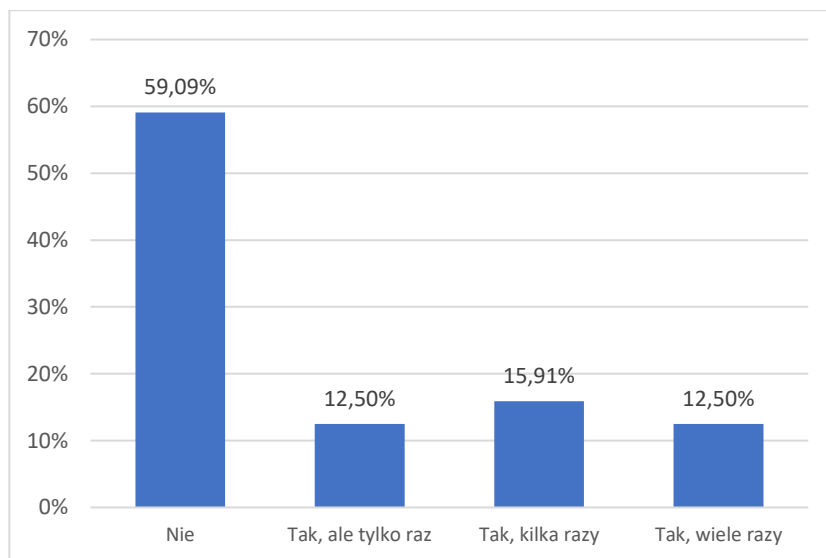

Alkoholu kiedykolwiek próbowało 59,09% uczniów. Najczęściej wskazywano, że spożywali go wiele razy (36,36%), a także kilka razy (12,50%) lub tylko raz (10,23%). Brak kontaktu z alkoholem zadeklarowało 40,91% uczniów.

Wykres 38. Spożycie alkoholu – szkoła ponadpodstawowa.

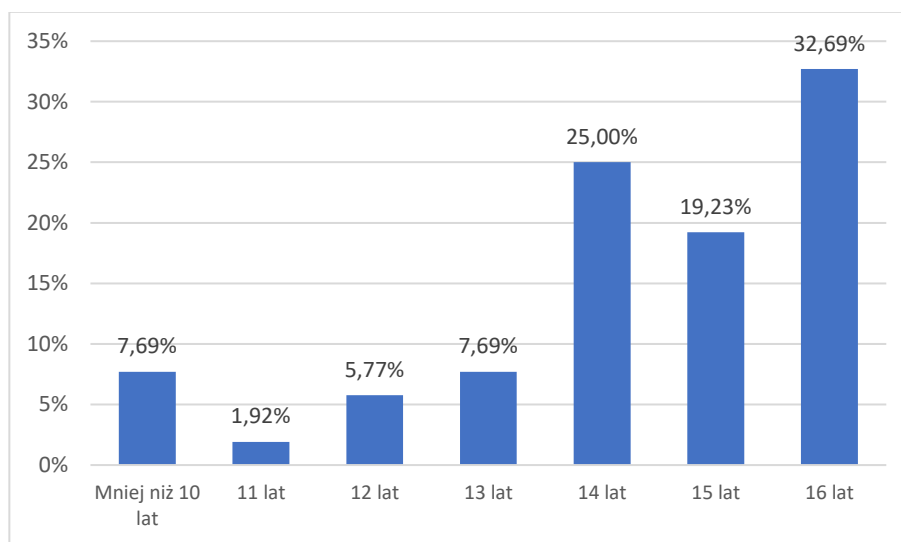
W ostatnich 30 dniach alkohol piło 40,91% uczniów. 15,91% spożywało go kilka razy, 12,50% jednorazowo, a kolejne 12,50% – wielokrotnie. Pozostali, czyli 59,09%, zadeklarowali, że w tym okresie nie pili alkoholu.

Wykres 39. Częstotliwość spożywania alkoholu w ciągu ostatniego miesiąca – szkoła ponadpodstawowa.

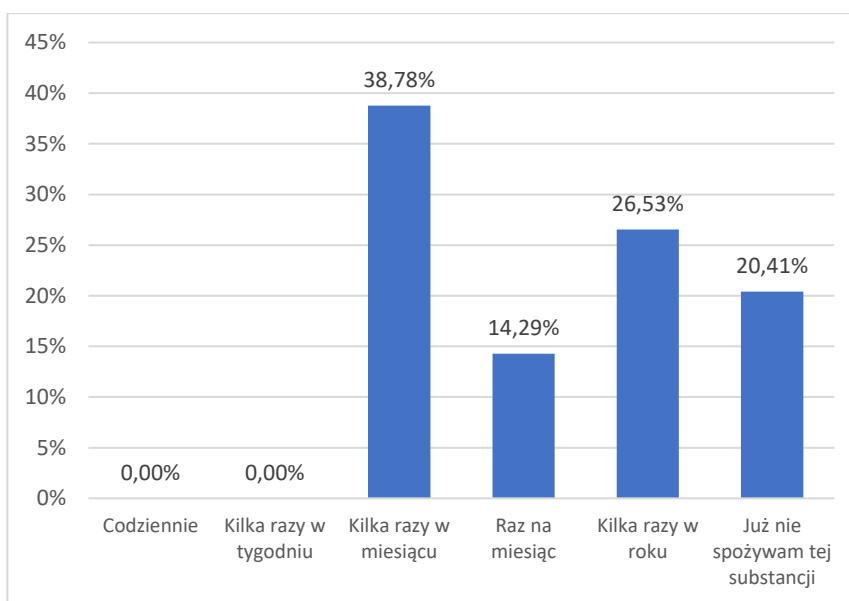

Najwięcej uczniów wskazało wiek 16 lat jako moment pierwszego kontaktu z alkoholem (32,69%). Często wskazywano też wiek 14 lat (25,00%) oraz 15 lat (19,23%). Pozostałe odpowiedzi rozkładały się między 13. (7,69%), 12. (5,77%), poniżej 10. roku życia (7,69%) oraz 11 lat (1,92%).

Wykres 40. Wiek inicjacji alkoholowej – szkoła ponadpodstawowa.

Spośród uczniów, którzy próbowali alkoholu, 20,41% zadeklarowało, że już go nie spożywa. 38,78% pije kilka razy w miesiącu, 26,53% – kilka razy w roku, a 14,29% – raz w miesiącu. Żaden z uczniów nie zadeklarował codziennego ani cotygodniowego spożywania alkoholu.

Wykres 41. Częstotliwość spożywania alkoholu – szkoła ponadpodstawowa.

5.1.3. Spożycie alkoholu przez uczniów w porównaniu do badań ogólnopolskich

W zakresie porównania danych związanych ze spożyciem alkoholu przez uczniów z Gminy Ruciane-Nida, porównano uczniów w wieku 11 – 15 lat oraz kohortę 11-15 lat, której wybór był podyktowany doborem próby w badaniach ogólnopolskich HBSC 2018⁹ dla kraju. Dokonano również porównania wyników z badanymi uczniami szkół ponadpodstawowych z wynikami badania ogólnopolskiego ESPAD 2024.

Uczniowie szkół podstawowych w wieku 11-15 lat zamieszkujących Gminę Ruciane - Nida znacznie rzadziej sięgali po alkohol w porównaniu do badań ogólnopolskich. 21,69% uczniów jest już po inicjacji alkoholowej, a więc zdecydowanie mniej w porównaniu z innymi uczniami w Polsce, gdzie odsetek wynosi 34,60%.

Natomiast grupę uczniów szkół ponadpodstawowych zestawiono z wynikami z ogólnopolskiego badania ESPAD 2024. Tak samo jak w tym badaniu, przeanalizowano odpowiedzi uczniów z młodszej kohorty (15-16 lat) oraz starszej (17-18 lat) osobno. W grupie młodszej, tj. 15-16 latków z terenu Gminy Ruciane – Nida , inicjację alkoholową deklaruje 37,3% badanych, co jest wynikiem niższym od średniej krajowej z raportu ESPAD, wynoszącej 72,9%. W starszej grupie wiekowej ten wynik również jest niższy, 67,35% uczniów z Gminy Ruciane – Nida deklaruje przejście inicjacji alkoholowej, w porównaniu do 91,3% respondentów z badania ogólnopolskiego ESPAD.

Grupa wiekowa	Alkohol kiedykolwiek	
	Alkohol Ruciane-Nida	Alkohol ESPAD
15-16 lat	37,3%	72,9%
17-18 lat	67,35%	91,3%

Tabela 3. Porównanie inicjacji alkoholowej wśród uczniów szkół ponadpodstawowych z Gminy Ruciane-Nida oraz wyników badania ESPAD.

⁹ Mazur, J., Małkowska-Szkućnik, A. (red.). (2018). Zdrowie uczniów w 2018 roku na tle nowego modelu badań HBSC. Warszawa: Instytut Matki i Dziecka.

Spożycie alkoholu w trakcie 30 dni poprzedzających badanie również jest niższe w przypadku uczniów z Gminy Ruciane-Nida w porównaniu do wyników z badania ESPAD 2024.¹⁰

Grupa wiekowa	Ostatnie 30 dni	
	Alkohol Ruciane-Nida	Alkohol ESPAD
15-16 lat	15,25%	39,1%
17-18 lat	55,10%	73,3%

Tabela 4. Porównanie spożycia alkoholu w trakcie 30 dni przed badaniem wśród uczniów szkół ponadpodstawowych z Gminy Ruciane-Nida oraz wyników badania ESPAD.

5.1.4. Spożycie alkoholu przez uczniów w porównaniu do innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych

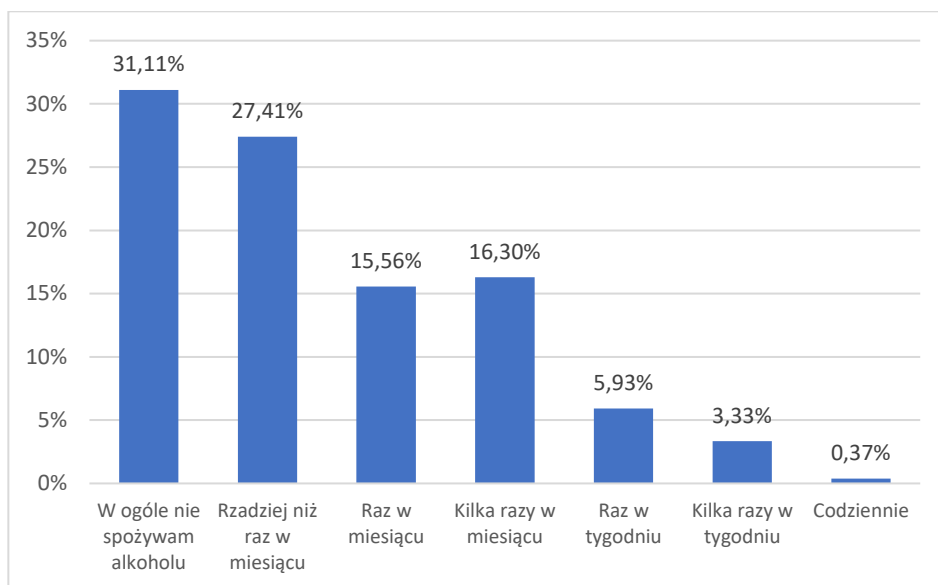
W niniejszym podrozdziale dokonano analizy spożycia alkoholu przez uczniów w Gminie Ruciane - Nida w odniesieniu do wyników innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych. Porównanie to było możliwe dzięki zastosowaniu takiej samej metodologii badawczej, co pozwala na wiarygodne wyciąganie wniosków i ocenę wyników w szerszym kontekście. Dzięki temu uzyskane dane mogą być zestawione z wynikami pochodzącymi z innych, podobnych gmin na terenie kraju, co pozwala na bardziej precyzyjne określenie skali problemu w lokalnym środowisku.

Uczniowie szkół podstawowych z terenu Gminy Ruciane - Nida w porównaniu do wyników z badań przeprowadzonych w 2023 i 2024 roku na terenach gmin przez Centrum Działań Profilaktycznych (łącznie 14 diagnoz) znacznie częściej mają za sobą inicjację alkoholową. W Gminie Ruciane - Nida jest to 26,32%, natomiast w innych gminach badanych przez Centrum Działań Profilaktycznych odsetek ten wyniósł 16,79%.

5.1.5. Spożycie alkoholu wśród dorosłych

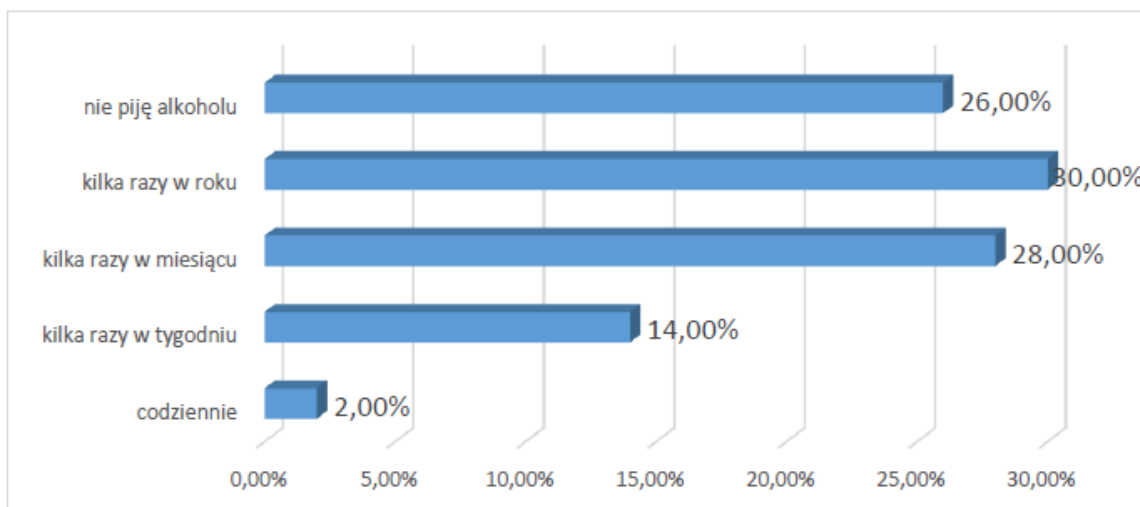
Respondentów zapytano o częstotliwość spożywania alkoholu. Najwięcej osób zadeklarowało, że w ogóle nie pije (31,11%). Umiarkowane spożycie – rzadziej niż raz w miesiącu – wskazało 27,41% badanych. Raz lub kilka razy w miesiącu alkohol pije łącznie 31,86% respondentów. Regularne, cotygodniowe i częstsze spożycie dotyczyło 9,63%.

¹⁰ Sierosławski, J., Sierosławska, U. (2024). *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD.*

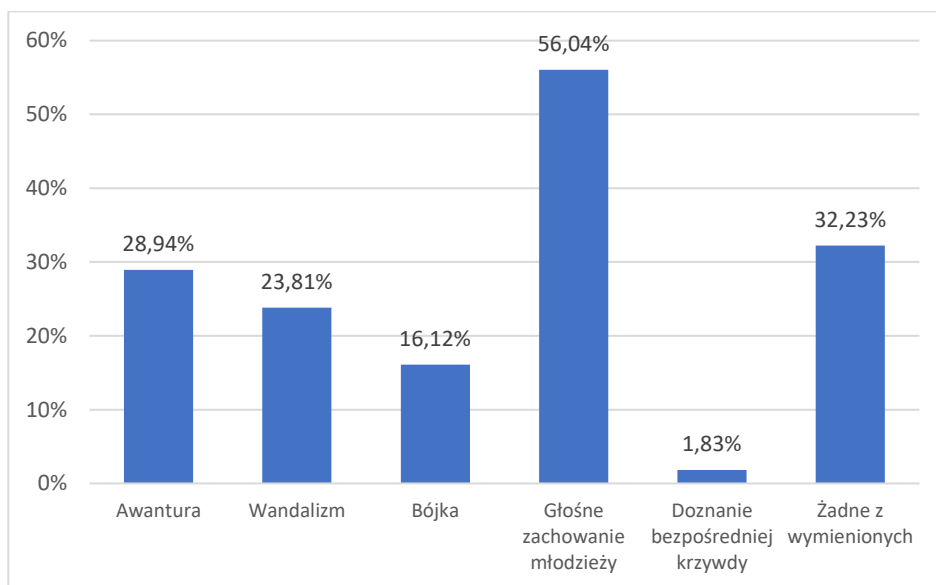
Wykres 42. Częstość spożywania alkoholu wśród dorosłych.

Tym samym spożycie alkoholu spadło względem Diagnozy z 2022 roku. Pełną abstynencję deklarowało wtedy 26% badanych, natomiast spożycie co najmniej kilka razy w tygodniu wybierało 16% badanych.

Wykres 43. Częstość spożywania alkoholu wśród dorosłych. Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

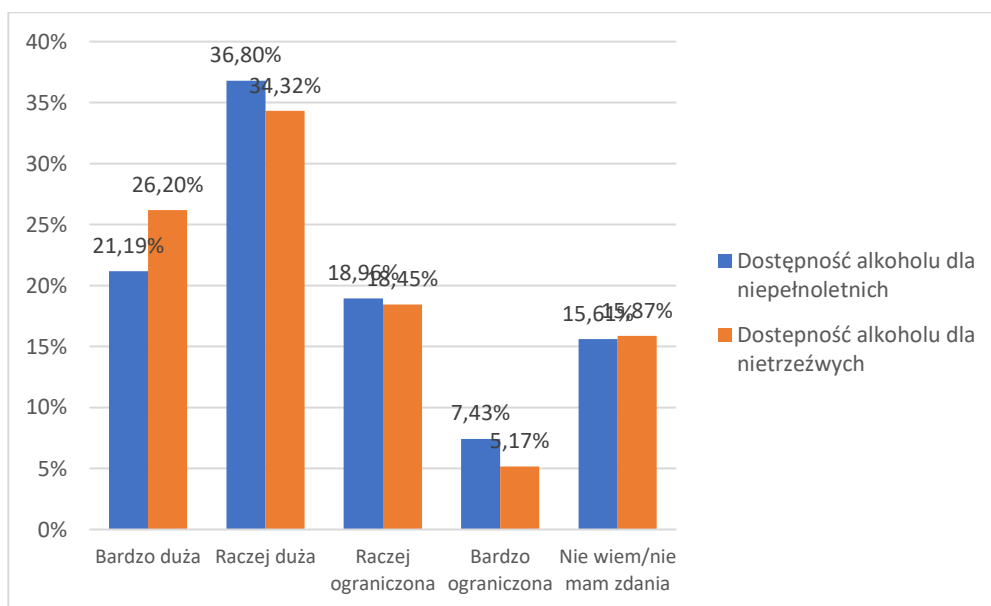
Zapytano mieszkańców, czy w ciągu ostatniego roku byli świadkami sytuacji związanych ze spożyciem alkoholu w przestrzeni publicznej. Najczęściej wskazywano głośnie zachowanie młodzieży (56,04%), awantury (28,94%) oraz akty wandalizmu (23,81%). Bójki odnotowało 16,12% badanych, a bezpośrednią krzywdę z tego powodu zadeklarowało 1,83%. Żadne z wymienionych zdarzeń nie dotyczyło 32,23% respondentów. Było to pytanie z możliwością wielokrotnej odpowiedzi, dlatego też suma poszczególnych składowych nie sumuje się do 100%.

Wykres 44. Negatywne zdarzenia związane ze spożywaniem alkoholu w postrzeganiu dorosłych respondentów.

Ponad połowa badanych (57,99%) oceniła dostępność alkoholu dla osób niepełnoletnich jako bardzo dużą lub raczej dużą. Zdaniem 26,39% dostępność ta jest ograniczona. 15,61% badanych nie miało w tej sprawie zdania.

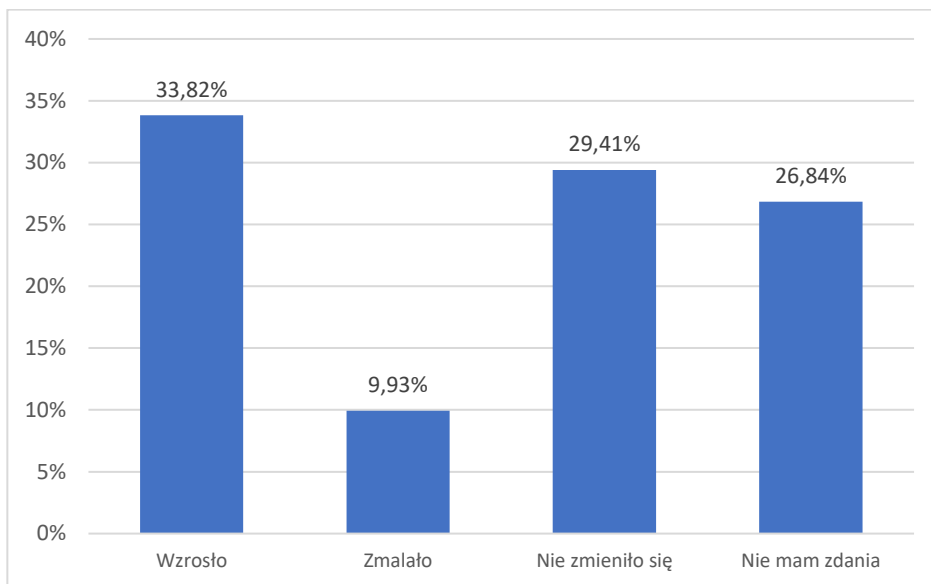
Podobnie jak w przypadku osób niepełnoletnich, także dostępność alkoholu dla osób nietrzeźwych została oceniona przez większość respondentów jako duża (łącznie 60,52%). Tylko 23,62% wskazało na jej ograniczenie, a 15,87% nie potrafiło wyrazić opinii.

Wykres 45. Dostępność alkoholu na terenie Gminy Ruciane-Nida dla niepełnoletnich oraz nietrzeźwych.

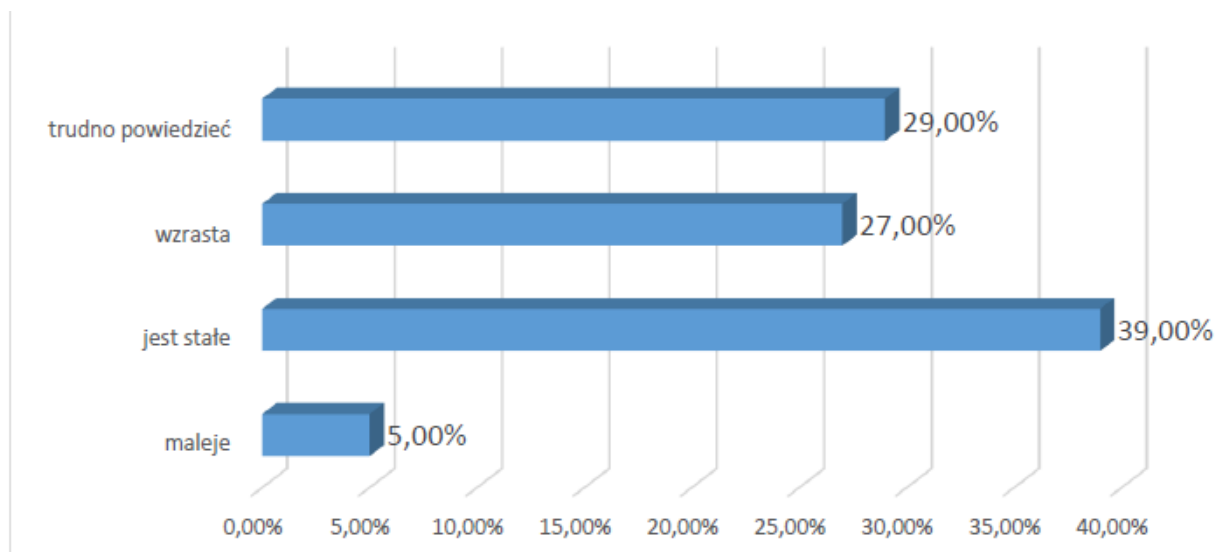
Zdaniem jednej trzeciej badanych (33,82%) spożycie alkoholu w gminie na przestrzeni ostatnich 3 lat wzrosło. 29,41% nie zauważyło zmian, a 9,93% uważa, że spożycie zmalało. Blisko 27% respondentów nie ma w tej sprawie zdania.

Wykres 46. Spożywanie alkoholu w środowisku lokalnym w trakcie ostatnich 3 lat.

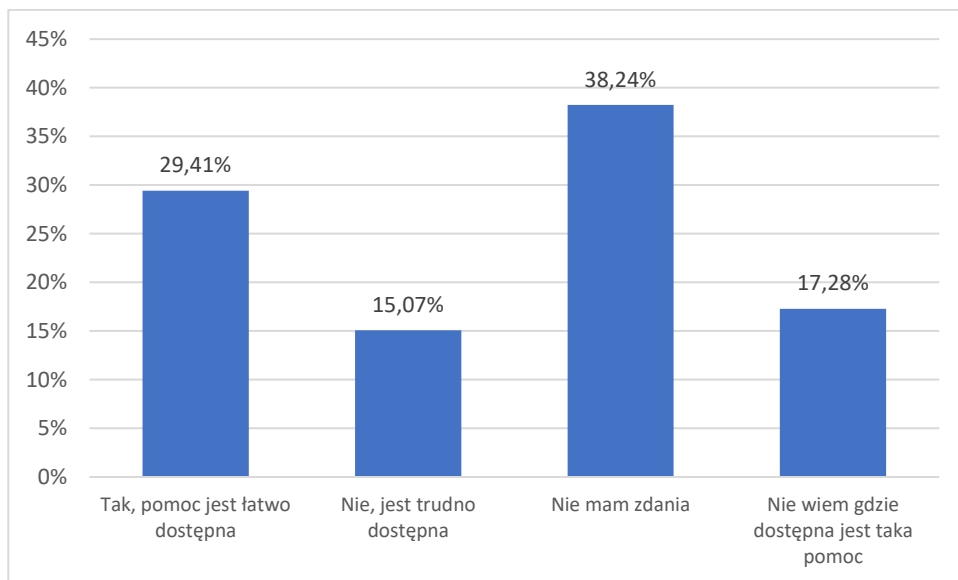
Chociaż odsetek dorosłych mieszkańców spożywających alkohol spadł względem Diagnozy z 2022 roku, to odpowiedzi na pytanie o zmianę spożywania alkoholu w środowisku lokalnym w ostatnich lata wygląda inaczej.

W Diagnozie z 2022 roku badani najczęściej zaznaczali, że utrzymuje się na stałym poziomie (39%), natomiast tegoroczne badania wskazują, że chociaż znaczna część badanych podziela to zdanie (29,41%), to częściej ankietowani deklarują wzrost spożycia alkoholu w środowisku lokalnym (33,82% względem 27% z Diagnozy z 2022 roku).

Wykres 47. Spożywanie alkoholu w środowisku lokalnym w trakcie ostatnich lat. Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

Zapytano respondentów o dostępność lokalnego systemu wsparcia dla osób uzależnionych. 29,41% uznało, że pomoc taka jest łatwo dostępna, natomiast 15,07% oceniło ją jako trudnodostępną. Duża grupa badanych (55,52%) nie potrafiła wskazać jednoznacznej odpowiedzi – w tym 17,28% osób nie wie, gdzie szukać takiej pomocy.

Wykres 48. Dostępność pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu w opinii dorosłych mieszkańców.

5.1.6. Spożycie alkoholu wśród dorosłych w porównaniu do badań ogólnopolskich

Dane związane ze spożywaniem alkoholu przez dorosłych mieszkańców Gminy uzyskane w wyniku przeprowadzonego badania, porównane zostały do wyników badań pochodzących z raportu z CBOS¹¹ 2019 roku. Jak wynika z badania przeprowadzonego przez CBOS na terenie Polski, odsetek konsumentów alkoholu wynosi w zaokrągleniu 81% - był to łączny odsetek badanych, którzy nie zadeklarowali abstynencji alkoholowej. Podczas badania przeprowadzonego w Gminie Ruciane - Nida, do spożywania alkoholu przyznało się 68,89% respondentów, a więc wynik ten jest niższy niż średnia krajowa.

5.1.7. Spożycie alkoholu wśród dorosłych w porównaniu do innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych

Tak samo jak w przypadku uczniów, oprócz porównania do badań ogólnopolskich, zostało dokonane również zestawienie w odniesieniu do innych badań prowadzonych Centrum Działań Profilaktycznych. Użycie tej samej metodologii pozwala na wiarygodne wyciąganie wniosków i ocenę wyników w szerszym kontekście.

Wyniki uzyskane przez dorosłych z terenu Gminy Ruciane-Nida porównano do wyników z badań przeprowadzonych w 2023 i 2024 roku na terenach gmin przez Centrum Działań Profilaktycznych (łącznie 14 diagnoz). Uzyskane wyniki wskazują na nieco niższy odsetek badanych deklarujących spożywanie alkoholu na terenie Gminy Ruciane-Nida gdzie wyniósł on 68,89%, w porównaniu do innych badań Centrum, w których średnia wyniosła 72,65%.

Jeśli chodzi o częstotliwość to wynik jest z kolei nieco wyższy, spożywanie alkoholu co najmniej raz w tygodniu deklaruje 9,63% badanych z terenu Gminy Ruciane-Nida, w porównaniu do 8,14% uzyskanych w innych diagnozach przeprowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych na terenie całego kraju.

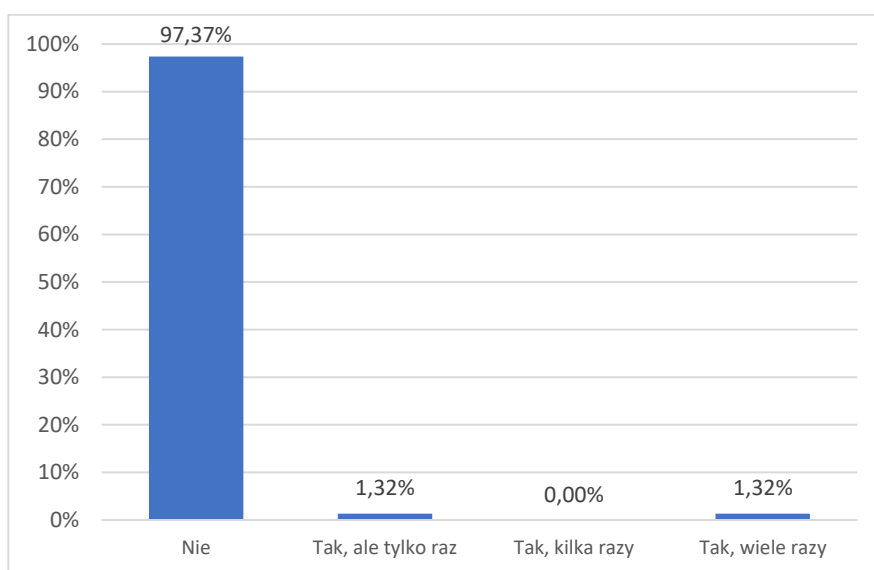
¹¹ Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej CBOS (2019), *Konsumpcja alkoholu w Polsce*, Raport z badań, Warszawa

5.2. Narkotyki

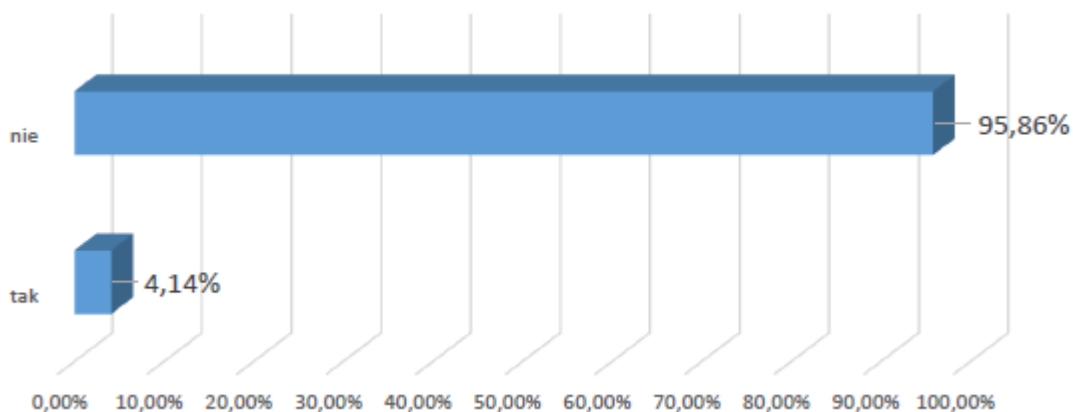
5.2.1. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów szkół podstawowych

Zdecydowana większość uczniów szkół podstawowych (97,37%) deklaruje, że nigdy nie próbowała narkotyków. Tylko 1,32% przyznało, że miało kontakt z tą substancją jeden raz, a 1,32% – że próbowało jej wiele razy. Zapytani o zażywane substancje, uczniowie najczęściej wskazywali na marihuanę.

Wykres 49. Odsetek inicjacji narkotykowej wśród uczniów szkół podstawowych.

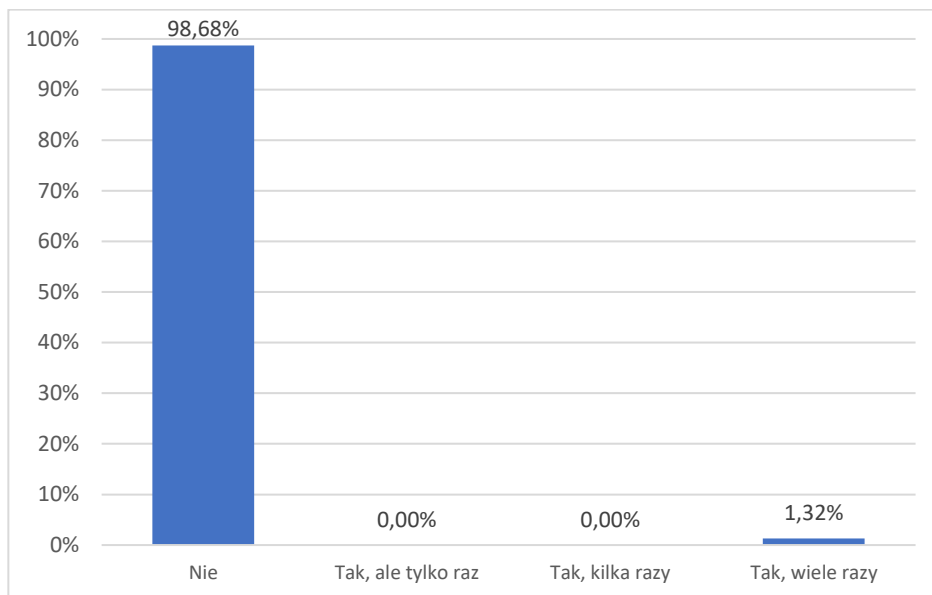
Odsetek uczniów szkół podstawowych nieco spadł względem wyniku z poprzedniej Diagnozy z 2022 roku (4,14% w roku 2022, 2,64% w tegorocznym badaniu).

Wykres 50. Odsetek inicjacji narkotykowej wśród dzieci. Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

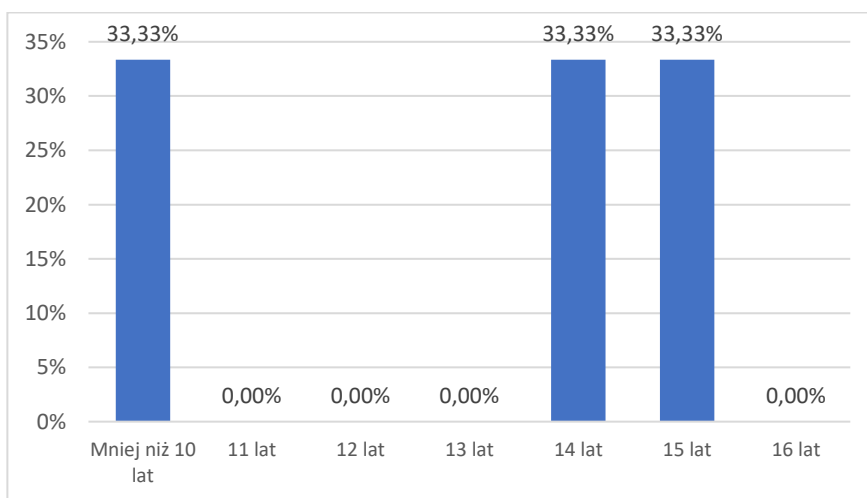

W ciągu ostatnich 30 dni jedynie 1,32% uczniów przyznało, że zażywało narkotyki – była to pojedyncza odpowiedź wskazująca na częste używanie. Pozostali uczniowie (98,68%) zaprzeczają jakiegokolwiek styczności z narkotykami w tym okresie.

Wykres 51. Spożycie narkotyków w ciągu ostatnich 30 dni wśród uczniów szkół podstawowych.

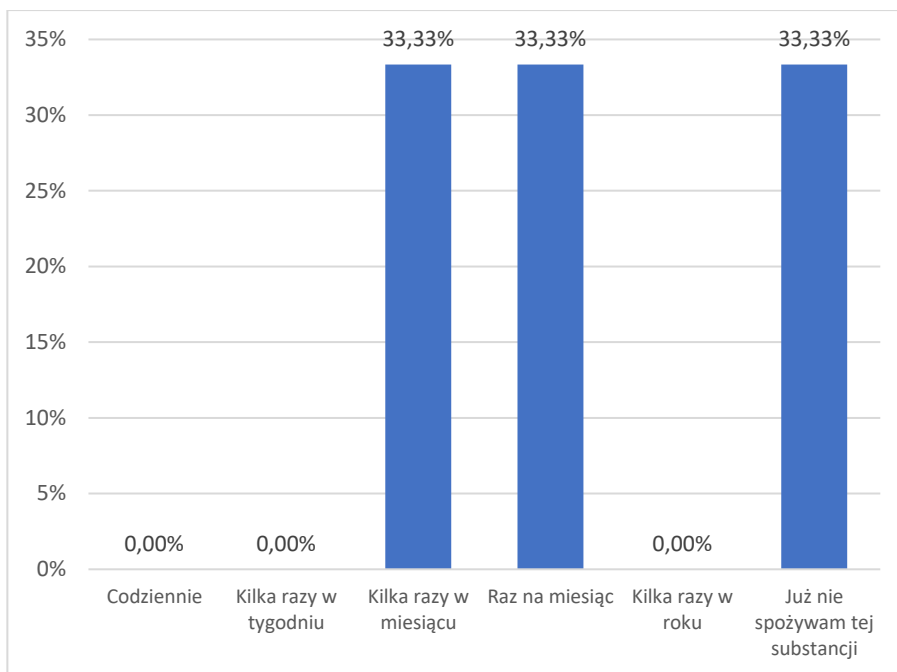
Wśród uczniów, którzy kiedykolwiek próbowali narkotyków, najczęściej wskazywanym wiekiem inicjacji był 14 i 15 rok życia (po 33,33%). Jeden uczeń deklarował kontakt z narkotykami przed 10. rokiem życia. Większość respondentów (95,21%) nigdy nie próbowała narkotyków.

Wykres 52. Wiek inicjacji narkotykowej wśród uczniów szkół podstawowych.

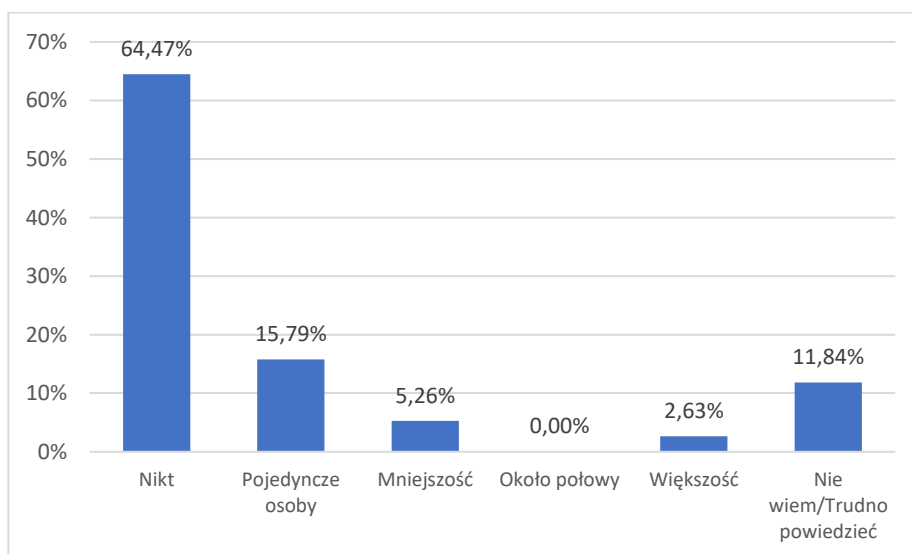

Wśród uczniów, którzy mieli kontakt z narkotykami, po 33,33% zadeklarowało, że używa ich kilka razy w miesiącu, raz na miesiąc lub już ich nie używa.

Wykres 53. Częstotliwość przyjmowania narkotyków lub dopalaczy wśród uczniów szkoły podstawowej.

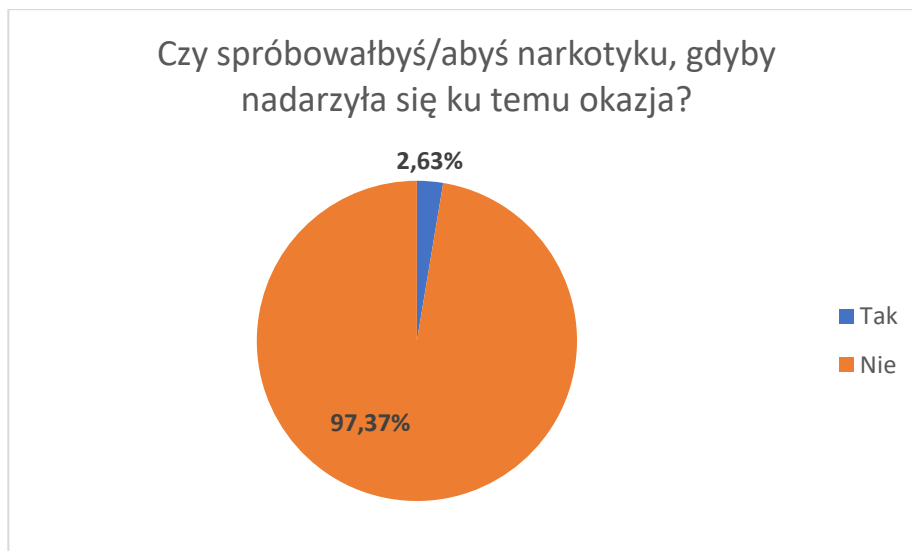
Większość uczniów (64,47%) uważa, że nikt z ich klasy nie miał styczności z narkotykami ani dopalaczami. Pojedyncze osoby wskazało 15,79%, a 5,26% oceniło, że kontakt miała mniejszość klasy. 2,63% uczniów sądzi, że miała go większość, natomiast 11,84% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Wykres 54. Postrzeganie kontaktu z narkotykami wśród kolegów i koleżanki z klasy wśród uczniów szkoły podstawowej.

Zapytaliśmy uczniów, czy spróbowaliby narkotyku, gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Większość, bo 97,37%, odpowiedziała, że nie spróbowalaby narkotyku w takiej sytuacji. Zaledwie 2,63% badanych zadeklarowało, że spróbowaloby narkotyku, gdyby nadarzyła się ku temu okazja.

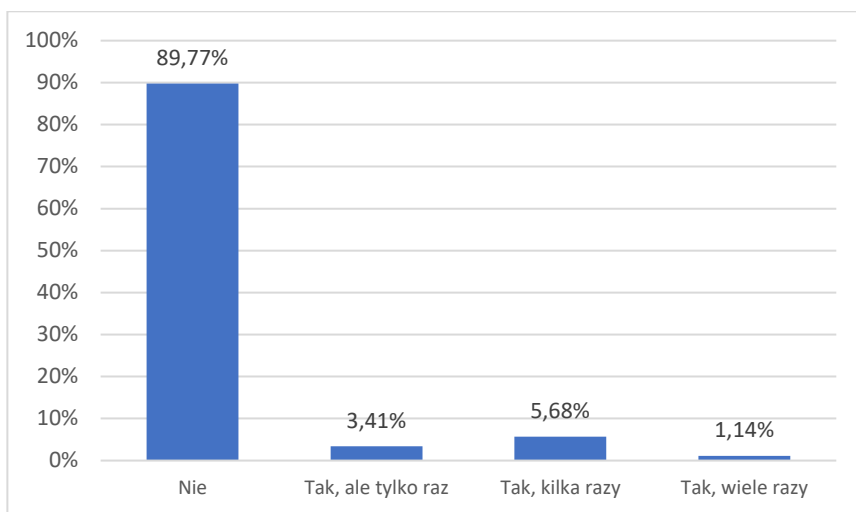

Wykres 55. Chęć spróbowania narkotyku przez uczniów szkół podstawowych, gdyby nadarzyła się ku temu okazja.

5.2.2. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

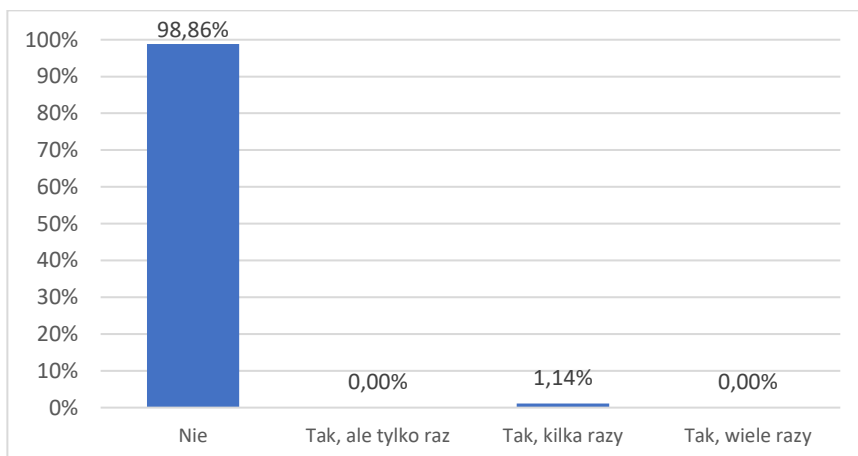
Najpierw uczniów szkół ponadpodstawowych zapytano, czy kiedykolwiek próbowali substancji uznawanej za narkotyki. Zebrane dane dostarczają istotnych informacji na temat doświadczeń młodzieży związanych z używaniem substancji psychoaktywnych.

Zdecydowana większość uczniów szkół ponadpodstawowych z Gminy Ruciane-Nida (89,77%) deklaruje, że nigdy nie próbowała narkotyków. Jednak 3,41% przyznało, że miało taki kontakt tylko raz, 5,68% próbowało kilka razy, a 1,14% – wielokrotnie. Łącznie oznacza to, że 10,23% badanych miało doświadczenia z narkotykami. Jeśli chodzi o rodzaj spożywanych substancji, najczęściej wskazywano na marihuanę.

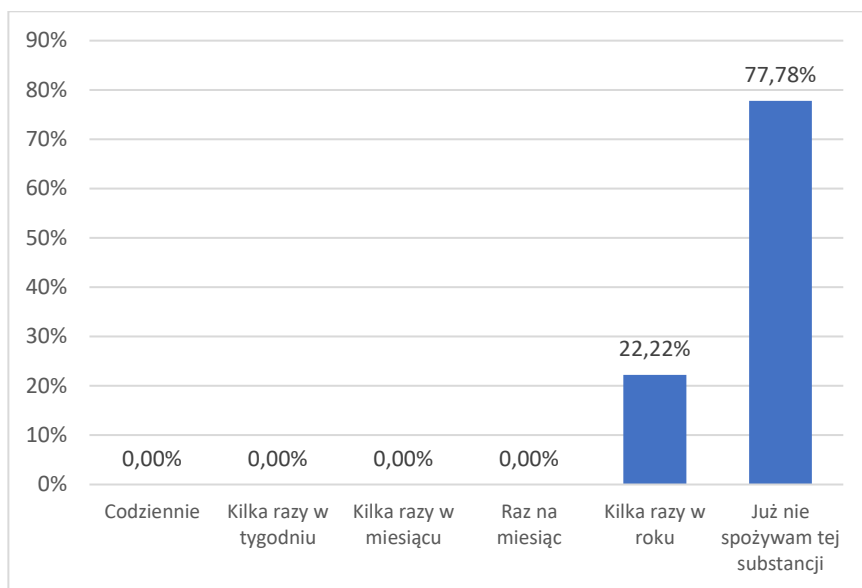
Wykres 56. Inicjacja narkotykowa – szkoła ponadpodstawowa.

W ostatnim miesiącu 98,86% uczniów nie sięgnęło po narkotyki. Jedynie 1,14% (czyli jedna osoba) przyznała, że miała taką sytuację i miało to miejsce kilka razy.

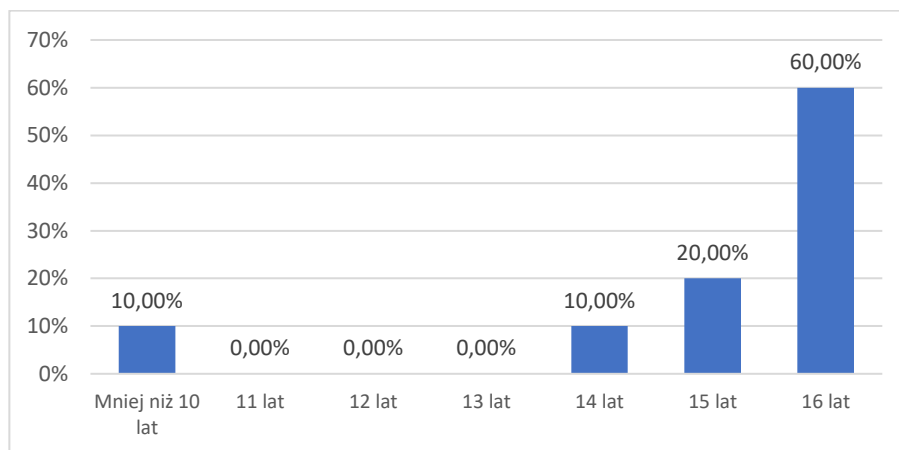
Wykres 57. Częstotliwość przyjmowania narkotyków lub dopalaczy w ciągu ostatniego miesiąca – szkoła ponadpodstawowa.

Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych z Gminy Ruciane-Nida, którzy zadeklarowali kontakt z narkotykami, zdecydowana większość (77,78%) wskazała, że obecnie już nie sięga po te substancje. Pozostali (22,22%) deklarują zażywanie narkotyków kilka razy w roku.

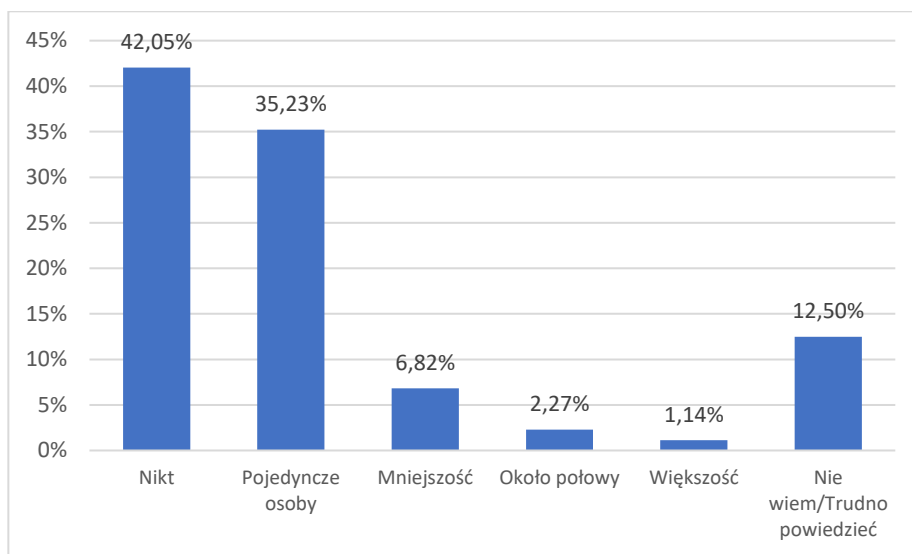
Wykres 58. Częstotliwość przyjmowania narkotyków lub dopalaczy – szkoła ponadpodstawowa.

Wśród uczniów, którzy zadeklarowali inicjację narkotykową, najwięcej osób wskazało wiek 16 lat (60,00%), a pozostali po równo – 10%, 15% i 14 lat. Brak wskazań na inicjację w wieku 11–13 lat.

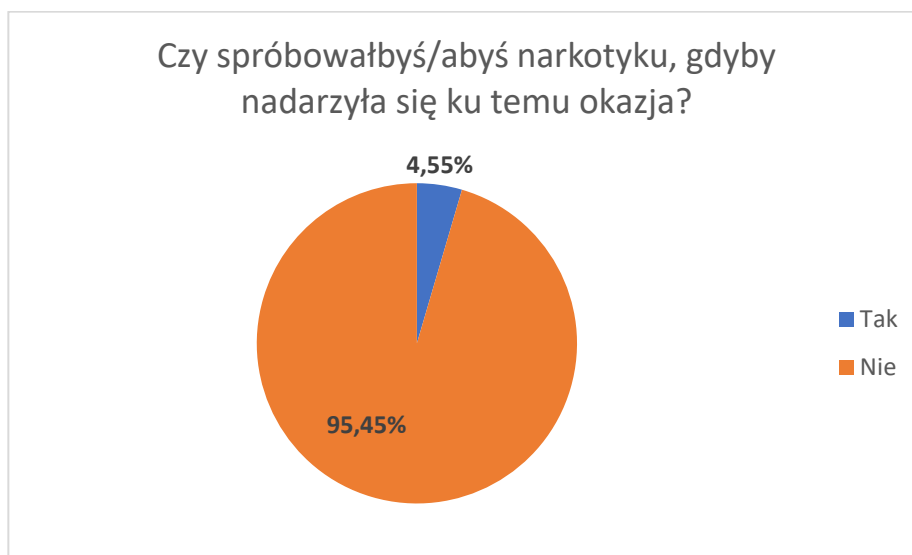
Wykres 59. Wiek inicjacji narkotykowej – szkoła ponadpodstawowa.

Na podstawie deklaracji uczniów szkół ponadpodstawowych z Gminy Ruciane-Nida, 42,05% respondentów uważa, że nikt z ich klasy nie miał kontaktu z narkotykami lub dopalaczami. Jednocześnie 35,23% wskazuje, że mogły to być pojedyncze osoby, a 6,82% sądzi, że kontakt taki miała mniejszość klasy. Sporadycznie pojawiały się opinie, że kontakt miała około połowa klasy (2,27%) lub większość (1,14%). Co ósmy badany (12,50%) nie potrafił jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 60. Przypuszczalna liczba kolegów/koleżanek z klasy, mających kontakt z narkotykami i dopalaczami – szkoła ponadpodstawowa.

Zaledwie 4,55% respondentów, zadeklarowało, że byłoby skłonnych spróbować narkotyku w przypadku nadarżającej się okazji. W przeciwieństwie do tego, aż 95,45% uczestników odpowiedziało, że nie spróbowałoby narkotyku, gdyby nadarzyła się taka okazja.

Wykres 61. Chęć spróbowania narkotyku w przypadku nadarżającej się okazji – szkoła ponadpodstawowa

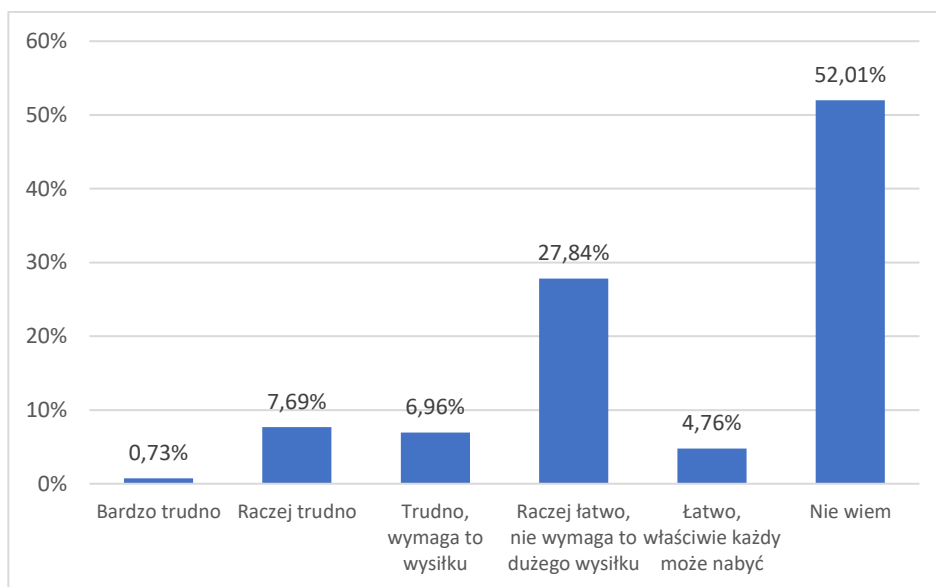

5.2.3. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród dorosłych

Kolejna część badania, jakie zostało przeprowadzone wśród dorosłych mieszkańców Gminy Ruciane - Nida dotyczyła problemu narkotykowego. Pomimo tego, iż nie ma jednoznacznej definicji słowa „narkotyk”, powszechnie przyjęło się, iż są to środki odurzające oraz substancje psychoaktywne inne niż alkohol i tytoń, które wpływają na ośrodkowy układ nerwowy zmniejszając jego wrażliwość. Zażywanie narkotyków ma na celu wywołanie w organizmie odmiennych stanów świadomości, uzyskania określonego nastroju czy przeżycia euforycznych doznań.

Głównym przedmiotem naszego zainteresowania były substancje nielegalne, których produkcja, sprzedaż czy posiadanie są zakazane przez prawo. Pierwsze pytanie tego bloku tematycznego dotyczyło dostępności narkotyków na terenie Gminy Ruciane – Nida.

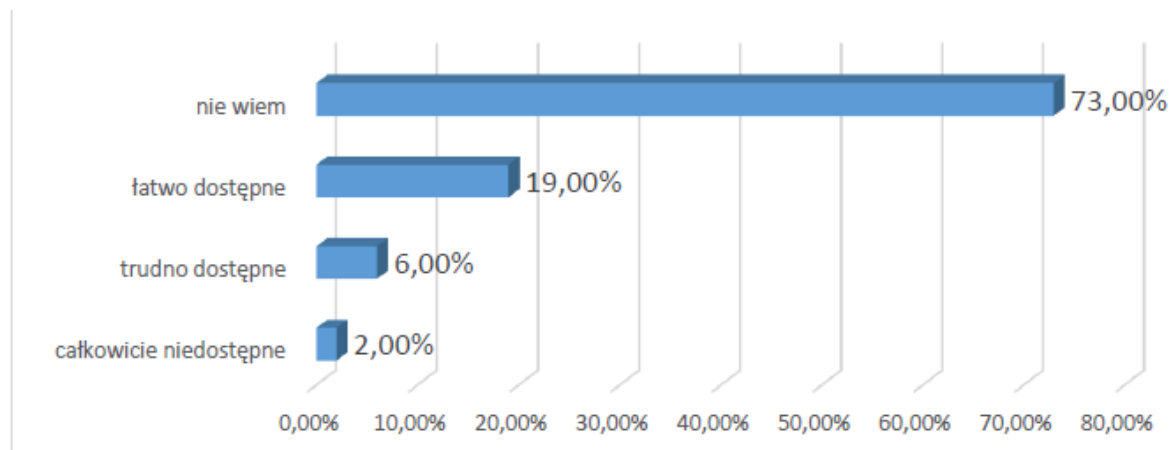
Ponad połowa respondentów (52,01%) nie potrafiła określić, jak łatwo lub trudno jest nabyć narkotyki. Spośród pozostałych odpowiedzi największa grupa (27,84%) uważa, że narkotyki można nabyć raczej łatwo i bez większego wysiłku. Co dwudziesty badany (4,76%) uznał, że nabycie ich jest bardzo łatwe. Łącznie aż 32,60% respondentów wskazało na relatywną dostępność narkotyków. Przeciwnie opinie — że dostępność jest utrudniona — wyraziło jedynie 15,38% badanych.

Wykres 62. Dostępność narkotyków zdaniem dorosłych.

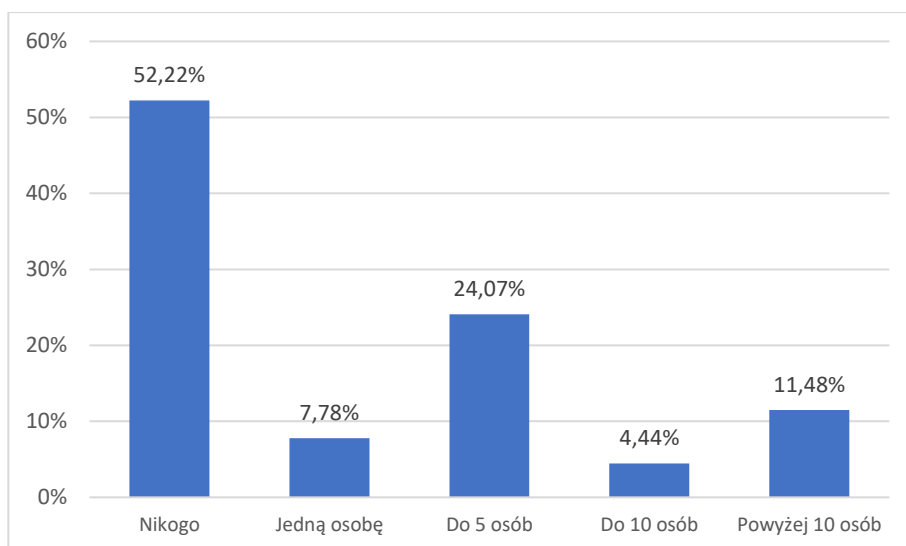

W badaniu z 2022 roku znaczna większość badanych również zaznaczyła odpowiedź nie wiem (73%), natomiast o łatwości dostępu mówiło wtedy 19% ankietowanych.

Wykres 63. Dostępność narkotyków zdaniem dorosłych. Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

Istotnym pytaniem było wskazanie, czy dorośli mieszkańcy Gminy znają inne osoby które zażywają narkotyki. Większość mieszkańców Gminy Ruciane-Nida (52,22%) zadeklarowała, że nie zna żadnej osoby z terenu gminy, która zażywa narkotyki. Co czwarty badany (24,07%) zna do 5 takich osób, a 7,78% wskazało, że zna jedną osobę. Jednocześnie 11,48% respondentów zadeklarowało znajomość więcej niż 10 osób zażywających narkotyki, a 4,44% zna do 10 takich osób.

Wykres 64. Znajomość osób zażywających narkotyki.

Na pytanie o własne doświadczenia z narkotykami 15,81% mieszkańców Gminy Ruciane-Nida odpowiedziało twierdząco, deklarując, że kiedykolwiek zażyli środek uważany za narkotyk.

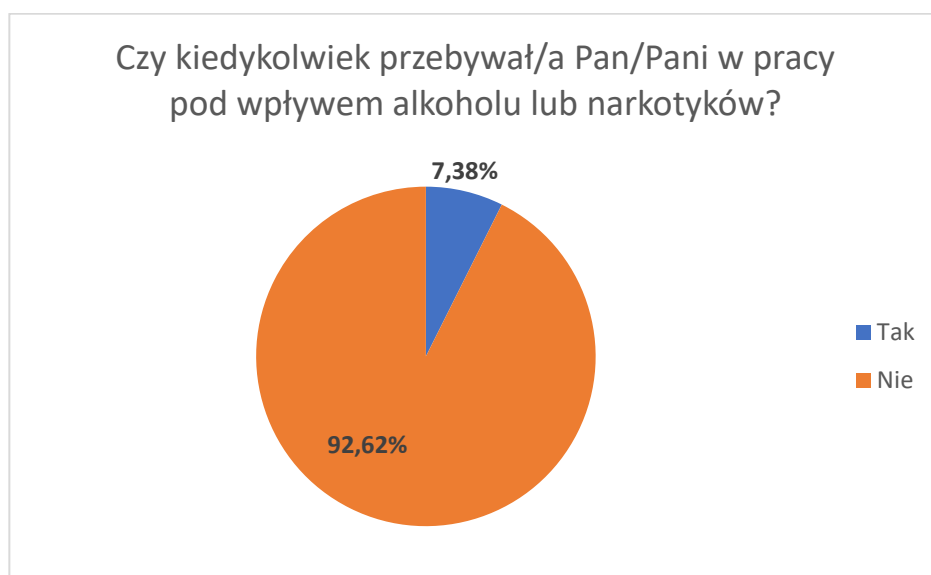

Zdecydowana większość (84,19%) nie miała takiego doświadczenia. Liczba mieszkańców deklarujących spożycie kiedykolwiek narkotyków w swoim życiu znacznie wzrosła względem badania z 2022 roku, kiedy to zaledwie 8% badanych przyznało się do kontaktu ze środkami psychoaktywnymi.

Wykres 65. Spożywanie narkotyków przez dorosłych mieszkańców.

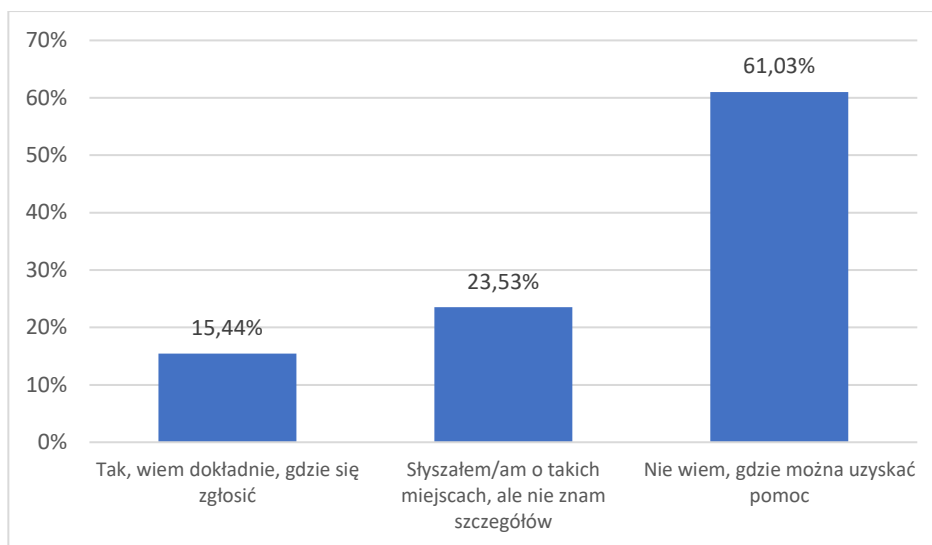
Kolejne pytanie dotyczyło przebywania w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Takie doświadczenie posiada 7,38% badanych. To bardzo niepokojąca informacja. Każdy odsetek badanych w tym zakresie jest informacją niewłaściwą.

Wykres 66. Przebywanie w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

Mieszkańców zapytano również, czy wiedzą, gdzie można uzyskać pomoc w przypadku problemów z narkotykami na terenie Gminy Ruciane-Nida. Jedynie 15,44% badanych stwierdziło, że dokładnie wie, gdzie należy się zgłosić. Kolejne 23,53% słyszało o takich miejscach, ale nie zna szczegółów. Aż 61,03% respondentów nie wie, gdzie można uzyskać pomoc.

Wykres 67. Dostępność pomocy w przypadku problemów z narkotykami w opinii dorosłych mieszkańców.

5.2.4. Spożycie narkotyków wśród dorosłych w porównaniu do badań ogólnopolskich

Porównanie wyników badań lokalnych dotyczących zażywania narkotyków, w których brali udział dorośli mieszkańcy Gminy Ruciane-Nida można porównać do badań ogólnopolskich, zaprezentowanych w „**Raporcie o stanie narkomanii w Polsce 2020**”, przygotowanym przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii w 2020 roku. Z badań ogólnopolskich wynika, że używanie kiedykolwiek substancji psychoaktywnych innych niż alkohol i tytoń to zjawisko deklarowane przez co szóstego badanego (16,1%). Lokalne badanie przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy wykazało, iż po substancje psychoaktywne sięgnęło 15,81% ankietowanych, co jest wynikiem nieznacznie niższym od średniej krajowej.

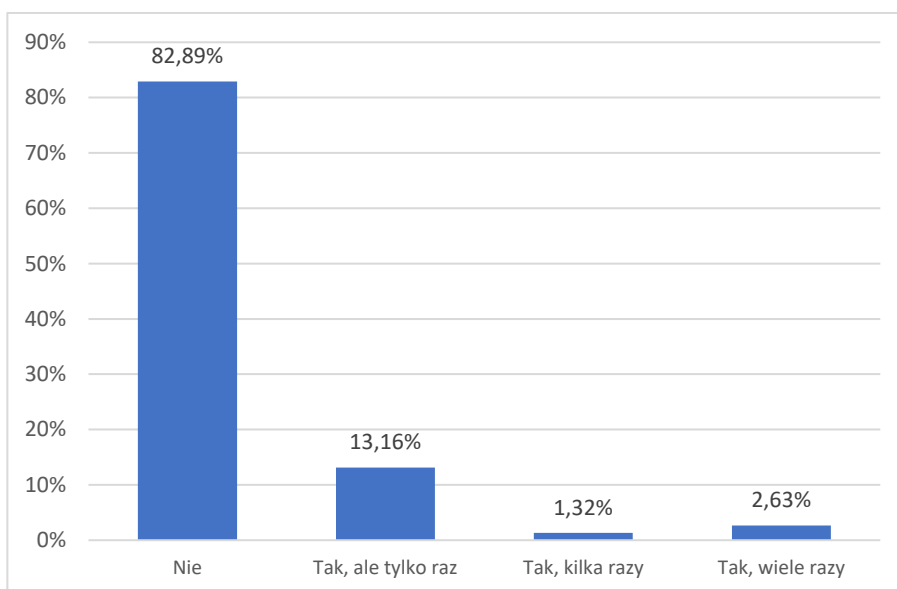

5.3. Nikotyna

5.3.1. Rozpowszechnienie spożycia nikotyny wśród uczniów szkół podstawowych

W kontekście badania problemu używania nikotyny przez dzieci i młodzież zadawano pytania w podziale na papierosy oraz e-papierosy.

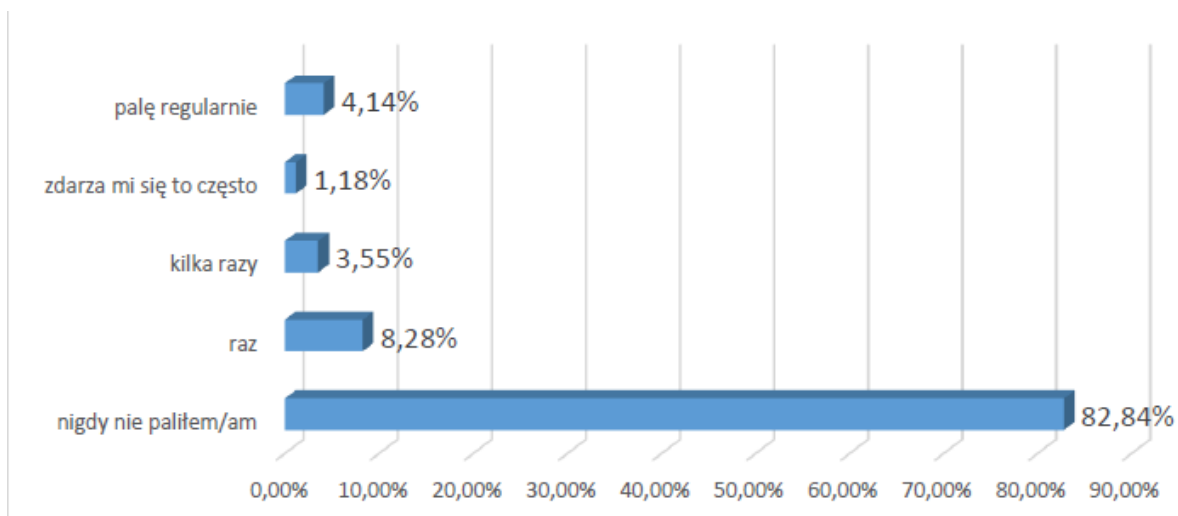
Zdecydowana większość uczniów (82,89%) nigdy nie próbowała papierosów. 13,16% miało z nimi kontakt tylko raz, 1,32% – kilka razy, natomiast 2,63% deklaruje, że paliło papierosy wiele razy.

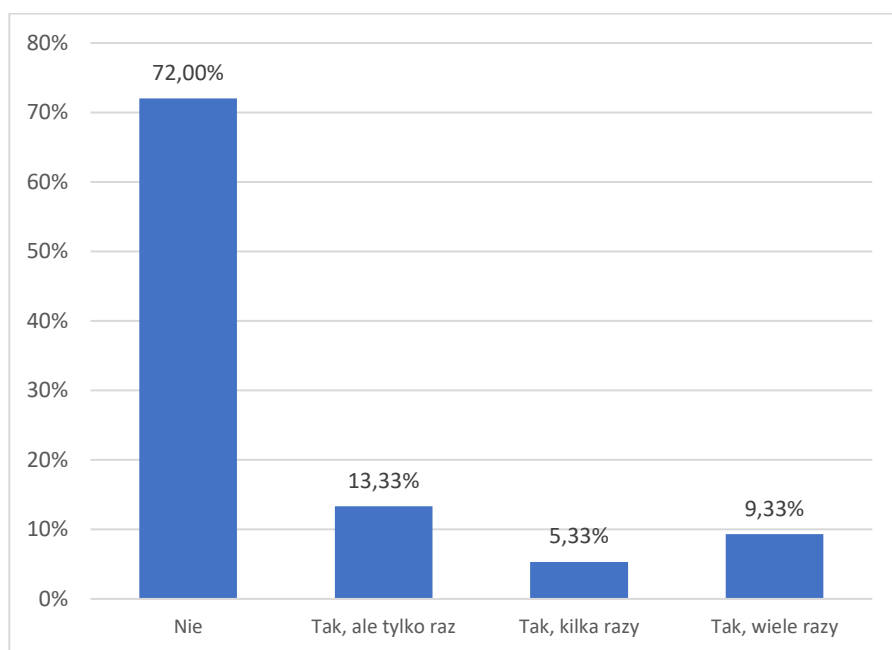
Wykres 68. Palenie papierosów przez uczniów szkół podstawowych.

72,00% uczniów deklaruje, że nigdy nie próbowało e-papierosów. 13,33% użyło ich raz, 5,33% – kilka razy, natomiast 9,33% – wiele razy.

W Diagnostyce z 2022 roku palenie papierosów deklarowało 17,16% uczniów, więc wynik praktycznie taki sam jak w tegorocznym badaniu.

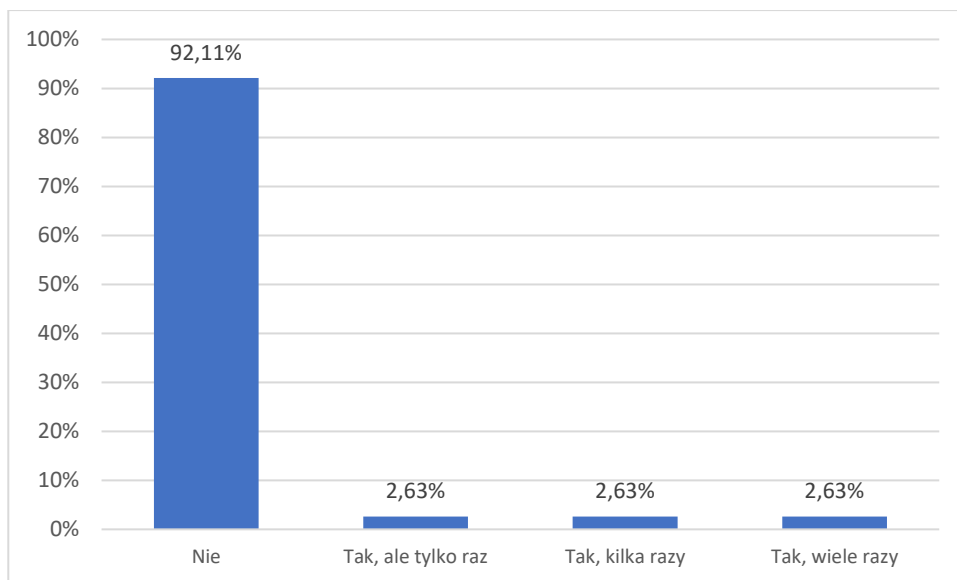
Wykres 69. Palenie papierosów przez uczniów szkół podstawowych. Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

Wykres 70. Palenie e-papierosów przez uczniów szkół podstawowych.

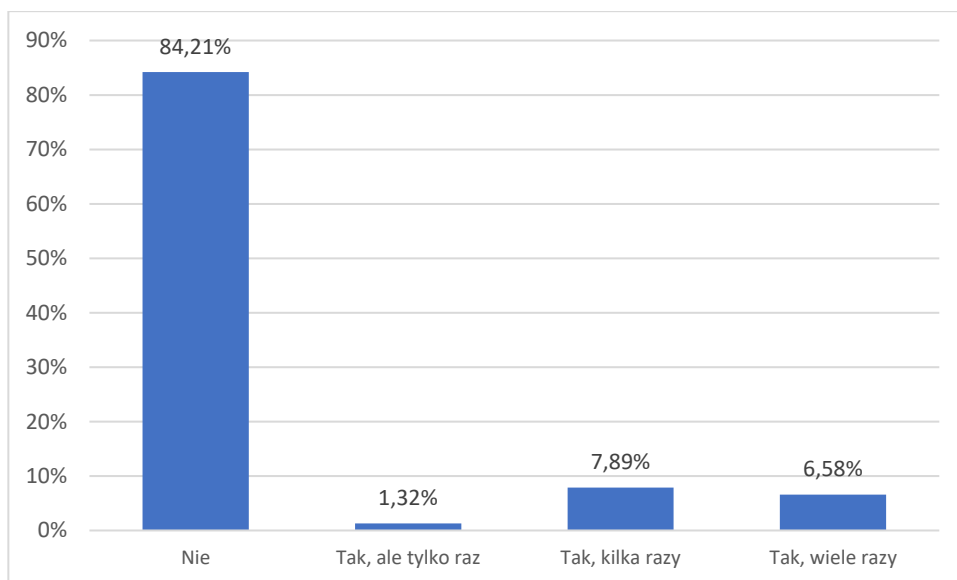

W ostatnim miesiącu 92,11% uczniów nie paliło papierosów. Niewielki odsetek badanych zadeklarował, że palił je tylko raz (2,63%), kilka razy (2,63%) lub wiele razy (2,63%).

Wykres 71. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół podstawowych.

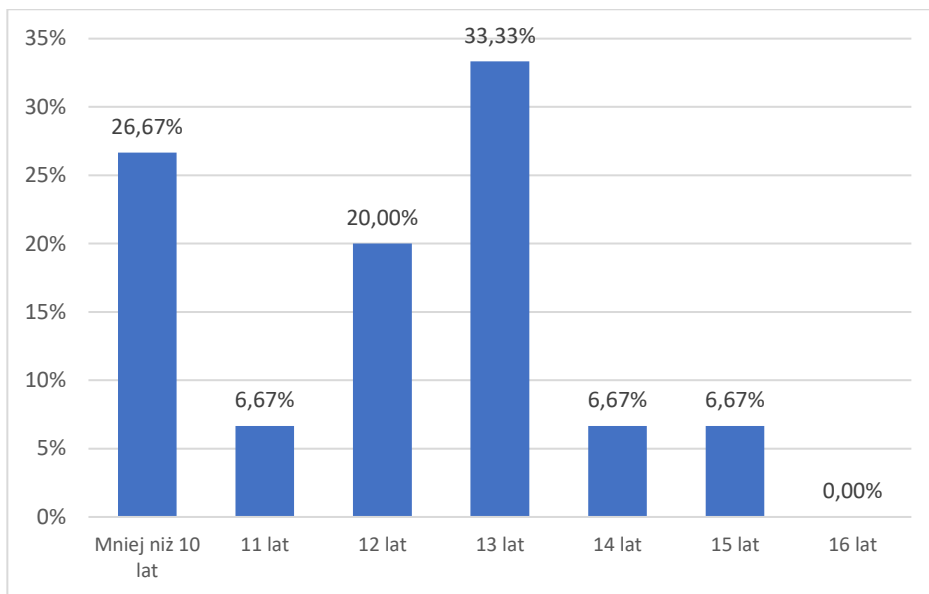
W ostatnich 30 dniach 84,21% uczniów nie paliło e-papierosów. Jednak 7,89% używało ich kilka razy, 6,58% – wiele razy, a 1,32% – tylko raz.

Wykres 72. Palenie e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół podstawowych.

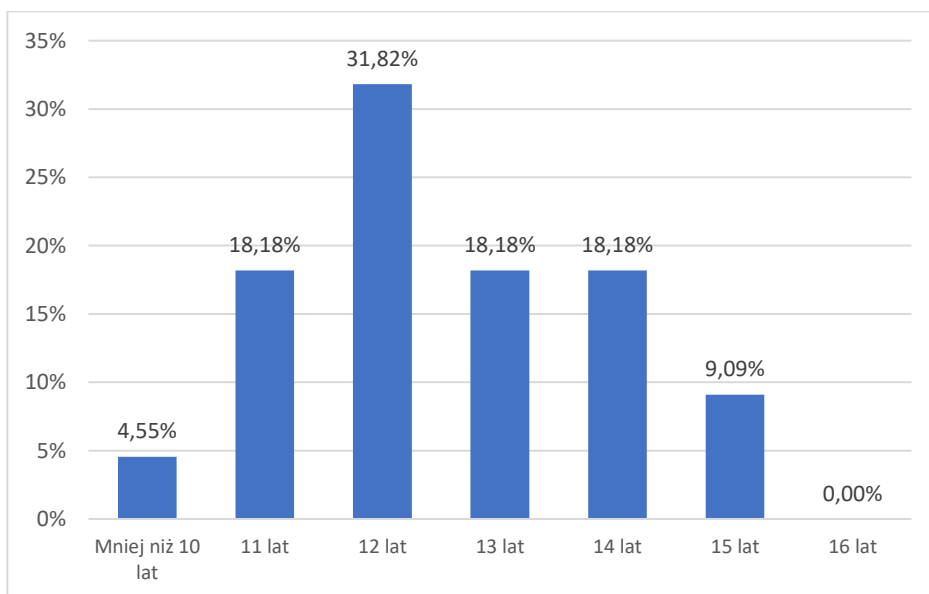

Najwięcej uczniów, którzy próbowali papierosów, wskazało wiek 13 lat (33,33%) jako moment inicjacji. Wcześniejsze próby pojawiały się również przed 10 rokiem życia (26,67%) oraz w wieku 12 lat (20,00%).

Wykres 73. Wiek inicjacji nikotynowej uczniów szkół podstawowych – papierosy.

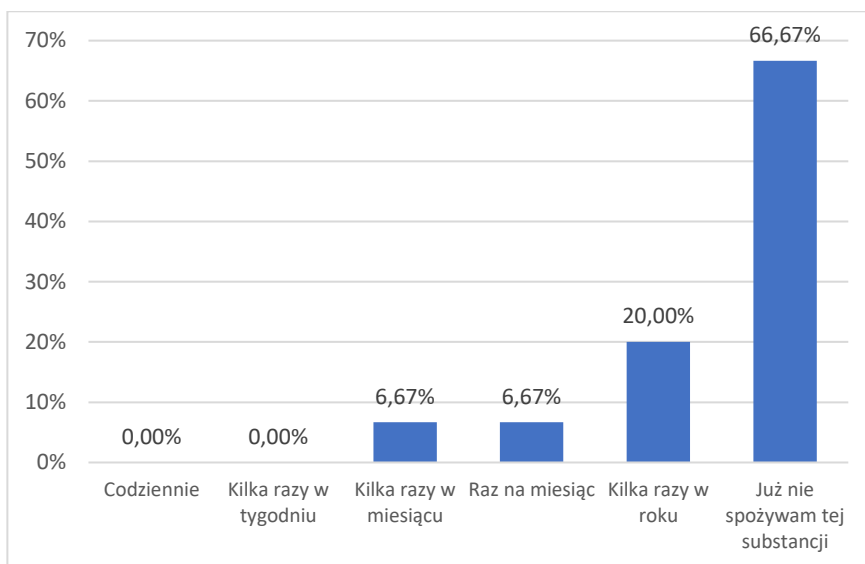
Wśród uczniów, którzy próbowali e-papierosów, największy odsetek wskazał wiek 12 lat (31,82%) jako moment inicjacji. Kolejne częste odpowiedzi to 11, 13 i 14 lat (po 18,18%).

Wykres 74. Wiek inicjacji nikotynowej uczniów szkół podstawowych – e-papierosy.

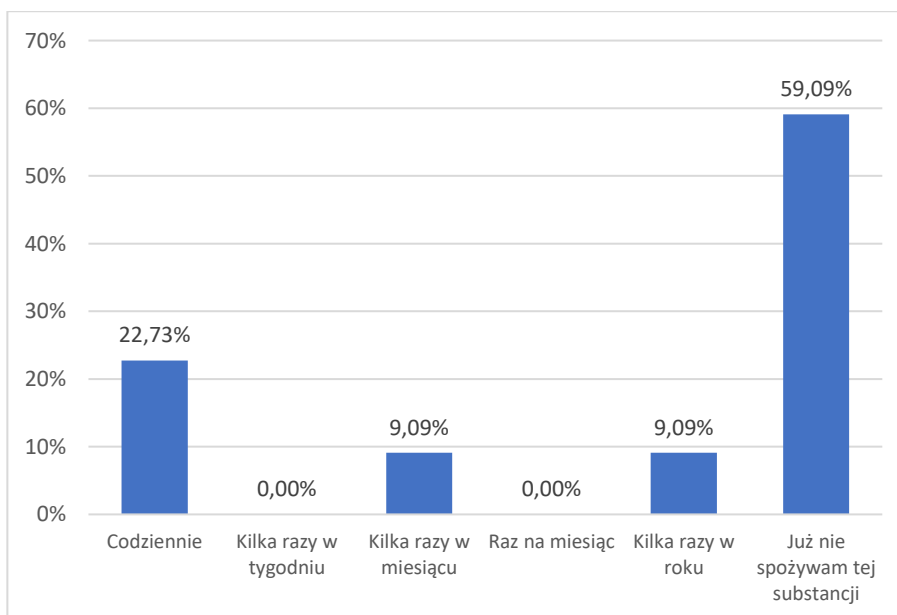

Spośród uczniów, którzy mieli kontakt z papierosami, większość (66,67%) deklaruje, że już ich nie używa. Jedynie 6,67% pali kilka razy w miesiącu, 6,67% – raz w miesiącu, a 20,00% – kilka razy w roku.

Wykres 75. Częstotliwość palenia papierosów przez uczniów deklarujących inicjację nikotynową – uczniowie szkół podstawowych.

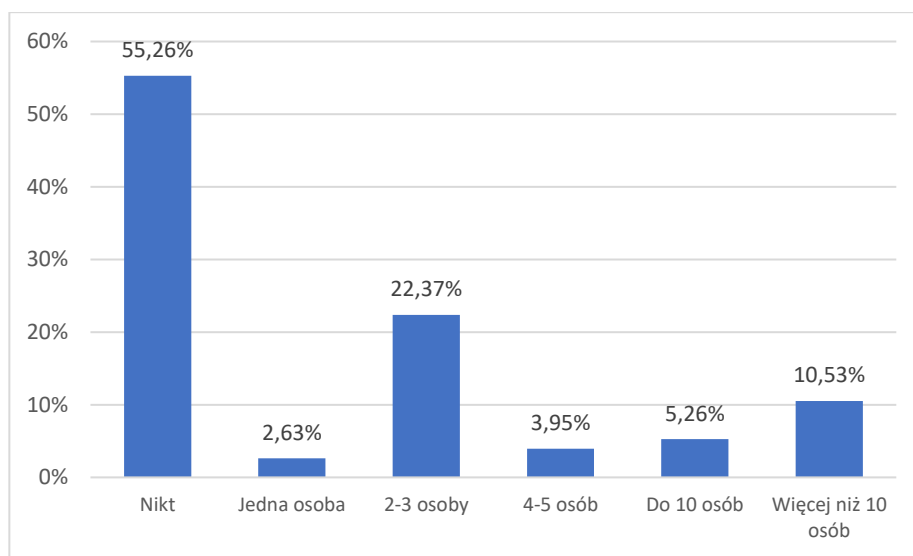
W przypadku e-papierosów, regularność używania jest nieco wyższa niż w przypadku papierosów tradycyjnych. Aż 22,73% przyznało, że pali je codziennie. 9,09% używa kilka razy w miesiącu, 9,09% – kilka razy w roku, a 59,09% deklaruje, że już nie pali.

Wykres 76. Częstotliwość palenia e-papierosów przez uczniów deklarujących inicjację nikotynową – uczniowie szkół podstawowych.

Wśród uczniów zapytanych o to, ilu spośród ich najbliższych kolegów i koleżanek używa papierosów (w tym e-papierosów, jednorazówek i podgrzewaczy) częściej niż raz w miesiącu, niemal połowa respondentów (48,69%) zadeklarowała, że nikt z ich otoczenia nie pali. Jednocześnie pozostała część badanych wskazała na obecność palących w swoim kręgu znajomych – 14,05% wskazało jedną osobę, 14,22% deklaroowało, że są to 2–3 osoby, a 8,82% – 4–5 osób. Nieco mniejszy odsetek badanych przyznał, że zna do 10 palących osób (5,23%) lub więcej niż 10 (8,99%).

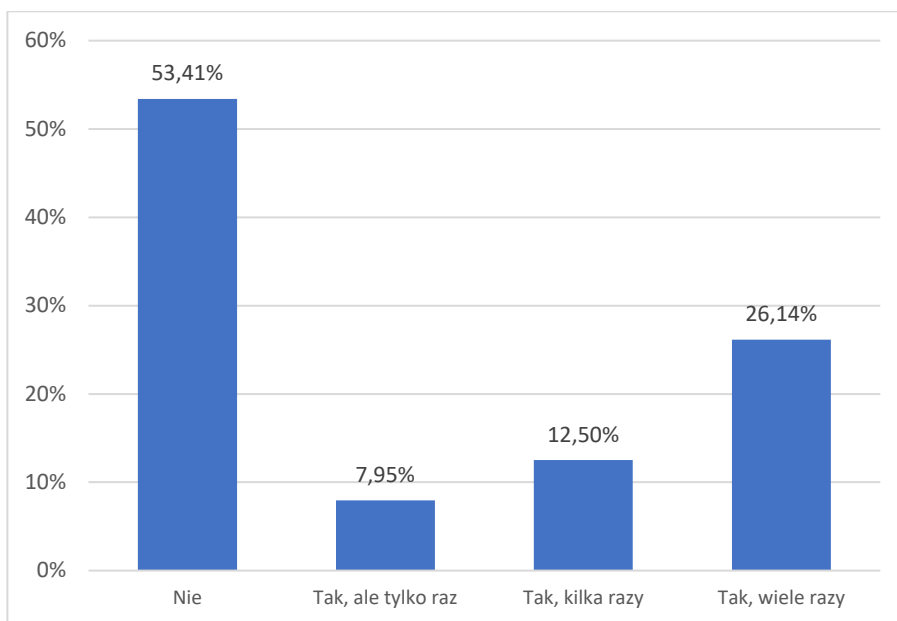

Wykres 77. Liczba osób z otoczenia uczniów spożywająca nikotynę – uczniowie szkół podstawowych.

5.3.2. Rozpowszechnienie spożycia nikotyny wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

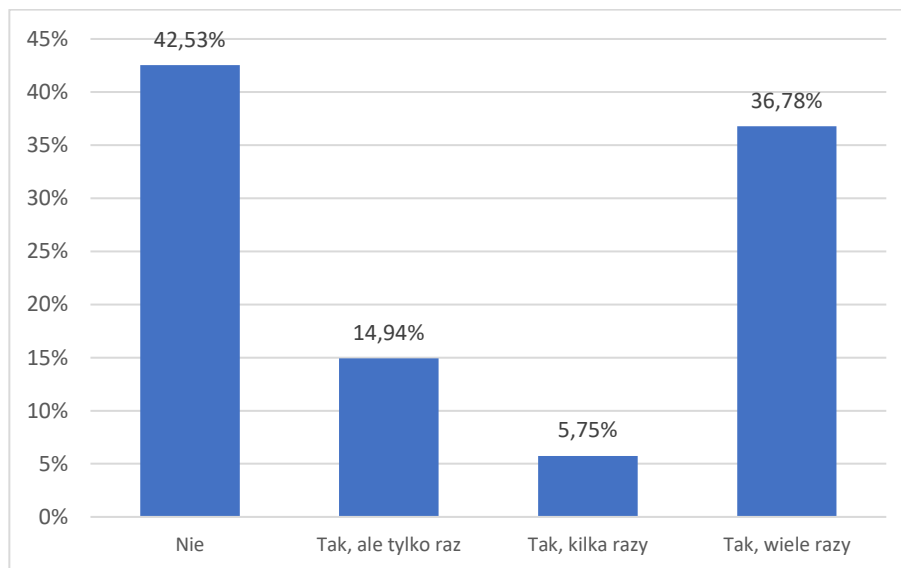
Uczniów szkół ponadpodstawowych tak samo jak młodszych badanych, pytaliśmy o używanie papierosów i e-papierosów.

Kontakt z papierosami zadeklarowało łącznie 46,59% uczniów. 26,14% badanych wskazało, że paliło wiele razy, a kolejne 12,50% – kilka razy. Jednorazowy kontakt zadeklarowało 7,95% respondentów. Ponad połowa uczniów (53,41%) nigdy nie paliła papierosów.

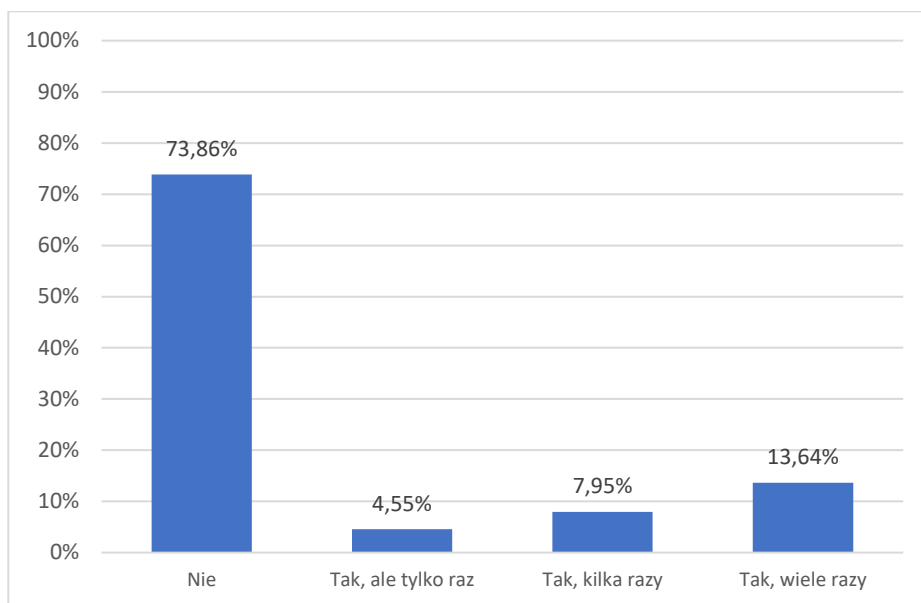
Wykres 78. Palenie papierosów przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

E-papierosy próbowało 57,47% uczniów, z czego 36,78% deklaruje wielokrotne użycie, a 5,75% – kilkukrotne. Jednorazowe sięgnięcie po tę substancję zadeklarowało 14,94% badanych. 42,53% uczniów nigdy nie miało kontaktu z e-papierosami.

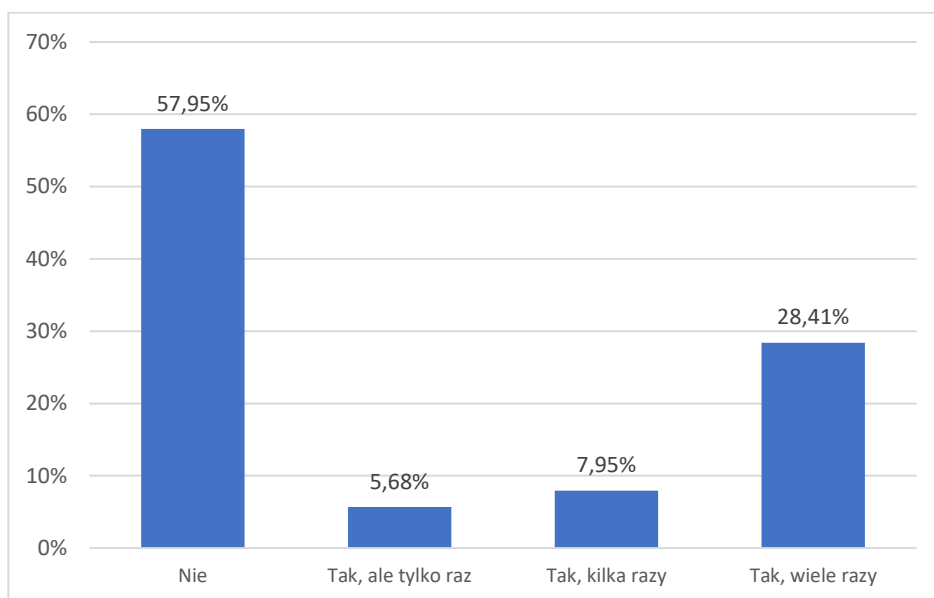
Wykres 79. Palenie e-papierosów przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

W ostatnim miesiącu papierosy paliło łącznie 26,14% uczniów. Najczęściej deklarowano wielokrotne użycie (13,64%) oraz palenie kilka razy (7,95%). Jednorazowe użycie wskazało 4,55% respondentów. 73,86% uczniów zadeklarowało brak kontaktu z papierosami w tym okresie.

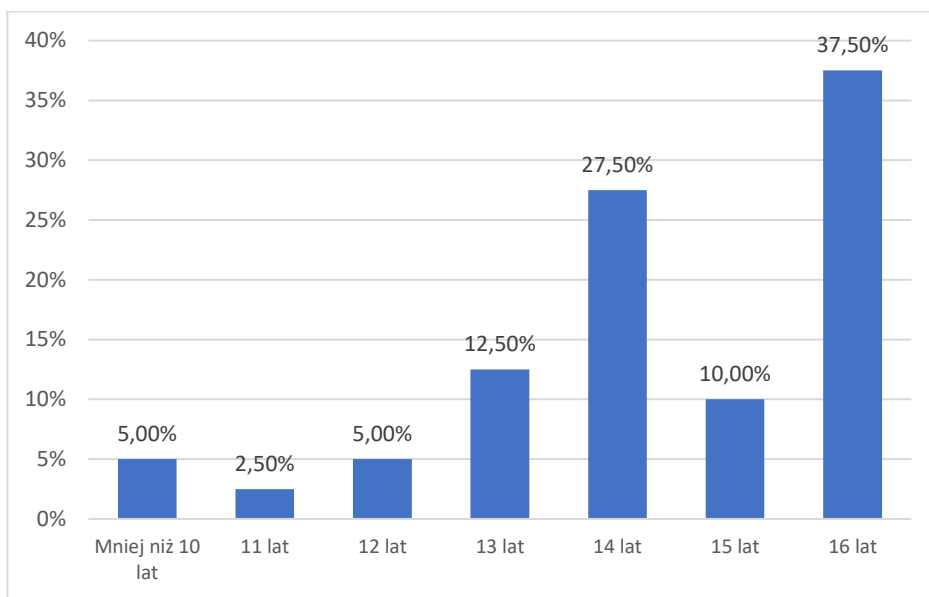
Wykres 80. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

W ostatnich 30 dniach 42,05% badanych korzystało z e-papierosów. Najczęściej wskazywano wielokrotne użycie (28,41%) oraz kilkukrotne (7,95%). 5,68% uczniów sięgnęło po nie jednorazowo, a 57,95% nie miało z nimi kontaktu w analizowanym okresie.

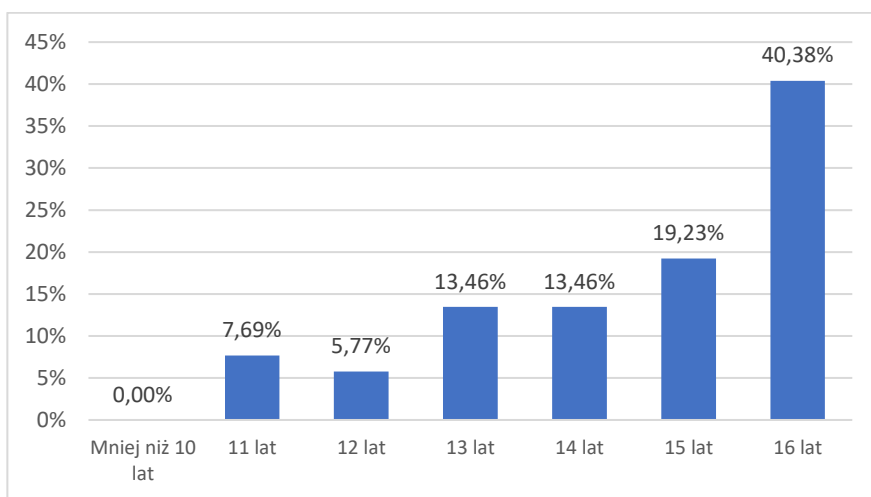
Wykres 81. Palenie e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Najczęstszy wiek inicjacji nikotynowej w formie papierosów to 16 lat (37,50%) i 14 lat (27,50%). Pojedyncze osoby wskazywały wiek 13 lat (12,50%), 15 lat (10,00%) oraz młodsze (łącznie 12,50%).

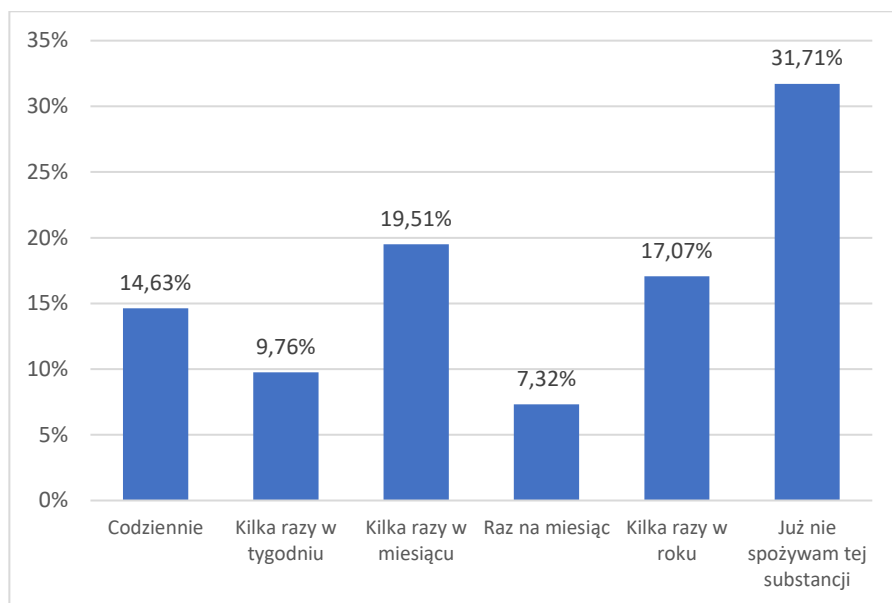
Wykres 82. Wiek inicjacji nikotynowej uczniów szkół ponadpodstawowych – papierosy.

Najwięcej uczniów po raz pierwszy sięgnęło po e-papierosa w wieku 16 lat (40,38%), a także 15 (19,23%) i 13 lub 14 lat (po 13,46%). Pojedyncze osoby wskazywały wiek 11 lub 12 lat. Uwzględniono tylko odpowiedzi uczniów deklarujących palenie papierosów kiedykolwiek w swoim życiu.

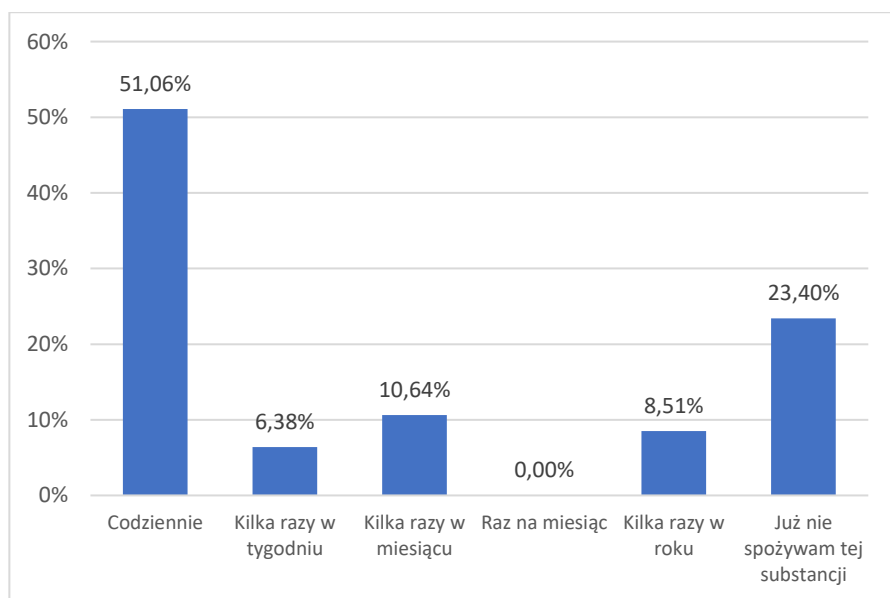
Wykres 83. Wiek inicjacji nikotynowej uczniów szkół ponadpodstawowych – e-papierosy.

Wśród uczniów, którzy mieli kontakt z papierosami, 14,63% pali je codziennie, a 9,76% kilka razy w tygodniu. Ponad jedna trzecia deklaruje okazjonalne używanie: kilka razy w miesiącu (19,51%) lub kilka razy w roku (17,07%). 31,71% wskazuje, że już nie pali.

Wykres 84. Częstotliwość palenia papierosów przez uczniów deklarujących inicjację nikotynową – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Ponad połowa uczniów mających doświadczenie z e-papierosami (51,06%) deklaruje, że używa ich codziennie. Kolejne 10,64% sięga po nie kilka razy w miesiącu, a 6,38% – kilka razy w tygodniu. 23,40% respondentów wskazuje, że już nie używa e-papierosów.

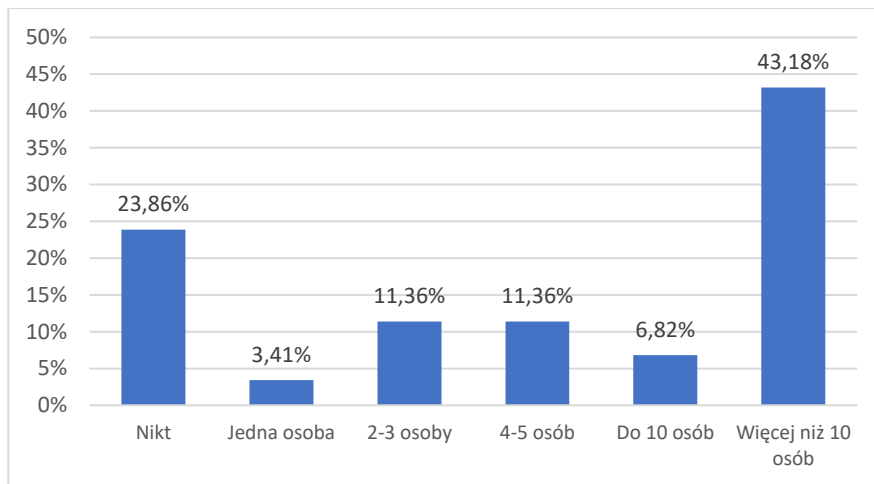

Wykres 85. Częstotliwość palenia e-papierosów przez uczniów deklarujących inicjację nikotynową – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Blisko połowa uczniów (43,18%) uważa, że więcej niż 10 ich najbliższych kolegów lub koleżanek używa papierosów (w tym e-papierosów i podobnych produktów) częściej niż raz w miesiącu. Kolejne 29,54% wskazuje na mniejsze grupy znajomych (od jednej do dziesięciu

osób). Jedynie 23,86% respondentów deklaruje, że nikt z ich najbliższego otoczenia nie używa papierosów regularnie.

Wykres 86. Liczba osób z otoczenia uczniów spożywająca nikotynę – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

5.3.3. Palenie papierosów – porównanie uczniów do próby ogólnopolskiej

Porównano skalę palenia papierosów przez uczniów Gminy Ruciane-Nida w wieku 11 – 15 lat, wybór był podyktowany doбором próby w badaniach ogólnopolskich **HBSC 2018**¹².

Odnotowuje się rzadsze palenie papierosów przez uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ruciane-Nida, niż w przypadku uczniów w populacji całego kraju. W badaniach HBSC odsetek uczniów po inicjacji nikotynowej wynosi 21,60%, z kolei wśród ankietowanych uczniów Gminy, kształtuje się on na poziomie 14,46%. Natomiast odsetek uczniów palących kiedykolwiek w swoim życiu e-papierosy jest wyższy od wyniku z raportu HBSC, gdyż wynosi 25,61%.

Wyniki porównujące palenie papierosów wśród uczniów szkół ponadpodstawowych w porównaniu do raportu ESPAD przedstawiają się następująco. Wśród grupy młodszej (15-16 lat) z terenu Gminy Ruciane-Nida, inicjację nikotynową (papierosy) deklaruje 27,12%, natomiast palenie e-papierosów 41,38%. Są to wyniki niższe od tych uzyskanych w raporcie ESPAD, gdzie 38,6% uczniów deklarowało palenie papierosów, natomiast e-papierosów – 56,7%.

¹² Mazur, J., Małkowska-Szcutnik, A. (red.). (2018). Zdrowie uczniów w 2018 roku na tle nowego modelu badań HBSC. Warszawa: Instytut Matki i Dziecka.

W grupie starszej (17-18 lat) młodzież z Gminy Ruciane-Nida sięgała po papierosy nieco częściej w porównaniu do wyników ogólnopolskich (57,14% do 56,1%). Natomiast w przypadku e-papierosów – nieco rzadziej – 65,31% do 69,5%.

Grupa wiekowa	Kiedykółwiek			
	Papierosy Ruciane-Nida	Papierosy ESPAD	E-papierosy Ruciane-Nida	E-papierosy ESPAD
15-16 lat	27,12%	38,6%	41,38%	56,7%
17-18 lat	57,14%	56,1%	65,31%	69,5%

Tabela 5. Porównanie palenia papierosów i e-papierosów kiedykółwiek wśród uczniów szkół ponadpodstawowych z Gminy Ruciane-Nida oraz wyników badania ESPAD.

Pod względem palenia papierosów bądź korzystania z e-papierosów w grupie młodszej (15-16 lat) wyniki są niższe od średniej z badań ESPAD. Natomiast w grupie starszej w obu wypadkach uczniowie z Gminy Ruciane-Nida sięgali po te substancje częściej w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, co zaprezentowano poniżej.

Grupa wiekowa	Ostatnie 30 dni			
	Papierosy Ruciane-Nida	Papierosy ESPAD	E-papierosy Ruciane-Nida	E-papierosy ESPAD
15-16 lat	6,78%	21%	20,34%	37,20%
17-18 lat	36,73%	30%	53,06%	50,90%

Tabela 6. Porównanie palenia papierosów i e-papierosów w trakcie 30 dni przed badaniem wśród uczniów szkół ponadpodstawowych z Gminy Ruciane-Nida oraz wyników badania ESPAD.

5.4. Leki i napoje energetyczne

5.4.1. Zażywanie leków i spożywanie napojów energetycznych wśród uczniów szkół podstawowych

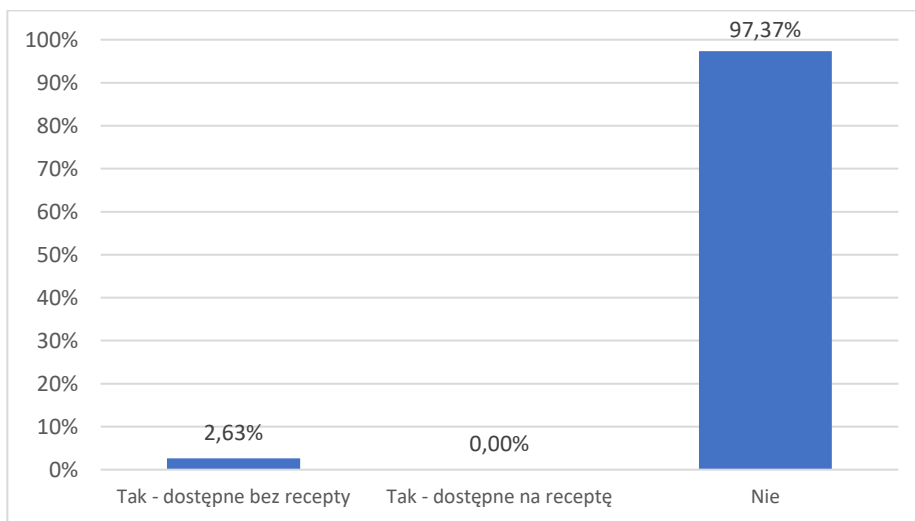
Zgodnie z najnowszym raportem ESPAD 2024, Polska nadal utrzymuje się na czołowej pozycji w Europie pod względem odsetka uczniów w wieku 15–16 lat, którzy kiedykółwiek używali leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza. Wskaźnik ten wynosi obecnie 17,9% wśród uczniów młodszej kohorty (15-16 lat), oraz 20,7% ze starszej kohorty (17-18 lat) co oznacza niewielki wzrost w porównaniu do danych z 2019 roku.

Mimo że w skali europejskiej obserwuje się stabilizację lub nawet spadek użycia leków uspokajających i nasennych bez recepty, dane z Polski sugerują utrzymującą się potrzebę monitorowania i przeciwdziałania temu zjawisku wśród młodzieży.

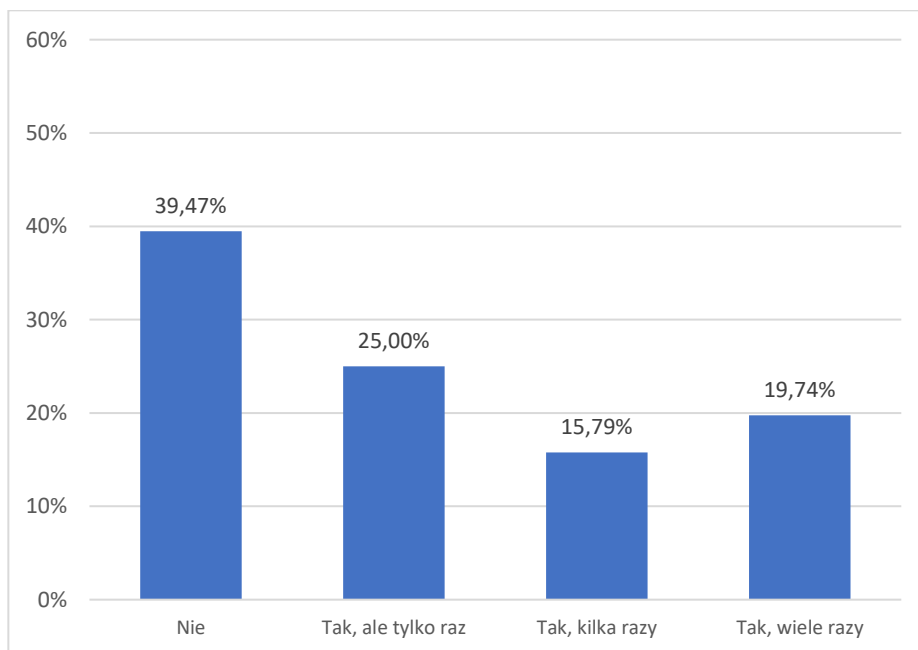
Warto zauważyć, że Polska, obok Czech (16%), wykazuje najwyższy poziom nielegalnego stosowania tych leków wśród młodzieży w Europie.

Większość, aż 97,37%, odpowiedziała, że nigdy nie zażywała takich leków. Z kolei 2,63% uczniów zadeklarowało, że choć raz w życiu zażywało leki uspokajające lub nasenne dostępne bez recepty. Nikt nie przyznał się do zażywania leków przepisywanych na receptę.

Wykres 87. *Spożywanie leków przez uczniów szkół podstawowych.*

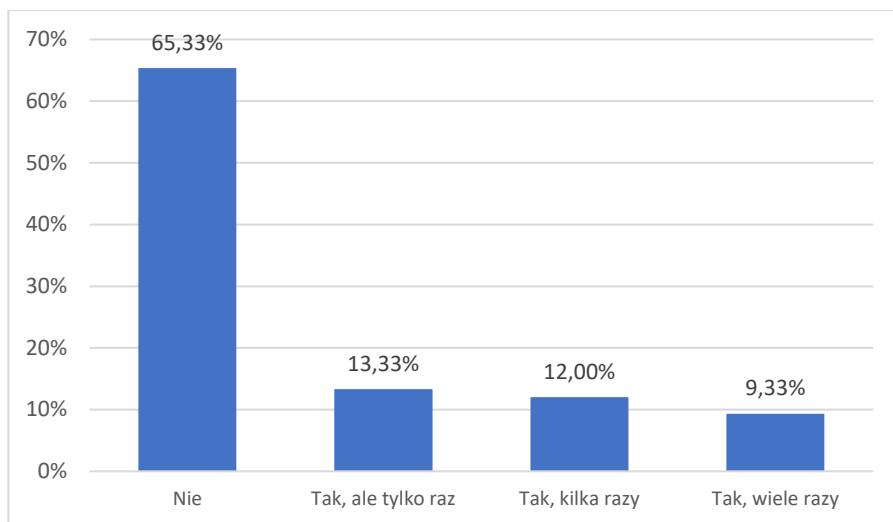
Uczniom zadano również pytania z zakresu spożywania napojów energetyzujących. Ponad połowa uczniów (60,53%) przynajmniej raz w życiu próbowała napojów energetycznych. Najwięcej uczniów wskazało wielokrotne spożycie (19,74%) lub kilkukrotne użycie (15,79%).

Wykres 88. *Spożywanie napojów energetycznych przez uczniów szkół podstawowych.*

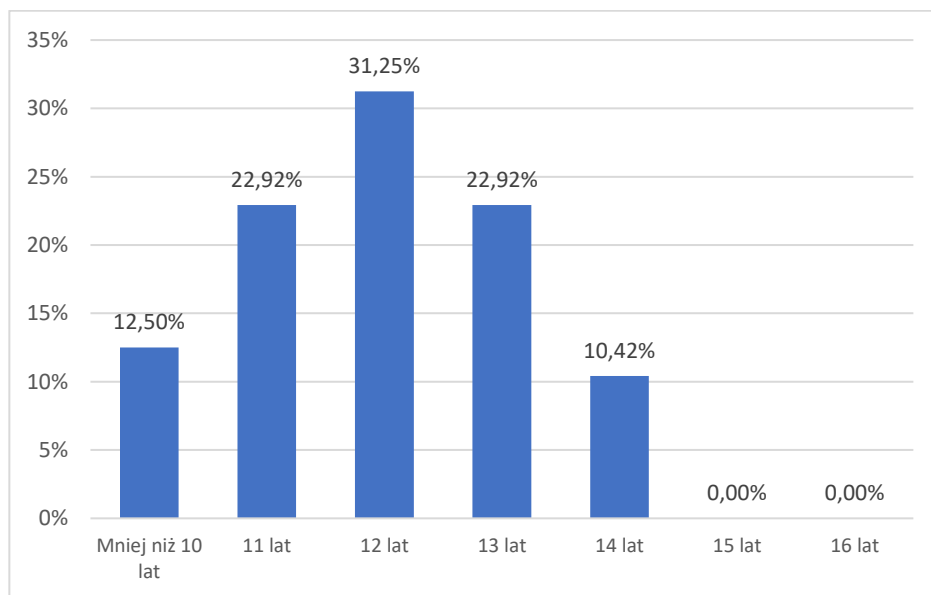

34,67% uczniów piło napoje energetyczne w ciągu ostatnich 30 dni, z czego 13,33% zadeklarowało jednorazowe spożycie, 12,00% – kilkukrotne, a 9,33% – wielokrotne.

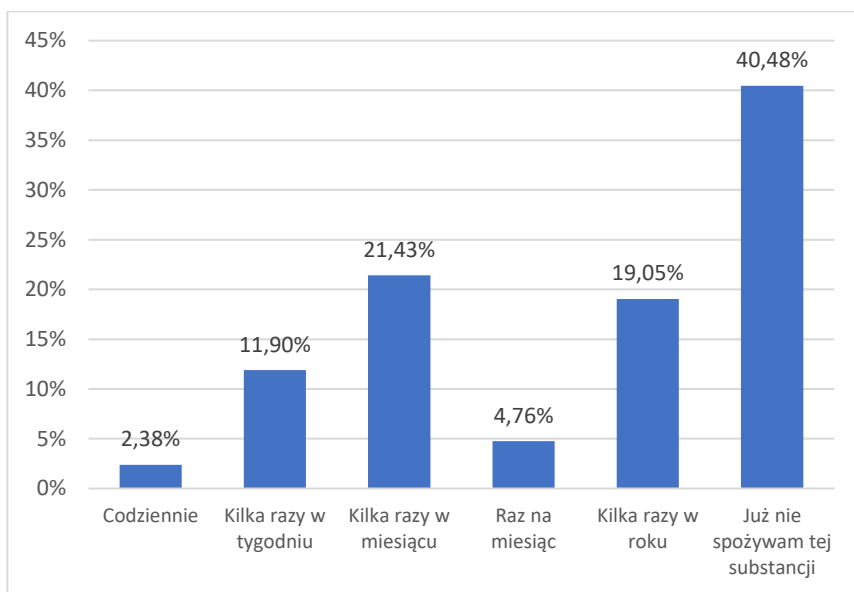
Wykres 89. Spożywanie napojów energetycznych w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół podstawowych.

Najczęstszy wiek pierwszego kontaktu z napojami energetycznymi to 12 lat (31,25%), 11 lat (22,92%) i 13 lat (22,92%). Inicjacja zdarzała się również przed ukończeniem 10. roku życia (12,50%).

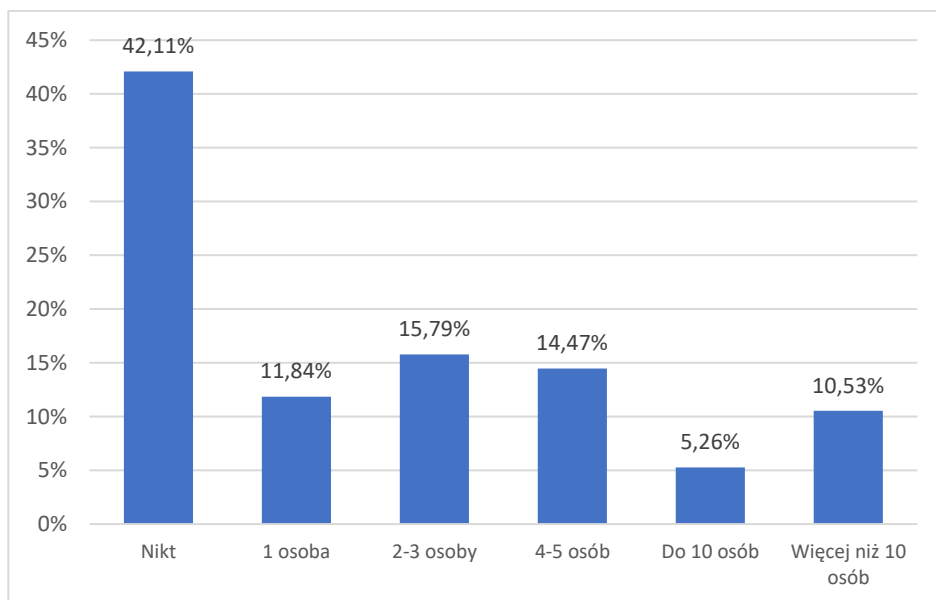
Wykres 90. Wiek pierwszego spożycia napoju energetycznego – uczniowie szkół podstawowych.

Wśród uczniów, którzy kiedykolwiek spożywali napoje energetyczne, 21,43% sięga po nie kilka razy w miesiącu, a 19,05% kilka razy w roku. Codzienne użycie zadeklarowało 2,38% badanych, a 40,48% przestało je pić.

Wykres 91. Częstotliwość spożywania napojów energetycznych przez uczniów szkół podstawowych.

Zapytaliśmy uczniów, ilu ich najbliższych kolegów i koleżanek pije napoje energetyczne częściej niż raz w miesiącu. W opinii 42,11% uczniów szkół podstawowych nikt z ich najbliższych znajomych nie pije napojów energetycznych częściej niż raz w miesiącu. 15,79% wskazało na 2–3 osoby, a 10,53% oceniło, że regularnie sięga po energetyki ponad 10 osób z ich otoczenia.

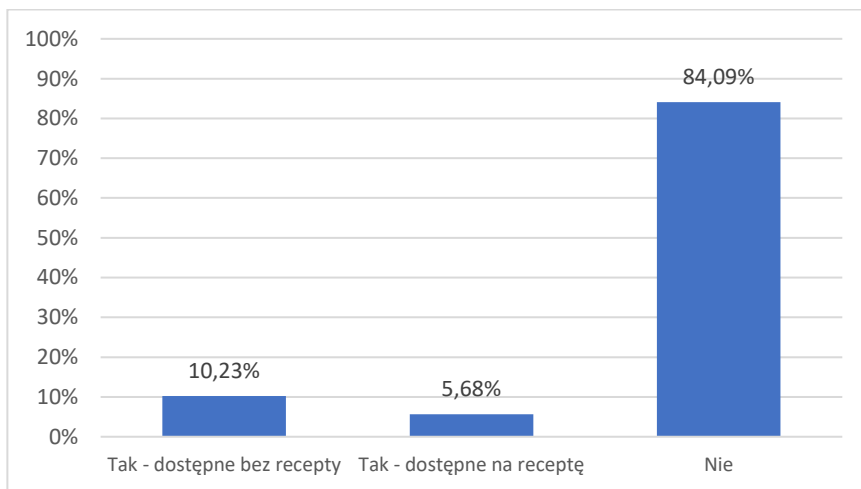
Wykres 92. Liczba osób w najbliższym otoczeniu uczniów szkół podstawowych spożywających NE częściej niż raz w miesiącu.

5.4.2. Zazywanie leków i spożywanie napojów energetycznych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

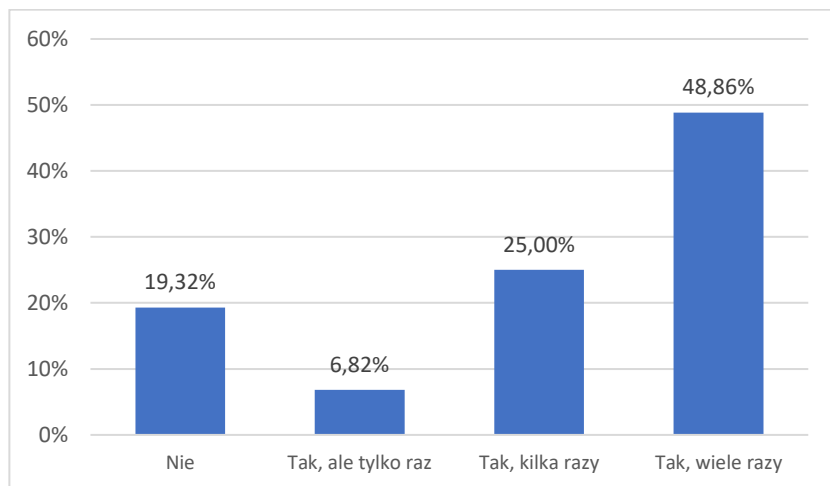
Analogiczne pytania zadaliśmy również uczniom szkół ponadpodstawowych.

Spośród badanych uczniów 15,91% zadeklarowało, że przynajmniej raz w życiu zażywało leki uspokajające lub nasenne bez zalecenia lekarza – 10,23% sięgnęło po środki dostępne bez recepty, a 5,68% – po leki wydawane wyłącznie na receptę. Zdecydowana większość badanych (84,09%) nie miała nigdy kontaktu z tego rodzaju substancjami.

Wykres 93. Spożywanie leków przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

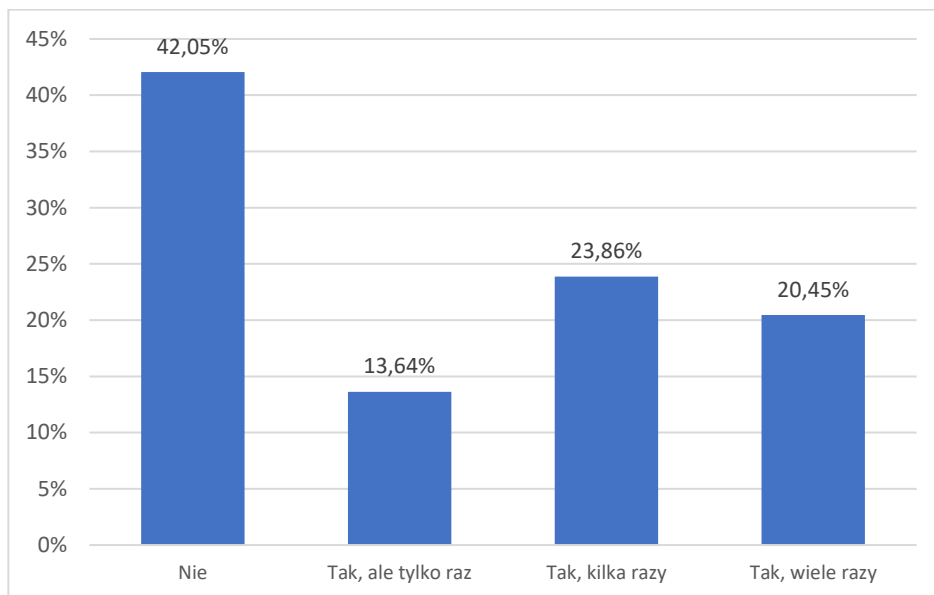
Uczniów zapytano również o ich doświadczenia związane ze spożywaniem napojów energetycznych. Ponad trzy czwarte uczniów (80,68%) zadeklarowało, że choć raz w życiu piło napoje energetyczne. Wśród nich 6,82% zrobiło to tylko raz, 25,00% kilka razy, a aż 48,86% – wiele razy.

Wykres 94. Spożywanie napojów energetycznych przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

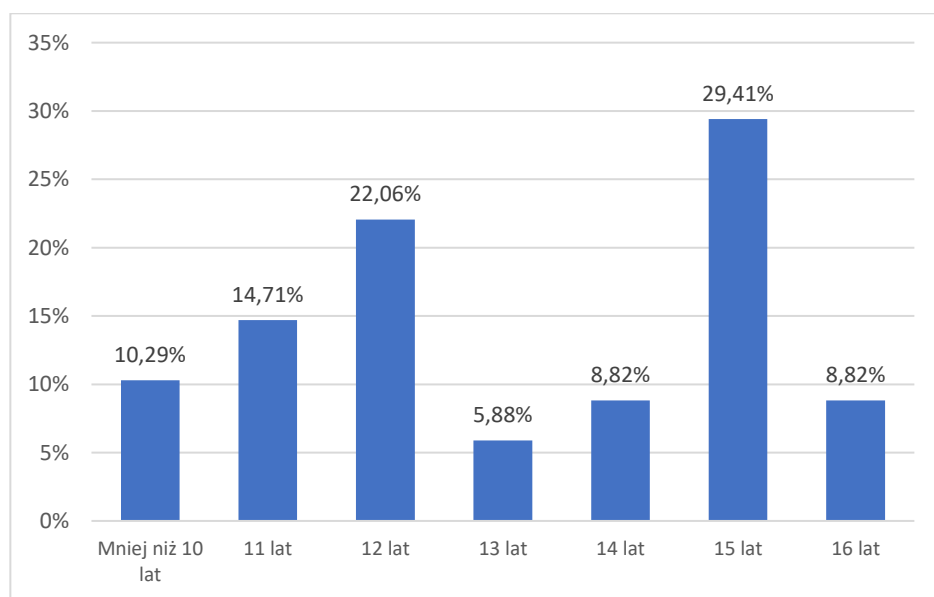

W ciągu ostatnich 30 dni 57,95% uczniów przyznało, że sięgnęło po napoje energetyczne przynajmniej raz. Najczęściej były one spożywane kilka razy w miesiącu (23,86%) lub wiele razy (20,45%).

Wykres 95. *Spożywanie napojów energetycznych w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół ponadpodstawowych.*

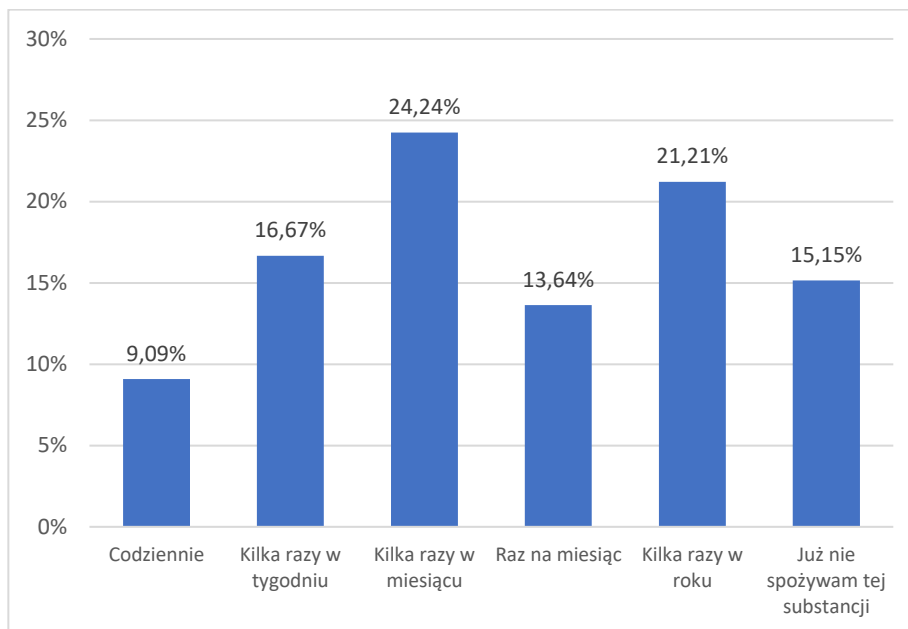
Najczęściej deklarowany wiek pierwszego spożycia napoju energetycznego to 15 lat (29,41%). Inicjacja była również często wskazywana w wieku 12 lat (22,06%), 11 lat (14,71%) oraz poniżej 10 roku życia (10,29%).

Wykres 96. *Wiek pierwszego spożycia napoju energetycznego – uczniowie szkół ponadpodstawowych.*

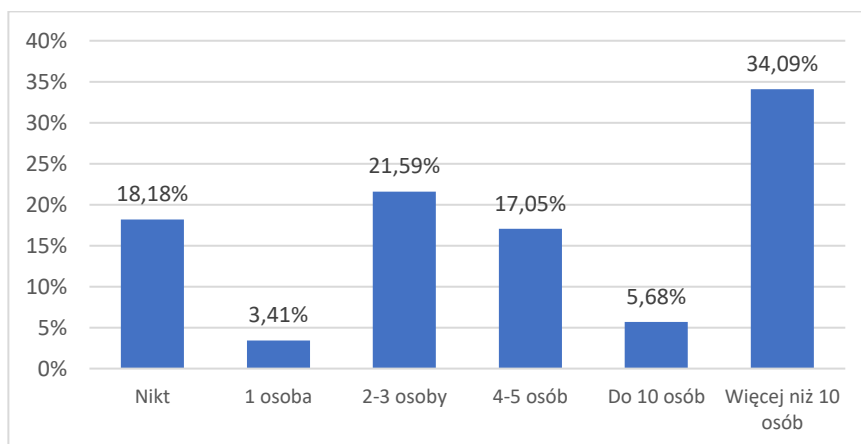

Wśród osób, które kiedykolwiek spożywały napoje energetyczne, 9,09% pije je codziennie, 16,67% kilka razy w tygodniu, a 24,24% kilka razy w miesiącu. Sporadyczne spożycie (kilka razy w roku) deklaruje 21,21% uczniów, a 15,15% zadeklarowało, że już ich nie spożywa.

Wykres 97. Częstotliwość spożywania napojów energetycznych przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Zdecydowana większość respondentów zadeklarowała, że w ich najbliższym otoczeniu znajdują się osoby regularnie pijące napoje energetyczne. Najczęściej wskazywano, że więcej niż 10 osób spośród kolegów i koleżanek pije energetyki częściej niż raz w miesiącu (34,09%). Kolejne najczęściej wybierane odpowiedzi to: 2–3 osoby (21,59%), 4–5 osób (17,05%) oraz nikt (18,18%).

Wykres 98. Liczba osób w najbliższym otoczeniu uczniów szkół ponadpodstawowych spożywających NE częściej niż raz w miesiącu.

5.5. Uzależnienia behawioralne

5.5.1. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród uczniów szkół podstawowych

Co piąty nastolatek korzysta z Internetu ponad 6 godzin dziennie¹³. Większość młodzieży używa Internetu w celu słuchania muzyki, oglądania filmów lub seriali, kontaktów ze znajomymi czy korzystania z serwisów społecznościowych¹⁴.

Problemowe używanie Internetu (PUI), a co za tym idzie nadmierne użytkowanie urządzeń elektronicznych może prowadzić do problemów zdrowotnych takich jak: zaburzony rytm snu i czuwania (nastolatki, które korzystają z urządzeń elektronicznych ponad 4 godziny dziennie są narażone na krótszy sen), problemy ze wzrokiem, bóle pleców w odcinku lędźwiowym a także bóle głowy. Dodatkowymi problemami o charakterze psychologicznym, które towarzyszą nadmiernemu korzystaniu z urządzeń elektronicznych są: obniżony nastrój, nadmierne zamartwianie się, lękliwość (w tym, co ciekawe zwiększony lęk przed wystąpieniami przed innymi), pogorszone logiczne myślenie, stany depresyjne¹⁵. Ponadto Internet daje możliwość młodzieży dostępu do niepożądanych treści, które wpływają na rozwój emocjonalny, poznawczy i społeczny¹⁶. Prawie co drugi nastolatek spotkał się z hejtem i dyskryminacją innych albo relacjami dotyczącymi eksperymentowania z narkotykami, a także treściami promującymi zaburzenia odżywiania, a ponad 1/3 widziała treści dotyczące sposobów popełnienia samobójstwa lub okaleczania się¹⁷.

Prekursorka badań w obszarze PUI Kimberly Young (1998) wyróżniła 8 objawów nałogowego korzystania z Internetu (Izdebski, Kotyśko, 2016) w tym jedno z nich to doświadczanie uczucia przygnębienia, niepokoju lub rozdrażnienia w momencie ograniczenia dostępu do Internetu¹⁸.

¹³ Bochenek, M., Lange, R. (2019). *Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów*. Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy.

¹⁴ Makaruk, K., Włodarczyk J., Skoneczna, P. (2019). *Problematyczne używanie Internetu przez młodzież. Raport z badań*. Warszawa: Fundacja Dajmy Dzieciom Siłę.

¹⁵ Ibidem.

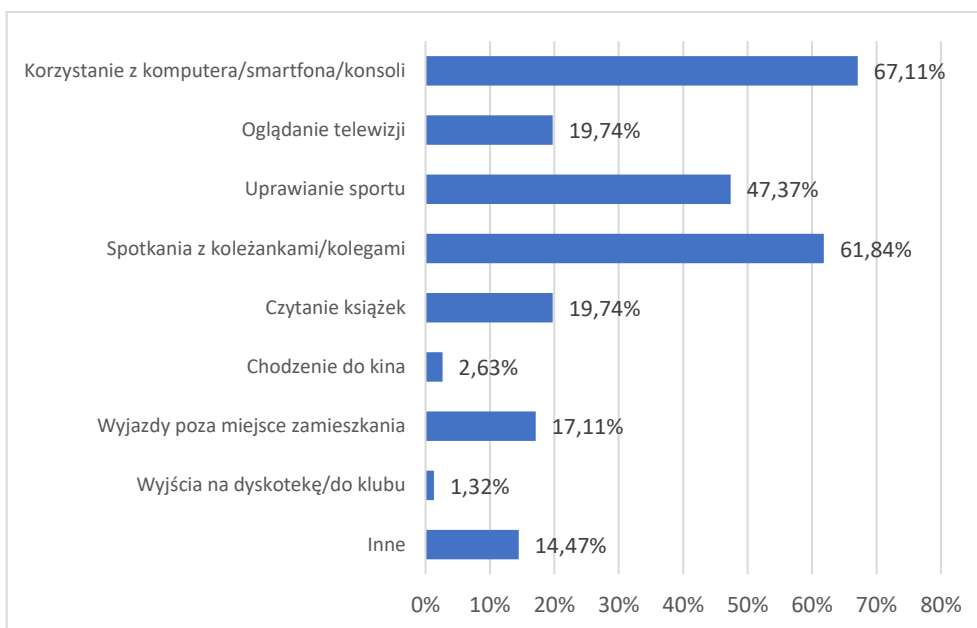
¹⁶ Piechna, J. (2019). *Szkodliwe treści w Internecie. Nie akceptuję, reaguję*. Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy.

¹⁷ Abramczuk, K. (2019). *Doświadczane ryzyko i poczucie bezpieczeństwa w Internecie*. W: J. Pyżalski, A. Zdrodowska, Ł. Tomczyk, K. Abramczuk (red.), *Polskie badanie EU Kids Online 2018. Najważniejsze wyniki i wnioski* (s.79-93). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

¹⁸ Makaruk, K., Włodarczyk, J., Skoneczna, P. (2019) *Problematyczne używanie Internetu przez młodzież. Raport z badań*. Warszawa. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę.

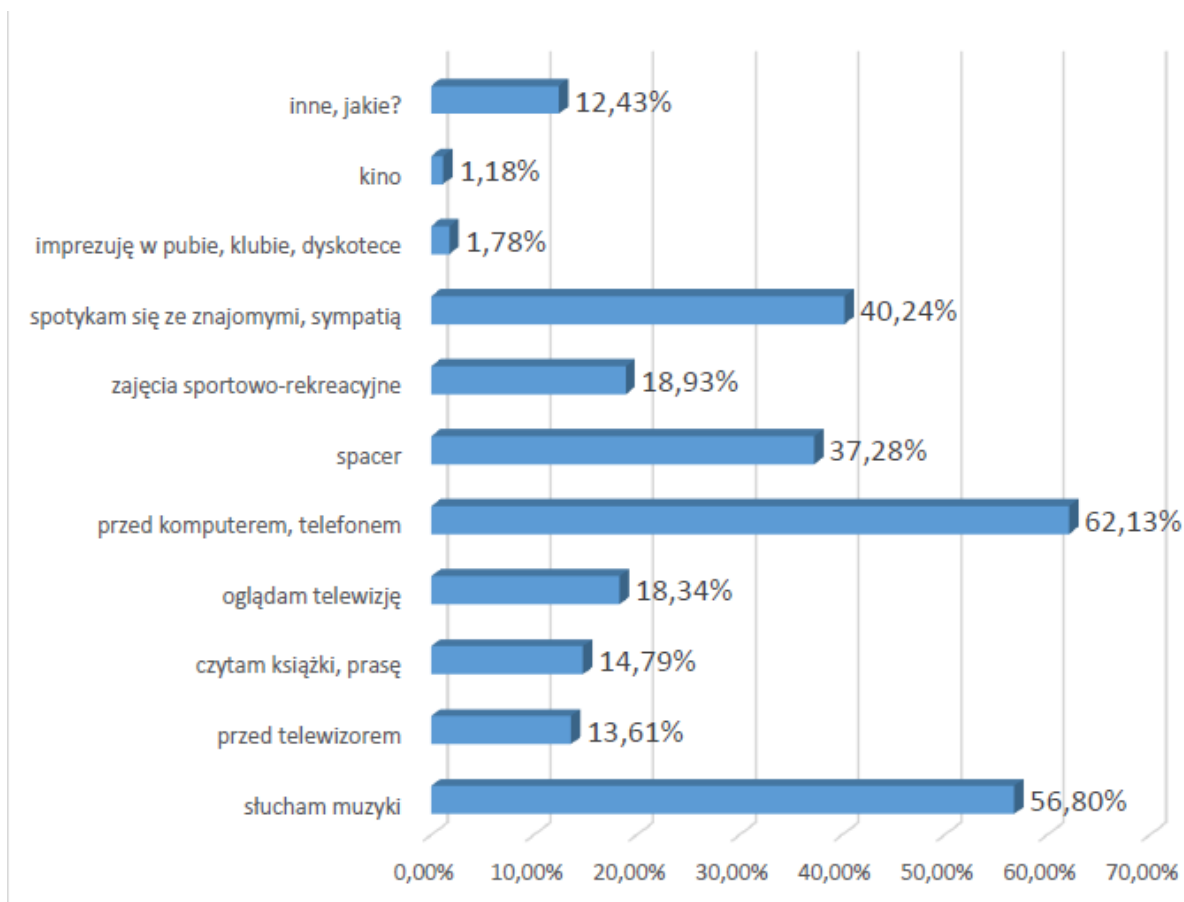

Zapytaliśmy uczniów o ich najczęściej podejmowane aktywności podczas czasu wolnego. Najczęściej uczniowie wskazywali korzystanie z komputera, smartfona lub konsoli (67,11%) oraz spotkania z koleżankami i kolegami (61,84%). Uprawianie sportu było popularne wśród 47,37% respondentów. Mniej popularne formy spędzania wolnego czasu to: oglądanie telewizji (19,74%), czytanie książek (19,74%), wyjazdy poza miejsce zamieszkania (17,11%), korzystanie z innych aktywności (14,47%), chodzenie do kina (2,63%) oraz wyjścia na dyskotekę lub do klubu (1,32%).

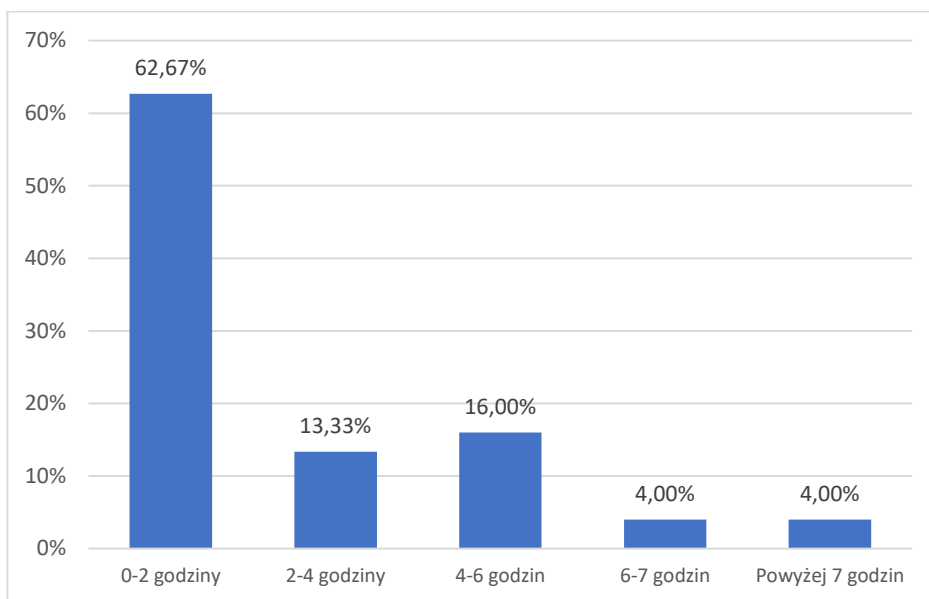
Wykres 99. *Formy spędzania wolnego czasu wśród uczniów szkół podstawowych.*

W Diagnostyce z 2022 roku ankietowani uczniowie szkół podstawowych najczęściej deklarowali spędzanie wolnego czasu przed komputerem, telefonem (62,13%), na słuchaniu muzyki (56,80%) lub na spotkaniu ze znajomymi, sympatią (40,24%). Z kolei zajęcia sportowe wybierane były jedynie przez 18,93%, co stanowi największą różnicę względem tegorocznego badania.

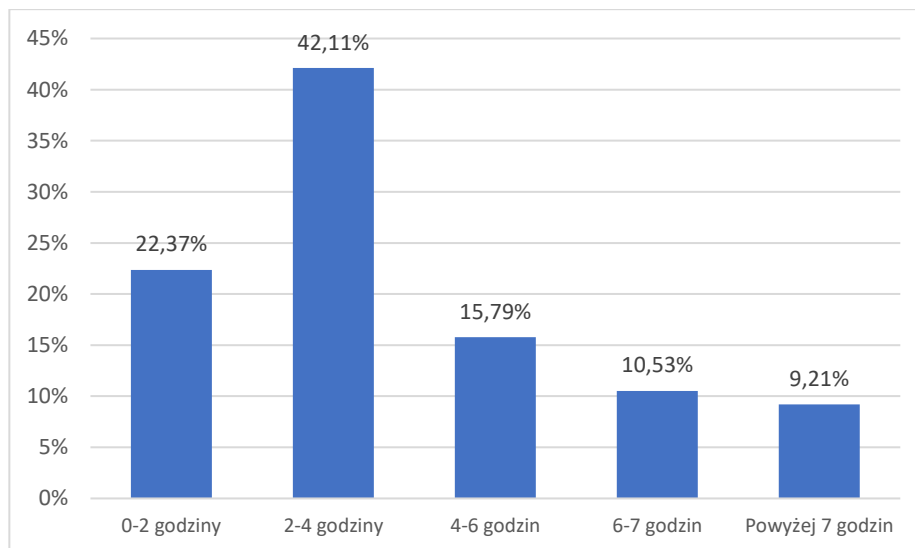
Wykres 100. Formy spędzania wolnego czasu wśród uczniów szkół podstawowych. Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

W celu zbadania zachowań związanych z korzystaniem z Internetu i urządzeń elektronicznych zapytano uczniów, ile czasu dziennie spędzają przy komputerze. Najwięcej uczniów (62,67%) deklarowało korzystanie z komputera przez 0–2 godziny dziennie. Kolejne grupy to: 2–4 godziny (13,33%), 4–6 godzin (16,00%), 6–7 godzin (4,00%) oraz powyżej 7 godzin (4,00%).

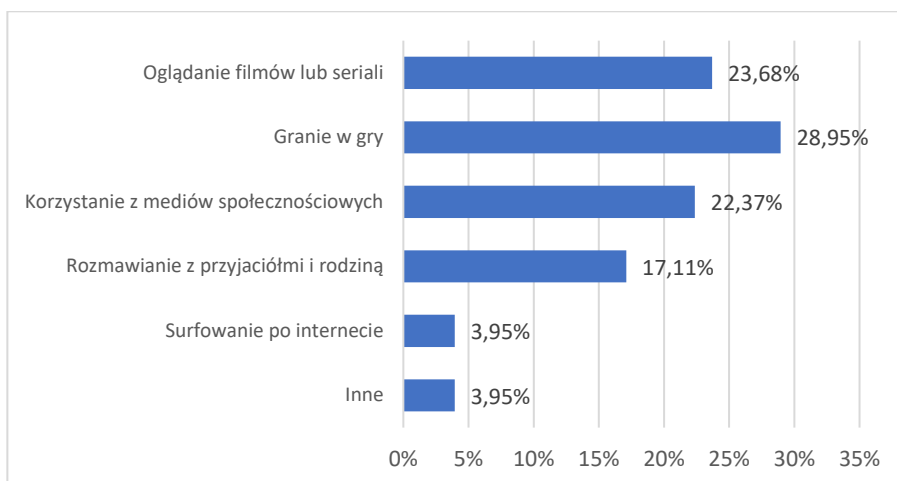
Wykres 101. Średni dzienny czas spędzany przy komputerze przez uczniów szkół podstawowych.

Kolejne pytanie dotyczyło z kolei dziennego czasu spędzonego przy telefonie przez uczniów. Najczęściej wybieraną odpowiedzią było 2–4 godziny dziennie (42,11%). 22,37% uczniów spędzało z telefonem do 2 godzin dziennie, 15,79% – 4–6 godzin, 10,53% – 6–7 godzin, a 9,21% – ponad 7 godzin dziennie.

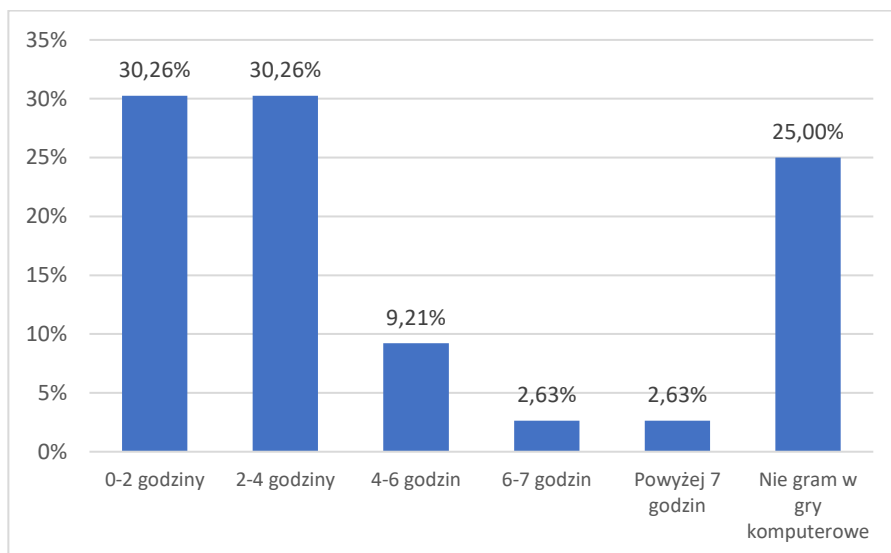
Wykres 102. Średni dzienny czas spędzany przy telefonie przez uczniów szkół podstawowych.

Zapytaliśmy uczniów, co najczęściej robią, gdy korzystają z komputera lub telefonu. Najwięcej uczniów grało w gry (28,95%) oraz oglądało filmy lub serie (23,68%). Kolejne aktywności to korzystanie z mediów społecznościowych (22,37%), rozmowy z przyjaciółmi i rodziną (17,11%), surfowanie po Internecie (3,95%) oraz inne działania (3,95%).

Wykres 103. Aktywności uczniów szkół podstawowych podczas korzystania z komputera i telefonu.

Następnie młodzi mieszkańcy Gminy zostali zapytani o ilość godzin spędzanych na graniu w gry na urządzeniach elektronicznych (komputerze, konsoli, smartfonie itp.). Najwięcej uczniów grało od 0 do 2 godzin dziennie (30,26%) lub od 2 do 4 godzin (również 30,26%). Mniej uczniów grało 4–6 godzin (9,21%), 6–7 godzin (2,63%) lub powyżej 7 godzin (2,63%). 25% badanych nie grało w gry komputerowe w ogóle.

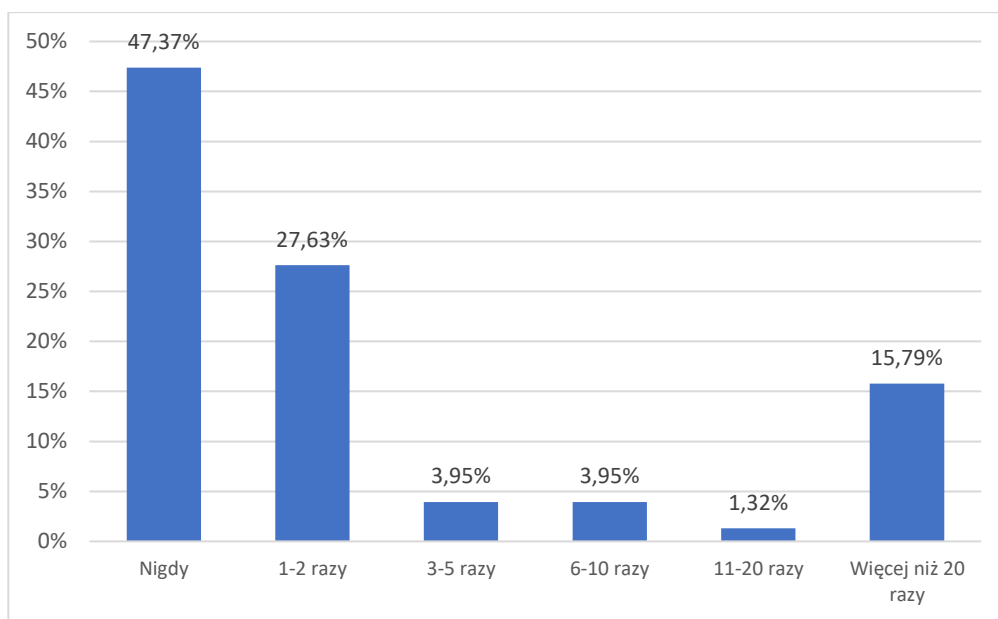
Wykres 104. Średni dzienny czas grania w gry komputerowe przez uczniów szkół podstawowych.

Osoby korzystające z Internetu mogą natknąć się na wiele szkodliwych materiałów, do których przede wszystkim należą różnego rodzaju zdjęcia, filmy, artykuły lub fora internetowe zawierające elementy przemocy, pornografii, czy nawołujące do dyskryminacji innych ludzi. Kontakt z tego rodzaju treściami może mieć negatywny wpływ na psychikę,

ponieważ tego typu informacje powodują napięcie, uderzają w ważne wartości dla człowieka, budzą nieprzyjemne skojarzenia. Ponadto mogą nakłaniać do krzywdzących i agresywnych zachowań oraz zaburzać rozwój psychoseksualny, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Wyniki wskazują, że część młodych mieszkańców spotkała się z dyskryminacją i obrażaniem innych ze względu na ich cechy.

W celu weryfikacji doświadczenia uczniów zamieszkujących Gminę Ruciane - Nida ze szkodliwymi treściami w Internecie, zostali oni poproszeni także o określenie, czy kiedykolwiek zetknęli się treściami niedozwolonymi w sieci. 47,37% uczniów zadeklarowało, że nigdy nie spotkało się z treściami niedozwolonymi w Internecie. Pozostali mieli z nimi kontakt: 1–2 razy (27,63%), 3–5 razy (3,95%), 6–10 razy (3,95%), 11–20 razy (1,32%) i więcej niż 20 razy (15,79%). Niestety ponad połowa uczniów ze szkół podstawowych z terenu Gminy Ruciane – Nida zetknęła się w Internecie z treściami niedozwolonymi.

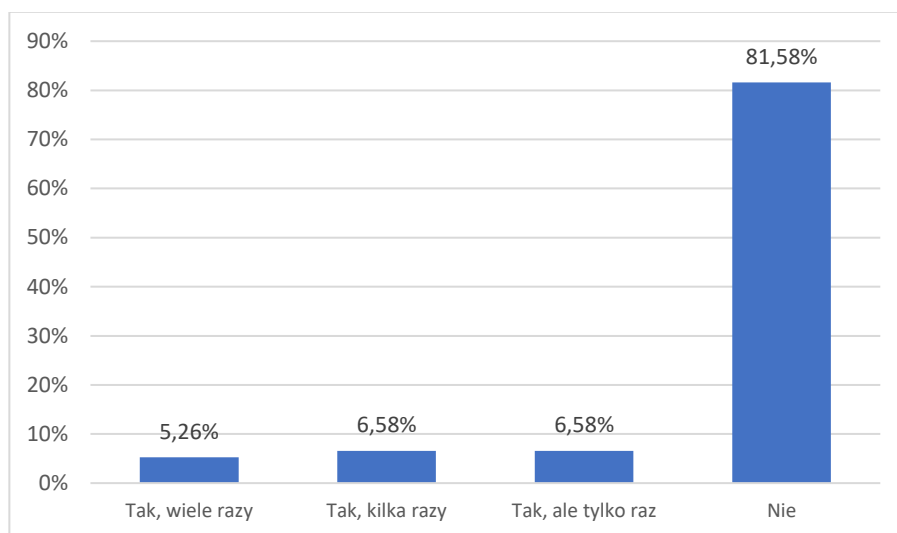

Wykres 105. Doświadczenia uczniów szkół podstawowych z treściami niedozwolonymi w Internecie.

Na podstawie odpowiedzi uczniów, którzy spotkali się z treściami niedozwolonymi w Internecie, można zauważyć, że dominującą kategorią były treści o charakterze pornograficznym oraz przemocowym.

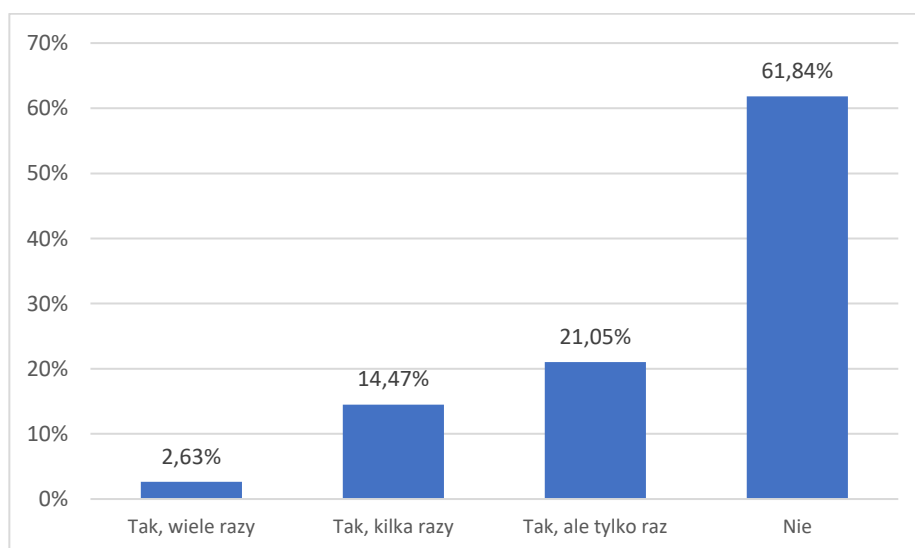

Większość uczniów (81,58%) zadeklarowała, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie uczestniczyła w grach, w których można było wygrać pieniądze, takich jak Totolotek, płatne SMS-y czy automaty typu jednoręki bandyta. Pozostali uczniowie przyznali, że brali w nich udział – 6,58% zagrało tylko raz, tyle samo kilka razy, a 5,26% uczestniczyło w tego rodzaju grach wiele razy.

Wykres 106. Udział uczniów szkół podstawowych w grach pieniężnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Ponad połowa uczniów (61,84%) zadeklarowała, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie odczuwała stresu ani niepokoju w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu. Jednorazowo taką sytuację przeżyło 21,05% badanych, kilka razy 14,47%, a wiele razy 2,63% uczniów.

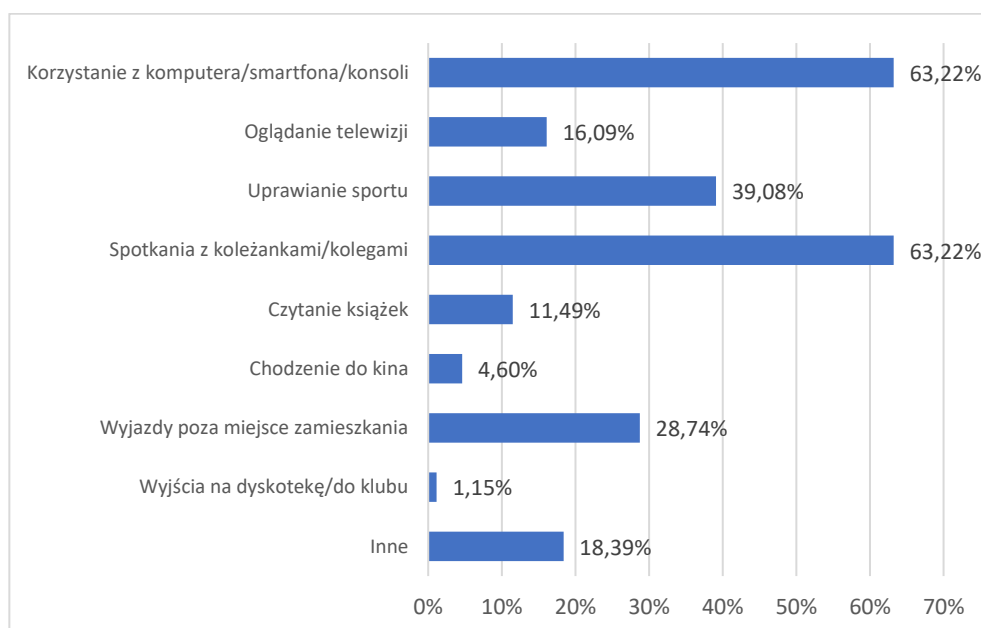

Wykres 107. Odczuwanie stresu i niepokoju w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy wśród uczniów szkół podstawowych.

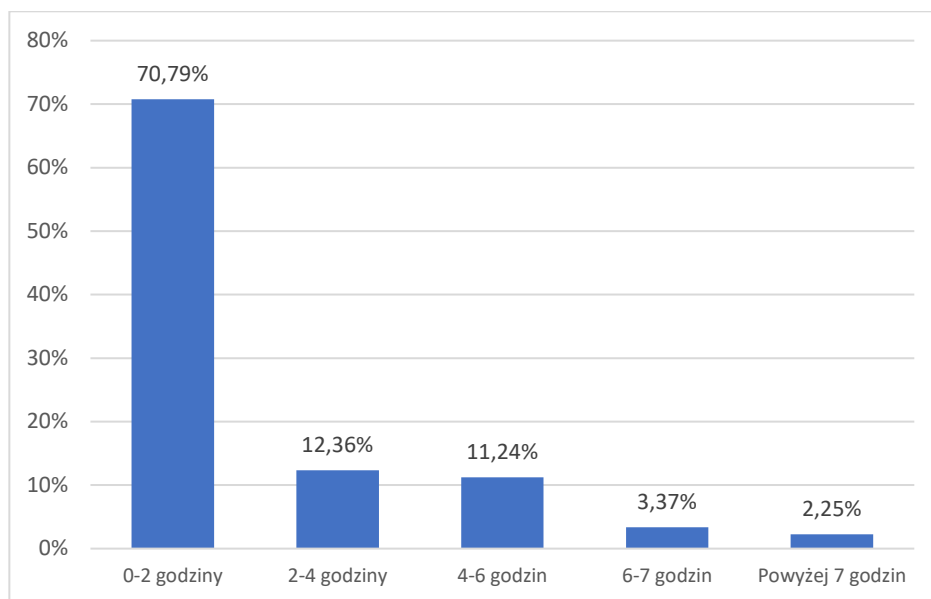
5.5.2. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

Wolny czas uczniowie najczęściej spędzają korzystając z komputera, smartfona lub konsoli (63,22%) oraz spotykając się z kolegami i koleżankami (również 63,22%). Trzecim najczęściej wskazywanym zajęciem jest uprawianie sportu (39,08%). Ponad jedna czwarta badanych (28,74%) deklaruje wyjazdy poza miejsce zamieszkania, natomiast 18,39% angażuje się w inne aktywności niż wymienione w ankiecie. Oglądanie telewizji wybiera 16,09% uczniów, a czytanie książek – 11,49%.

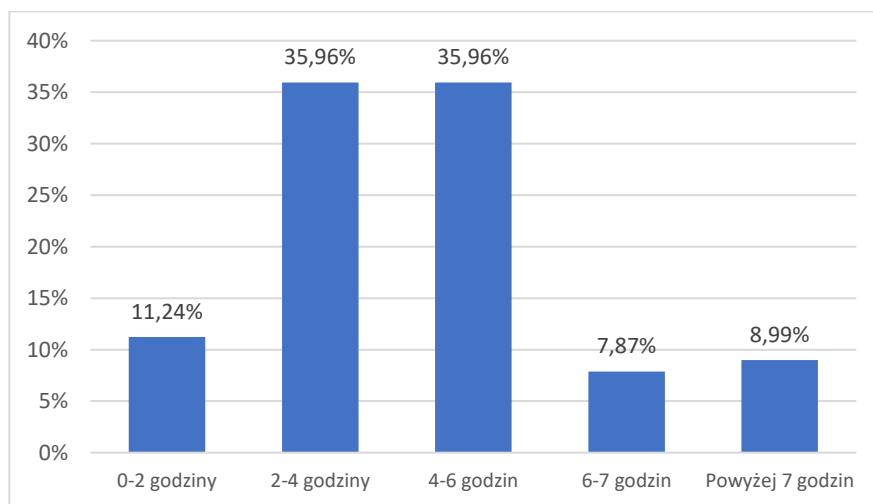
Wykres 108. Formy spędzania wolnego czasu wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.

Czas spędzany przy komputerze w dniu codziennym najczęściej mieści się w granicach do 2 godzin – tak odpowiedziało 70,79% badanych. 12,36% uczniów korzysta z komputera od 2 do 4 godzin dziennie, a kolejne 11,24% – od 4 do 6 godzin. Dłuższy czas deklarowało 3,37% (6–7 godzin) oraz 2,25% (powyżej 7 godzin).

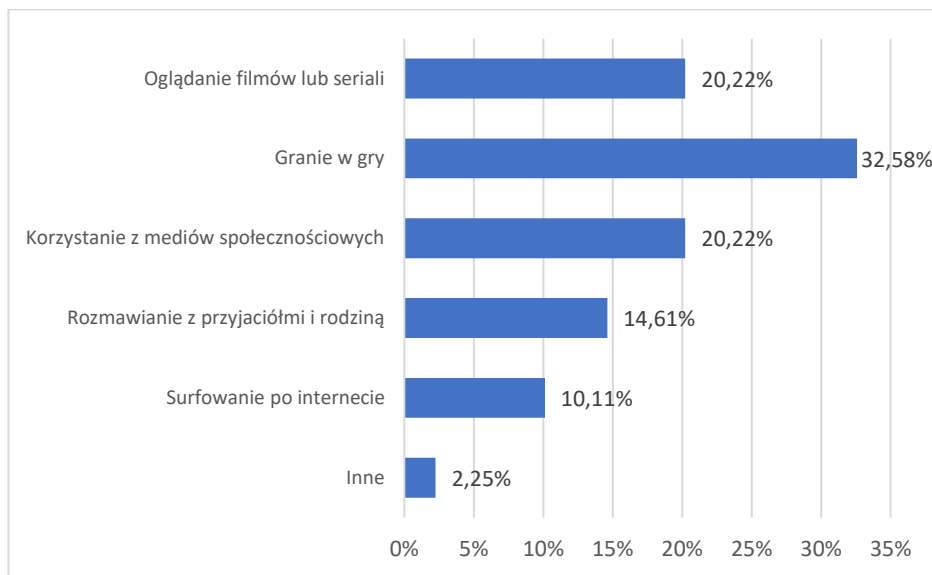
Wykres 109. Średni dzienny czas spędzany przy komputerze przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Korzystanie z telefonu jest bardziej rozłożone: 35,96% uczniów używa go codziennie przez 2–4 godziny, tyle samo deklaruje 4–6 godzin dziennie. Stosunkowo niewielka grupa – 8,99% – korzysta z telefonu ponad 7 godzin, a 7,87% – 6–7 godzin. Najkrócej, do 2 godzin dziennie, używa telefonu 11,24% respondentów.

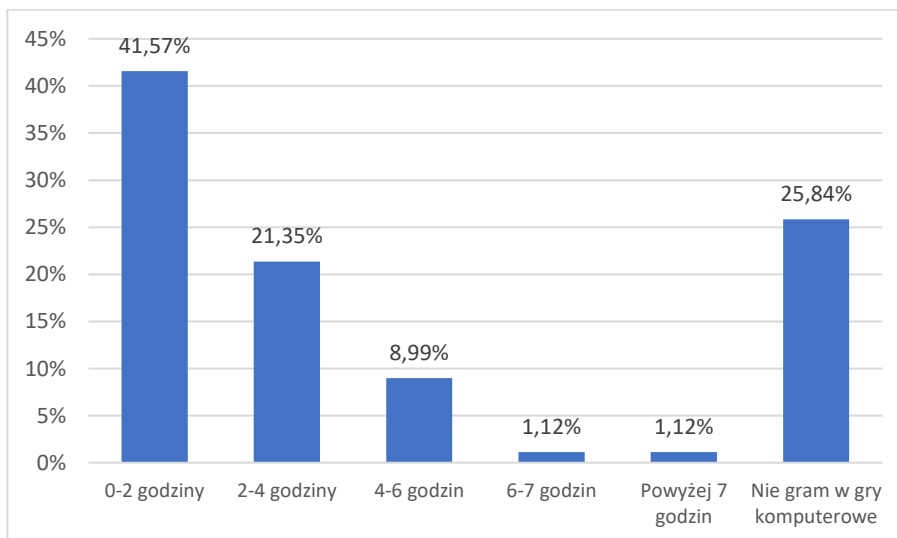
Wykres 110. Średni dzienny czas spędzany przy telefonie przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Podczas korzystania z urządzeń cyfrowych uczniowie najczęściej grają w gry (32,58%). Drugim co do popularności zajęciem jest oglądanie filmów i seriali (20,22%), które osiągnęło taki sam wynik jak korzystanie z mediów społecznościowych (20,22%). Rozmowy z bliskimi (14,61%) oraz przeglądanie Internetu (10,11%) są rzadszymi aktywnościami.

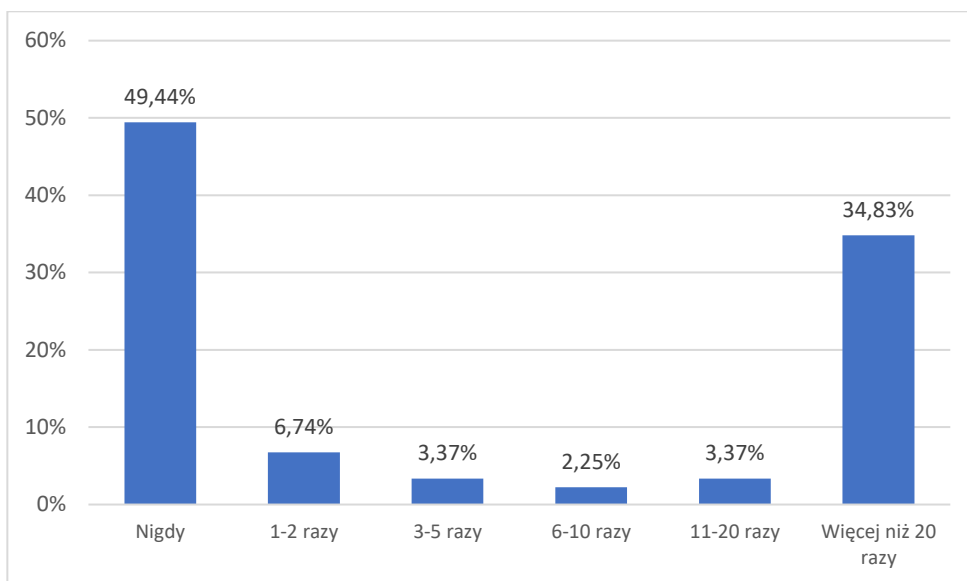
Wykres 111. Aktywności uczniów szkół ponadpodstawowych podczas korzystania z komputera i telefonu.

W gry komputerowe gra łącznie 74,16% uczniów. Najczęściej czas poświęcany na granie wynosi 0–2 godziny dziennie (41,57%). Drugim co do częstości przedziałem jest 2–4 godziny (21,35%). Dłuższy czas grania deklarowało 8,99% (4–6 godzin), a nieliczni – po 1,12% – grali 6–7 godzin i powyżej 7 godzin.

Wykres 112. Średni dzienny czas grania w gry komputerowe przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

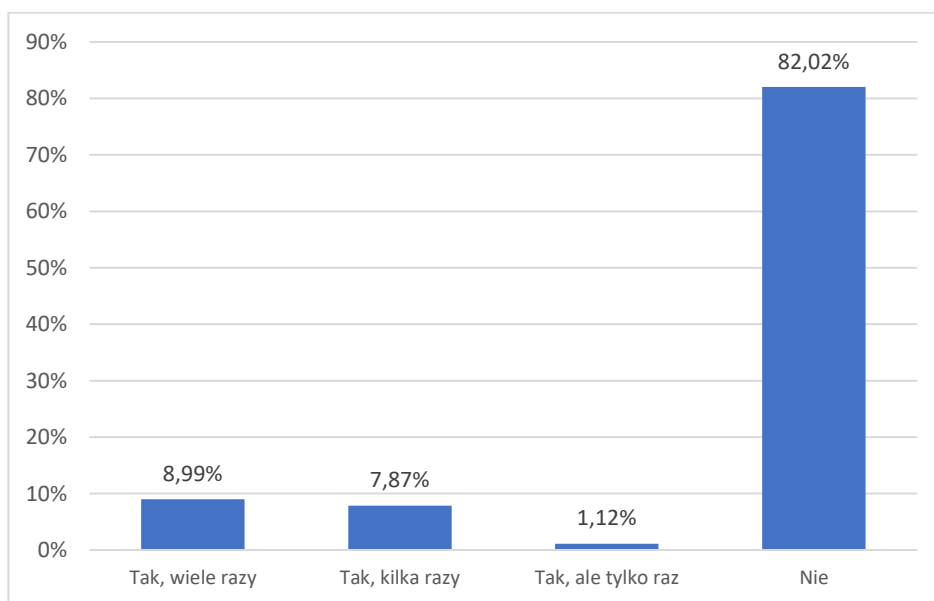
Ekspozycja na treści niedozwolone w Internecie była stosunkowo powszechna: 49,44% uczniów twierdzi, że nigdy się z nimi nie zetknęło, natomiast 50,56% miało taki kontakt przynajmniej raz. Najczęściej deklarowano ekspozycję ponad 20 razy (34,83%). Mniejsze grupy wskazywały kontakt: 1–2 razy (6,74%), 3–5 razy (3,37%), 6–10 razy (2,25%) i 11–20 razy (3,37%).

Wykres 113. Doświadczenia uczniów szkół ponadpodstawowych z treściami niedozwolonymi w Internecie.

W pytaniu dotyczącym rodzaju niedozwolonych treści z którymi spotkali się w Internecie uczniowie, najczęściej pojawiały się wskazania na pornografię.

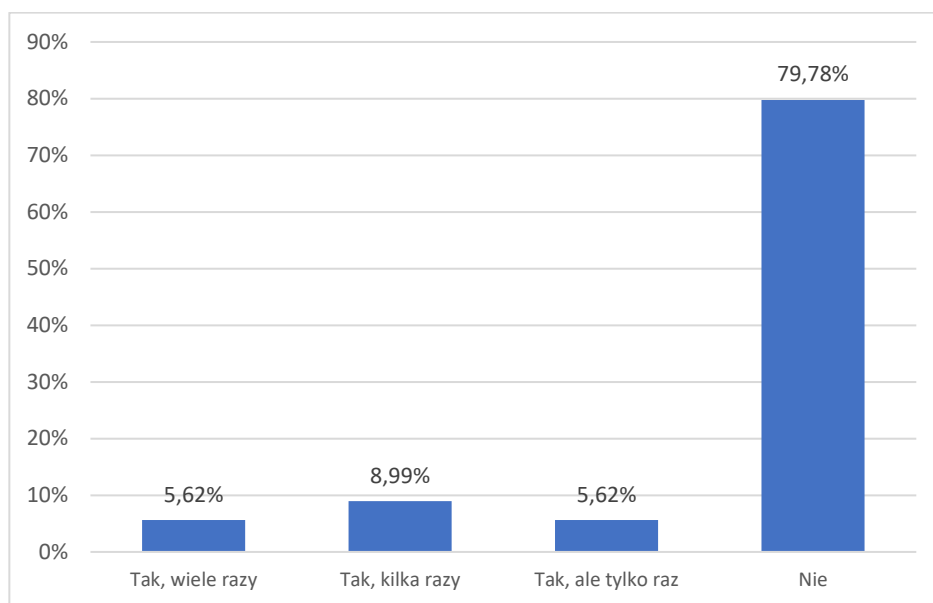
Kontakt z grami hazardowymi, w których można wygrać pieniądze, zadeklarowało łącznie 17,98% badanych: 8,99% grało wiele razy, 7,87% – kilka razy, a 1,12% – tylko raz. Większość respondentów (82,02%) nie uczestniczyła w tego typu aktywnościach. Alarmujące jest to, że odsetek osób grających w tego rodzaju gry hazardowe jest wyższy w grupie ankietowanych uczniów ze szkół podstawowych.

Wykres 114. Udział uczniów szkół ponadpodstawowych w grach pieniężnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

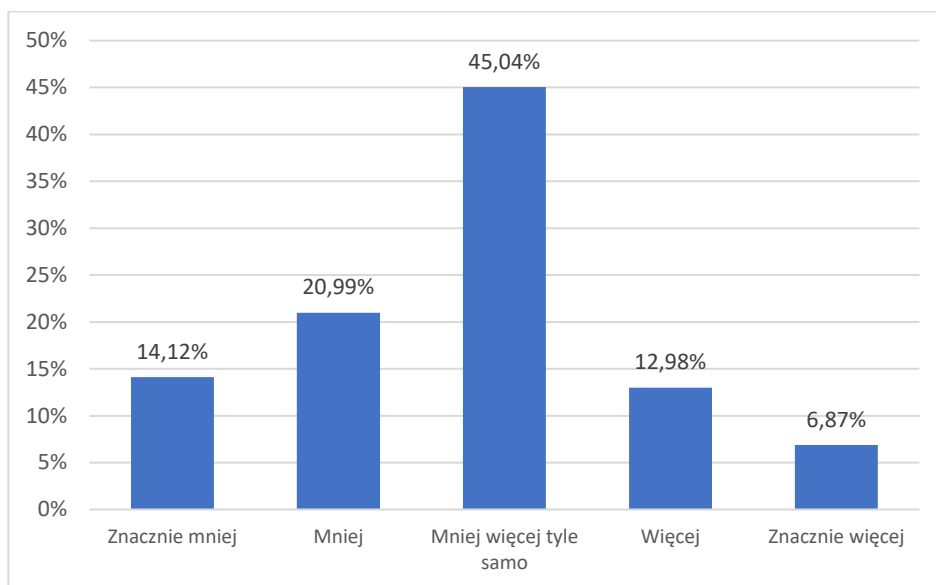
Odczuwanie stresu lub niepokoju z powodu braku dostępu do Internetu zadeklarowało łącznie 20,22% uczniów. Wśród nich 5,62% doświadczyło tego wiele razy, 8,99% – kilka razy, a 5,62% – tylko raz. Zdecydowana większość (79,78%) nie miała takich doświadczeń.

Wykres 115. Odczuwanie stresu i niepokoju w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.

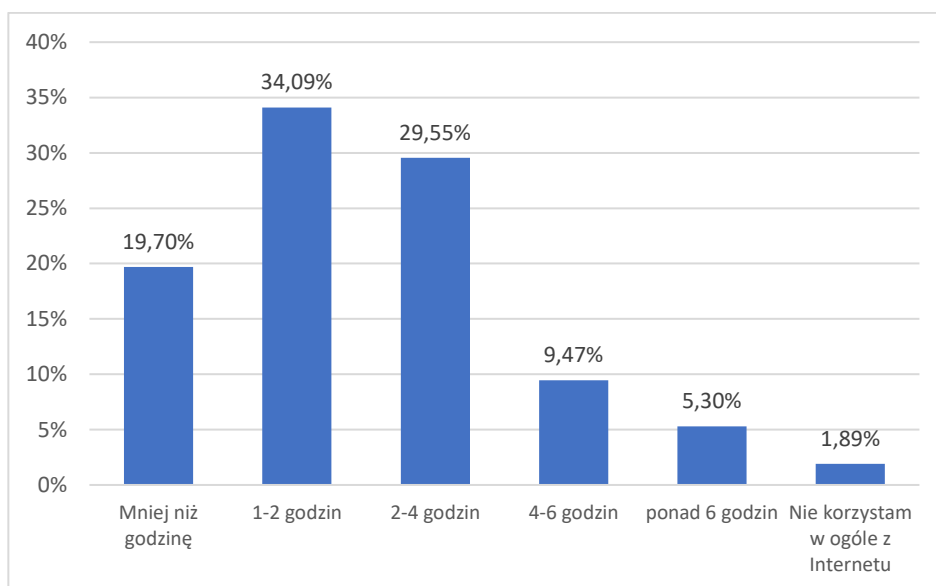
5.5.3. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród dorosłych

W odpowiedzi na pytanie dotyczące częstotliwości korzystania z Internetu w porównaniu do rówieśników z terenu Gminy Ruciane-Nida, 6,87% respondentów zadeklarowało, że korzysta z Internetu znacznie więcej, a 12,98% – że korzysta więcej. Oznacza to, że łącznie 19,85% badanych ocenia swoje korzystanie z Internetu jako częstsze niż ich rówieśników. Z kolei 14,12% uznało, że korzysta znacznie mniej, a 20,99% – mniej, co daje łącznie 35,11% osób oceniających swoje korzystanie jako mniej intensywne. Największa grupa – 45,04% – odpowiedziała, że korzysta mniej więcej tyle samo co inni.

Wykres 116. Korzystanie z Internetu przez dorosłych w porównaniu do rówieśników z terenu Gminy.

Czas spędzany dziennie w Internecie przez dorosłych najczęściej wynosi od 1 do 2 godzin (34,09%) lub od 2 do 4 godzin (29,55%). 19,70% badanych korzysta z Internetu przez mniej niż godzinę dziennie. Większe zaangażowanie deklaruje 9,47% (4–6 godzin) oraz 5,30% (ponad 6 godzin). Zaledwie 1,89% respondentów przyznało, że nie korzysta z Internetu w ogóle.

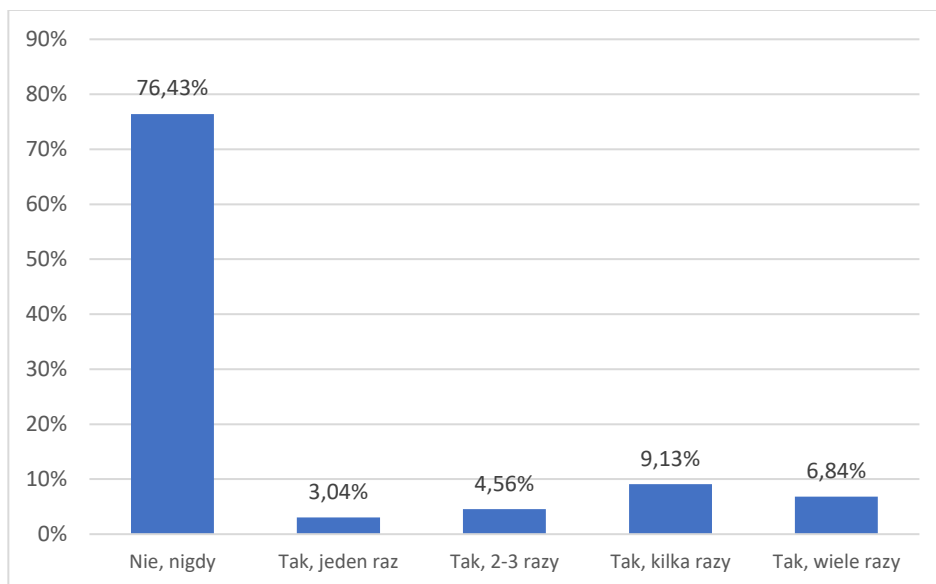

Wykres 117. Czas dziennie przeznaczony na korzystanie z Internetu.

Istotnym przejawem problemu jest korzystanie z Internetu w celu ucieczki od problemów lub dla uniknięcia nieprzyjemnych przeżyć, jest to mechanizm analogiczny do tego występującego w przypadku uzależnienia od substancji. Większość respondentów (76,43%) zadeklarowała, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy nigdy nie korzystała z Internetu w celu ucieczki od problemów

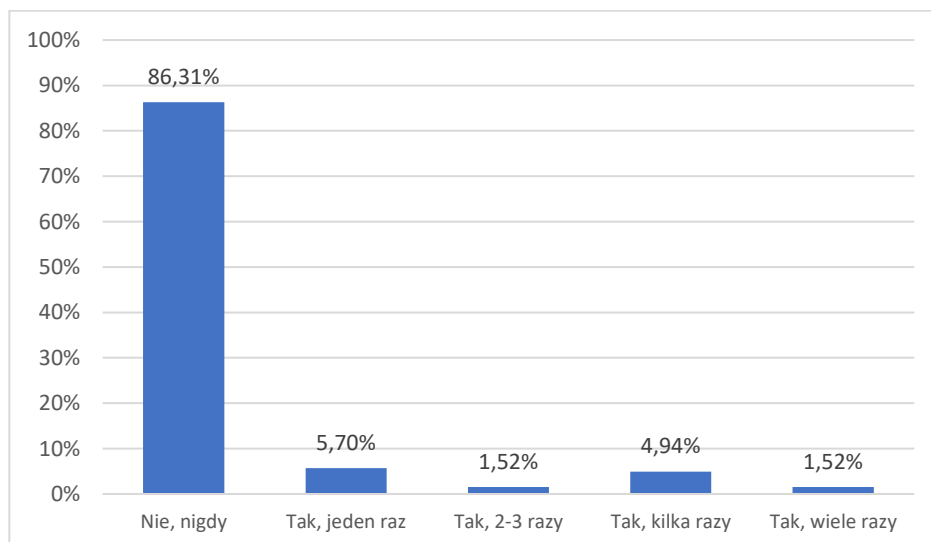

czy nieprzyjemnych uczuć, takich jak bezradność, poczucie winy czy niepokój. Tylko 3,04% wskazało, że miało taką sytuację jeden raz, natomiast 4,56% doświadczyło tego 2–3 razy. Kilka razy taką formę ucieczki wybierało 9,13% badanych, a 6,84% przyznało, że robiło to wiele razy.

Wykres 118. Korzystanie z Internetu w celu ucieczki od problemów lub negatywnych przeżyć, uczuć w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Zdecydowana większość badanych (86,31%) odpowiedziała, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy nigdy nie odczuwała stresu ani niepokoju z powodu braku możliwości korzystania z Internetu. Jednorazowo takie emocje pojawiły się u 5,70% respondentów, natomiast 2–3 razy wystąpiły u 1,52%. Kilka razy taką sytuację wskazało 4,94% osób, a 1,52% deklarowało, że doświadczało tego wiele razy.

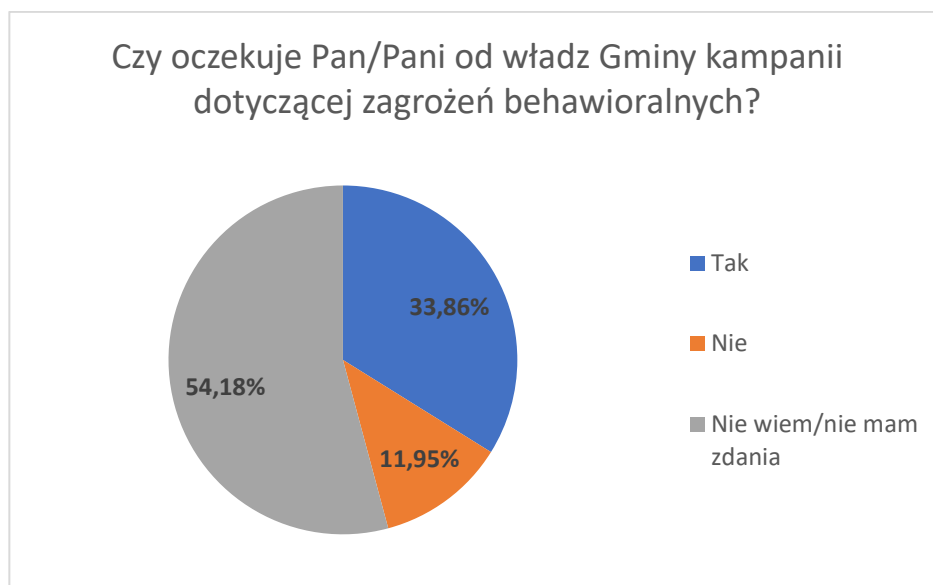
Wykres 119. Odczuwanie niepokoju i stresu w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

5.5.4. Hazard i inne uzależnienia behawioralne wśród dorosłych

W pierwszej kolejności badani zostali zapytani o to, czy ogólnie wiedzą czym są uzależnienia behawioralne i jakie przykłady są w stanie wymienić. Osoby, które odpowiedziały twierdząco, najczęściej utożsamiały je z uzależnieniami od czynności, takimi jak hazard, korzystanie z internetu i telefonu, gry komputerowe, zakupoholizm, pracoholizm czy seksoholizm. Rzadziej pojawiały się odniesienia do zaburzeń odżywiania (anoreksja, bulimia), przemocy, stresu czy agresji. Część osób podała bardzo ogólne odpowiedzi, np. „uzależnienia” lub „utrata kontroli”, a nieliczni błędnie zaliczali do tej kategorii uzależnienia od substancji, takich jak alkohol czy narkotyki. Ogólnie można stwierdzić, że dominującym skojarzeniem są uzależnienia behawioralne związane z hazardem i korzystaniem z nowych technologii.

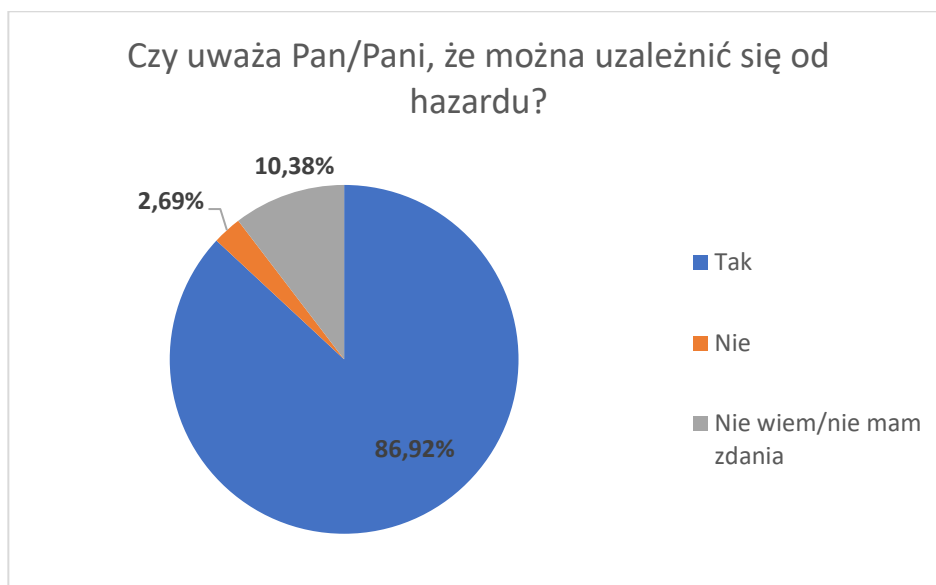
Na pytanie, czy respondenci oczekują od władz Gminy kampanii dotyczącej zagrożeń behawioralnych, 33,86% odpowiedziało twierdząco. Przeciwnego zdania było 11,95%, natomiast większość – 54,18% – nie miała zdania lub nie potrafiła się wypowiedzieć w tej sprawie.

Wykres 120. Oczekiwanie kampanii dotyczącej zagrożeń behawioralnych.

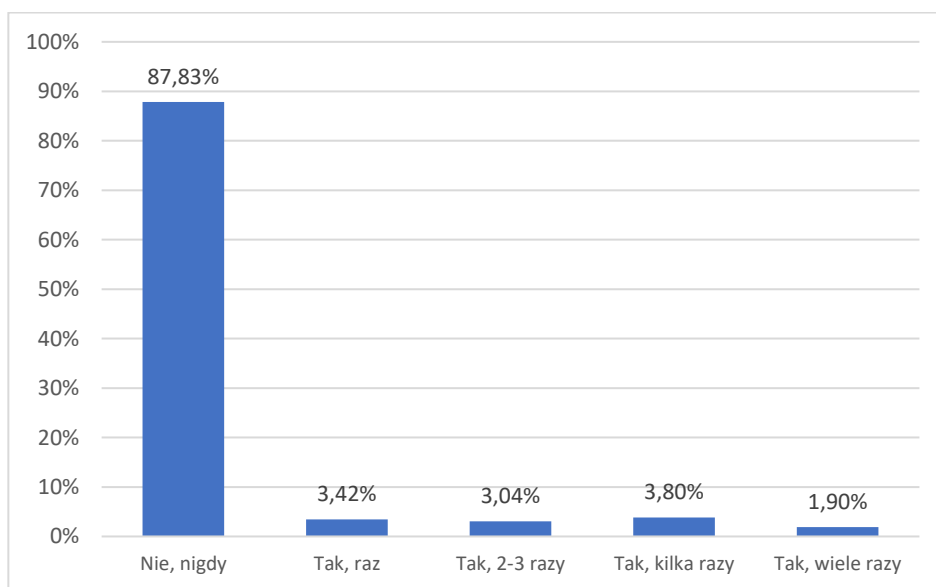
Następnie zapytaliśmy badanych czy ich zdaniem można uzależnić się od hazardu, będącego najlepiej przebadanym spośród problemów behawioralnych.

Zdecydowana większość badanych (86,92%) uważa, że od hazardu można się uzależnić. Niewielki odsetek (2,69%) był przeciwnego zdania, a 10,38% nie miało zdania na ten temat.

Wykres 121. Świadomość ryzyka uzależnienia od hazardu.

Na pytanie o korzystanie z gier hazardowych w celu ucieczki od problemów lub nieprzyjemnych emocji w ciągu ostatnich 12 miesięcy, aż 87,83% respondentów odpowiedziało, że nigdy im się to nie zdarzyło. Pozostali przyznali, że miało to miejsce: raz (3,42%), 2–3 razy (3,04%), kilka razy (3,80%) lub wiele razy (1,90%).

Wykres 122. Granie w gry na pieniądze w celu ucieczki od problemów lub negatywnych przeżyć, uczuć w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

5.6. Przemoc

5.6.1. Problem przemocy w opinii dorosłych mieszkańców

Skala zjawiska przemocy, zwłaszcza tej domowej, jest niezwykle trudna do oszacowania, ponieważ zachodzi w zamkniętym środowisku. Składa się na to wiele przyczyn, wśród których są: brak udziału osób trzecich, opór i obawy ofiar przed wyjawieniem sytuacji na zewnątrz, czy też obawy przed rozpadem rodziny. Problem ten jest niestety powszechny i występuje w każdym kraju, a prowadzone na ten temat badania potwierdzają, że nigdzie nie udało się zupełnie wyeliminować tego problemu.

W Polsce w 2022 i 2023 roku wprowadzono istotne zmiany w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej, które mają na celu zwiększenie ochrony ofiar oraz efektywność działań wobec sprawców przemocy. Podstawową zmianą jest ta dotycząca nazwy, ustawa mówi o przemocy domowej, nie używa już określenia przemocy w rodzinie, natomiast zamiast określenia ofiara przemocy stosuje się mniej stygmatyzujące określenie - osoba doznająca przemocy. Co istotne osobą doznającą przemocy jest także małoletni będący świadkiem przemocy domowej.

Zmodyfikowano zakres pojęciowy przemocy domowej, obejmując nią nie tylko przemoc fizyczną, psychiczną i seksualną, ale również ekonomiczną oraz cyberprzemoc. To poszerzenie uwzględnia nowoczesne formy nadużyć, w tym przemoc online, co pozwala na skuteczniejsze reagowanie na różnorodne sytuacje.

Osoby stosujące przemoc domową są teraz zobowiązane do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych lub psychologiczno-terapeutycznych. Niestosowanie się do tego obowiązku skutkuje karą ograniczenia wolności lub grzywną. Programy te mają na celu resocjalizację i zapobieganie ponownym aktom przemocy.

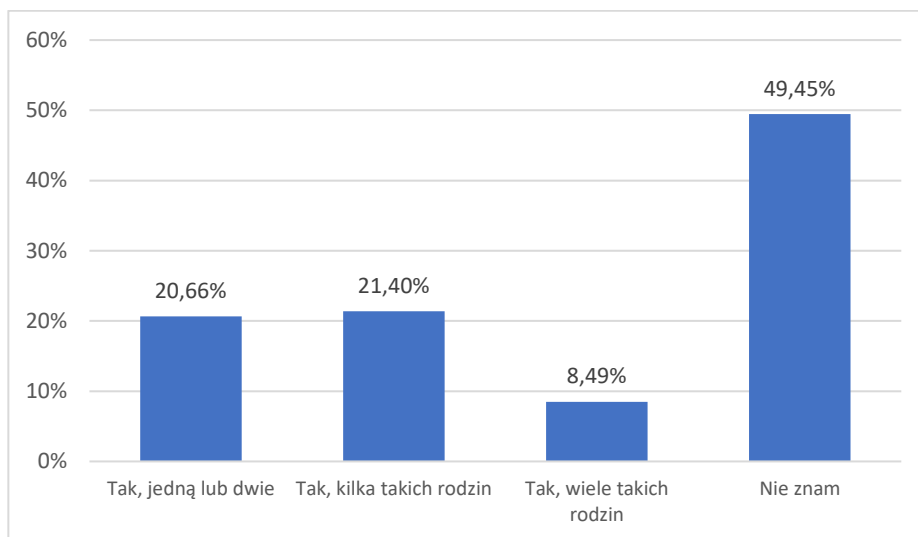
Dodatkowo, tzw. „Ustawa Kamilka”, która weszła w życie w 2023 roku, koncentruje się na ochronie dzieci przed przemocą, dzięki czemu konieczne jest m.in. wdrożenie standardów ochrony małoletnich przez placówki oświatowe, opiekuńcze, medyczne czy sportowe.

W tej części ankiety mieszkańcom zostały zadane pytania dotyczące zjawiska przemocy. Pierwsze z nich odnosiło się do występowania przemocy wśród osób, które ankietowani znają osobiście.

Blisko połowa badanych (49,45%) zadeklarowała, że nie zna takich rodzin. Jednocześnie aż 43,55% respondentów wskazało, że zna jedną, kilka lub nawet wiele rodzin, w których występują

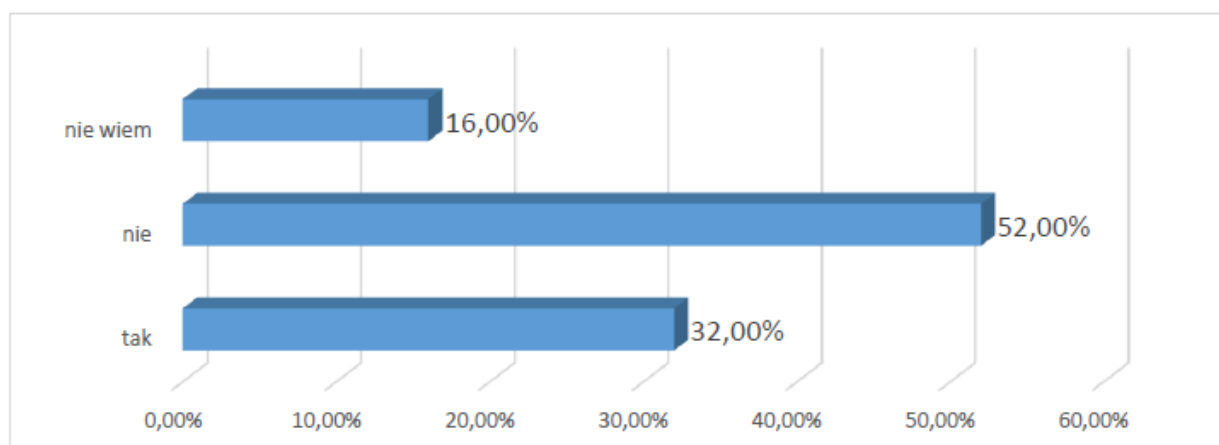

różne formy przemocy. Najwięcej osób (21,40%) zaznaczyło odpowiedź „Tak, kilka takich rodzin”, a kolejne 20,66% – „Tak, jedną lub dwie”.

Wykres 123. Znajomość rodzin dotkniętych zjawiskiem przemocy

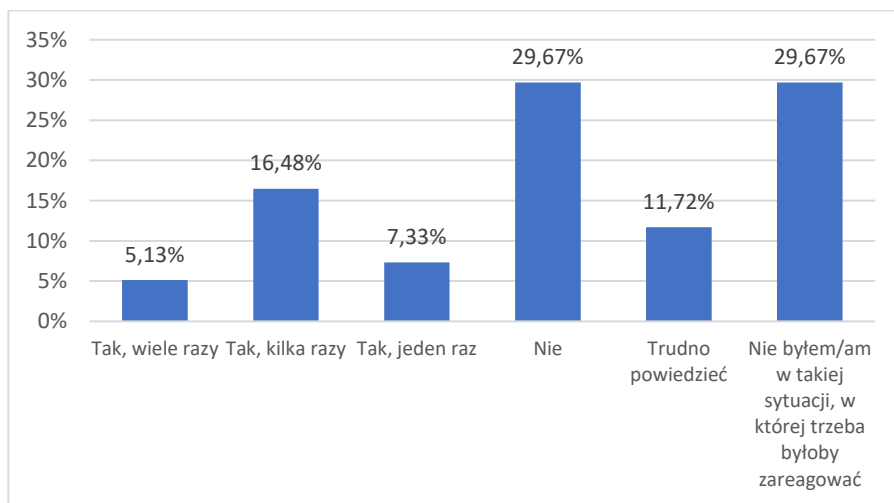
Znajomość rodzin, w których dochodzi do przemocy domowej w dalszym ciągu jest udziałem około połowy ankietowanych. Natomiast w badaniu z 2022 roku respondenci mieli do wyboru również opcję nie wiem, na którą decydowało się 16%. Pokazuje nam to, jak ciężko badać zjawiska tak wrażliwe jak przemoc domowa.

Wykres 124. Znajomość rodzin dotkniętych zjawiskiem przemocy. Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

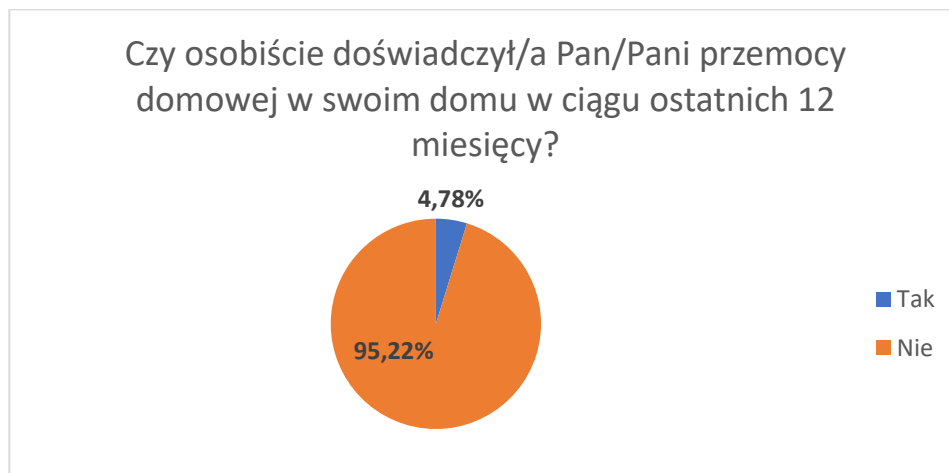
Ponad połowa respondentów (59,34%) zadeklarowała, że nigdy nie zareagowała na przemoc domową – po 29,67% wskazało, że nie podjęło żadnej reakcji oraz, że nigdy nie znalazło się w sytuacji wymagającej interwencji. Pozostali ankietowani deklarowali różny stopień zaangażowania: 16,48% reagowało kilka razy, 7,33% – jeden raz, a 5,13% – wielokrotnie. Warto odnotować również odpowiedź „Trudno powiedzieć”, którą zaznaczyło 11,72% badanych.

Wykres 125. Reakcja świadków wobec ofiar przemocy.

Zdecydowana większość respondentów (95,22%) nie doświadczyła przemocy domowej w swoim gospodarstwie domowym w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Przemoc zadeklarowało 4,78% dorosłych.

W badaniu z 2022 roku odsetek ankietowanych deklarujących doświadczenie przemocy był znacznie wyższy i wynosił 29%, nie było wtedy jednak doprecyzowania w pytaniu, że chodzi o przemoc domową.

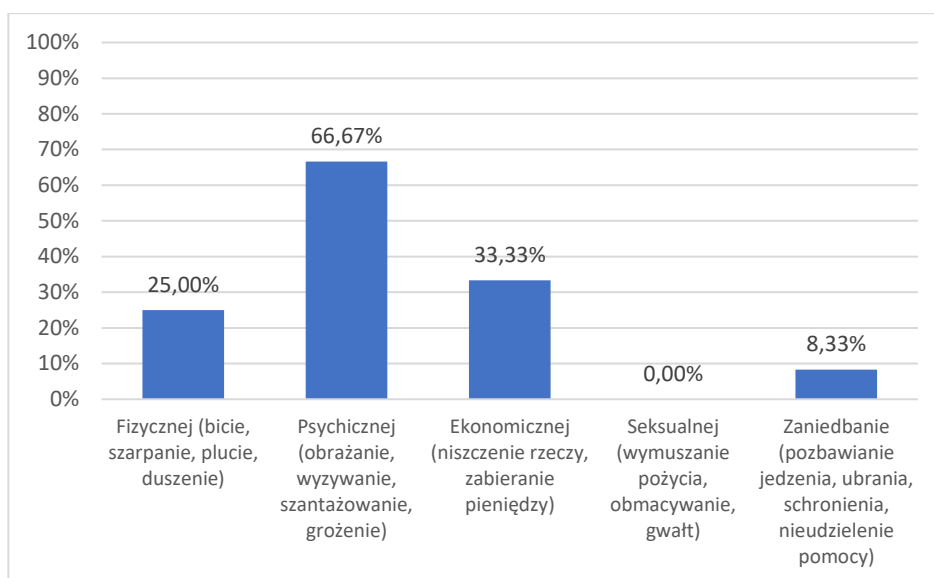

Wykres 126. Doświadczenie przemocy domowej w ciągu ostatniego roku.

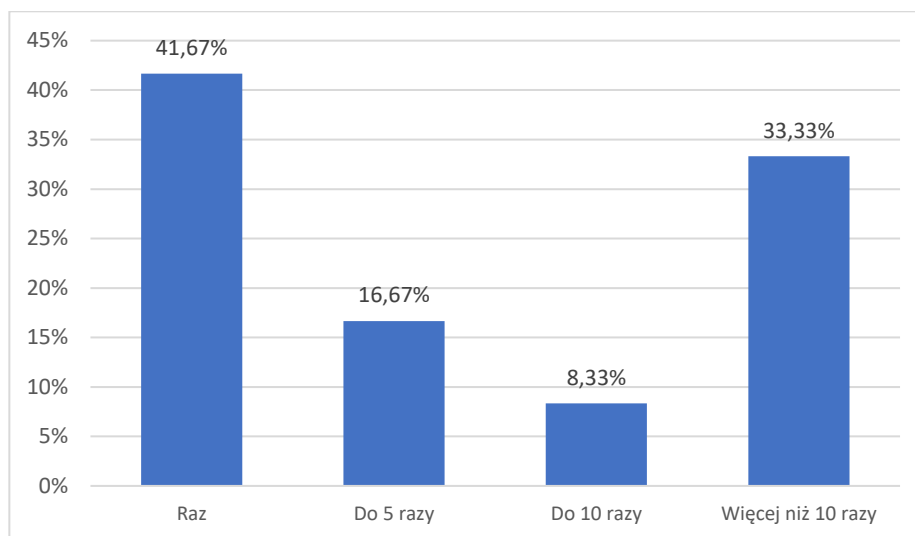
Wśród osób, które zadeklarowały doświadczenie przemocy domowej w ciągu ostatniego roku, najczęściej wskazywano przemoc psychiczną – dotknęła ona 66,67% respondentów. Co trzecia osoba (33,33%) doświadczyła przemocy ekonomicznej, a 25% – przemocy fizycznej. Pojedyncze przypadki dotyczyły również zaniedbania (8,33%).

Badanie zjawiska przemocy domowej jest niezwykle trudne ze względu na wrażliwość tematu. Przy badaniu problemów społecznych nigdy nie można być pewnym prawdziwości badanych, w sytuacji przemocy jest to dodatkowo spotęgowane, należy o tym pamiętać. Dodatkowo, szczególnie w przypadku przemocy psychicznej, osoby jej doznające, mogą nie być tego świadome, jej śladów nie zobaczymy tak łatwo, jak w przypadku przemocy fizycznej, niemniej jednak może spowodować ogromne uszczerbki na zdrowiu psychicznym.

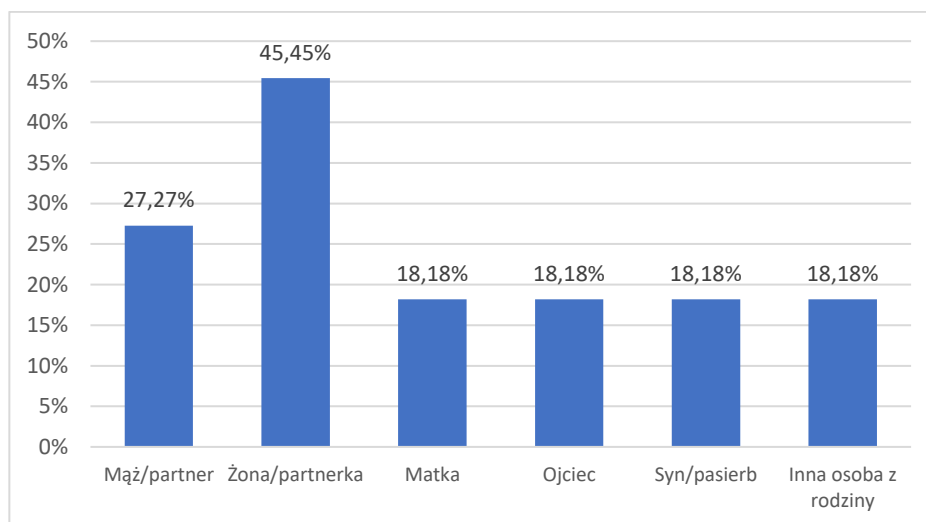
Wykres 127. Rodzaj doświadczanej przemocy domowej.

Ponad 40% respondentów zgłosiło, że przemoc wystąpiła w ich domu jednorazowo. Natomiast aż 33,33% doświadczyło jej więcej niż 10 razy w ciągu roku, co może świadczyć o trwałym i poważnym problemie w środowisku domowym.

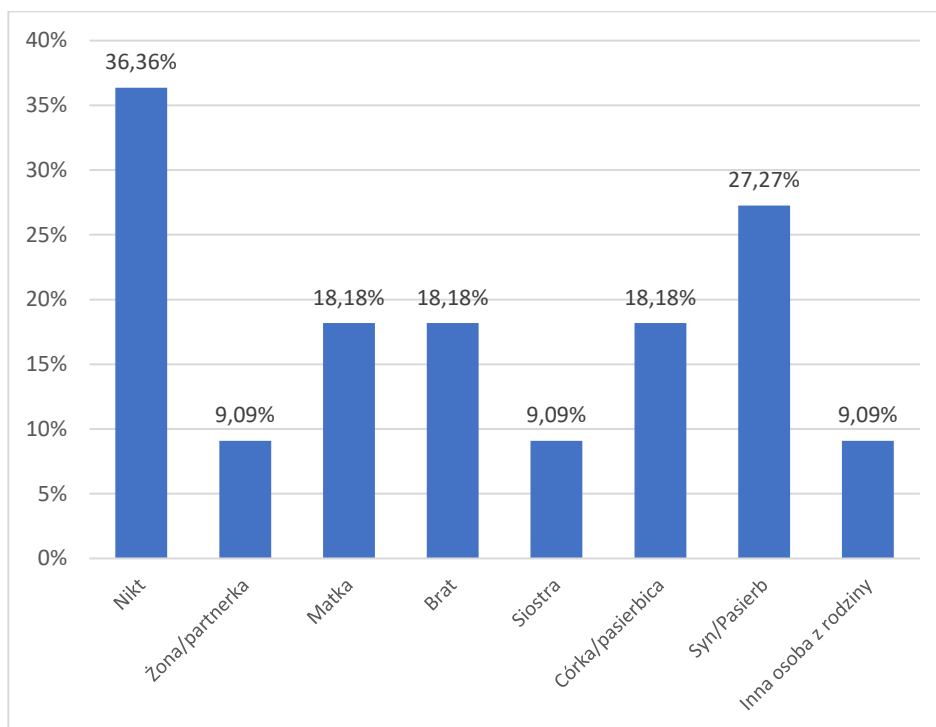
Wykres 128. Częstotliwość doświadczania przemocy domowej.

Najczęściej wskazywaną osobą dopuszczającą się przemocy był współmałżonek lub partner – łącznie 8 wskazań (72,72%), 45,45% dotyczyło kobiet jako sprawczyń przemocy. Oprócz partnerów, wskazywano również innych członków rodziny: matkę, ojca, syna/pasierba czy inną osobę z rodziny (po 18,18%).

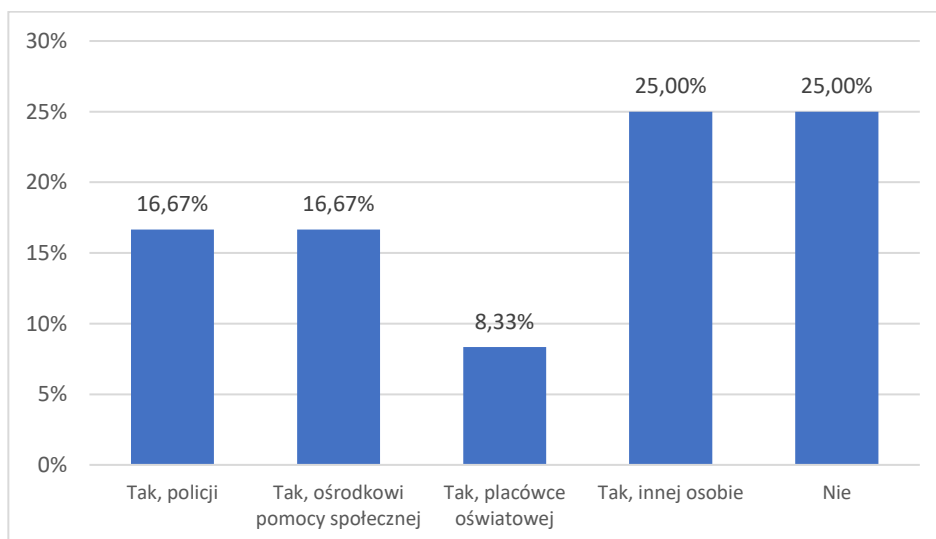
Wykres 129. Sprawcy przemocy domowej.

W 36,36% przypadków nikt nie był świadkiem aktów przemocy. Jednak w pozostałych przypadkach obecni byli członkowie rodziny, w tym dzieci (np. córka, syn), co może mieć dodatkowe konsekwencje w zakresie dobra dziecka

Wykres 130. Świadkowie przemocy domowej.

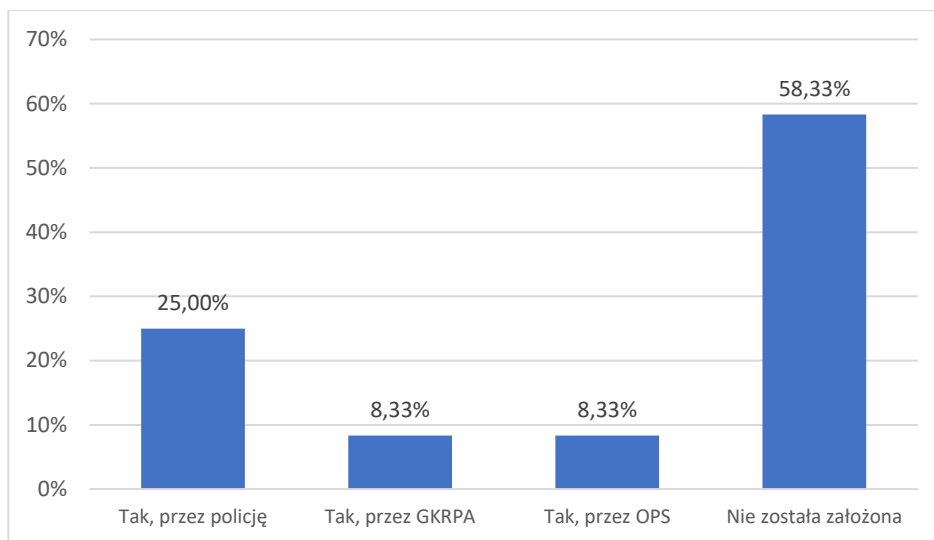
Co czwarta osoba (25%) przyznała, że nie zgłosiła sytuacji przemocy nikomu. Wśród osób, które podjęły działanie, najczęściej wskazywano na rozmowę z inną osobą (25%) lub kontakt z instytucją – najczęściej policją (16,67%) i ośrodkiem pomocy społecznej (16,67%).

Wykres 131. Zgłoszenie przemocy domowej.

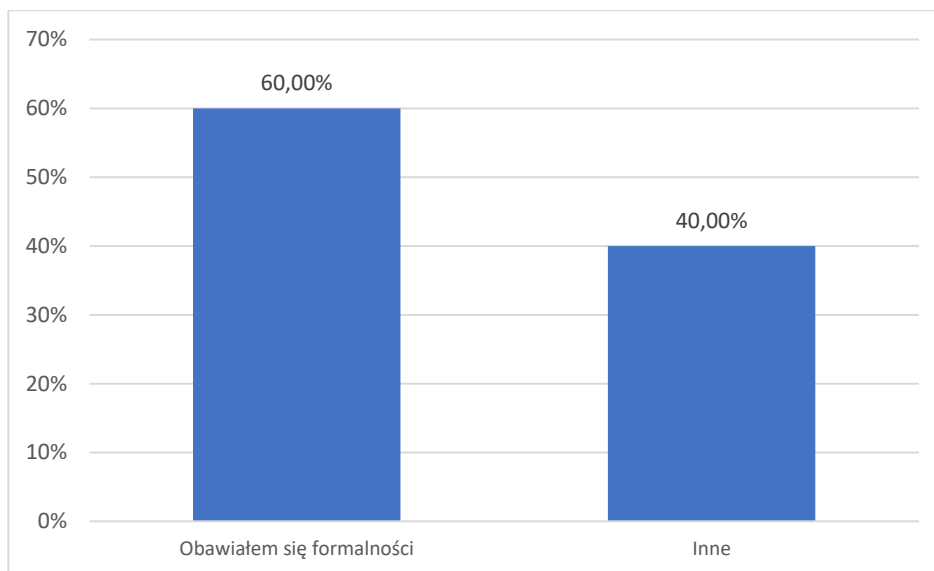

W ponad połowie przypadków (58,33%) nie została założona Niebieska Karta. U 42% osób była ona zainicjowana – najczęściej przez policję (25%).

Wykres 132. „Niebieskie Karty” założone w związku z przemocą domową.

Wśród osób, które doświadczyły przemocy, ale nie zgłosiły jej i nie założono w ich przypadku Niebieskiej Karty, najczęstszym powodem była obawa przed formalnościami (60%).

Wykres 133. Powody braku zgłoszeń przemocy domowej.

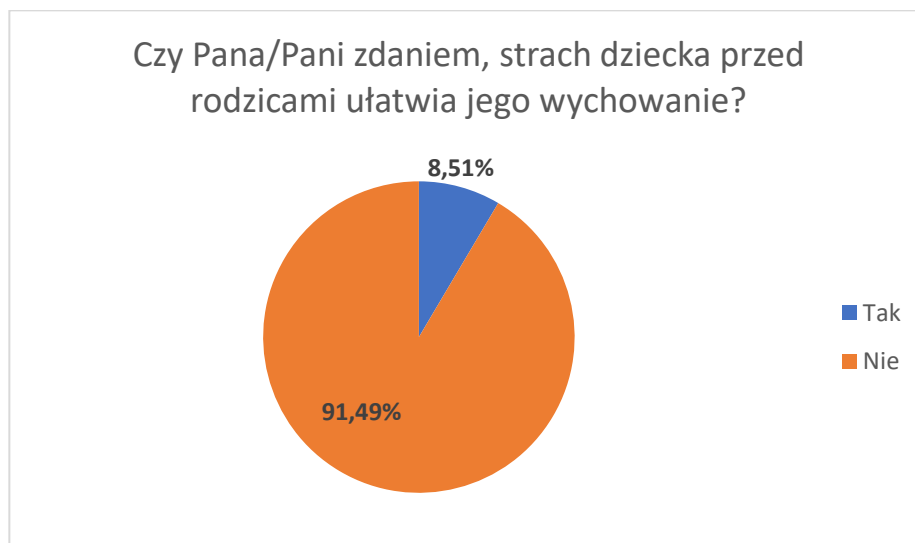
5.6.2. Problem przemocy w opinii rodziców

Przemoc wobec dzieci to zjawisko bardzo dobrze znane we wszystkich kręgach kulturowych. Przez wieki było ono bagatelizowane, czasem nawet uważane za pewnego rodzaju „ochronę” dziecka przed demoralizacją, wykolejeniem i zejściem na złą drogę. Dopiero w XIX w. zajęto się badaniem wpływu stosowania przemocy wobec dzieci. Prawdziwa i zasadnicza zmiana stosunku rodziców do dzieci i w konsekwencji społeczeństwa dorosłych w stosunku do dzieci dokonała się głównie dzięki rozwojowi psychologii, a przede wszystkim dzięki odkryciom Z. Freuda.

Dziś już wiemy doskonale, że przemoc może prowadzić do wewnętrznej destrukcji i może być przyczyną wielu groźnych następstw. Dlatego tak ważna jest edukacja w zakresie agresji i przemocy, zarówno wśród ludzi dorosłych, jak i młodzieży oraz dzieci, które kształtują nowe pokolenie.

W części ankiety przeprowadzonej wśród rodziców uczniów znalazło się kilka pytań dotyczących negatywnych zachowań wobec najmłodszych. Jeszcze do niedawna uważano, że strach przed rodzicami ułatwia wychowywanie dzieci. Obecnie pomimo ogólnej zmiany trendów, nadal można spotkać osoby, które myślą w ten sposób. Dlatego też skierowaliśmy to pytanie do rodziców, w celu sprawdzenia ich poglądów dotyczących agresywnych zachowań wobec wychowywanych dzieci.

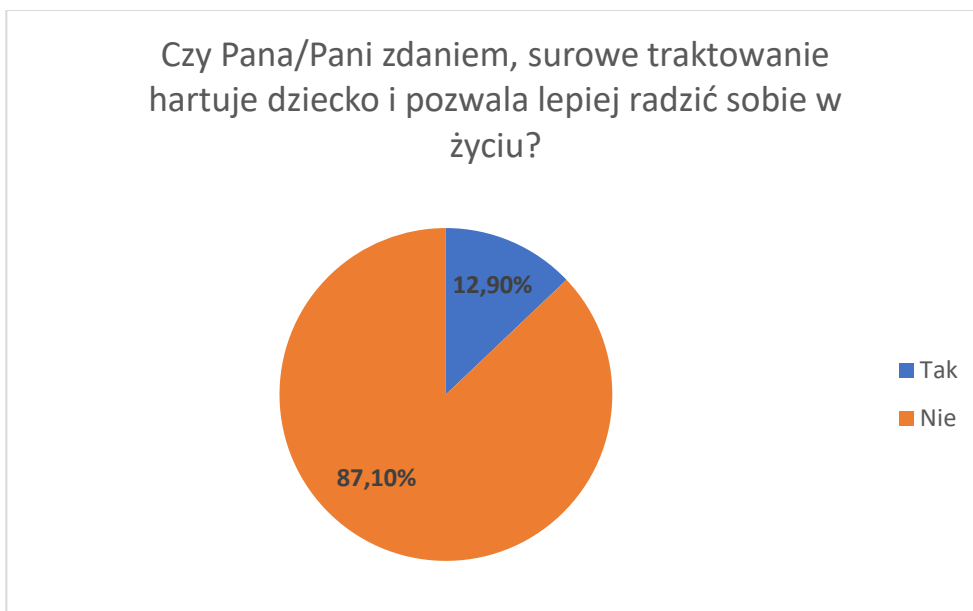
Zdecydowana większość rodziców (91,49%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, że strach dziecka przed rodzicami ułatwia wychowanie. Tylko 8,51% badanych uznało, że lęk przed rodzicem może pełnić funkcję wychowawczą.

Wykres 134. Wpływ strachu dziecka przed rodzicami na jego wychowanie zdaniem rodziców.

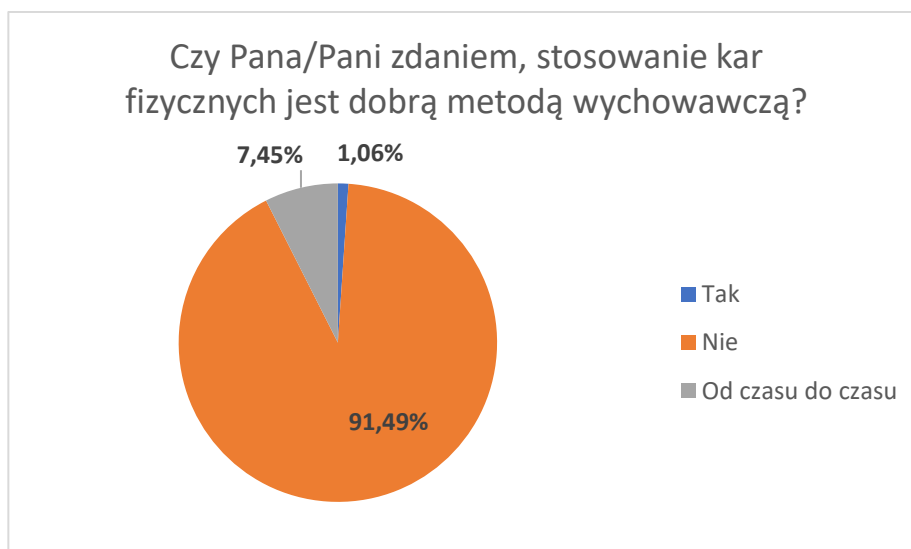

Większość rodziców (87,10%) odrzuca przekonanie, że surowe traktowanie dzieci wpływa korzystnie na ich umiejętność radzenia sobie w dorosłym życiu. Pogląd ten podziela tylko 12,90% respondentów.

Wykres 135. Wpływ surowego traktowania dziecka na jego przyszłość.

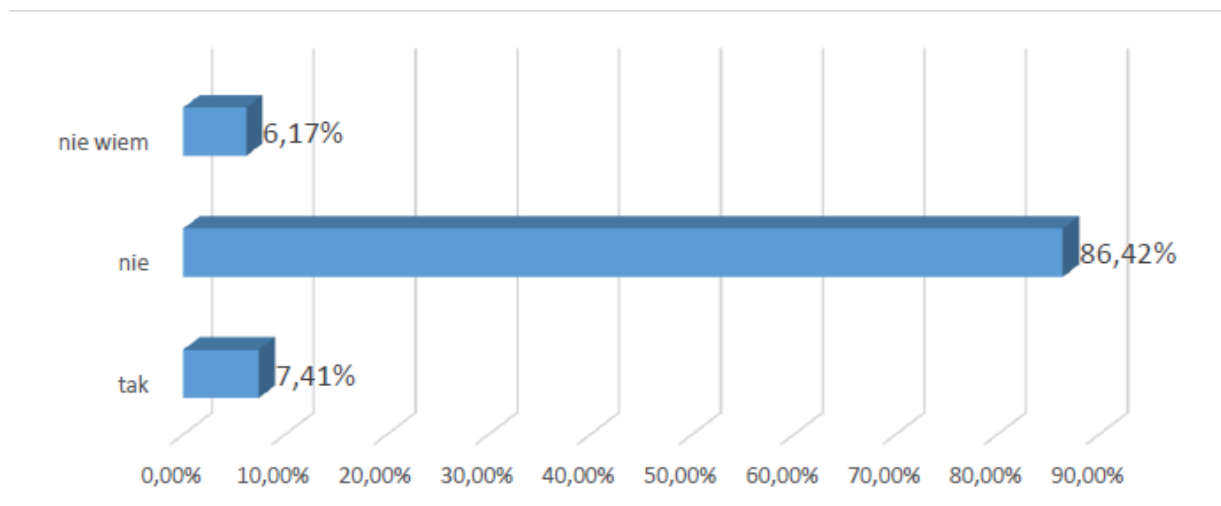
Zdecydowana większość rodziców (91,49%) nie uważa kar fizycznych za dobrą metodę wychowawczą. 7,45% badanych dopuszcza ich stosowanie „od czasu do czasu”, a tylko 1,06% uznaje je za uzasadnione narzędzie wychowawcze.

Wykres 136. Zasadność stosowania kar fizycznych wobec dzieci jako metody wychowawczej.

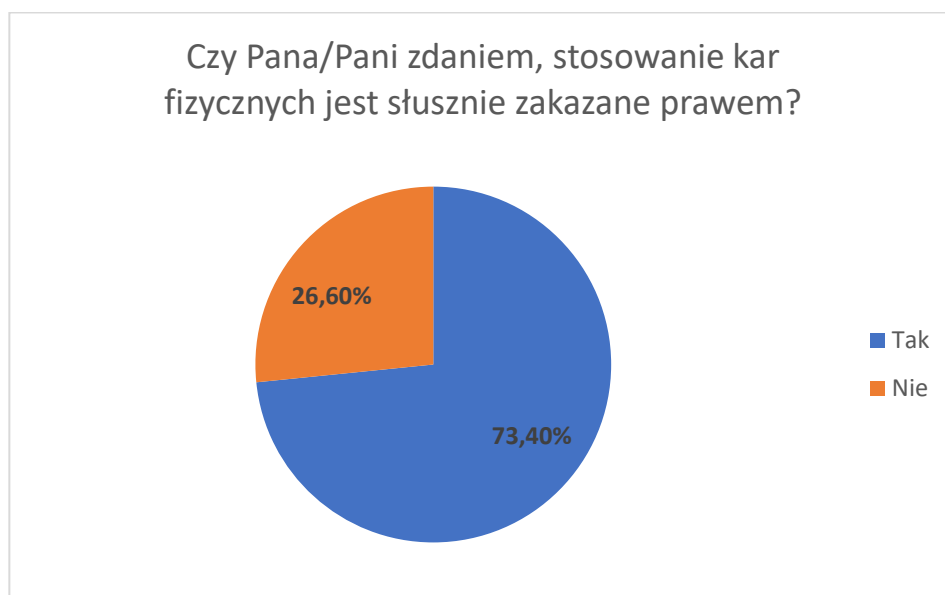

Odsetek ten wzrósł względem Diagnozy z 2022 roku, wtedy 7,41% rodziców uznało kary fizyczne za stosowną metodę wychowawczą. Należy jednak zwrócić uwagę na brak w poprzedniej wersji badania opcji „od czasu do czasu”, która była częściej wybierana w tegorocznym badaniu od jednoznacznego przyzwolenia.

Wykres 137. Zasadność stosowania kar fizycznych wobec dzieci jako metody wychowawczej. Źródło: Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

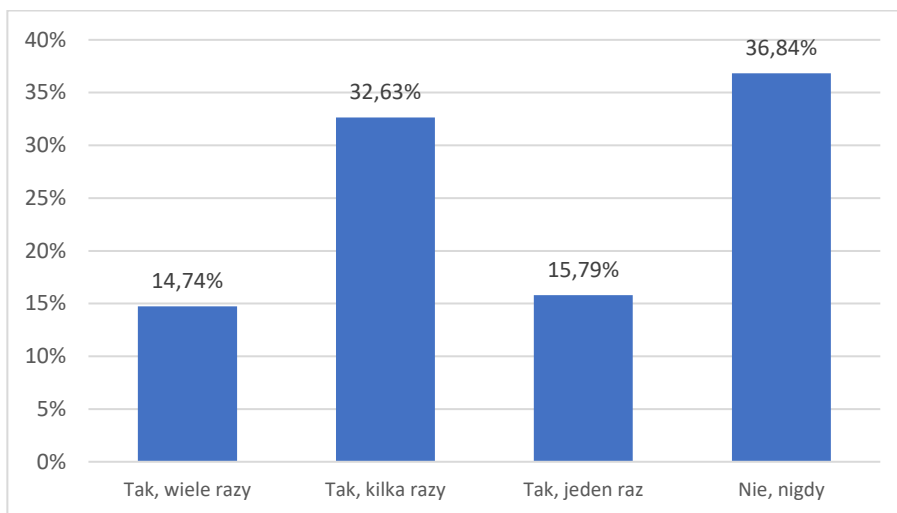
Większość rodziców (73,40%) popiera obowiązujący zakaz stosowania kar fizycznych wobec dzieci, uznając go za słuszny. Jednocześnie 26,60% respondentów wyraziło sprzeciw wobec tego rozwiązania prawnego.

Wykres 138. Postawy wobec legalności stosowania kar fizycznych.

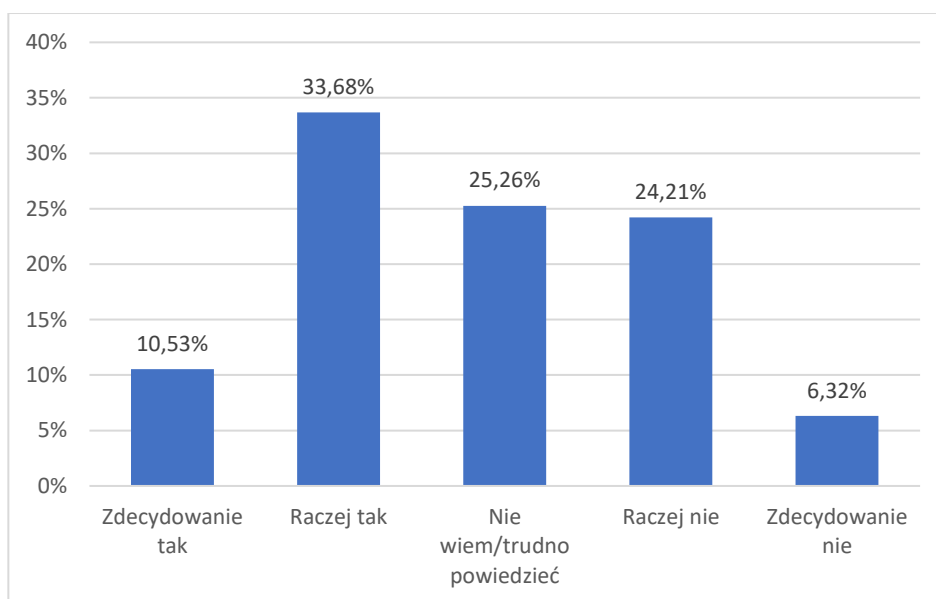

Ponad połowa rodziców (63,16%) zadeklarowała, że ich dziecko przynajmniej raz mówiło o doświadczeniu przemocy w szkole — najczęściej kilkakrotnie (32,63%), rzadziej jeden raz (15,79%) lub wielokrotnie (14,74%). Jedynie 36,84% rodziców wskazało, że ich dziecko nigdy nie wspominało o takich sytuacjach.

Wykres 139. Deklaracje rodziców dotyczące doświadczeń przemocy zgłaszanych przez dzieci.

Ocena działań szkoły w zakresie przeciwdziałania przemocy rówieśniczej jest zróżnicowana. 44,21% rodziców uważa, że szkoła podejmuje odpowiednie działania („raczej tak” – 33,68%, „zdecydowanie tak” – 10,53%). Z kolei 30,53% badanych wyraziło wątpliwości („raczej nie” – 24,21%, „zdecydowanie nie” – 6,32%), a 25,26% nie miało wyrobionej opinii.

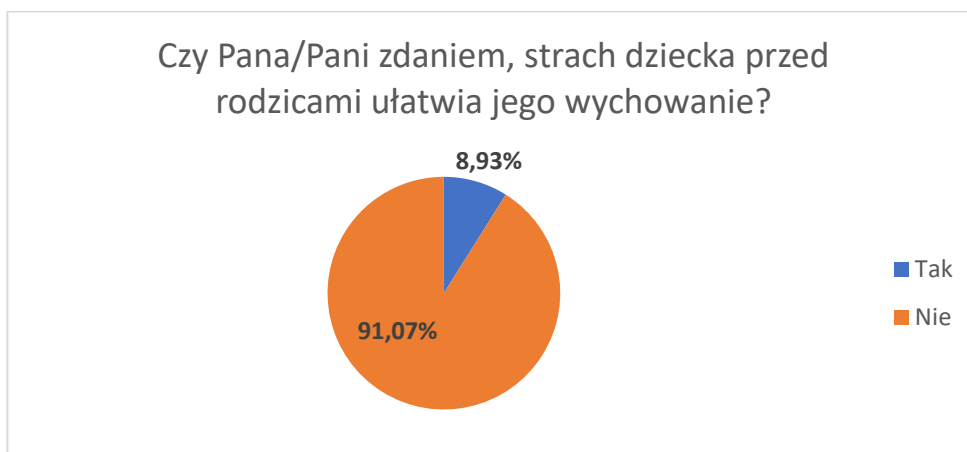

Wykres 140. Ocena rodziców dotycząca działań szkoły w zakresie przeciwdziałania przemocy rówieśniczej

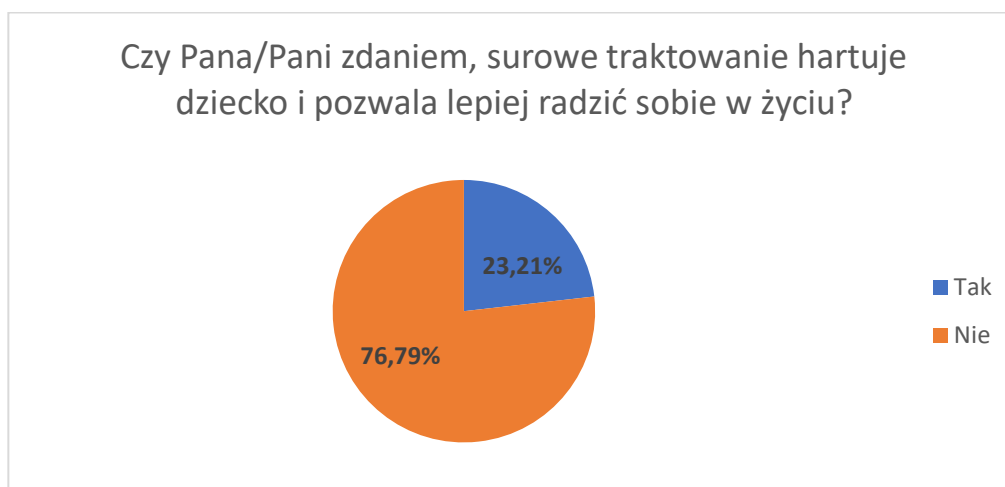
5.6.3. Problem przemocy w opinii pracowników oświaty

Zdecydowana większość nauczycieli (91,07%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, że strach dziecka przed rodzicami ułatwia wychowanie. Jedynie 8,93% respondentów wyraziło przekonanie, że lęk przed dorosłymi może pełnić funkcję wychowawczą. Warto zauważyć, że jest to niemal identyczny rozkład odpowiedzi jak wśród rodziców uczniów, co świadczy o zbieżności poglądów obu grup w tym zakresie.

Wykres 141. Wpływ strachu dziecka przed rodzicami na jego wychowanie zdaniem pracowników oświaty.

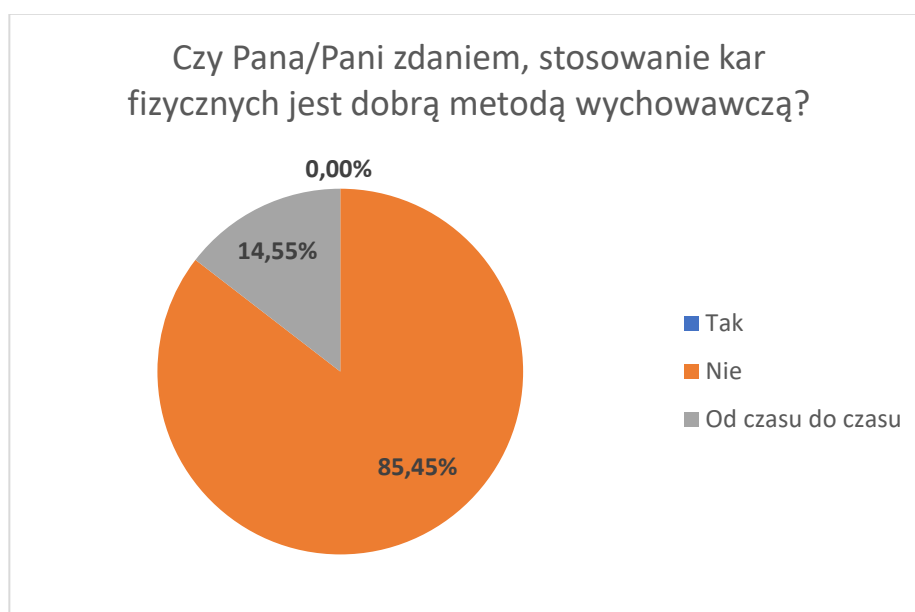
Pogląd, że surowe traktowanie dzieci hartuje je i przygotowuje lepiej do życia, podzieliła 23,21% nauczycieli. Większość respondentów (76,79%) nie zgadza się z tą opinią. W porównaniu do rodziców, wśród których ten pogląd odrzuciło aż 87,10% osób, widać nieco wyższą skłonność nauczycieli do akceptacji surowszych metod wychowawczych, choć nadal wyraźnie przeważają postawy wspierające.

Wykres 142. Wpływ surowego traktowania dziecka na jego przyszłość zdaniem pracowników oświaty.

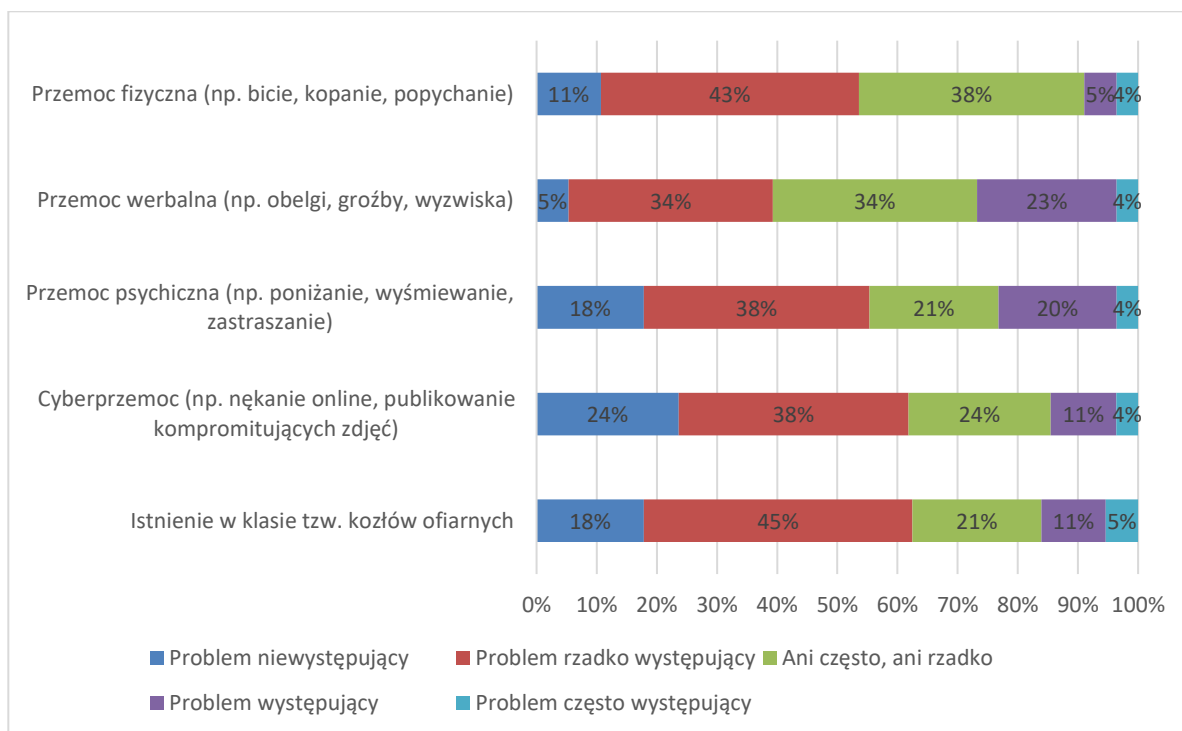

Stosowanie kar fizycznych jako metody wychowawczej zostało jednoznacznie odrzucone przez nauczycieli — 85,45% zadeklarowało brak akceptacji dla tej formy wpływu na dziecko, a żadna osoba nie uznała jej za dobrą metodę. 14,55% nauczycieli dopuściło możliwość stosowania kar fizycznych „od czasu do czasu”.

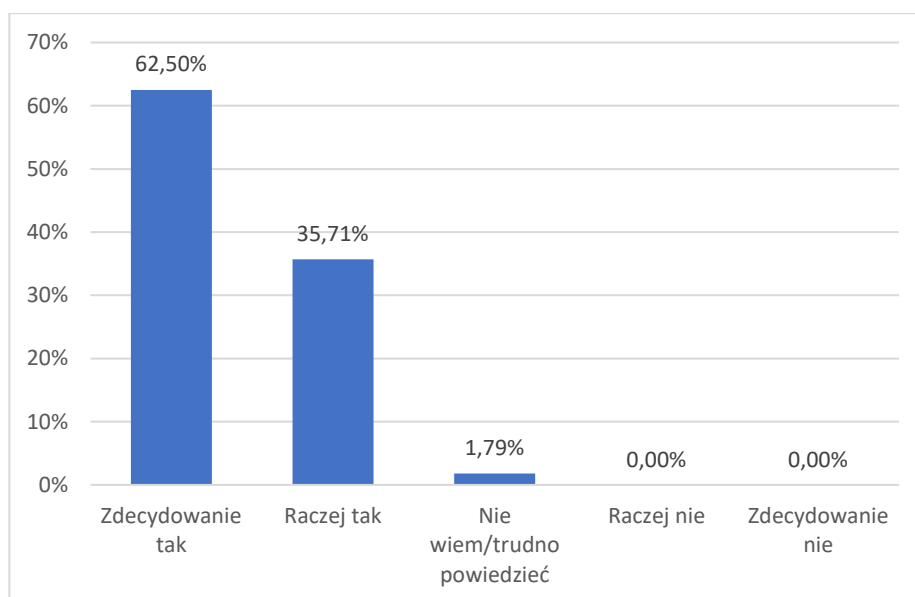
Wykres 143. Zasadność stosowania kar fizycznych wobec dzieci jako metody wychowawczej według pracowników oświaty.

Nauczyciele z Gminy Ruciane-Nida najczęściej wskazywali na przemoc werbalną (23% – problem występujący, 4% – częsty) oraz przemoc psychiczną (20% – występujący, 4% – częsty) jako najpoważniejsze problemy w szkołach. W przypadku cyberprzemocy 11% uznało ją za występującą, a 4% za częstą, przy czym aż 24% oceniło ją jako niewystępującą. Przemoc fizyczna została uznana za problem przez zaledwie 5% (występujący) i 4% (częsty), a aż 54% nauczycieli oceniło ją jako rzadką lub niewystępującą. Zjawisko „kozłów ofiarnych” zostało wskazane jako częste przez 5% badanych, a jako występujące przez 11%. Wyniki te wskazują, że nauczyciele dostrzegają przemoc głównie w formie psychicznej i werbalnej, podczas gdy przemoc fizyczna i cyberprzemoc są postrzegane jako mniej powszechne.

Wykres 144. Powaga problemów związanych z przemocą w szkole.

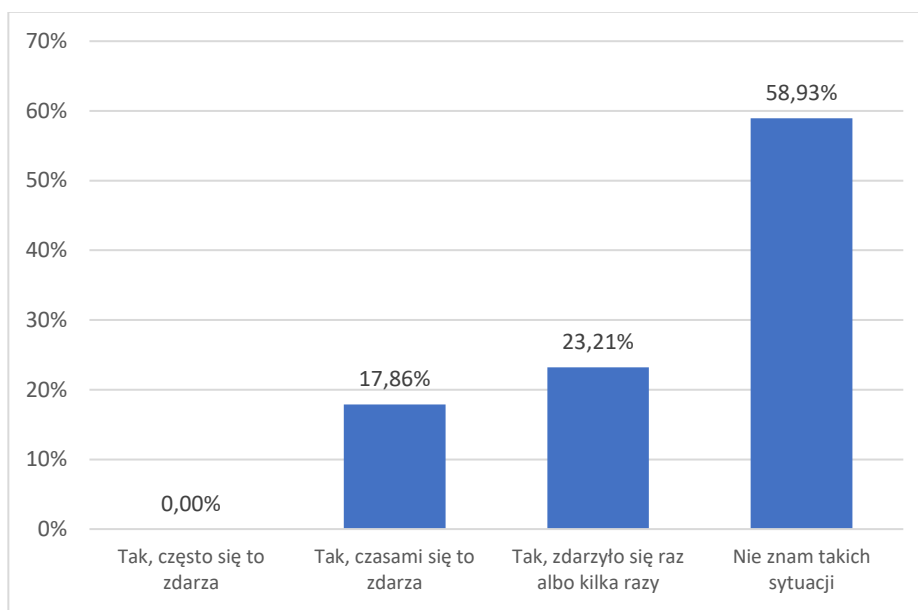
Aż 98,21% nauczycieli z Gminy Ruciane-Nida uważa, że szkoła podejmuje odpowiednie działania, aby przeciwdziałać przemocy rówieśniczej — w tym 62,50% odpowiedziało „zdecydowanie tak”, a 35,71% „raczej tak”. Jedynie 1,79% respondentów miało trudność z oceną. Żaden z nauczycieli nie wyraził opinii negatywnej.

Wykres 145. Ocena działań szkoły w zakresie przeciwdziałania przemocy rówieśniczej w opinii pracowników szkół.

Większość nauczycieli (58,93%) nie zna przypadków agresywnych zachowań uczniów wobec kadry pedagogicznej. Jednocześnie 41,07% respondentów przyznało, że zetknęło się z takimi sytuacjami – w tym 23,21% wskazało, że miały one miejsce raz lub kilka razy, a 17,86% oceniło je jako incydenty powtarzające się sporadycznie.

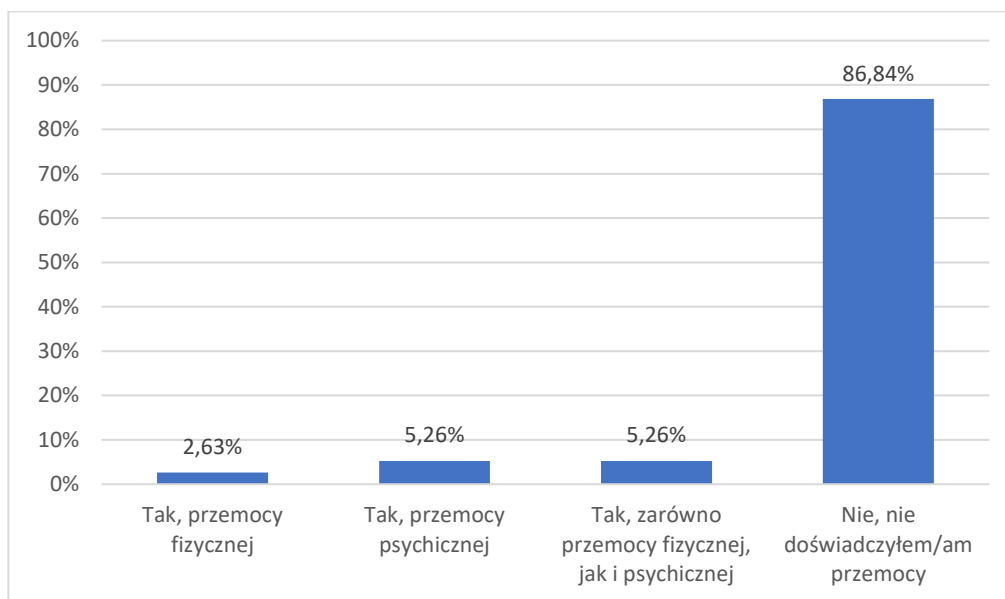

Wykres 146. Przypadki sytuacji agresywnego zachowania uczniów wobec nauczycieli.

5.6.4. Problem przemocy w opinii uczniów szkół podstawowych

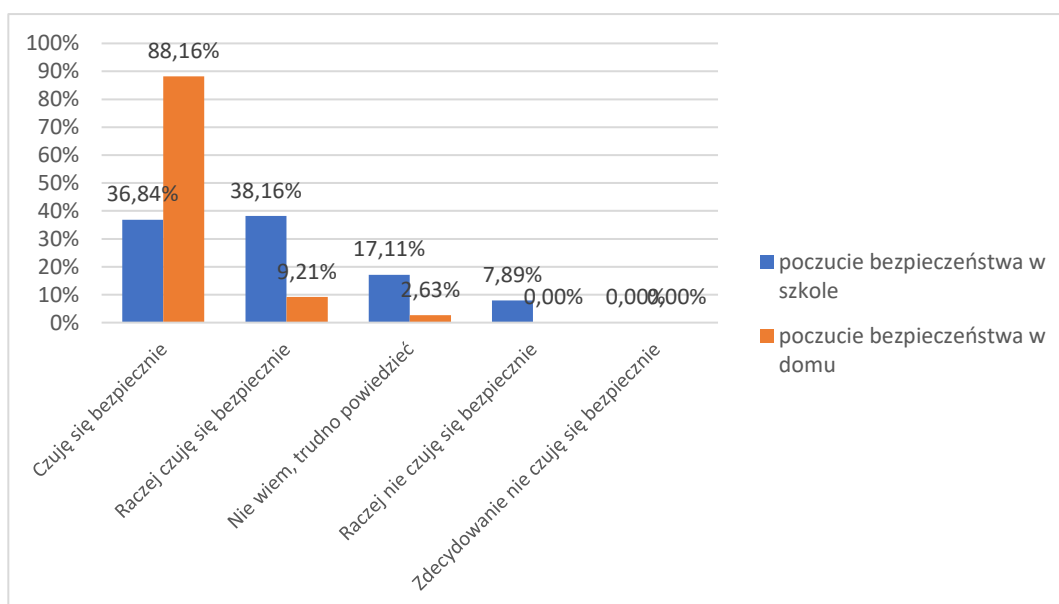
Również uczniowie zostali zapytani o aspekty związane z przemocą. Badani odpowiadali na pytania dotyczące ich własnych doświadczeń przemocy oraz do kogo mogliby zwrócić się z takim problemem.

Większość uczniów szkół podstawowych (86,84%) zadeklarowała, że nie doświadczyła przemocy w swoim domu. Jednocześnie 13,16% badanych przyznało, że zetknęło się z przemocą domową – w tym 2,63% wskazało przemoc fizyczną, 5,26% przemoc psychiczną, a kolejne 5,26% doświadczyło obu form przemocy.

Wykres 147. Doświadczenie przemocy fizycznej i/lub psychicznej wśród uczniów szkół podstawowych.

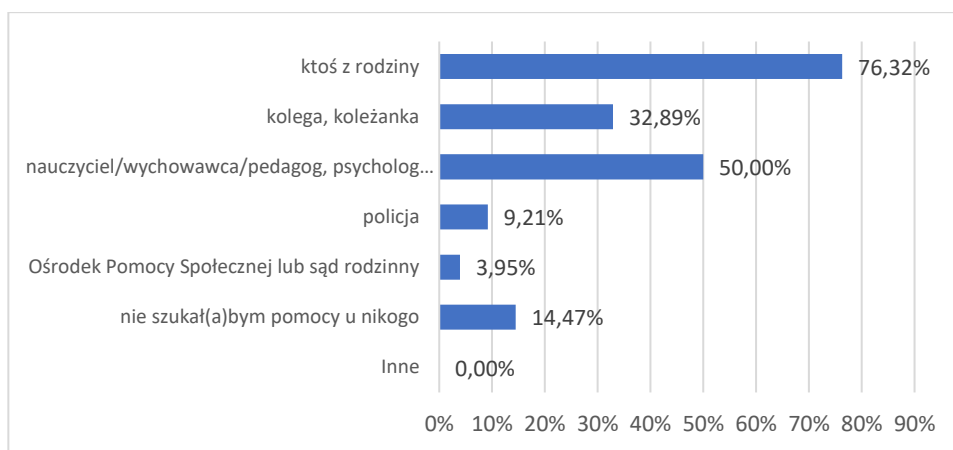
Zdecydowana większość uczniów deklaruje, że czuje się bezpiecznie w domu – 88,16% wskazało odpowiedź „czuję się bezpiecznie”, a kolejne 9,21% – „raczej czuję się bezpiecznie”. Żaden z badanych nie wybrał odpowiedzi negatywnej. W przypadku szkoły poziom poczucia bezpieczeństwa jest niższy: 36,84% uczniów czuje się zdecydowanie bezpiecznie, a 38,16% raczej bezpiecznie. Pozostali wskazali brak pewności (17,11%) lub poczucie zagrożenia (7,89%).

Wykres 148. Poczucie bezpieczeństwa w szkole i w domu wśród uczniów szkół podstawowej.

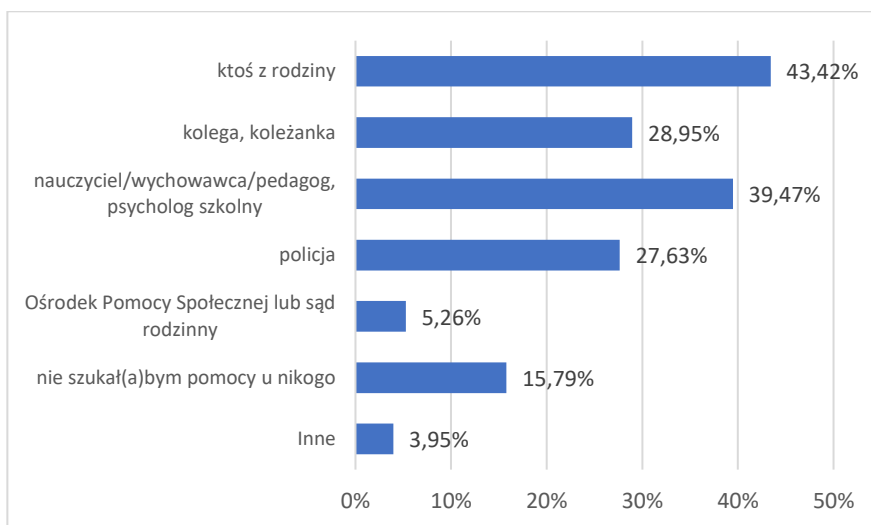

Najwięcej uczniów zadeklarowało, że w sytuacji przemocy w szkole zwróciłoby się po pomoc do kogoś z rodziny (76,32%) lub do nauczyciela, pedagoga szkolnego bądź psychologa (50,00%). Co trzeci uczeń (32,89%) wskazał, że poszukałby wsparcia u koleżanki lub kolegi. Znacznie rzadziej wybierano instytucje zewnętrzne – policję (9,21%) lub Ośrodek Pomocy Społecznej bądź sąd rodzinny (3,95%). Niepokój może budzić fakt, że 14,47% badanych nie zwróciłoby się o pomoc do nikogo. Uczniowie mieli możliwość dokonania wielokrotnego wyboru w tym pytaniu.

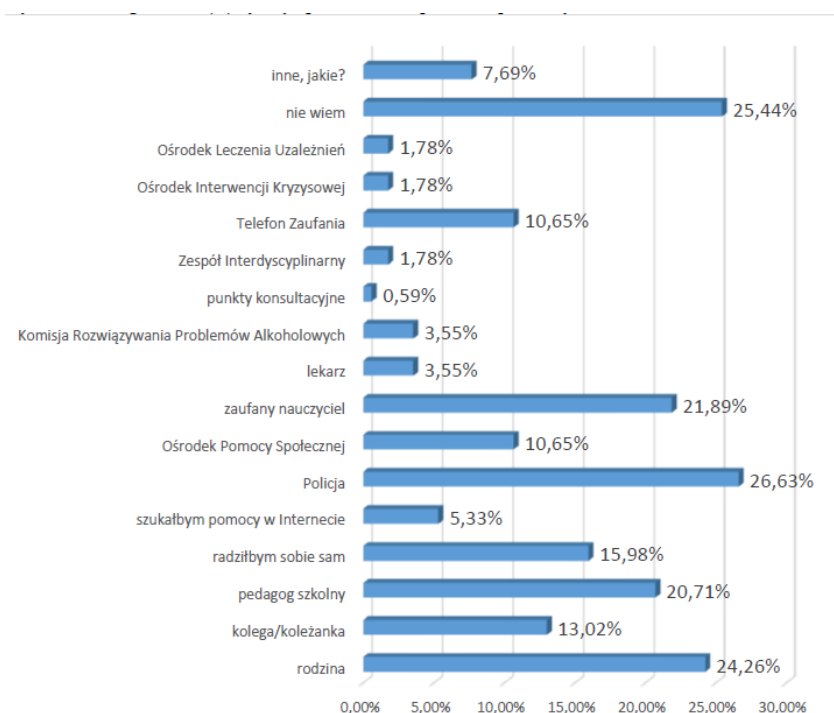
Wykres 149. Osoby, do których respondenci zwróciłoby się w przypadku doświadczenia przemocy w szkole – uczniowie szkół podstawowych.

W przypadku doświadczenia przemocy w domu uczniowie najczęściej deklarowali, że zwróciłoby się do kogoś z rodziny (43,42%) lub do nauczyciela, pedagoga bądź psychologa szkolnego (39,47%). Blisko jedna trzecia badanych wskazała na rówieśników (28,95%), a 27,63% rozważałoby kontakt z policją. Instytucje takie jak OPS czy sąd rodzinny były wymieniane rzadziej (5,26%). Niepokojące jest, że 15,79% uczniów nie szukałoby pomocy u nikogo.

Wykres 150. Osoby, do których respondenci zwróciliby się w przypadku doświadczenia przemocy w domu – uczniowie szkół podstawowych.

Odpowiedzi na analogiczne pytanie w Diagnostyce z 2022 roku kształtują się zupełnie inaczej, najczęściej uczniowie wskazywali, że zwróciliby się o pomoc na policję (26,63%) w przypadku doświadczenia przemocy domowej. Dopiero w dalszej kolejności szukaliby pomocy u rodziny (24,26%), u zaufanego nauczyciela (21,89%) lub pedagoga szkolnego (20,71%).

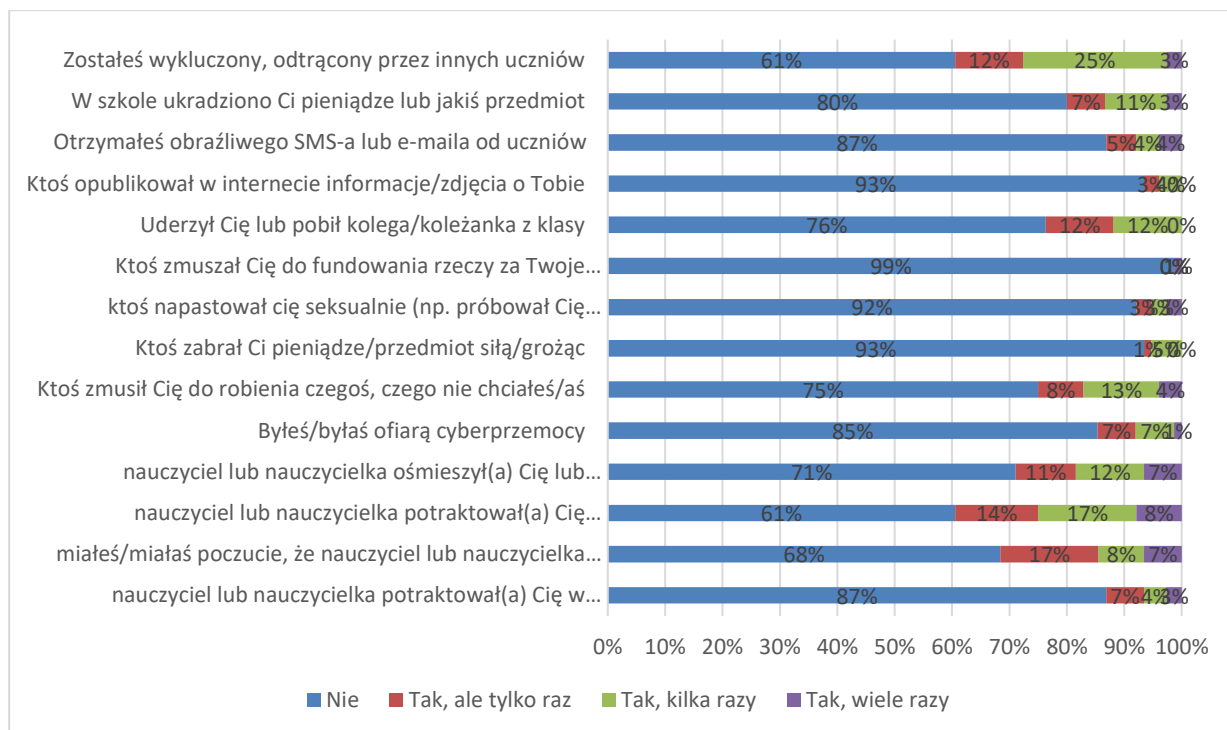

Wykres 151. Osoby, do których respondenci zwróciliby się w przypadku doświadczenia przemocy w domu – uczniowie szkół podstawowych. Źródło: Diagnostyka Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

Najczęściej wskazywanym doświadczeniem była przemoc rówieśnicza o charakterze społecznym – aż 40% uczniów przyznało, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy zostało wykluczonych lub odtrąconych przez innych uczniów. Kolejno najczęściej uczniowie zgłaszali niesprawiedliwe lub krzywdzące traktowanie ze strony nauczycieli (39%) oraz poczucie bycia przez nich nękanym lub upokarzonym (32%). Blisko jedna trzecia (29%) doświadczyła ośmieszania lub obrażania przez nauczyciela przy innych uczniach. Co czwarty badany (25%) był zmuszany do robienia rzeczy, na które nie wyrażał zgody, a 24% doświadczyło przemocy fizycznej ze strony rówieśników.

Kradzieże szkolne dotknęły 21% respondentów, a 15% miało doświadczenie cyberprzemocy. Obraźliwe wiadomości otrzymało 13% uczniów, a 7% zetknęło się z publikowaniem ich danych lub zdjęć w sieci. Wśród poważniejszych form przemocy 8% uczniów wskazało, że czuło się potraktowanych przez nauczyciela w sposób przemocowy, 7% było zastraszanych lub okradzionych siłą, a 3% doświadczyło przemocy o charakterze seksualnym. Najrzadziej uczniowie zgłaszali sytuacje, w których byli zmuszani do fundowania rzeczy za własne pieniądze – takie zdarzenia dotyczyły zaledwie 1% badanych.

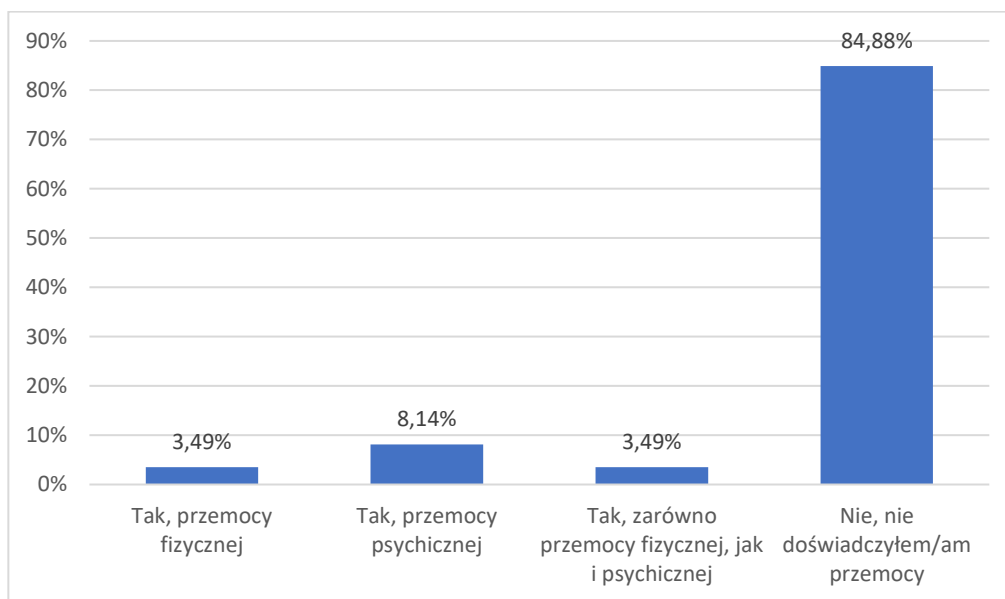
Wykres 152. Rodzaje przemocy doświadczanej przez uczniów szkół podstawowych.

5.6.5. Problem przemocy w opinii uczniów szkół ponadpodstawowych

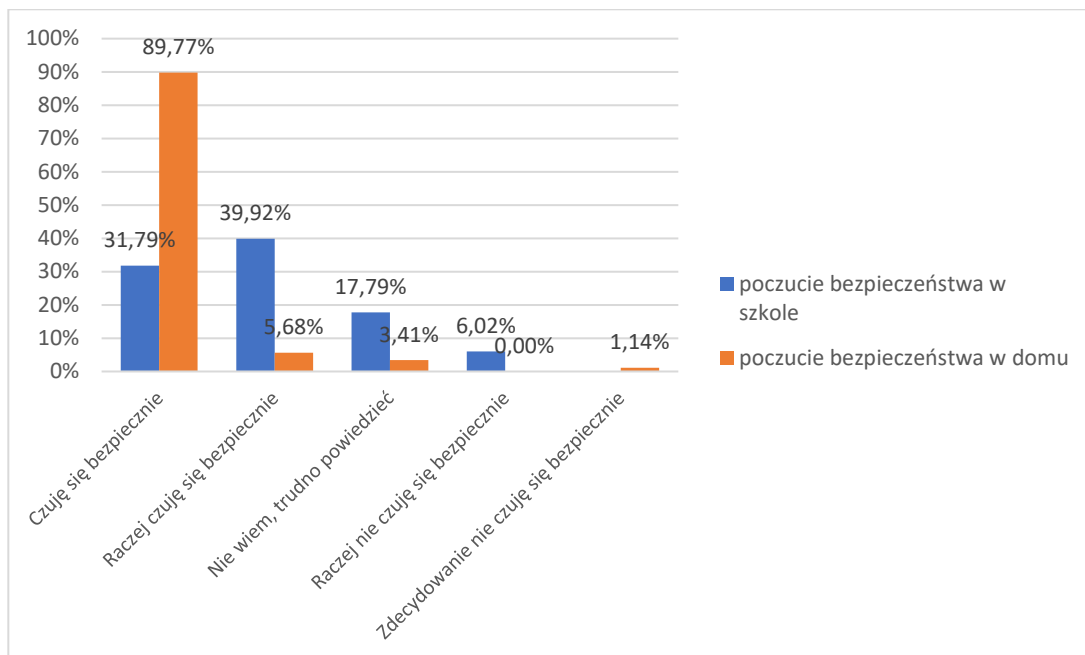
Również starsi uczniowie zostali zapytani o aspekty związane z przemocą.

Większość uczniów szkół ponadpodstawowych (84,88%) deklaruje, że nie doświadczyła przemocy w swoim domu. Pozostali badani wskazywali na różne formy przemocy: 8,14% doświadczyło przemocy psychicznej, a po 3,49% przemocy fizycznej i obu form przemocy.

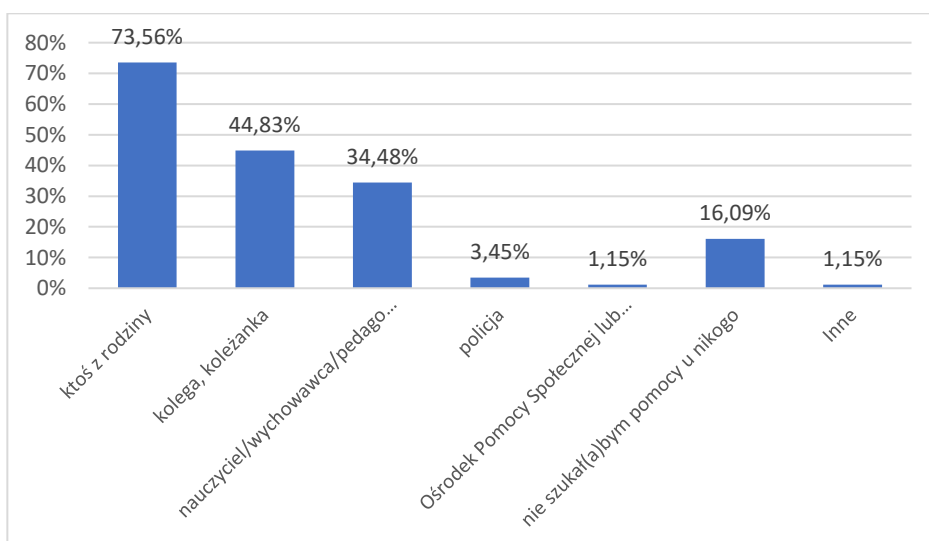
Wykres 153. Doświadczenie przemocy fizycznej i/lub psychicznej wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.

Poczucie bezpieczeństwa w domu zadeklarowała zdecydowana większość uczniów – aż 89,77% stwierdziło, że czuje się tam bezpiecznie, a kolejne 5,68% raczej bezpiecznie. W przypadku szkoły wyniki są mniej jednoznaczne – jedynie 31,79% badanych zadeklarowało pełne poczucie bezpieczeństwa, a 39,92% raczej czuje się bezpiecznie. Co piąty uczeń (21,27%) miał trudności z określeniem swojego stanu lub czuł się w szkole niepewnie.

Wykres 154. Poczucie bezpieczeństwa w szkole i w domu wśród uczniów szkół ponadpodstawowej.

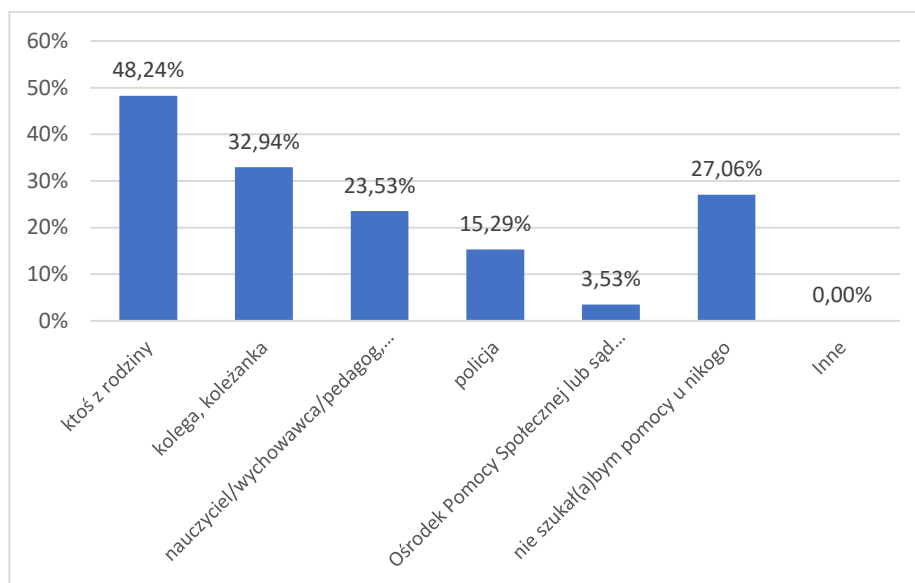
W przypadku doświadczenia przemocy w szkole, zdecydowana większość uczniów (73,56%) zadeklarowała, że zwróciłaby się o pomoc do członka rodziny. W dalszej kolejności młodzież wskazywała na kolegów i koleżanki (44,83%) oraz nauczycieli, wychowawców lub szkolnych specjalistów (34,48%). Znacznie rzadziej wymieniano instytucje formalne – policję (3,45%) i OPS lub sąd rodzinny (1,15%). Niepokojące jest, że 16,09% badanych nie szukałoby pomocy u nikogo.

Wykres 155. Osoby, do których respondenci zwróciliby się w przypadku doświadczenia przemocy w szkole – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

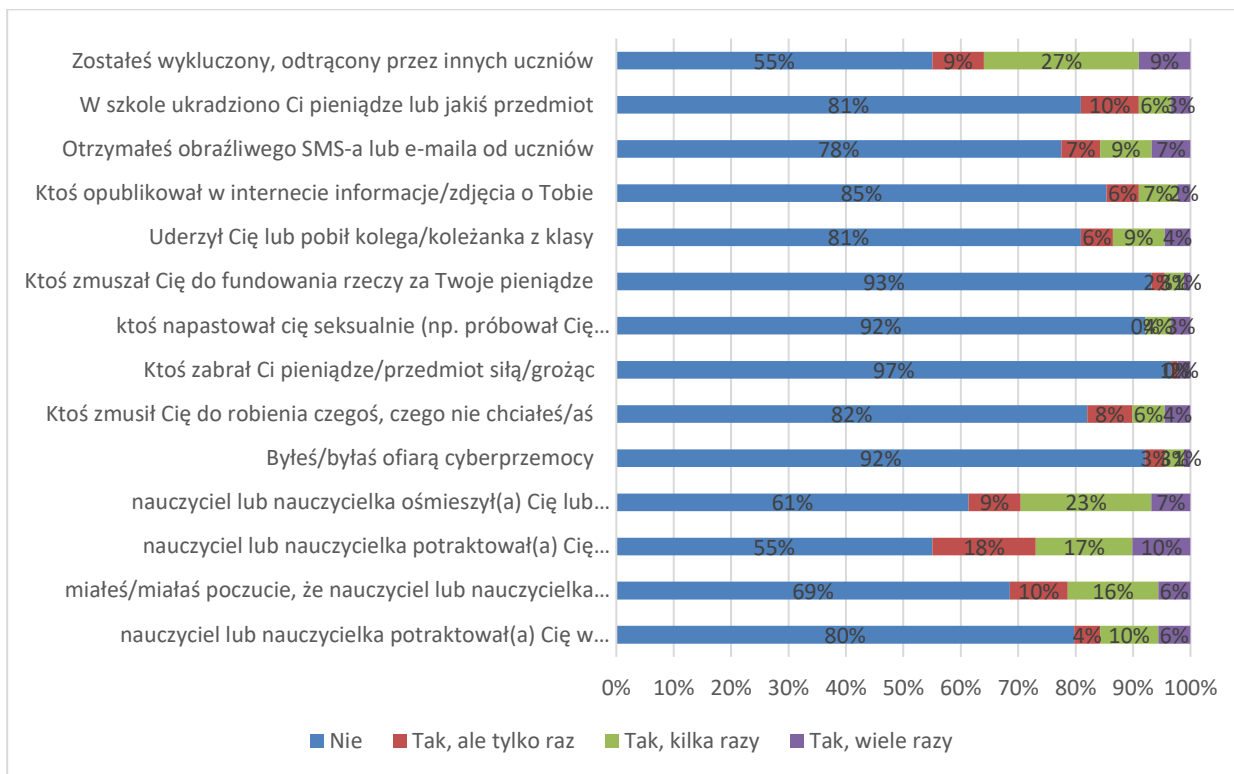

Blisko połowa badanych uczniów (48,24%) w przypadku przemocy domowej zwróciłaby się o pomoc do kogoś z rodziny, a 32,94% do rówieśników. Mniej osób wskazywało nauczycieli lub szkolnych specjalistów (23,53%) oraz instytucje formalne – policję (15,29%) czy OPS lub sąd rodzinny (3,53%). Niepokojące jest, że ponad jedna czwarta respondentów (27,06%) nie szukałaby pomocy u nikogo.

Wykres 156. Osoby, do których respondenci zwróciliby się w przypadku doświadczenia przemocy w domu – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych najczęściej wskazywaną formą przemocy było bycie wykluczonym lub odtrąconym przez innych uczniów – doświadczenie to zadeklarowało łącznie 45% badanych (27% kilka razy, 9% raz, 9% wiele razy). Dokładnie taki sam odsetek (45%) uczniów zgłosił, że nauczyciel potraktował ich niesprawiedliwie, np. przez złośliwe oceny lub bezpodstawne ukaranie. Blisko 39% respondentów doświadczyło ośmieszania lub obrażania ze strony nauczyciela przy innych uczniach. 22% uczniów otrzymało obraźliwe wiadomości, a 15% miało opublikowane kompromitujące treści w Internecie bez zgody. Do przemocy fizycznej (np. uderzeń ze strony kolegów) przyznało się 19%, a do przymuszania do niechcianych działań – 18% badanych. Rzadziej zgłaszano kradzieże (19%), szantaż finansowy (6%), napaść seksualną (7%) czy kradzież siłową (3%). Co istotne, aż 31% młodych osób miało poczucie, że nauczyciel ich nęka lub się na nich wyżywa.

Wykres 157. Rodzaje przemocy doświadczanej przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

5.7. Diagnoza szkolna

Współczesna szkoła nie tylko odpowiada za przekazywanie wiedzy, ale także za wspieranie młodych ludzi w rozwoju osobistym, społecznym i emocjonalnym. Problemy takie jak uzależnienia od alkoholu, narkotyków czy nowych technologii stają się coraz bardziej powszechne wśród młodzieży, a ich skutki mogą być długofalowe i destrukcyjne. Równie poważnym zagrożeniem jest przemoc rówieśnicza, zarówno fizyczna, jak i psychiczna, która wpływa negatywnie na poczucie bezpieczeństwa i dobrostan uczniów. Dlatego tak ważne jest, aby szkoły i władze lokalne posiadały aktualną wiedzę na temat skali i charakteru tych problemów, co pozwoli na skuteczniejsze podejmowanie interwencji oraz wdrażanie programów profilaktycznych.

Przeprowadzone w Gminie Ruciane-Nida ankiety wśród uczniów, rodziców i pracowników oświaty mają na celu zidentyfikowanie głównych obszarów wymagających wsparcia. Oprócz diagnozowania zagrożeń związanych z uzależnieniami czy przemocą, badania te pozwalają również na ocenę relacji społecznych w szkołach, poziomu zadowolenia z oferty edukacyjnej

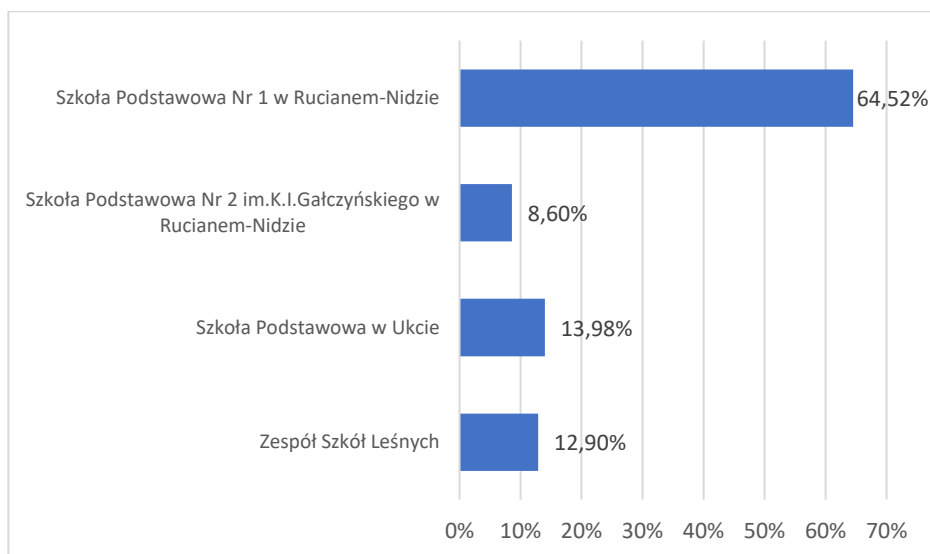
oraz współpracy pomiędzy rodzicami, nauczycielami i uczniami. Dzięki temu możliwe jest lepsze dopasowanie działań profilaktycznych i wychowawczych do rzeczywistych potrzeb lokalnej społeczności szkolnej.

Zasadność przeprowadzenia diagnozy szkolnej opiera się na przekonaniu, że wczesne rozpoznanie problemów oraz systematyczna analiza sytuacji uczniów i środowiska edukacyjnego stanowią klucz do efektywnego działania na rzecz poprawy jakości edukacji i bezpieczeństwa w szkołach. Uzyskane dane dostarczają cennych informacji, które mogą stanowić podstawę do tworzenia strategii, programów i inicjatyw mających na celu nie tylko zapobieganie negatywnym zjawiskom, ale także promowanie zdrowego i bezpiecznego środowiska szkolnego.

5.7.1 Funkcjonowanie szkół w opinii rodziców

Kompleksowość działań przeprowadzanych w ramach diagnozy szkolnej dotyczyła ankietowania zarówno uczniów, pracowników oświaty, jak i rodziców, tak aby uzyskać możliwie najwięcej wglądu w sytuację.

Rodziców zapytano, do której szkoły uczęszcza ich dziecko lub dzieci. Najwięcej ankietowanych, 64,52%, wskazało Szkołę Podstawową nr 1 w Rucianem-Nidzie. Kolejne miejsca zajęły: Szkoła Podstawowa w Ukcie – 13,98% oraz Zespół Szkół Leśnych – 12,90%. Najmniej rodziców, 8,60%, wskazało Szkołę Podstawową nr 2 im. K.I. Gałczyńskiego w Rucianem-Nidzie. Dane przedstawione w Diagnozie dotyczą wszystkich informacji zbiorczo, bez podziału na poszczególne szkoły.

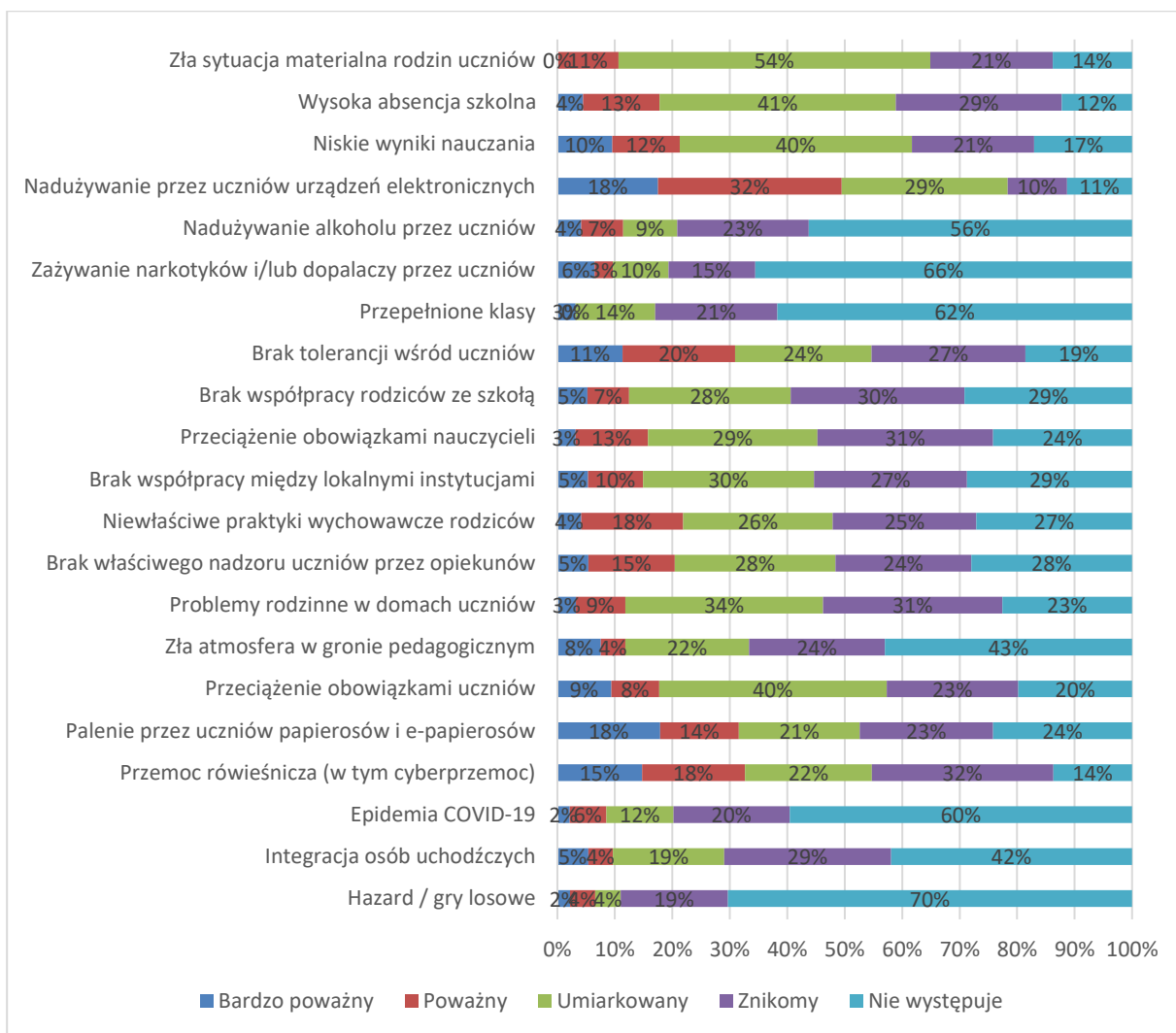

Wykres 158. Szkoły, do których uczęszczają dzieci badanych.

Za najpoważniejsze zjawiska w szkołach dzieci rodzice uznawali nadużywanie urządzeń elektronicznych przez uczniów (18% bardzo poważny, 32% poważny), przemoc rówieśniczą, w tym cyberprzemoc (15% i 18%), palenie papierosów i e-papierosów (18% i 14%) oraz brak tolerancji wśród uczniów (11% i 20%).

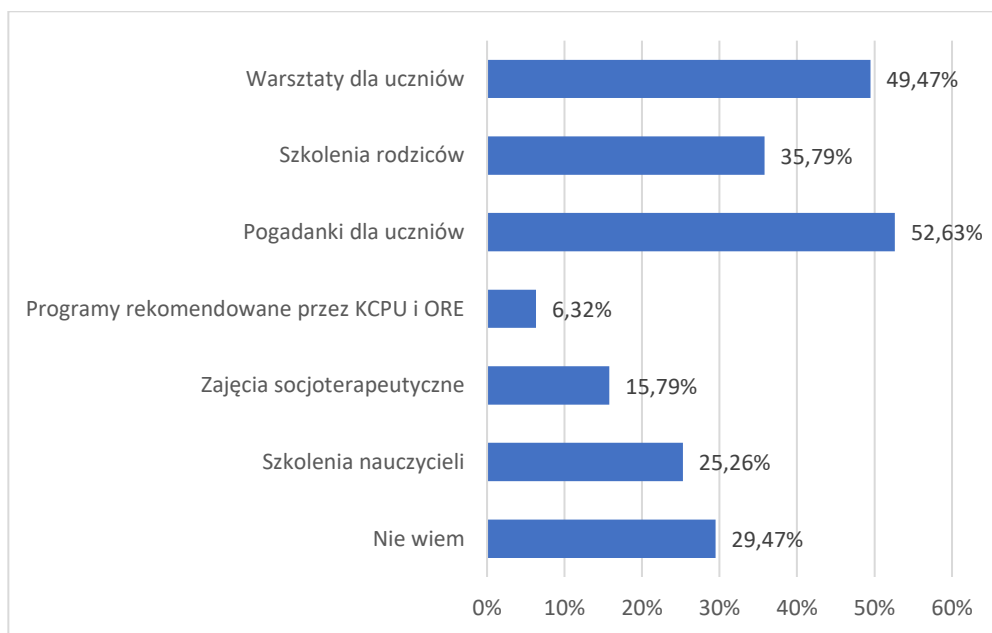
Niektóre zjawiska były oceniane w sposób zróżnicowany. Zła sytuacja materialna rodzin uczniów najczęściej była określana jako umiarkowany problem (54%). Podobnie wysoka absencja szkolna (41% umiarkowany, 29% znikomy), niewłaściwe praktyki wychowawcze rodziców (26% umiarkowany, 25% znikomy, 27% nie występuje) czy brak współpracy rodziców ze szkołą (28% umiarkowany, 30% znikomy, 29% nie występuje) – w tych obszarach rozkład odpowiedzi wskazuje na brak jednoznacznej oceny.

Za najmniej istotne uznawano problemy rzadko dostrzegane w szkołach, takie jak hazard i gry losowe (70% nie występuje), zażywanie narkotyków i dopalaczy (66% nie występuje), przepełnione klasy (62% nie występuje), skutki epidemii COVID-19 (60% nie występuje) czy nadużywanie alkoholu przez uczniów (56% nie występuje). Stosunkowo często brak występowania wskazywano także w przypadku integracji osób uchodźczych (42%).

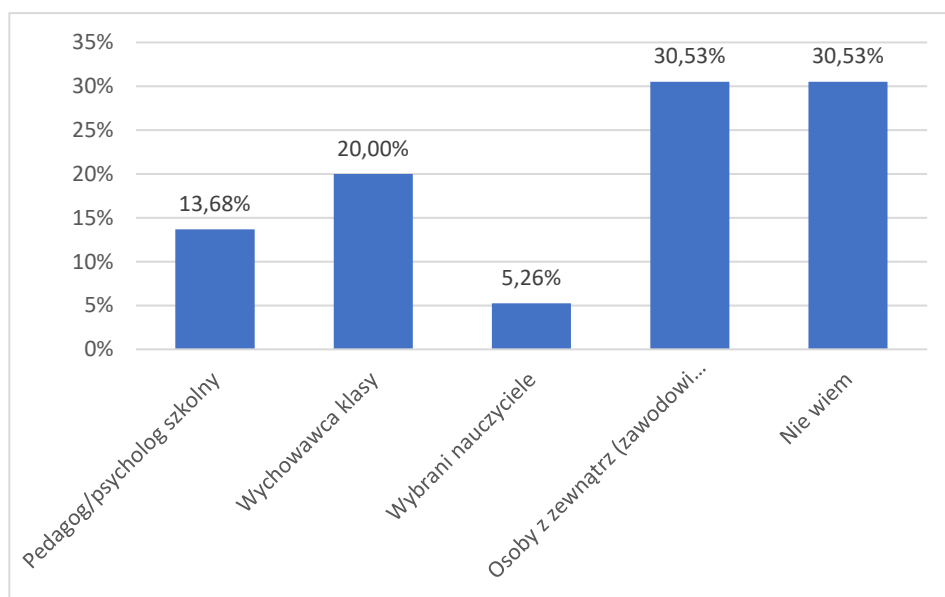
Wykres 159. Problemy społeczne w szkole w opinii rodziców.

Działania profilaktyczne prowadzone w szkołach dzieci respondentów najczęściej obejmowały pogadanki dla uczniów (52,63%) oraz warsztaty dla uczniów (49,47%). Rzadziej wskazywano szkolenia rodziców (35,79%) i szkolenia nauczycieli (25,26%), a jeszcze rzadziej zajęcia socjoterapeutyczne (15,79%) oraz programy rekomendowane przez KCPU i ORE (6,32%). Jednocześnie 29,47% rodziców zadeklarowało brak wiedzy na temat tego, jakie działania profilaktyczne są realizowane w szkołach.

Wykres 160. Działania profilaktyczne przeprowadzane w szkole.

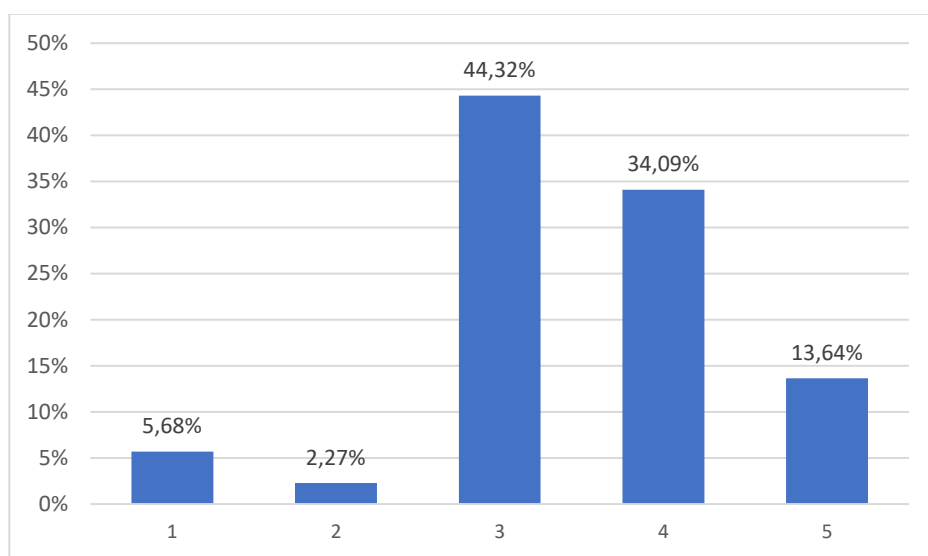
Najczęściej prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach dzieci respondentów przypisywano osobom z zewnątrz, takim jak zawodowi profilaktycy czy pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych (30,53%). Taki sam odsetek rodziców (30,53%) zadeklarował brak wiedzy w tym zakresie. Rzadziej wskazywano wychowawców klas (20,00%) oraz pedagogów lub psychologów szkolnych (13,68%), a najrzadziej wybranych nauczycieli (5,26%).

Wykres 161. Osoby najczęściej prowadzące działania profilaktyczne w szkołach.

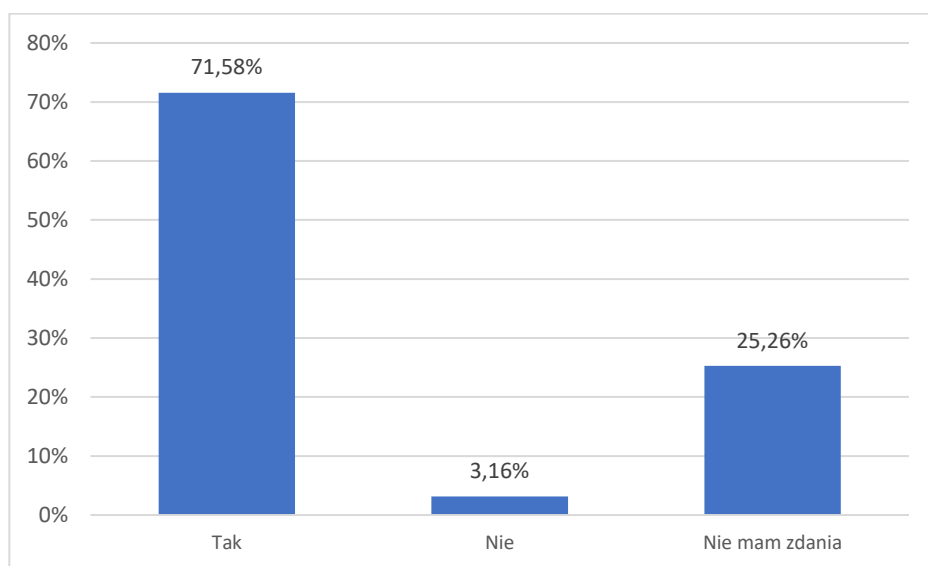

Ocena skuteczności działań profilaktycznych w szkołach dzieci respondentów najczęściej mieściła się w środku skali – 44,32% badanych wybrało ocenę 3, a 34,09% ocenę 4. Najwyższą skuteczność (5) wskazało 13,64% rodziców, natomiast najniższe oceny (1 i 2) pojawiały się sporadycznie – odpowiednio 5,68% i 2,27%. Średnia ocen wyniosła 3,5.

Wykres 162. Ocena działań profilaktycznych w szkołach.

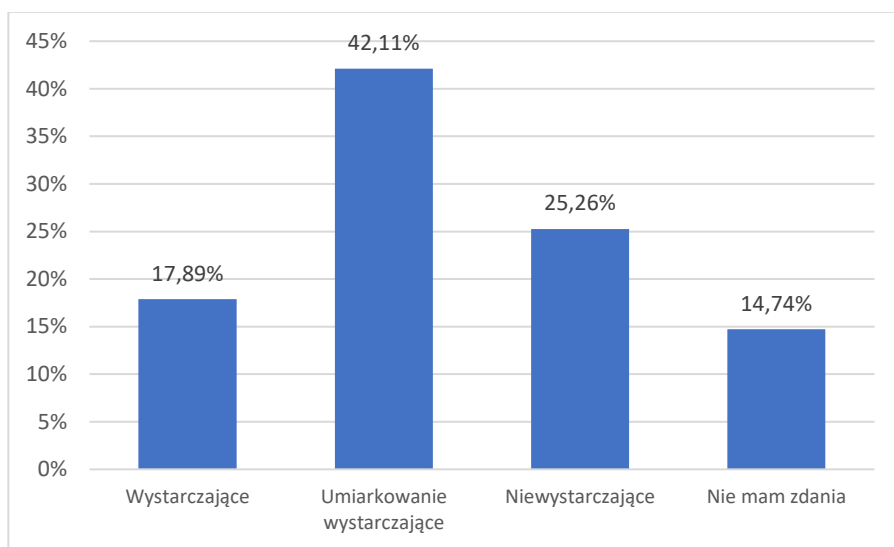
W zdecydowanej większości rodzice oczekują od władz szkół działań ukierunkowanych na ograniczanie zachowań ryzykownych uczniów – takiej odpowiedzi udzieliło 71,58% badanych. Nieliczni byli zdania przeciwnego (3,16%), a 25,26% nie miało w tej kwestii sprecyzowanej opinii.

Wykres 163. Ocena działań profilaktycznych w szkołach.

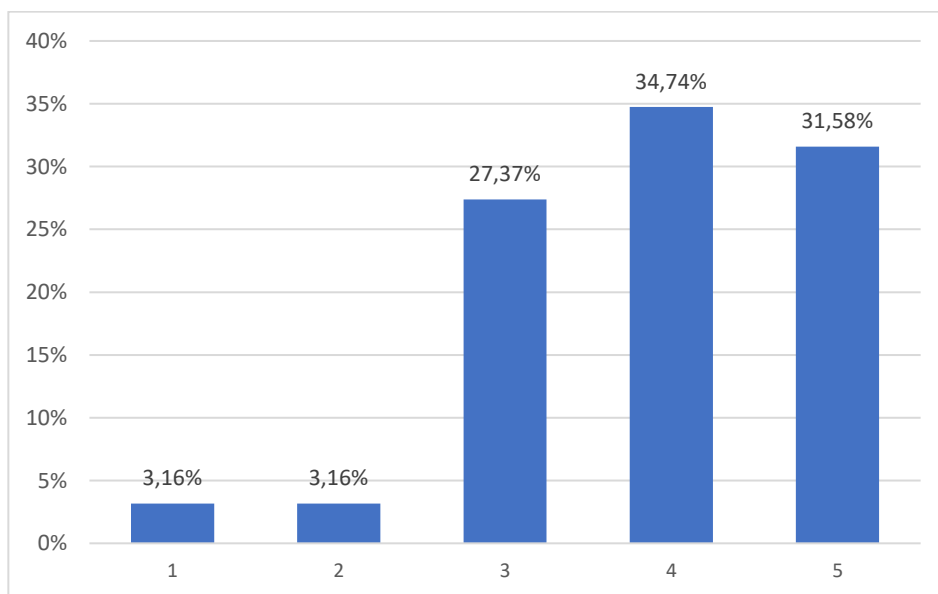

Ocena dotychczasowych działań w tym obszarze była raczej ostrożna. Najczęściej uznawano je za umiarkowanie wystarczające (42,11%). Niewystarczające oceniło je 25,26% rodziców, a 17,89% wskazało, że są one wystarczające. Jednocześnie 14,74% badanych nie potrafiło sformułować jednoznacznej opinii.

Wykres 164. Ocena działań służących ograniczaniu zachowań ryzykownych.

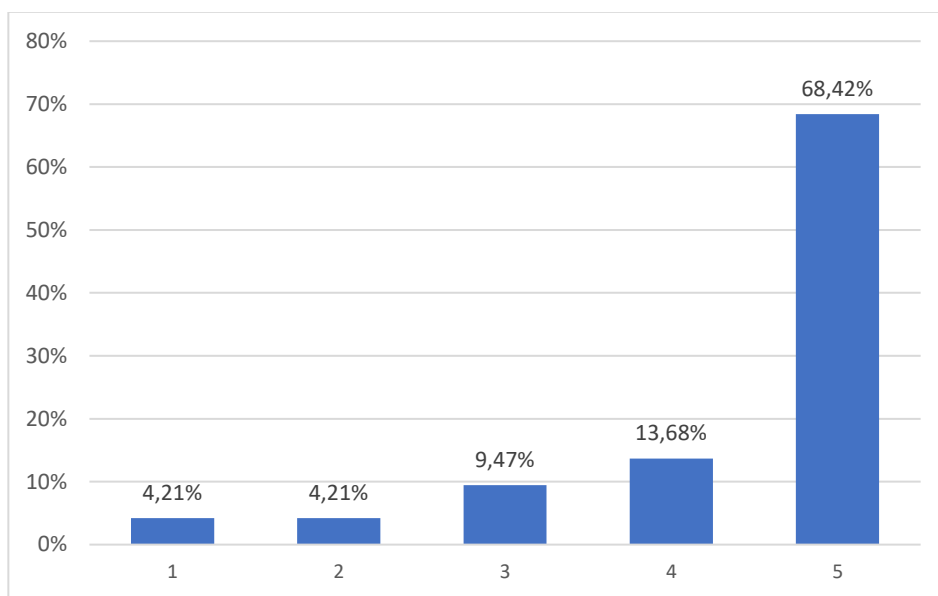
Atmosfera panująca w szkołach dzieci została oceniona umiarkowanie pozytywnie. Najwięcej odpowiedzi lokowało się w środkowych częściach skali – 27,37% wybrało ocenę 3, a 34,74% ocenę 4. Wysoko oceniło atmosferę 31,58% rodziców (ocena 5), natomiast niskie oceny pojawiały się rzadko – po 3,16% wskazań dla wartości 1 i 2. Średnia ocen wyniosła 3,9.

Wykres 165. Atmosfera panująca w szkole zdaniem rodziców.

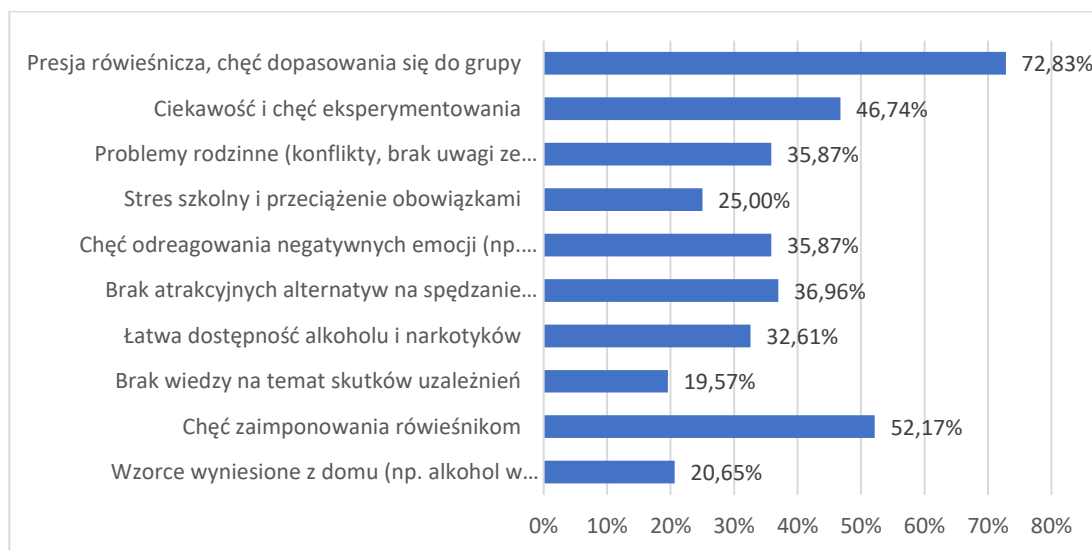
Współpraca z wychowawcą klasy była oceniana zdecydowanie lepiej. Aż 68,42% rodziców wybrało najwyższą ocenę, a kolejne 13,68% wskazało ocenę 4. Oceny niskie (1 i 2) występowały sporadycznie – po 4,21% każda. Średnia ocen wyniosła 4,4, co świadczy o bardzo pozytywnym odbiorze tej współpracy.

Wykres 166. Ocena współpracy z wychowawcą klasy dziecka.

Na podstawie odpowiedzi rodziców na pytanie o najpoważniejsze problemy i zagrożenia wśród młodzieży, najczęściej wymieniane były hejt (w tym cyberprzemoc i agresja słowna), uzależnienia od substancji psychoaktywnych (w tym papierosy, e-papierosy, alkohol), oraz przemoc fizyczna i psychiczna. Istotnym zagrożeniem wskazanym przez rodziców były także problemy związane z internetem, takie jak niekontrolowany dostęp do sieci i uzależnienie od technologii.

Za najważniejsze przyczyny sięgania przez młodzież po alkohol i narkotyki rodzice uznawali presję rówieśniczą i chęć dopasowania się do grupy (72,83%) oraz chęć zaimponowania rówieśnikom (52,17%). Często wskazywano także ciekawość i potrzebę eksperymentowania (46,74%). Nieco rzadziej wymieniano problemy rodzinne, takie jak konflikty czy brak uwagi ze strony rodziców (35,87%), chęć odreagowania negatywnych emocji (35,87%), brak atrakcyjnych alternatyw spędzania wolnego czasu (36,96%) czy stres szkolny i przeciążenie obowiązkami (25,00%). Za mniej istotne czynniki uznawano łatwą dostępność alkoholu i narkotyków (32,61%), wzorce wyniesione z domu (20,65%) oraz brak wiedzy na temat skutków uzależnień (19,57%).

Wykres 167. Powody sięgania po używki przez młodzież zdaniem rodziców.

Zapytaliśmy również rodziców o mocne i słabe strony szkoły, do której uczęszcza ich dziecko, a także o propozycje zmian, które mogłyby poprawić jej funkcjonowanie. Odpowiedzi dostarczyły cennych informacji na temat postrzeganego stanu szkoły oraz obszarów, które wymagają uwagi.

Odpowiedzi rodziców na pytanie o najmocniejsze strony szkoły wskazują na kilka kluczowych atutów, które są wysoko oceniane. Najczęściej wymienianą zaletą jest mała liczba uczniów w klasach, co umożliwia lepszy kontakt nauczycieli z uczniami oraz bardziej indywidualne podejście do każdego z nich. Często podkreślano również wysoką jakość kadry pedagogicznej, zwłaszcza wykwalifikowanych nauczycieli oraz dobry kontakt z rodzicami, co umożliwia współpracę w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i edukacyjnych.

Zapytaliśmy również rodziców o najslabsze strony szkoły, do której uczęszcza ich dziecko. Odpowiedzi wskazują na kilka obszarów wymagających poprawy, w tym brak odpowiedniej kadry pedagogicznej, niską jakość nauczania oraz problemy z dyscypliną i zachowaniem uczniów. Często wymieniane były także niedofinansowanie szkoły, brak odpowiednich zajęć pozalekcyjnych, takich jak dodatkowe zajęcia sportowe czy wycieczki, oraz niedostateczne wsparcie psychologiczne.

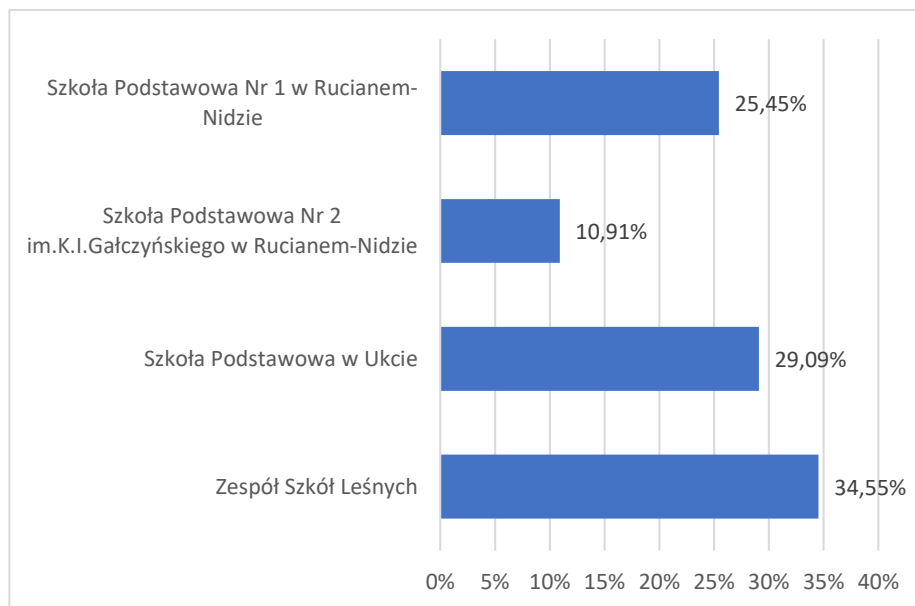
Zapytaliśmy również rodziców o to, co by zmienili w szkole, do której uczęszcza ich dziecko. Odpowiedzi wskazują na kilka obszarów, które mogłyby zostać poprawione. Często wymieniano potrzebę większej liczby zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych, artystycznych

i rozwijających pasje uczniów. Zauważono również potrzebę zatrudnienia wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej oraz zmniejszenia presji na wyniki nauczania, w tym zmianę systemu oceniania. Niektórzy rodzice podkreślali również potrzebę większego nadzoru i ochrony dzieci, zwłaszcza w kontekście przemocy w szkole i podczas przerw. Dodatkowo, wskazywano na konieczność większego wsparcia psychologicznego oraz rozwoju umiejętności emocjonalnych uczniów poprzez zajęcia z psychologiem.

5.7.2 Funkcjonowanie szkół w opinii pracowników oświaty

Respondenci wskazali różne szkoły, do których odnoszą się ich odpowiedzi. Najwięcej odpowiedzi pochodziło od pracowników Zespołu Szkół Leśnych (34,55%), a następnie Szkoły Podstawowej w Ukcie (29,09%). Szkoła Podstawowa Nr 1 w Rucianem-Nidzie była wskazana przez 25,45% respondentów, natomiast Szkoła Podstawowa Nr 2 im. K.I. Gałczyńskiego w Rucianem-Nidzie przez 10,91%. Analogicznie do podrozdziału dotyczącego funkcjonowania szkół w opinii rodziców, również i w tym poddawane analizie są wszystkie uzyskane wyniki łącznie.

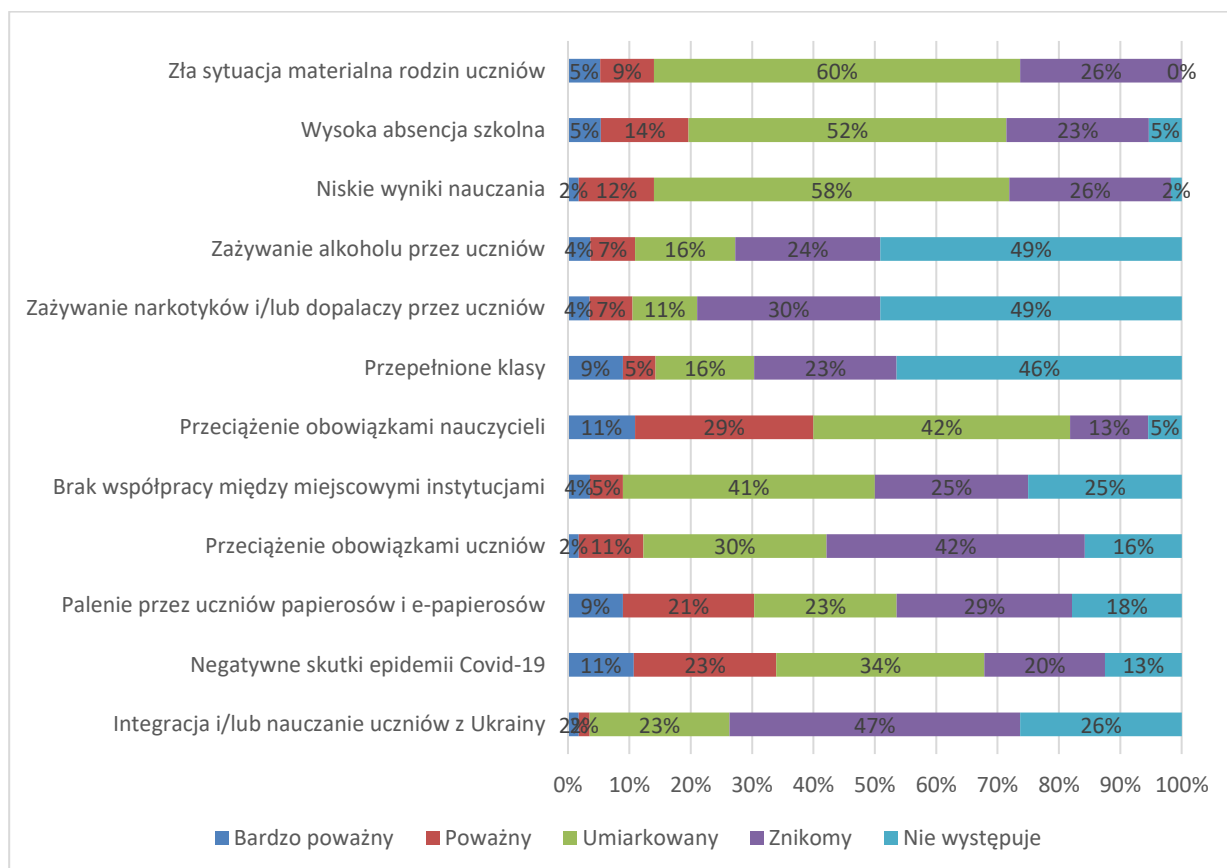
Wykres 168. Miejsce pracy ankietowanych.

Najczęściej za poważne lub bardzo poważne problemy uznawane są przeciążenie obowiązkami nauczycieli, które zostało wskazane przez 40% respondentów (29% poważnie, 11% bardzo poważnie), oraz negatywne skutki epidemii COVID-19, które zostały ocenione przez 34% badanych jako poważne lub bardzo poważne (23% poważnie, 11% bardzo poważnie). Kolejnym

ważnym problemem jest palenie papierosów i e-papierosów przez uczniów, które 30% respondentów uznaje za poważne lub bardzo poważne (21% poważnie, 9% bardzo poważnie). Wysoką wagę przypisuje się również problemowi wysokiej absencji szkolnej, ocenianej przez 19% respondentów jako poważny lub bardzo poważny (14% poważnie, 5% bardzo poważnie), oraz złej sytuacji materialnej rodzin uczniów, którą 14% ocenia jako poważną lub bardzo poważną (9% poważnie, 5% bardzo poważnie).

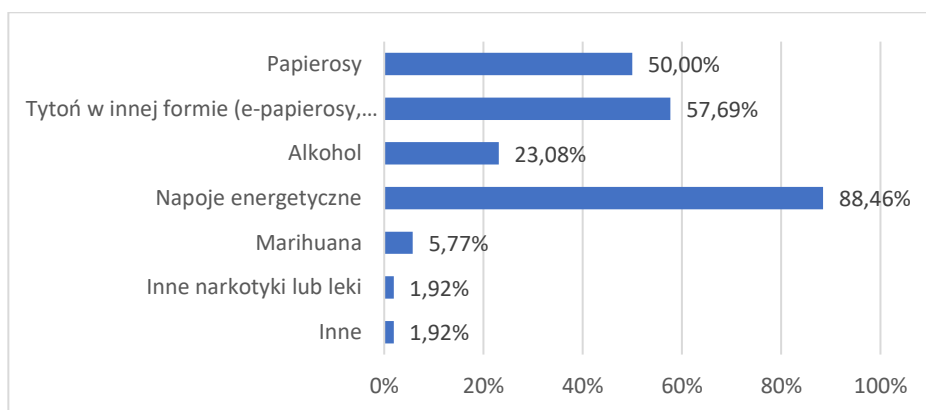
Mniej poważne są problemy związane z zażywaniem alkoholu i narkotyków przez uczniów, które 11% respondentów uznaje za poważne lub bardzo poważne (7% poważnie, 4% bardzo poważnie). Podobnie, przepełnione klasy (14% ocenia ten problem jako poważny lub bardzo poważny – 5% poważnie, 9% bardzo poważnie) i niskie wyniki nauczania (14% ocenia ten problem jako poważny lub bardzo poważny – 12% poważnie, 2% bardzo poważnie) są postrzegane jako mniej istotne.

Wykres 169. Problemy społeczne w szkole w opinii pracowników oświaty.

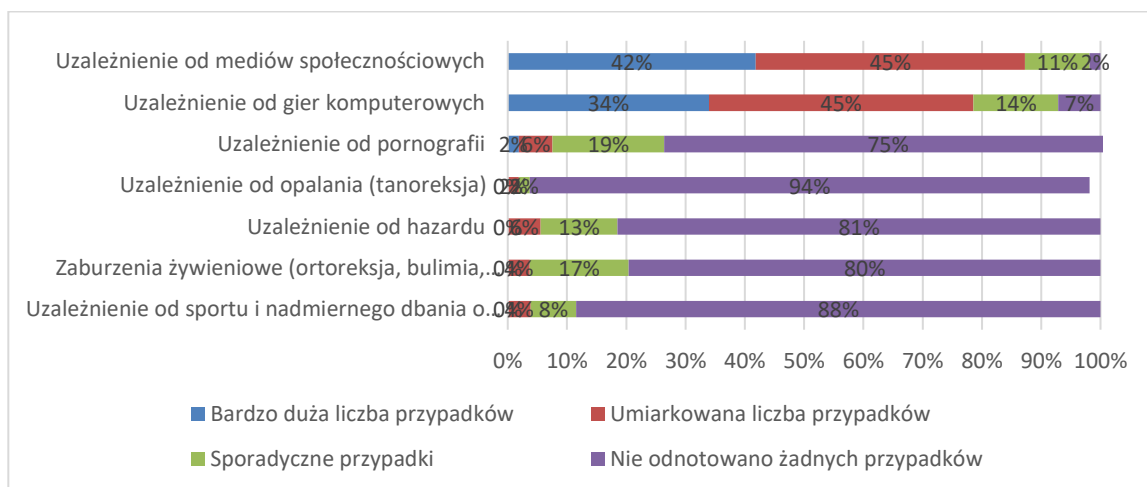

Wśród nauczycieli z gminy Ruciane-Nida, najczęściej wskazywaną substancją psychoaktywną używaną przez uczniów są napoje energetyczne (88,46%). Kolejne substancje to tytoń w różnych formach (e-papierosy, jednorazówki, podgrzewacze tytoniu) – 57,69%, oraz papierosy – 50%. Alkohol wymienia 23,08% nauczycieli, a marihuana pojawia się w odpowiedziach 5,77% respondentów. Inne narkotyki lub leki oraz inne substancje stanowią marginalne odpowiedzi, po 1,92%

Wykres 170. Najczęściej zażywane substancje psychoaktywne w Państwa placówce.

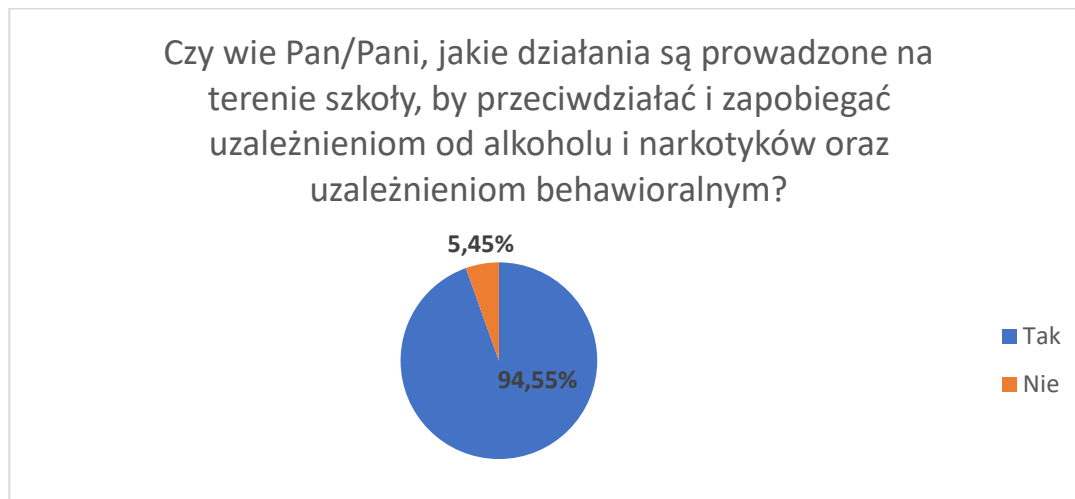
Najczęściej występującymi zagrożeniami behawioralnymi wśród uczniów są uzależnienie od mediów społecznościowych (87% odpowiedzi wskazujących na dużą lub umiarkowaną liczbę przypadków) oraz uzależnienie od gier komputerowych (79%). Uzależnienie od pornografii występuje rzadziej (8%), a większość nauczycieli nie odnotowuje przypadków uzależnienia od opalania, hazardu, zaburzeń żywieniowych oraz nadmiernego dbania o sylwetkę (94%, 81%, 80% i 88% odpowiednio wskazały na brak takich przypadków).

Wykres 171. Zagrożenia behawioralne występujące na terenie szkoły.

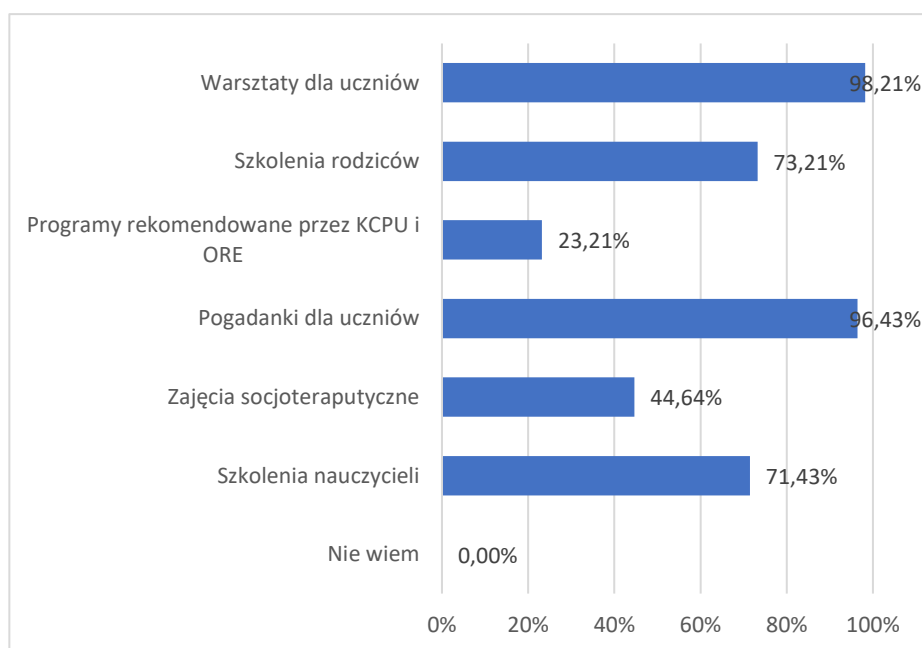

Nie dziwi fakt, że znaczna większość pracowników oświaty wie jakie działania mające na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom prowadzone są na terenach placówek (94,55%).

Wykres 172. Wiedza na temat działań prowadzonych na terenie szkoły.

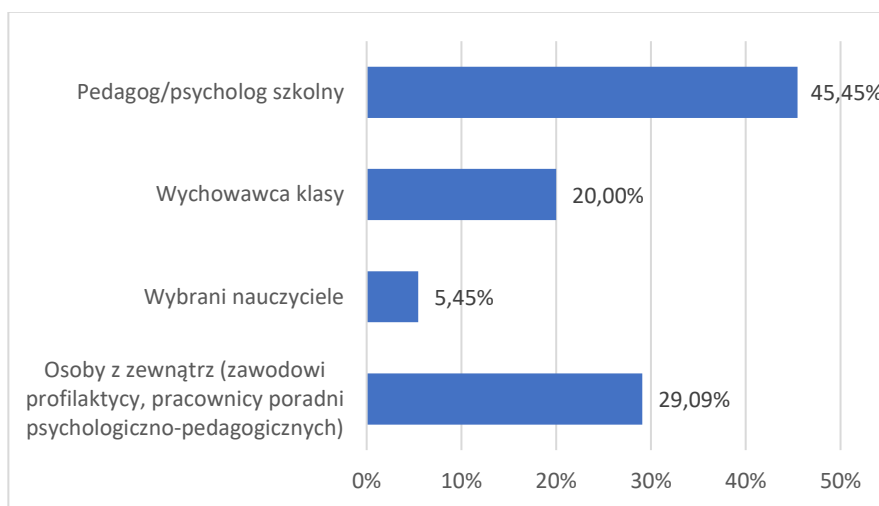
Najczęściej prowadzone działania profilaktyczne w szkołach to warsztaty dla uczniów (98,21%) oraz pogadanki dla uczniów (96,43%). Szkolenia dla rodziców są realizowane w 73,21% szkół, a szkolenia dla nauczycieli w 71,43%. Zajęcia socjoterapeutyczne występują w 44,64% przypadków, a programy rekomendowane przez KCPU i ORE są realizowane w 23,21% szkół. Żaden nauczyciel nie wskazał, że nie wie o prowadzonych działaniach.

Wykres 173. Rodzaj działań profilaktycznych przeprowadzanych na terenie szkoły.

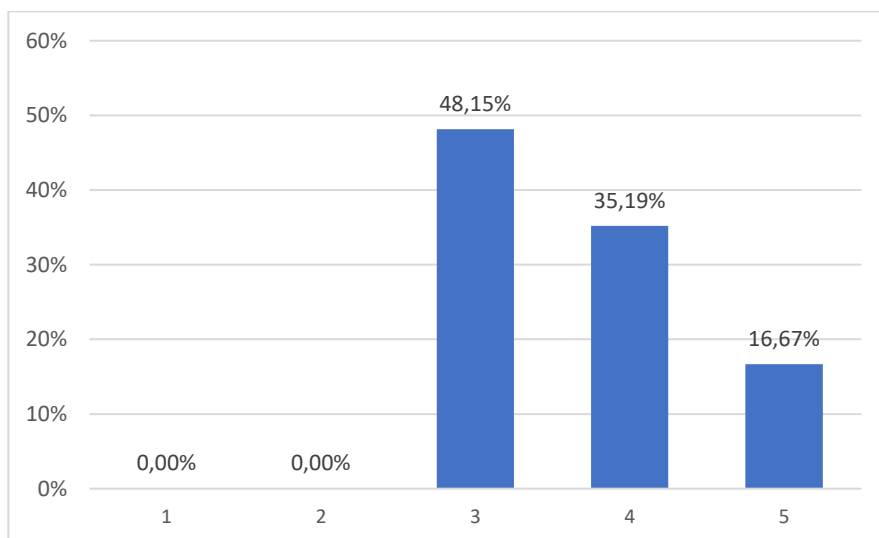

Najczęściej działania profilaktyczne prowadzą pedagodzy/psycholodzy szkolni (45,45%), a następnie osoby z zewnątrz, takie jak zawodowi profilaktycy i pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych (29,09%). Wychowawcy klas realizują te działania w 20% przypadków, a wybrani nauczyciele jedynie w 5,45%.

Wykres 174. Osoby najczęściej przeprowadzające działania profilaktyczne na terenie szkół zdaniem pracowników oświaty..

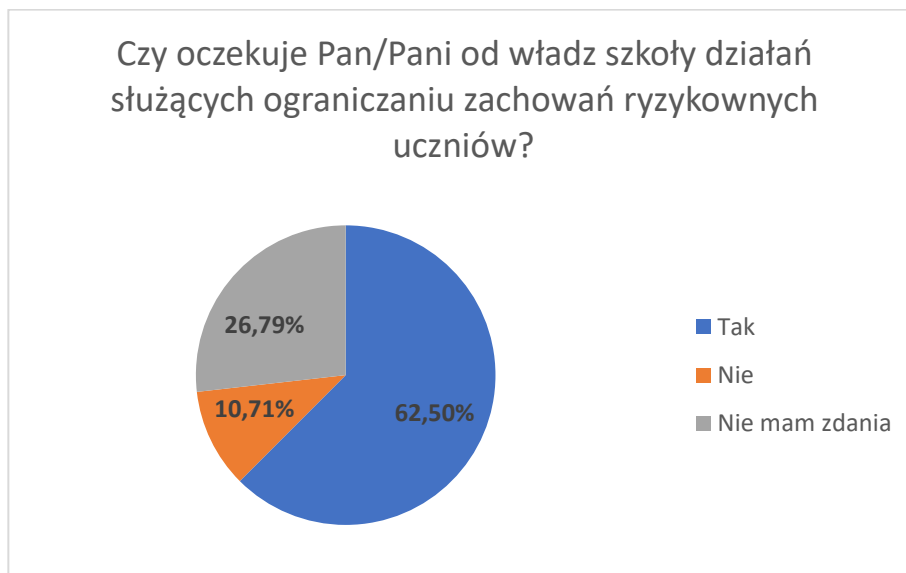
W ocenie skuteczności działań profilaktycznych, większość respondentów oceniła je na poziomie 3 (48,15%) oraz 4 (35,19%). 16,67% odpowiedzi wskazuje na ocenę 5, a brak odpowiedzi na 1 i 2 ocenę skuteczności. Średnia ocen wynosi 3,7, co sugeruje, że nauczyciele oceniają działania jako stosunkowo skuteczne.

Wykres 175. Ocena działań profilaktycznych przeprowadzanych na terenie szkół zdaniem pracowników oświaty.

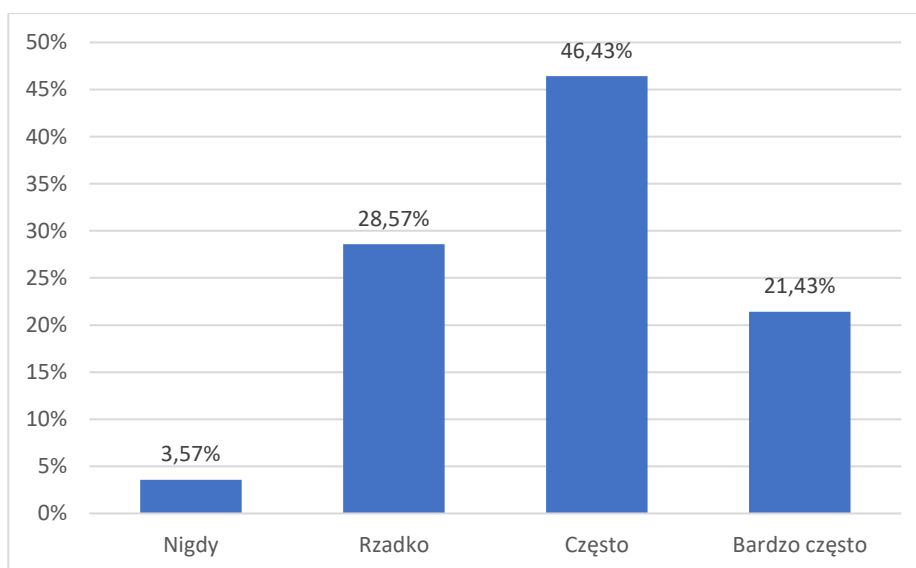

Większość nauczycieli (62,50%) oczekuje od władz szkoły działań służących ograniczaniu zachowań ryzykownych uczniów. 26,79% respondentów nie ma zdania na ten temat, a 10,71% nie oczekuje takich działań.

Wykres 176. Oczekiwania wobec władz szkół dotyczące przeprowadzania działań ograniczających zachowania ryzykowne uczniów.

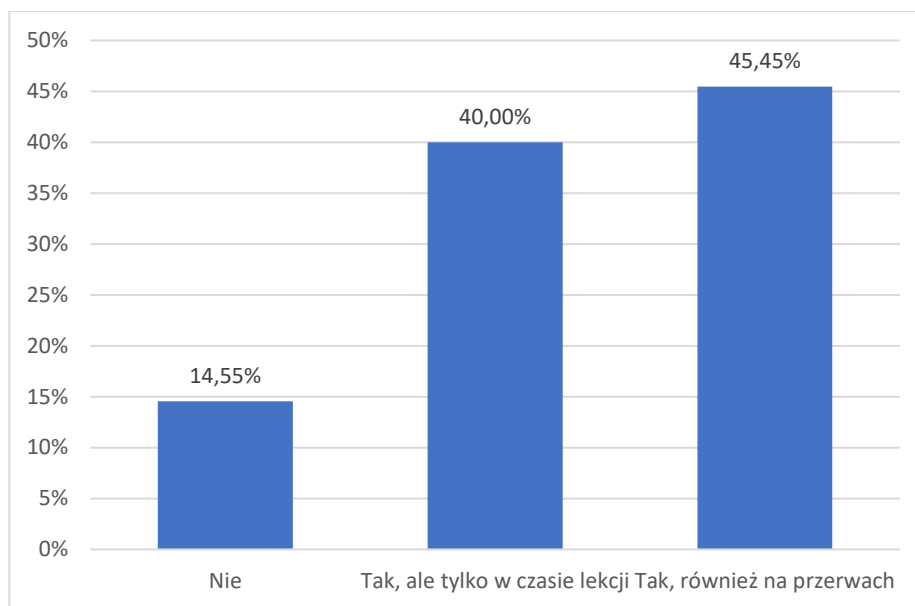
Najczęściej zauważanym przez nauczycieli problemem jest to, że uczniowie spędzają nadmiernie dużo czasu na aktywnościach online podczas lekcji lub przerw. 46,43% respondentów wskazuje, że dzieje się to często, a 21,43% ocenia, że bardzo często. 28,57% nauczycieli zauważa to rzadko, a tylko 3,57% nigdy nie spotkało się z takim zachowaniem.

Wykres 177. Nadmierne spędzanie czasu online przez uczniów.

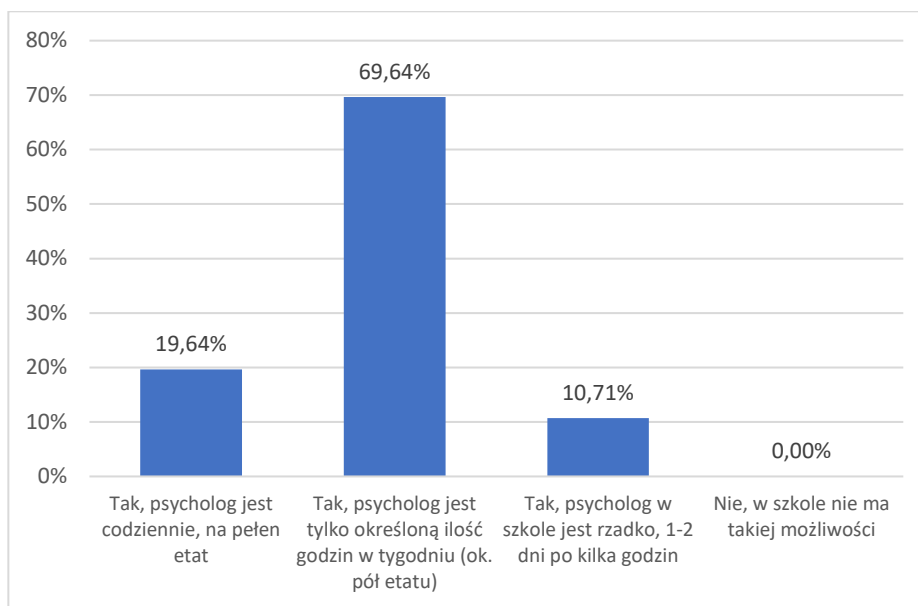
W większości szkół obowiązuje zakaz używania telefonów komórkowych przez uczniów. 45,45% nauczycieli wskazuje, że zakaz obowiązuje zarówno w czasie lekcji, jak i na przerwach, a 40% odpowiedziało, że zakaz dotyczy tylko czasu lekcji. 14,55% nauczycieli twierdzi, że w ich szkole nie ma zakazu używania telefonów komórkowych. Warto zwrócić uwagę na fakt, że w niektórych szkołach, odpowiedzi nie zawsze były całkowicie zgodne w tej kwestii.

Wykres 178. Zakres możliwości korzystania z telefonów komórkowych przez uczniów.

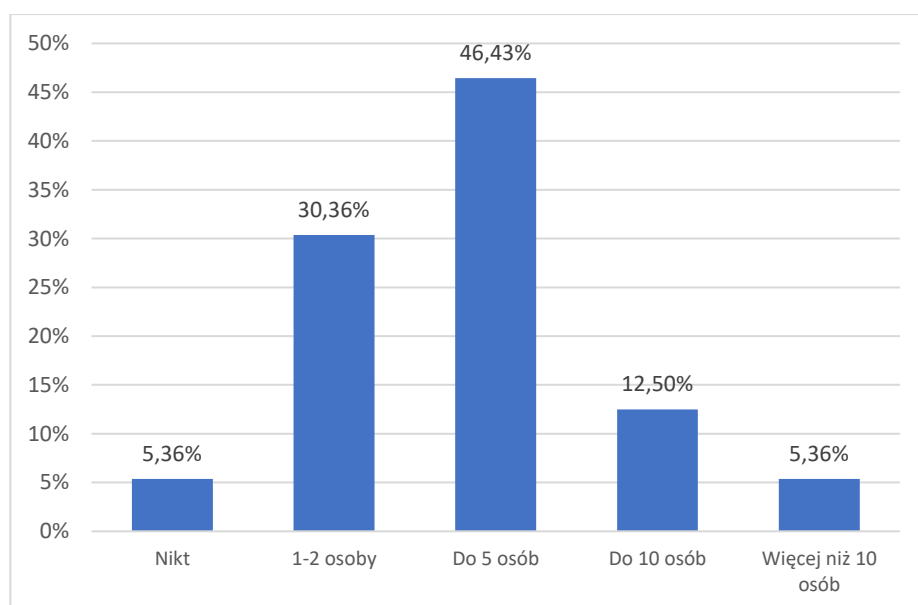
W ostatnich latach rosnącym wyzwaniem w szkołach jest zapewnienie odpowiedniej pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży. Coraz częściej uczniowie zmagają się z problemami emocjonalnymi, stresem związanym z nauką, a także trudnościami wynikającymi z dynamicznie zmieniającego się środowiska społecznego. W obliczu tych wyzwań kluczowe jest, aby szkoły oferowały profesjonalne wsparcie psychologiczne, które pozwoli uczniom lepiej radzić sobie z problemami i uniknąć poważniejszych konsekwencji dla ich zdrowia psychicznego. Dostęp do specjalistów, takich jak psychologowie czy pedagodzy, powinien być nie tylko priorytetem, ale standardem w każdej placówce edukacyjnej. Tego zagadnienia dotyczą następne pytanie zawarte w ankiecie skierowanej do pracowników oświaty z terenu Gminy Ruciane-Nida.

We wszystkich szkołach uczniowie mają dostęp do pomocy psychologicznej, choć w różnym wymiarze czasowym. W 69,64% przypadków psycholog jest dostępny w szkole w określonych godzinach tygodniowo (około pół etatu), w 19,64% szkół psycholog jest dostępny codziennie, na pełen etat, a w 10,71% szkół psycholog jest obecny tylko 1-2 dni w tygodniu.

Wykres 179. Dostępność pomocy psychologicznej w szkole.

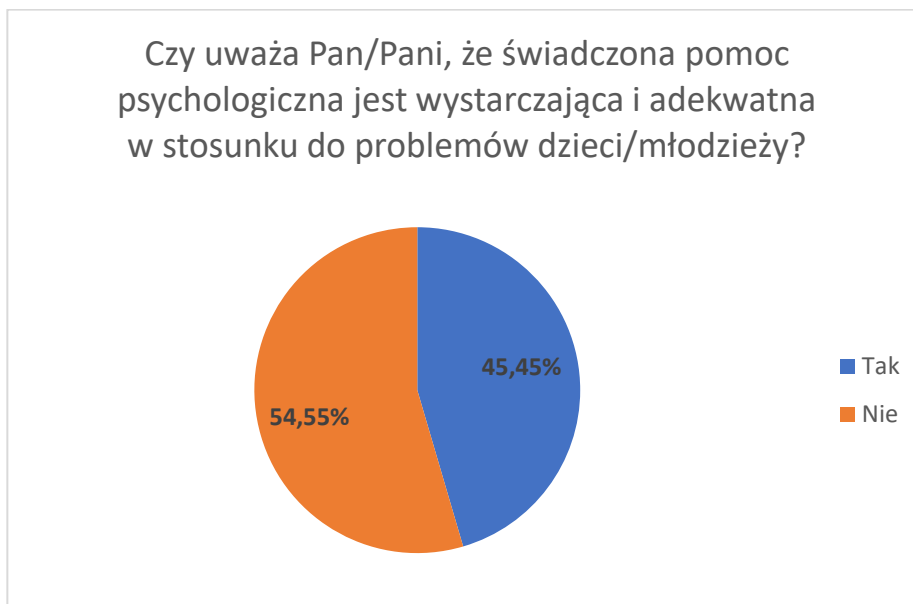
Większość nauczycieli uważa, że pomoc psychologiczną w szkole korzysta od 1 do 5 uczniów dziennie. 46,43% respondentów wskazuje, że dziennie z pomocy psychologa korzysta do 5 uczniów, a 30,36% nauczycieli ocenia, że z tej pomocy korzysta 1-2 osoby dziennie. Tylko 5,36% nauczycieli zauważa, że więcej niż 10 uczniów korzysta z pomocy psychologicznej dziennie.

Wykres 180. Osoby korzystające dziennie z pomocy psychologicznej na terenie szkoły.

Większość nauczycieli (54,55%) uważa, że pomoc psychologiczna w szkołach nie jest wystarczająca i adekwatna do problemów dzieci i młodzieży. Przeciwnego zdania jest 45,45% respondentów.

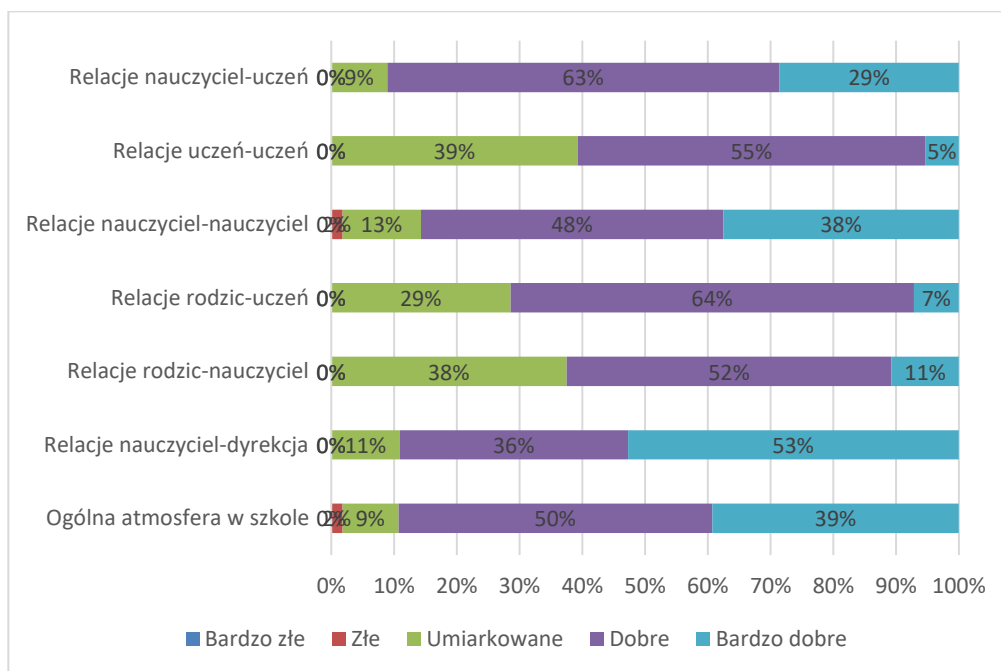
Wykres 181. Ocena dotycząca jakości pomocy psychologicznej na terenie szkoły.

W ocenie relacji oraz atmosfery panującej w szkole, większość nauczycieli ocenia je pozytywnie. Relacje nauczyciel-uczeń są oceniane głównie jako dobre (63%) lub bardzo dobre (29%), a relacje nauczyciel-nauczyciel także uzyskują wysoką ocenę, z 48% uznających je za dobre i 38% za bardzo dobre. Relacje uczeń-uczeń są nieco bardziej zróżnicowane, gdzie 39% wskazuje na umiarkowane stosunki, ale 55% ocenia je jako dobre.

Relacje rodzic-uczeń również uzyskują przeważająco pozytywne oceny, z 64% nauczycieli oceniających je jako dobre i 7% jako bardzo dobre. Relacje rodzic-nauczyciel są oceniane jako dobre przez 52% respondentów, a 11% uznaje je za bardzo dobre. Relacje nauczyciel-dyrekcja są postrzegane pozytywnie przez 36% nauczycieli (ocena dobre), a 53% uważa je za bardzo dobre.

Ogólna atmosfera w szkole jest oceniana głównie jako dobra (50%) lub bardzo dobra (39%), co wskazuje na pozytywne nastawienie nauczycieli do środowiska pracy.

Żadna z relacji nie została oceniona jako zła ani bardzo zła, co wskazuje na ogólnie pozytywne postrzeganie relacji między nauczycielami, uczniami, rodzicami oraz dyrekcją.

Wykres 182. Ocena relacji panujących w szkole.

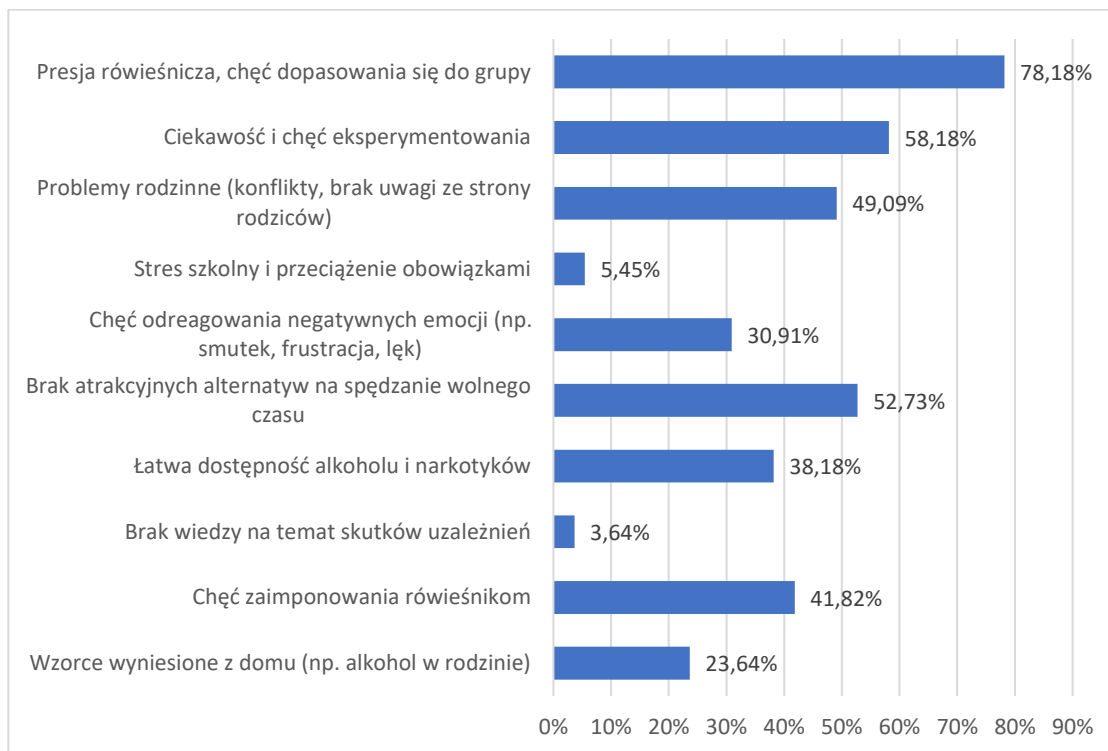
Zapytaliśmy również nauczycieli o najpoważniejsze problemy i zagrożenia wśród młodzieży. Odpowiedzi wskazują na różnorodne zagrożenia związane z życiem online, w tym uzależnienie od mediów społecznościowych, gier komputerowych, telefonów komórkowych oraz ogólne oderwanie od rzeczywistości. Wielu nauczycieli zauważyło również problem agresji (zarówno fizycznej, jak i werbalnej), a także nadużywanie alkoholu i papierosów wśród młodzieży.

Najczęściej wskazywaną przyczyną sięgania po alkohol i narkotyki przez młodzież jest presja rówieśnicza i chęć dopasowania się do grupy (78,18%), a kolejnym ważnym czynnikiem jest ciekawość i chęć eksperymentowania (58,18%). Istotnym powodem jest również brak atrakcyjnych alternatyw na spędzanie wolnego czasu (52,73%), a także problemy rodzinne (49,09%), takie jak konflikty czy brak uwagi ze strony rodziców. Chęć odreagowania negatywnych emocji (30,91%) jest również często wymieniana jako powód sięgania po substancje. Łatwa dostępność alkoholu i narkotyków (38,18%) oraz wzorce wyniesione z domu (23,64%) mają mniejszy wpływ, ale nadal są zauważalnymi czynnikami. Stres szkolny i przeciążenie obowiązkami (5,45%) oraz brak wiedzy na temat skutków uzależnień (3,64%) są postrzegane jako najmniej istotne powody.

Najczęstszym powodem sięgania po alkohol i narkotyki przez młodzież, zarówno w opinii nauczycieli (78,18%), jak i rodziców (72,83%), jest presja rówieśnicza i chęć dopasowania się

do grupy. Obie grupy wskazują również na ciekawość (nauczyciele 58,18%, rodzice 46,74%) oraz brak atrakcyjnych alternatyw na spędzanie wolnego czasu (nauczyciele 52,73%, rodzice 36,96%) jako istotne czynniki.

Wykres 183. Powody sięgania po używki przez młodzież zdaniem pracowników szkół.

Badanie przeprowadzono analogicznie do analizy przeprowadzonej wśród rodziców uczniów, aby uzyskać pełniejszy obraz funkcjonowania szkoły z różnych perspektyw. W odpowiedziach nauczycieli z gminy Ruciane-Nida uwzględniono zarówno mocne strony, jak i obszary wymagające poprawy, które mogą stanowić cenne wskazówki do dalszego rozwoju placówki.

Wśród najczęściej wymienianych cech znajdują się: wykwalifikowana i zaangażowana kadra, indywidualne podejście do ucznia, przyjazna atmosfera oraz dobra komunikacja z rodzicami. Ponadto, respondenci podkreślają szeroką ofertę zajęć dodatkowych, takich jak kursy, projekty oraz staże zagraniczne, które zapewniają uczniom dodatkowe umiejętności i uprawnienia. Wiele osób doceniło również skuteczną współpracę z rodzicami, dbałość o zdrowie uczniów oraz efektywne zarządzanie szkołą.

Z kolei wśród najczęściej wymienianych problemów znalazły się: brak środków finansowych, zbyt liczne klasy utrudniające indywidualne podejście do uczniów oraz słaba motywacja uczniów

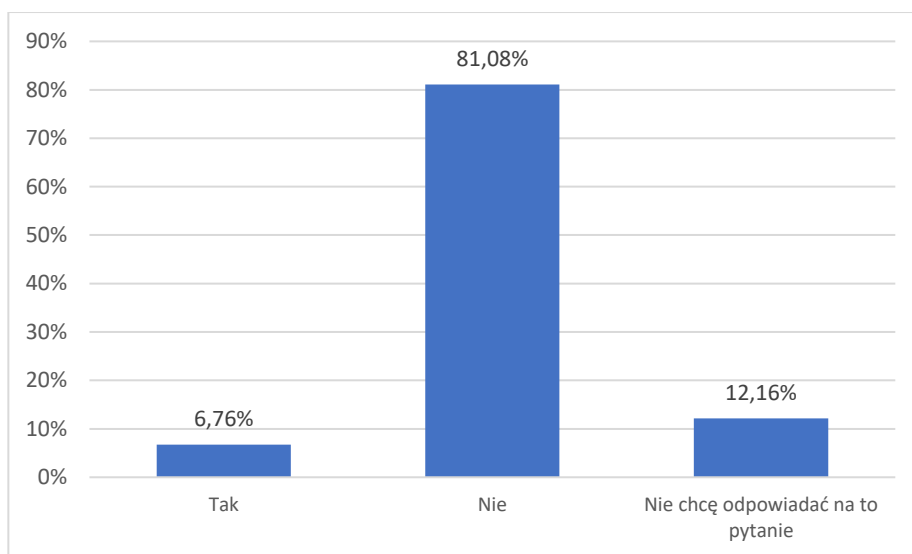

do nauki. Respondenci zwrócili uwagę na brak odpowiednich gabinetów dla psychologa i pedagoga, co utrudnia zapewnienie odpowiedniego wsparcia uczniom. Ponadto, wskazali na niedostateczną współpracę z rodzicami, zarówno w zakresie zaangażowania w rozwój szkoły, jak i wsparcia uczniów.

Natomiast wśród najczęściej wymienianych pomysłów znalazły się: zakaz noszenia telefonów komórkowych do szkoły, zmniejszenie liczebności klas, aby umożliwić lepszą indywidualizację nauczania, oraz zwiększenie liczby zajęć dodatkowych, zarówno sportowych, jak i artystycznych. Wiele osób wskazało również na konieczność poprawy współpracy z rodzicami oraz zwiększenie zaufania do nauczycieli.

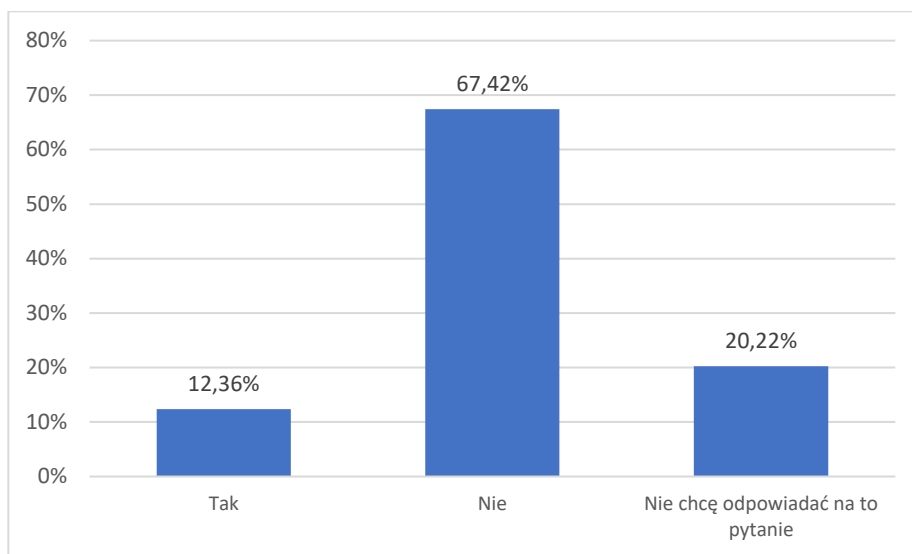
5.8. Inicjacja seksualna wśród uczniów

Uczniów ze szkół podstawowych z terenu gminy Ruciane-Nida zapytaliśmy, czy mają za sobą inicjację seksualną. 6,76% odpowiedziało „Tak”, 81,08% „Nie”, a 12,16% zdecydowało się nie udzielać odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 184. Przebycie inicjacji seksualnej – szkoła podstawowa.

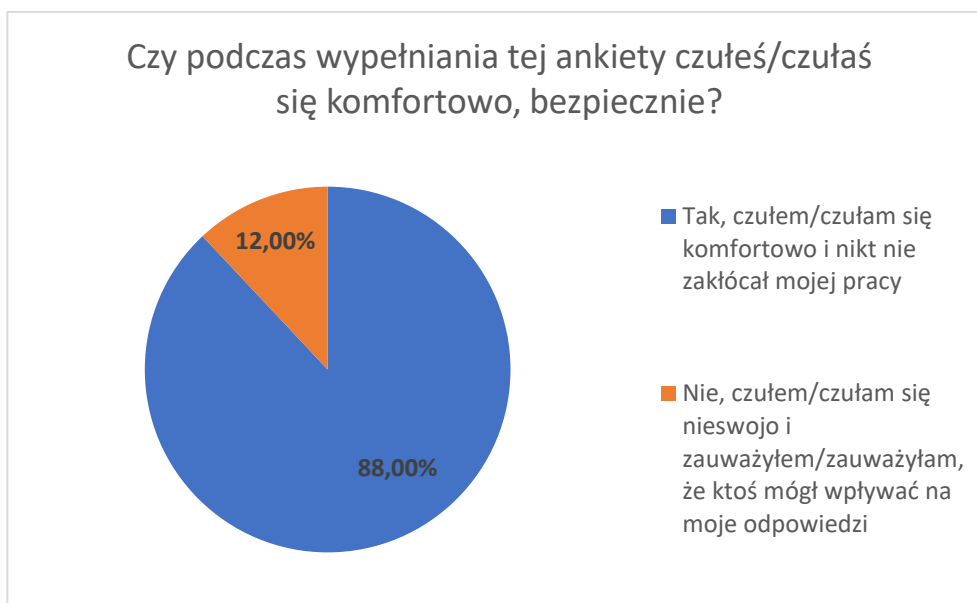
Uczniom szkół ponadpodstawowych zadano to samo pytanie dotyczące inicjacji seksualnej. 12,36% odpowiedziało „Tak”, 67,42% „Nie”, a 20,22% zdecydowało się nie udzielać odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 185. Przebycie inicjacji seksualnej – szkoła ponadpodstawowa.

5.9. Warunki podczas wypełniania ankiety

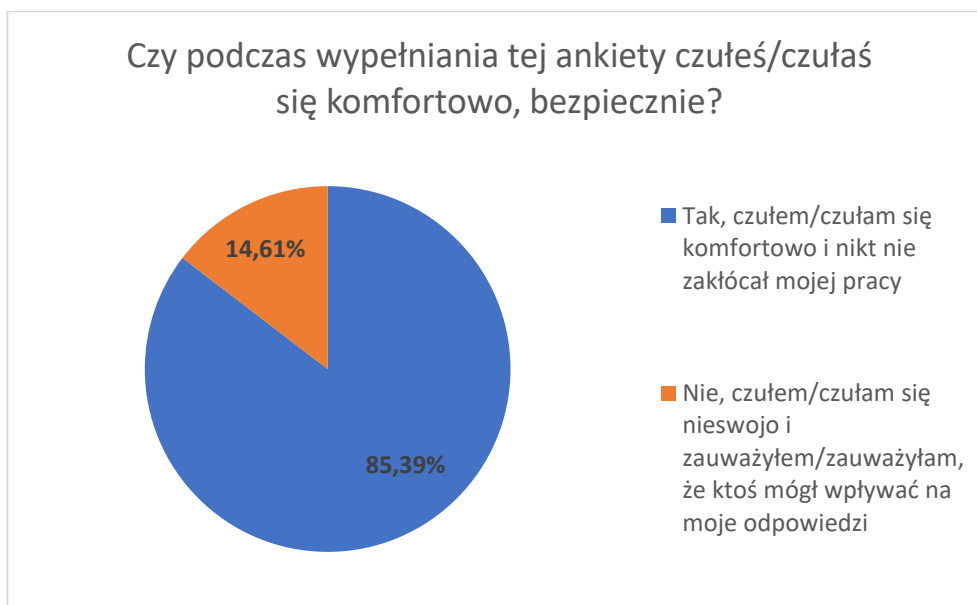
Aby zapewnić uczniom możliwość swobodnego i szczerego udzielania odpowiedzi na często dość intymne pytania, w ankiecie umieszczono pytanie dotyczące komfortu i poczucia bezpieczeństwa podczas jej wypełniania. Wyniki pokazują, że 88% respondentów ze szkół podstawowych zadeklarowało odpowiednie warunki do udzielania odpowiedzi, jednak 12% wskazało, że nie czuło się wystarczająco komfortowo.

Wykres 186. Poczucie komfortu i bezpieczeństwa podczas wypełniania ankiety – uczniowie szkół podstawowych.

Odpowiedzi na to samo pytanie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych prezentują się w sposób bardzo zbliżony. Zdecydowana większość uczniów (85,39%) zadeklarowała, że podczas wypełniania ankiety czuła się komfortowo i nikt nie zakłócał ich pracy.

Wykres 187. Poczucie komfortu i bezpieczeństwa podczas wypełniania ankiety – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

6. Profilaktyka

6.1. Podstawowe informacje na temat profilaktyki uzależnień

Profilaktyka pochodzi od greckiego słowa „*pro-phylássein*”, które oznacza „strzec się, zapobiegać, chronić”. Jest ona działaniem mającym na celu zapobieganie powstaniu niekorzystnego zjawiska, zanim ono wystąpi, poprzez oddziaływanie zawczasu na jego rozpoznane przyczyny lub poprzez budowanie zabezpieczeń przed tym zjawiskiem, albo poprzez wyprzedzające łagodzenie skutków zjawiska, któremu zapobiec się nie da. Współczesne rozumienie profilaktyki uwzględnia jej podział na trzy poziomy: profilaktykę uniwersalną, selektywną oraz wskazującą¹⁹.

Działania profilaktyczne w rozumieniu dzisiejszym były prowadzone począwszy od XIX wieku i najczęściej ich inicjatorami byli społeczni działacze, ludzie charakteryzujący się oddaniem sprawie społecznej i charyzmie. To na ten czas w Anglii i Ameryce zaczęły powstawać siedliska

¹⁹ Źródło: <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/strategie,9>.

społeczne będące zarzewiem zmian edukacyjnych, kulturowych, społecznych i ustrojowych (w tym reforma sądownictwa skutkująca powstaniem opieki sądowej w sytuacjach spraw nieletnich)²⁰. W Niemczech powstał termin obok klasycznego leczenia w medycynie tzw. „soziale Medizin” oznaczający wszelkie działania społeczno-zapobiegawcze, a w tym m.in. ograniczenia czasu pracy w fabrykach oraz pracy dzieci, ochrona macierzyństwa, zapomoga dla pracowników²¹. Obecnie działania te są realizowane na poziomie legislacyjnym w ramach obowiązującego ustawodawstwa (np. ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z roku 1982) na poziomie samorządowym (realizacja gminnych programów profilaktyki), szkolnym (programy wychowawczo-profilaktyczne), a także na poziomie grup społecznych np. klas (programy profilaktyczne, socjoterapeutyczne) oraz jednostek. W ten sposób rozumiana profilaktyka stanowi temat niniejszego rozdziału. Wśród rodzajów profilaktyki wyróżniamy:

Profilaktyka uniwersalna

Profilaktyka skierowana do populacji uniwersalnej (np. wszystkich uczniów w określonym wieku), bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych ma na celu przeciwdziałanie inicjacji poprzez dostarczenie odpowiedniej informacji oraz wzmacnianie czynników chroniących i redukcję czynników ryzyka²².

Profilaktyka selektywna

Profilaktyka ukierunkowana na grupy zwiększonego ryzyka, wymagająca dobrego rozpoznania tych grup uczniów w społeczności szkolnej; ma na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania przez jednostkę zachowań ryzykownych²³.

Profilaktyka wskazująca

Profilaktyka skierowana do osób, u których rozpoznano objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych²⁴.

²⁰ Barczykowska, A., Dzierżyńska-Breś, S. (2013). Profilaktyka oparta na wynikach badań naukowych (evidence based practice). *Resocjalizacja Polska*, 4, 131-152.

²¹ Salamucha, A. (2016). Pojęcie profilaktyki (analiza semiotyczna). *Roczniki Pedagogiczne*, 8(44), 7-48.

²² Źródło: <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/strategie,9>.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

6.2. Działania profilaktyczne w Gminie Ruciane - Nida – analiza danych zastanych

W Gminie Ruciane - Nida działania profilaktyczne obejmują bardzo szeroki zakres. Poniżej przedstawiono wykaz działań podejmowanych w roku 2024. Wśród nich znajdują się:

- Funkcjonowanie punktu konsultacyjnego, w którym udzielane jest wsparcie psychologiczne świadczone przez psychologa oraz instruktora terapii.
- Działanie asystenta rodziny.
- Działania Zespołu Interdyscyplinarnego w ramach procedury „Niebieskiej Karty”.
- Zakupiono i rozprowadzono materiały edukacyjne na temat przemocy domowej w postaci broszur, ulotek i innych materiałów profilaktycznych.
- Reaktywowano funkcjonowanie grupy samopomocowej Anonimowych Alkoholików.
- Nawiązano współpracę z Centrum Integracji Społecznej w Piszcu w ramach której zatrudniano osoby uzależnione lub współuzależnione.
- Zorganizowano zajęcia profilaktyczno-socjoterapeutyczne w trakcie ferii zimowych dla dzieci i młodzieży. Z kolei w wakacje zorganizowano kolonie żeglarskie dla dzieci.
- Przeprowadzono XXI Rodzinny Ogólnopolski Abstynencki Spływ Kajakowy – Krutyń 2024 dla ponad 230 uczestników z całej Polski. W programie ujęte były działania z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom, odbywały się wykłady specjalistów z tego zakresu, mityngi AA i DDA, porady i konsultacje psychologów, terapeutów i trenerów.
- Odbył się także autorski program profilaktyczny dla młodzieży - Ku wolności, a także program z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowanej do dzieci i młodzieży – Model Wartościowych Szkół.
- Objęcie szkoleniami podnoszącymi kwalifikacje członków GOPS, GKRPA oraz ZI.
- Przeprowadzenie realizacji programów w szkołach podstawowych z obszaru profilaktyki uniwersalnej dotyczących takich tematów jak: budowanie relacji rówieśniczych wśród uczniów, spotkanie dla rodziców z zakresu wsparcia dzieci w budowaniu relacji, jak i warsztaty z tego zakresu dla nauczycieli.
- Zrealizowano programy profilaktyczne „Znajdź właściwe rozwiązanie” oraz „Strażnicy uśmiechu” w SP nr 2. Szkoła ta bierze udział również w programie „Godzina dla Młodych Główn” promującym świadomość zdrowia psychicznego wśród uczniów.

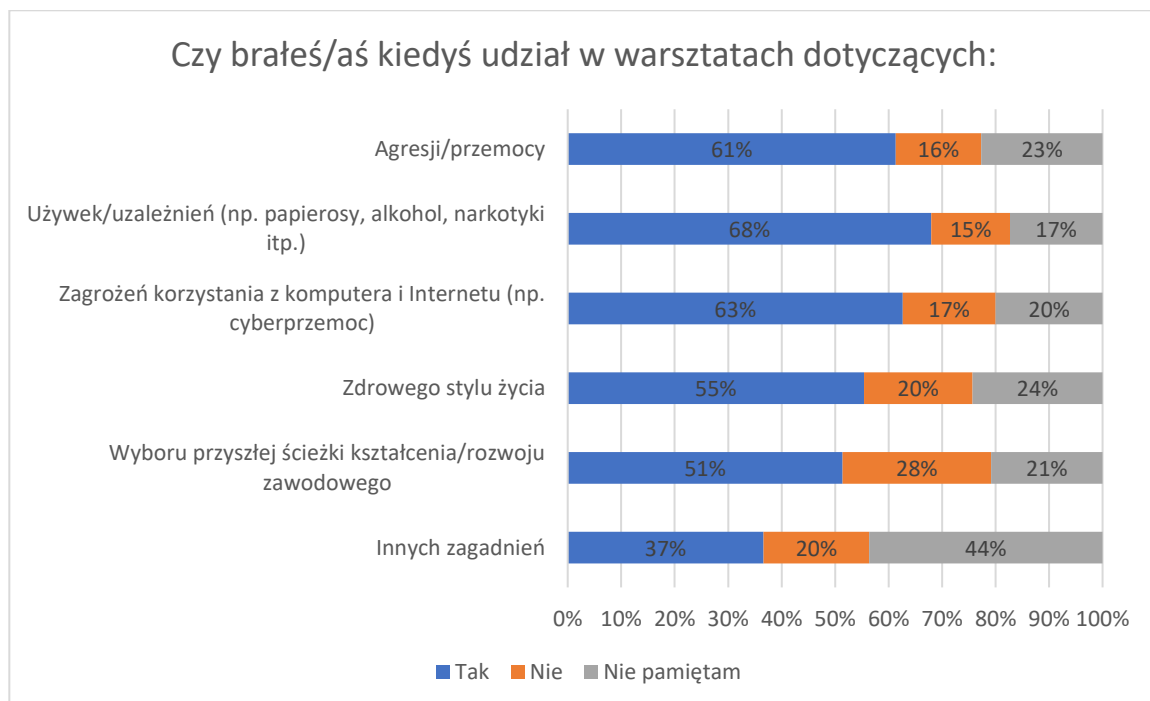

- Również Szkoła Podstawowa w Ukie realizuje programy dotyczące profilaktyki, m.in. Szkoła Myślenia Pozytywnego 2.0 mający na celu promocję i profilaktykę zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.
- Realizowana jest akcja „trzeźwy kierowca” - policja regularnie przeprowadza kontrole trzeźwości na drogach. Dodatkowo instytucje dostarczają kierowcom specjalne paczki promujące trzeźwość.

6.3. Udział uczniów w działaniach profilaktycznych

6.3.1. Szkoły podstawowe

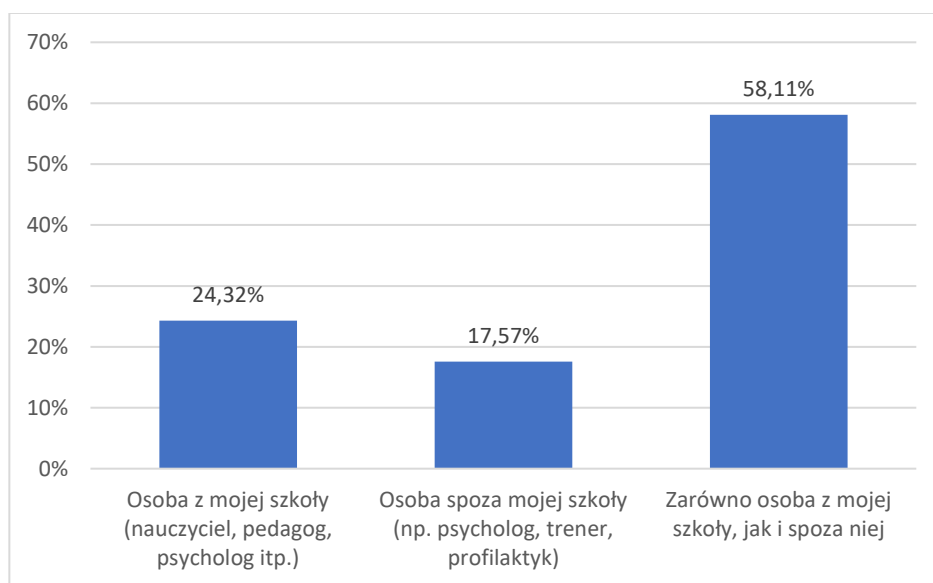
Uczniów zapytano o uczestnictwo w warsztatach dotyczących różnych tematów. Najwięcej uczniów brało udział w warsztatach dotyczących używek i uzależnień (68%), następnie w zajęciach dotyczących zagrożeń korzystania z komputera i Internetu (63%) oraz agresji i przemocy (61%). Kolejnym tematem, w którym uczniowie uczestniczyli, były warsztaty o zdrowym stylu życia (55%), a 51% uczniów wzięło udział w zajęciach związanych z wyborem przyszłej ścieżki kształcenia lub rozwoju zawodowego. 37% uczniów uczestniczyło w warsztatach dotyczących innych zagadnień.

Wykres 188. Udział uczniów szkół podstawowych w zajęciach profilaktycznych.

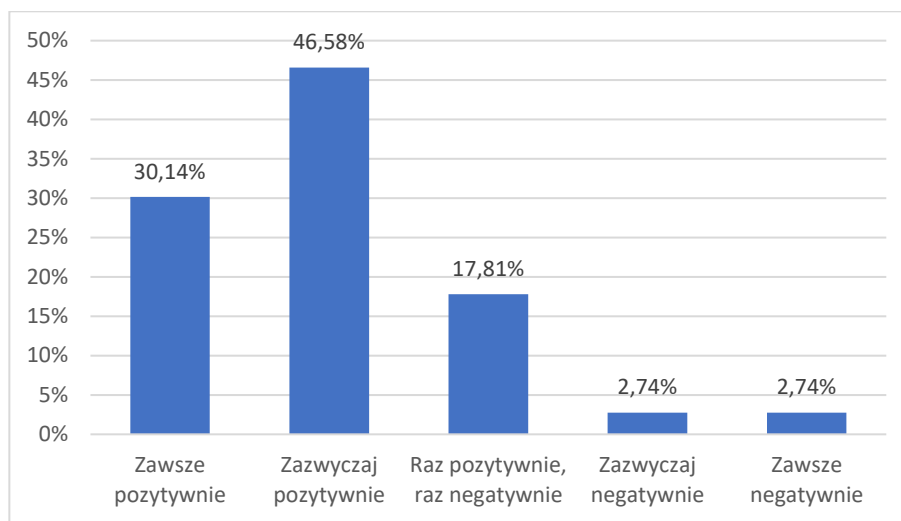

Zdecydowana większość uczniów (75,68%) uczestniczyła w zajęciach, które były prowadzone przynajmniej częściowo przez osoby spoza szkoły. 58,11% uczniów wskazało, że warsztaty prowadziły zarówno osoby z ich szkoły, jak i spoza niej, natomiast 17,57% zadeklarowało, że zajęcia były prowadzone wyłącznie przez osoby spoza szkoły, takie jak psychologowie, trenerzy czy profilaktycy. Tylko 24,32% uczniów wskazało, że warsztaty były prowadzone wyłącznie przez osoby z ich szkoły, np. nauczyciela, pedagoga czy psychologa szkolnego.

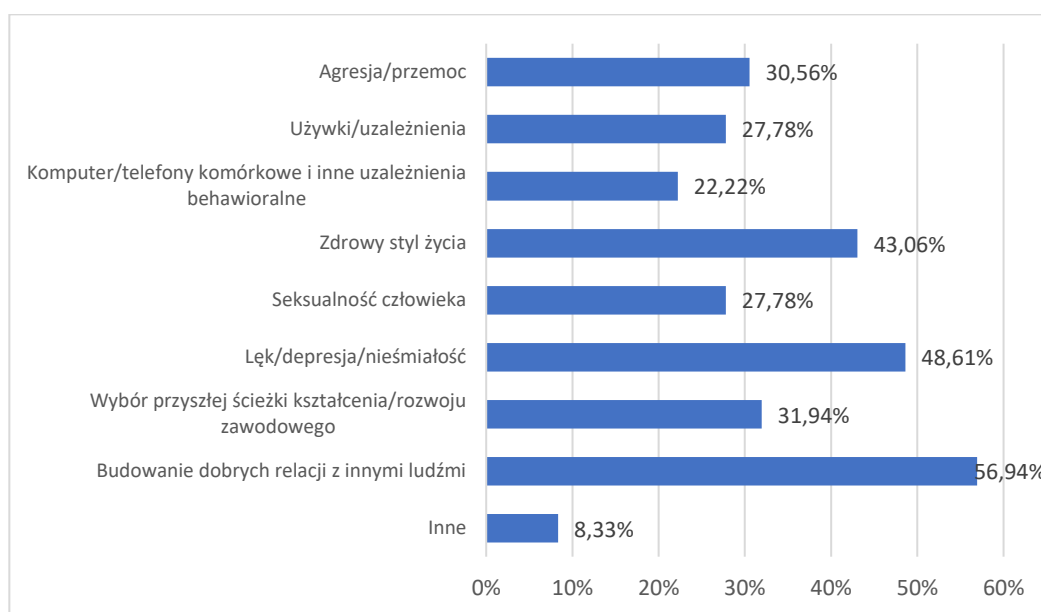
Wykres 189. Osoba prowadząca zajęcia profilaktyczne – uczniowie szkół podstawowych.

Uczniowie ocenili zajęcia w większości pozytywnie. 30,14% oceniło je „zawsze pozytywnie”, a 46,58% „zazwyczaj pozytywnie”. 17,81% uczniów wyraziło mieszane uczucia, odpowiadając „raz pozytywnie, raz negatywnie”. Negatywnie zajęcia oceniło 5,48% uczniów, z czego 2,74% zaznaczyło odpowiedź „zazwyczaj negatywnie” i 2,74% „zawsze negatywnie”.

Wykres 190. Ocena działań profilaktycznych – uczniowie szkół podstawowych.

Uczniowie wyrazili zainteresowanie udziałem w różnych tematach warsztatów. Największe zainteresowanie wzbudził temat „Budowanie dobrych relacji z innymi ludźmi” (56,94%), następnie „Lęk/depresja/nieśmiałość” (48,61%) oraz „Zdrowy styl życia” (43,06%). Kolejne popularne tematy to „Agresja/przemoc” (30,56%) oraz „Wybór przyszłej ścieżki kształcenia/rozwoju zawodowego” (31,94%). 27,78% uczniów chciałoby wziąć udział w warsztatach dotyczących „Używek/uzależnień” i „Seksualności człowieka”, a 22,22% w tematach związanych z komputerami, telefonami komórkowymi i innymi uzależnieniami behawioralnymi.

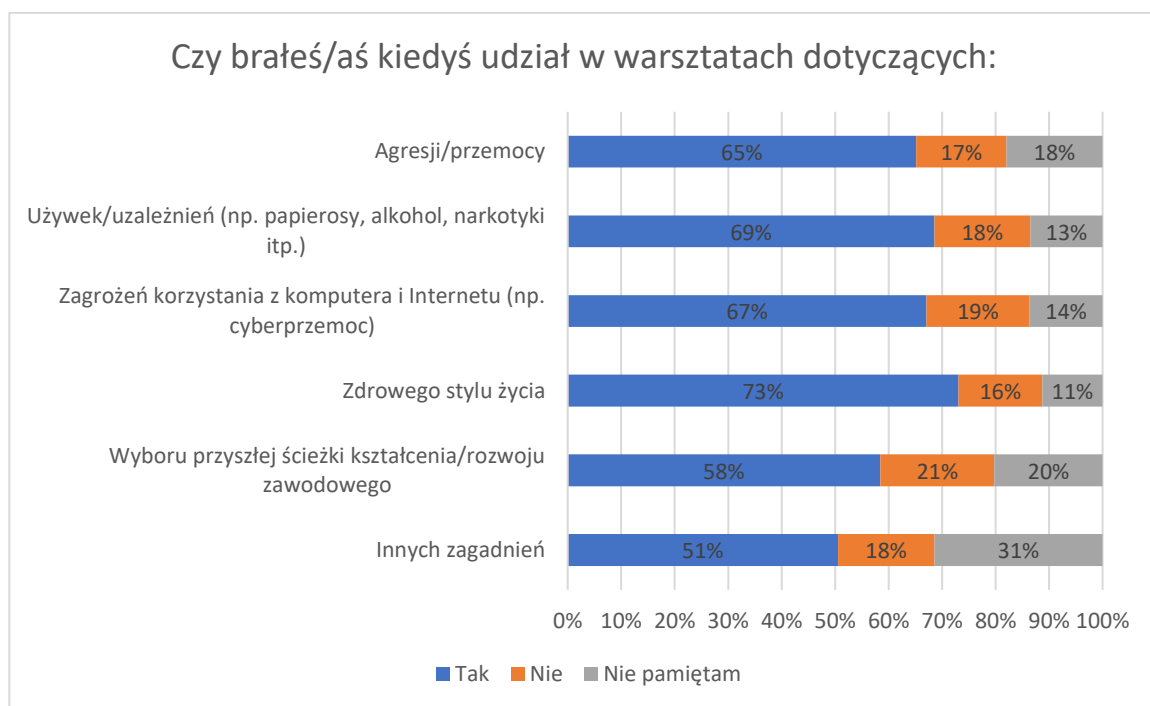

Wykres 191. Preferowana tematyka zajęć profilaktycznych – uczniowie szkół podstawowych.

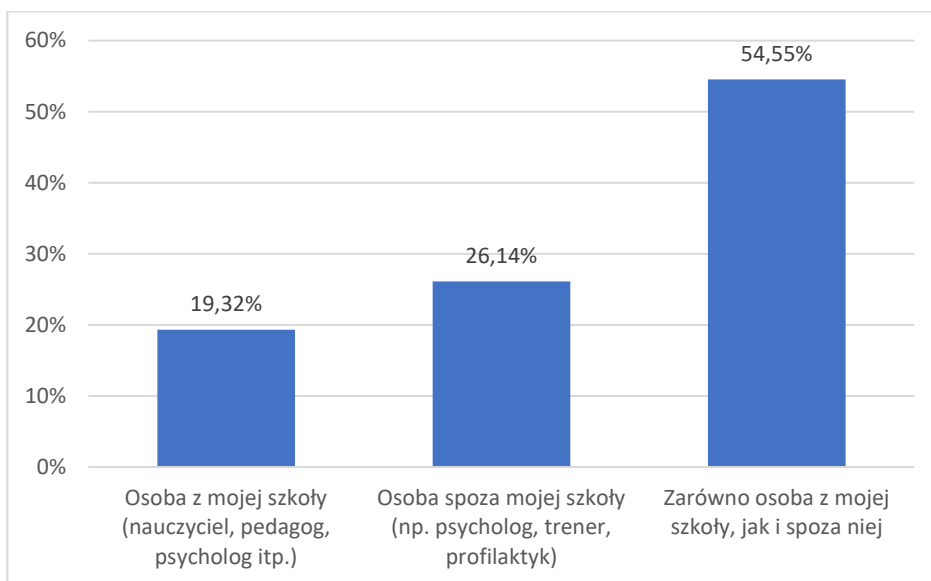
6.3.2 Szkoły ponadpodstawowe

Uczniów zapytano o udział w warsztatach dotyczących różnych tematów. Największy odsetek uczestników brał udział w warsztatach o zdrowym stylu życia (73%), następnie w zajęciach dotyczących używek i uzależnień (69%) oraz agresji i przemocy (65%). 67% uczniów uczestniczyło w warsztatach na temat zagrożeń korzystania z komputera i Internetu, 58% w zajęciach związanych z wyborem przyszłej ścieżki kształcenia lub rozwoju zawodowego.

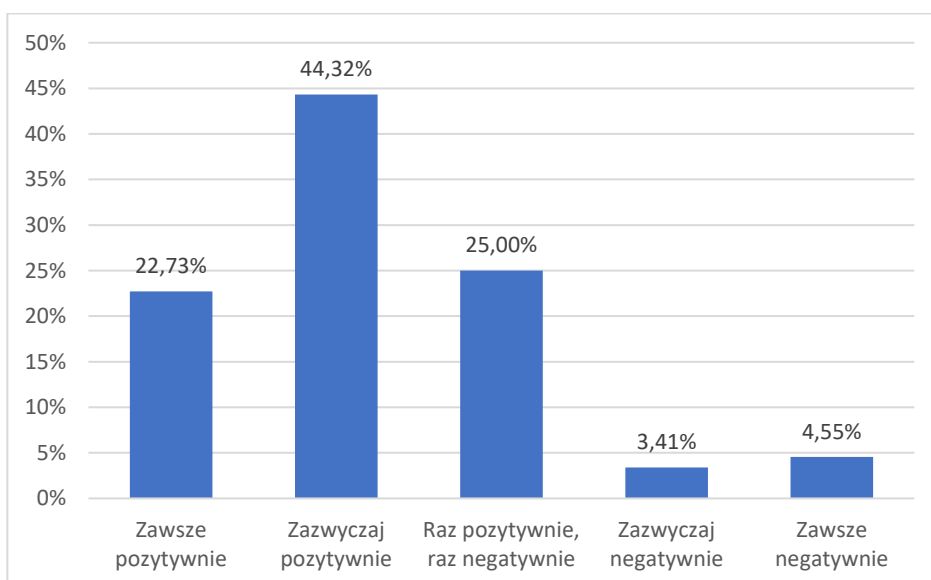
Wykres 192. Udział w zajęciach profilaktycznych – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Zajęcia były prowadzone głównie przez zarówno osoby z danej szkoły, jak i spoza niej, co wskazało 54,55% uczniów. 26,14% uczniów zadeklarowało, że warsztaty prowadziły osoby spoza ich szkoły, a 19,32% wskazało na osoby z ich szkoły (nauczyciele, pedagodzy, psycholodzy).

Wykres 193. Osoby prowadzące zajęcia profilaktyczne – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

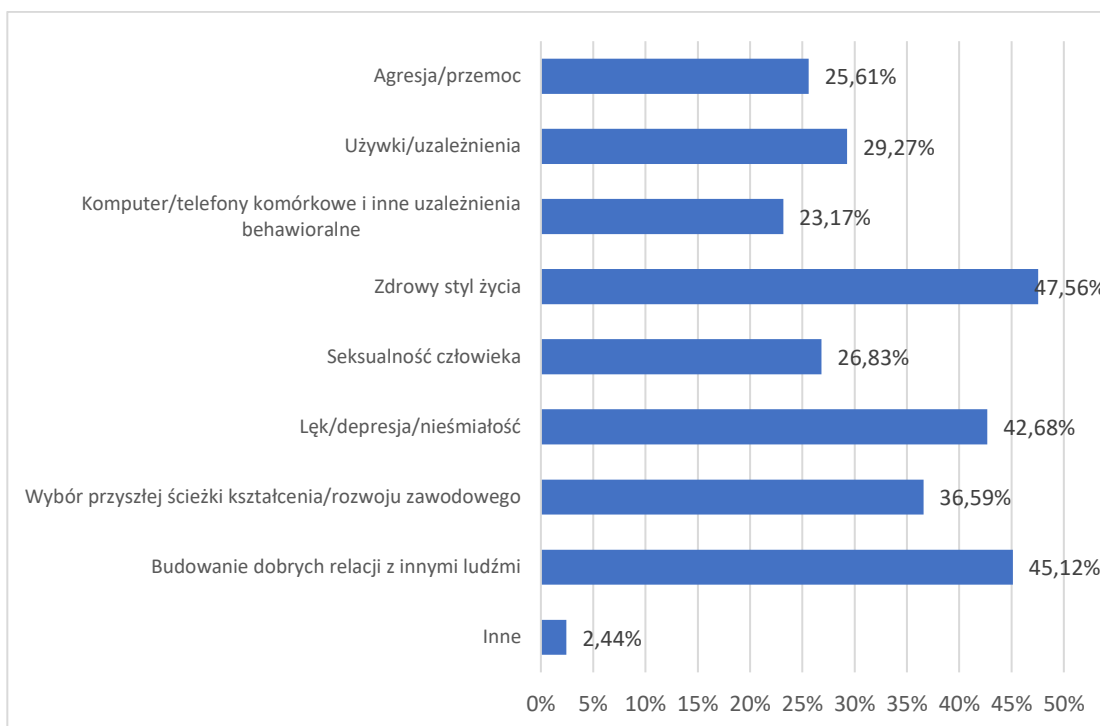
Oceny warsztatów były w większości pozytywne: 22,73% uczniów oceniło je „zawsze pozytywnie”, a 44,32% „zazwyczaj pozytywnie”. 25% uczniów wyraziło mieszane uczucia, odpowiadając „raz pozytywnie, raz negatywnie”. Negatywne oceny wystąpiły w przypadku 7,96% uczestników, z czego 3,41% zaznaczyło odpowiedź „zazwyczaj negatywnie” i 4,55% „zawsze negatywnie”.

Wykres 194. Ocena zajęć profilaktycznych – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

W przyszłości uczniowie wyrazili zainteresowanie różnorodnymi tematami warsztatów. Najwięcej głosów (47,56%) oddano na temat „Zdrowego styl życia”, a 45,12% uczniów chciałoby wziąć udział w warsztatach na temat „Budowania dobrych relacji z innymi ludźmi”. Ponadto, 42,68% uczniów zadeklarowało chęć uczestnictwa w warsztatach dotyczących „Lęku/depresji/nieśmiałości”, a 36,59% w tematach związanych z wyborem przyszłej ścieżki kształcenia lub rozwoju zawodowego. Tematy dotyczące „Używek/uzależnień” i „Seksualności człowieka” były również popularne z 29,27% i 26,83% głosów.

Wykres 195. Tematyka zajęć profilaktycznych – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

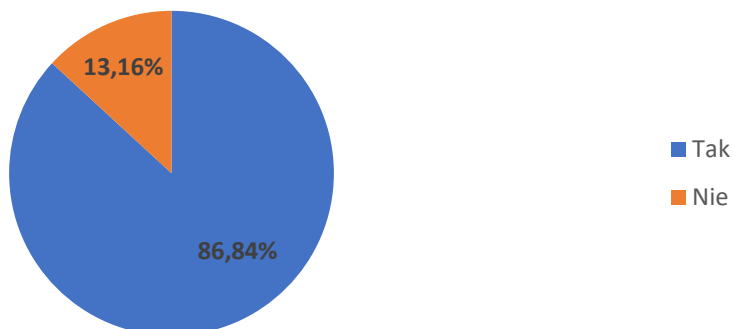
6.4. Relacje z dorosłymi i rówieśnikami wśród uczniów

Uczniów z obu grup, tj. szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych zapytaliśmy również o to, czy mają w swoim otoczeniu przynajmniej jednego przyjaciela, osobę, której mogą się zwierzyć i powiedzieć prawie wszystko, oraz czy mają w swoim otoczeniu dorosłego, którego darzą zaufaniem i mogą zapytać o radę.

Znaczna większość uczniów szkół podstawowych ma w swoim otoczeniu przynajmniej jednego przyjaciela, takiego zadania jest 86,84% ankietowanych.

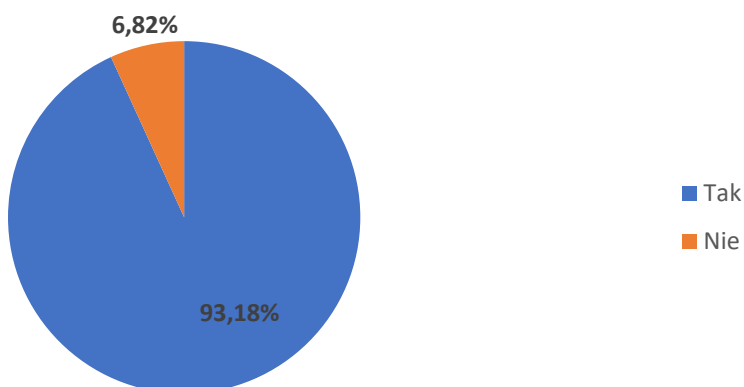
Czy masz w swoim otoczeniu przynajmniej jednego przyjaciela (osobę, której możesz zwierzyć się i powiedzieć wszystko bądź prawie wszystko)?

Wykres 196. Posiadanie co najmniej jednego przyjaciela przez uczniów szkół podstawowych.

Starszym uczniom zadano to samo pytanie. Aż 93,18%, zadeklarowało, że ma przynajmniej jednego przyjaciela, z którym mogą dzielić się swoimi przeżyciami i emocjami.

Czy masz w swoim otoczeniu przynajmniej jednego przyjaciela (osobę, której możesz zwierzyć się i powiedzieć wszystko bądź prawie wszystko)?

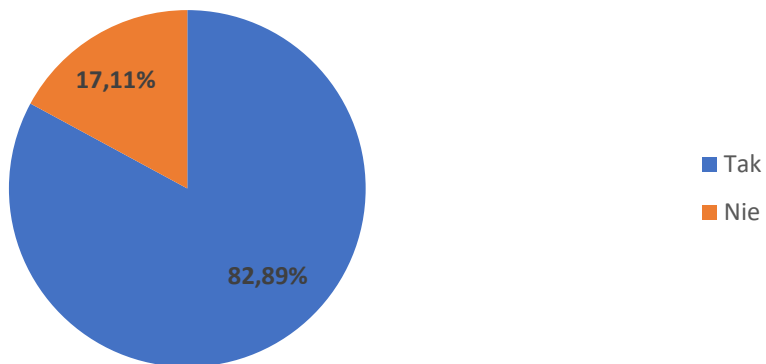

Wykres 197. Posiadanie co najmniej jednego przyjaciela przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Młodych mieszkańców Gminy zapytano także, czy mają w swoim otoczeniu dorosłego, któremu ufają i mogą poprosić o radę bez skrupowania. 82,89 badanych odpowiedziało, że tak, czyli jest to odsetek nieco niższy niż w przypadku pytania o przyjaciela.

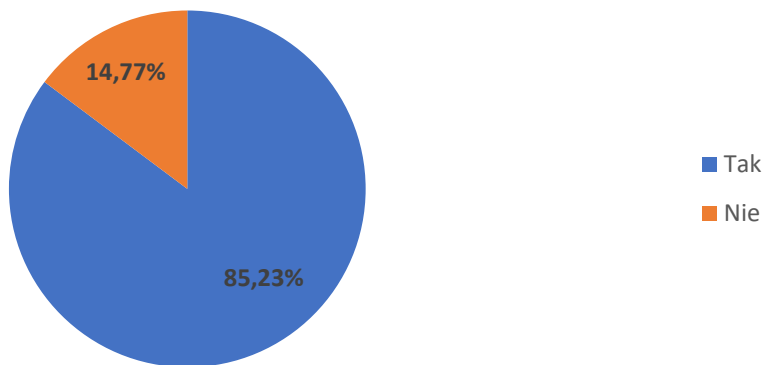
Czy masz w swoim otoczeniu dorosłego, którego darzysz
zaufaniem i możesz się go zapytać o radę bez
skrępowania?

Wykres 198. Posiadanie co najmniej jednego zaufanego dorosłego przez uczniów szkół podstawowych.

Jeśli chodzi o uczniów szkół ponadpodstawowych, 85,23% zadeklarowało, że mają w swoim otoczeniu dorosłego, którego darzą zaufaniem i mogą zapytać o radę.

Czy masz w swoim otoczeniu dorosłego, którego darzysz
zaufaniem i możesz się go zapytać o radę bez
skrępowania?

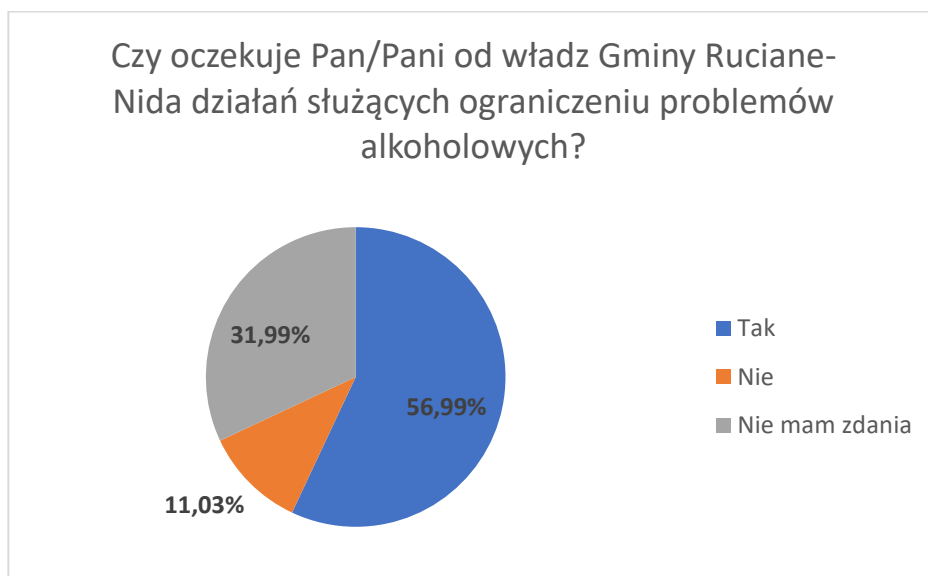

Wykres 199. Posiadanie co najmniej jednego zaufanego dorosłego przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

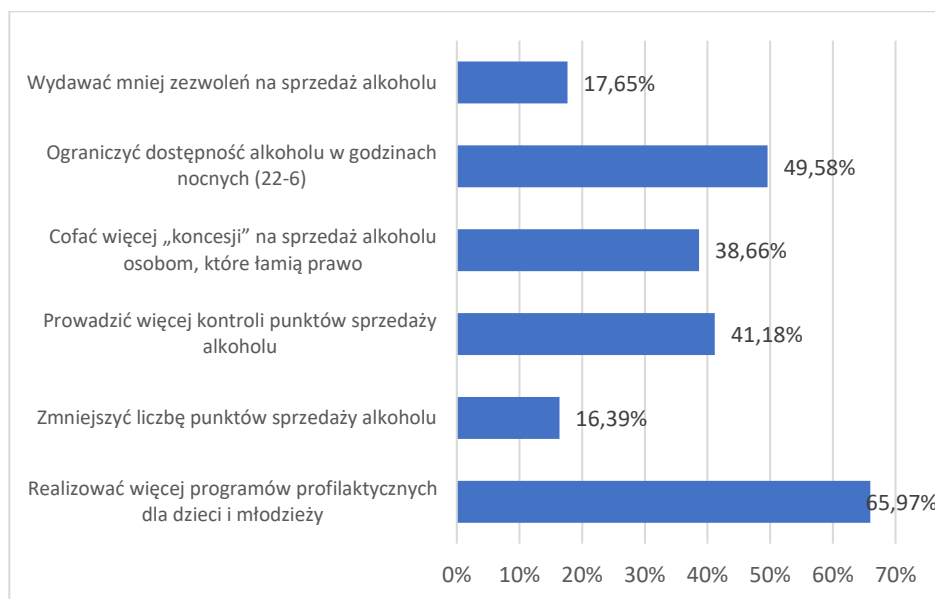
6.5. Działania profilaktyczne w opinii mieszkańców

Większość dorosłych mieszkańców Gminy Ruciane-Nida uważa, że władze gminy oraz inne jednostki powinny podjąć działania w celu ograniczenia problemów alkoholowych. Aż 56,99% badanych wyraziło poparcie dla takich działań, podczas gdy 11,03% było przeciwnego zdania. Z kolei 31,99% respondentów nie miało wyrobionego zdania na ten temat, wskazując na znaczną liczbę osób, które mogą być otwarte na takie inicjatywy, ale nie mają jednoznacznej opinii.

Wykres 200. Przeciwdziałanie uzależnieniom.

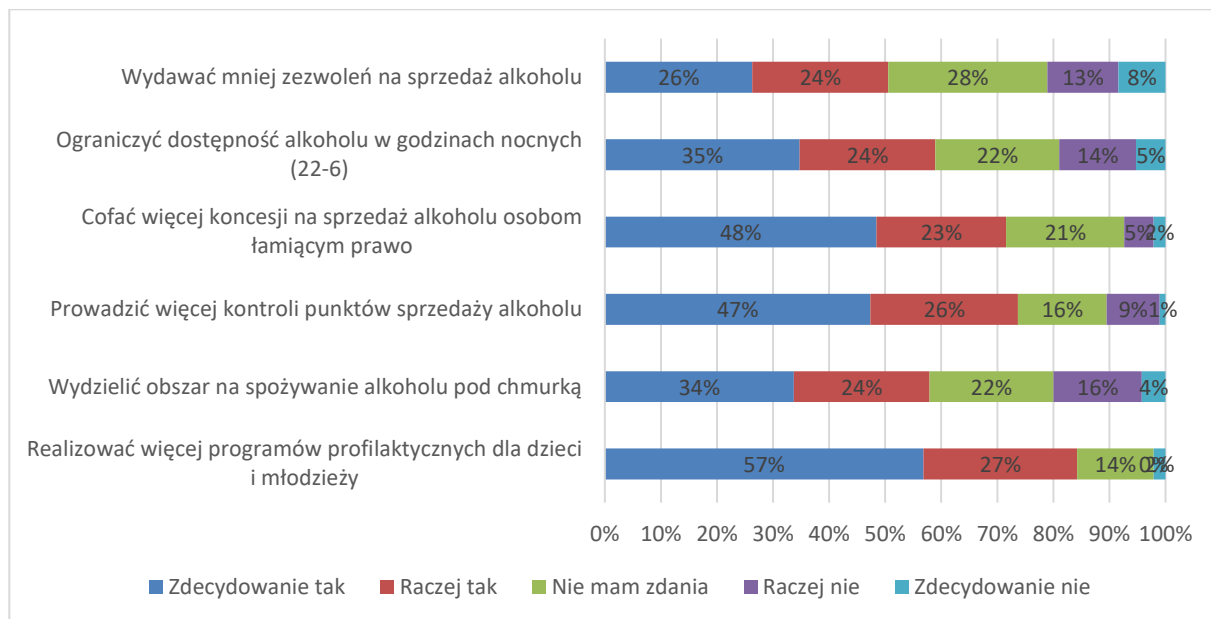
Spośród propozycji działań, które zdaniem mieszkańców, władze Gminy Ruciane-Nida powinny podjąć, najwięcej głosów, bo aż 65,97%, dotyczy realizowania większej liczby programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży. Kolejną najczęściej wskazywaną odpowiedzią, którą wybrało 49,58% respondentów, jest ograniczenie dostępności alkoholu w godzinach nocnych (22:00-6:00). Na trzecim miejscu, z wynikiem 41,18%, znalazła się propozycja zwiększenia kontroli punktów sprzedaży alkoholu. 38,66% respondentów uważa, że władze Gminy Ruciane-Nida powinny częściej cofać koncesje na sprzedaż alkoholu osobom, które łamią prawo. Mniejszą liczbę głosów (16,39%) uzyskała propozycja zmniejszenia liczby punktów sprzedaży alkoholu, a 17,65% respondentów opowiada się za wydawaniem mniejszej liczby zezwoleń na sprzedaż alkoholu.

Wykres 201. Rodzaje oczekiwanych działań dotyczących ograniczenia problemu alkoholowego.

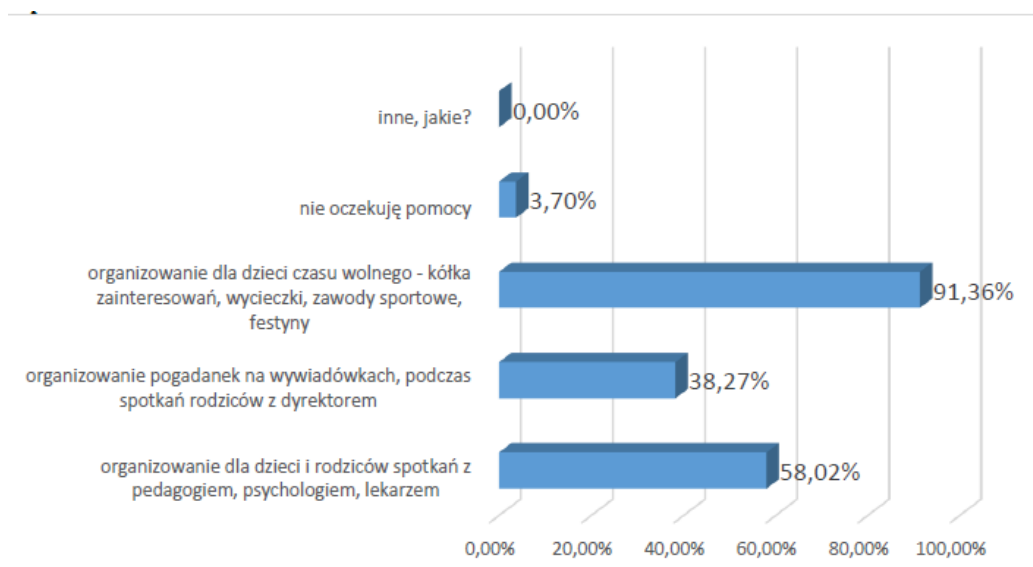
Rodzice uczniów z Gminy Ruciane-Nida najczęściej popierali realizowanie większej liczby programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, z 57% osób zdecydowanie na tak oraz 27% raczej na tak. Drugą najczęściej wskazywaną propozycją było cofanie koncesji na sprzedaż alkoholu osobom łamiącym prawo – 48% respondentów zdecydowanie popiera tę opcję, a 23% raczej ją popiera. Propozycja przeprowadzania częstszych kontroli punktów sprzedaży alkoholu spotkała się z dużym poparciem – 47% osób zdecydowanie ją popiera, a 26% raczej ją popiera.

Ograniczenie dostępności alkoholu w godzinach nocnych (22-6) uzyskało 35% odpowiedzi zdecydowanie na tak oraz 24% raczej na tak. Propozycja wydzielenia obszaru na spożywanie alkoholu pod chmurką cieszyła się poparciem 34% respondentów, którzy zdecydowanie się zgadzają, oraz 24% raczej się zgadzających. Natomiast najmniejsze poparcie uzyskała propozycja wydawania mniejszych zezwoleń na sprzedaż alkoholu, którą 26% osób zdecydowanie popiera, a 24% raczej popiera.

Wykres 202. Stosunek rodziców do oczekiwanych działań ograniczających spożycie alkoholu.

W badaniu z 2022 roku rodzice najczęściej deklarowali chęć realizacji działań organizujących czas wolny dla dzieci, takich jak kółka zainteresowań, wycieczki czy zawody sportowe. Spotkania z pedagogami czy psychologami były rzadziej wskazywane. Co z jednej strony może mówić o większej świadomości i chęci działań profilaktycznych obecnie, jednak należy zwrócić uwagę na różniące się w dużym stopniu warianty odpowiedzi między tymi pytaniami, co sprawia, że bardzo ryzykowne byłoby wyciąganie wiążących wniosków.

Wykres 203. Oczekiwania rodziców wobec działań profilaktycznych ze strony Miasta i Gminy. Źródło: Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

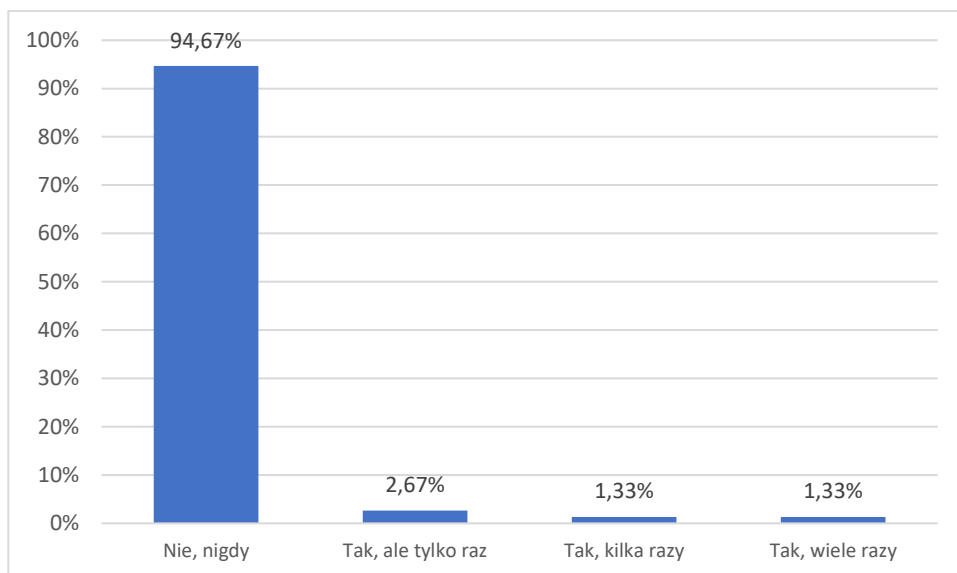

6.6. Dostępność alkoholu i narkotyków w środowisku lokalnym

6.6.1. Uczniowie szkół podstawowych

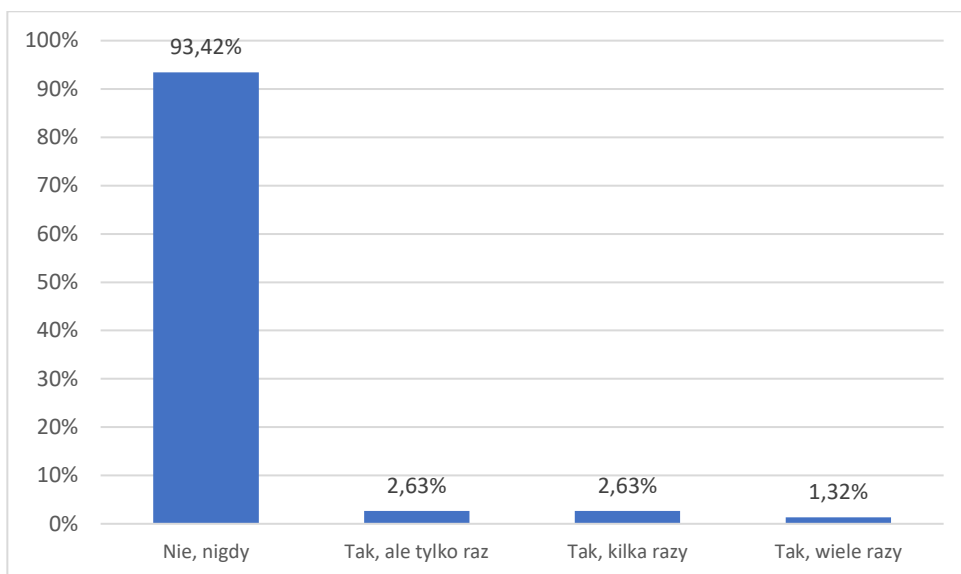
Pomiar dostępności substancji w danej społeczności jest trudny ze względu na błędne przeświadczenia osób badanych. Inaczej o ich dostępności dla osób nieletnich będą wypowiadać się nauczyciele, inaczej sami uczniowie, a jeszcze inaczej sprzedaż oceniać będą sprzedawcy napojów alkoholowych. W niniejszej ankiecie uczniów zapytano, czy kiedykolwiek mieli okazję samodzielnie zakupić poszczególne substancje.

Zdecydowana większość uczniów (94,67%) nigdy samodzielnie nie kupowała alkoholu. Nieliczne osoby zadeklarowały pojedyncze doświadczenia z zakupem – 2,67% zrobiło to tylko raz, a po 1,33% kilka lub wiele razy.

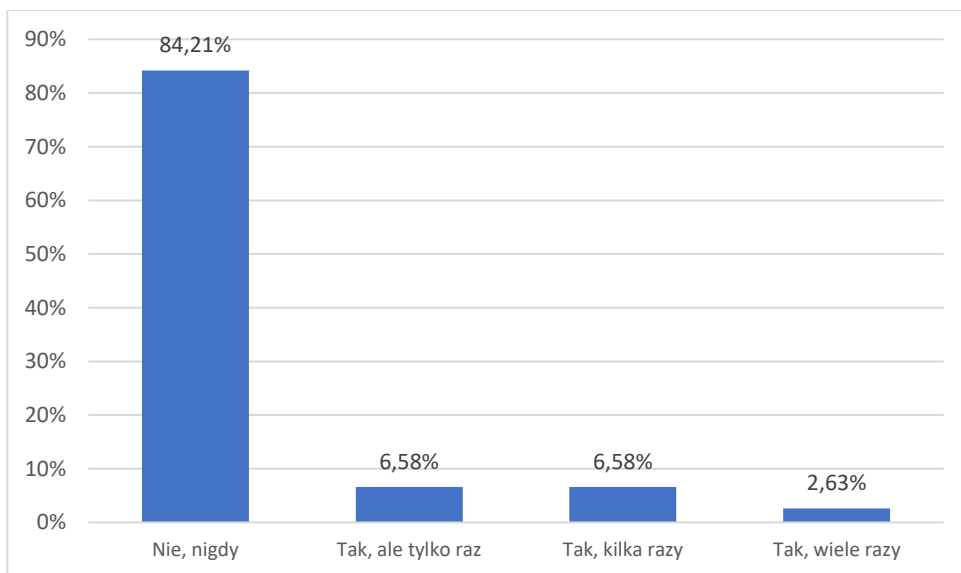
Wykres 204. Próba samodzielnego zakupu alkoholu przez uczniów szkół podstawowych.

Podobnie jak w przypadku alkoholu, większość uczniów (93,42%) nigdy nie kupowała papierosów. Zakup jednorazowy zadeklarowało 2,63% badanych, tyle samo (2,63%) przyznało, że kupowało papierosy kilka razy, a 1,32% – wiele razy.

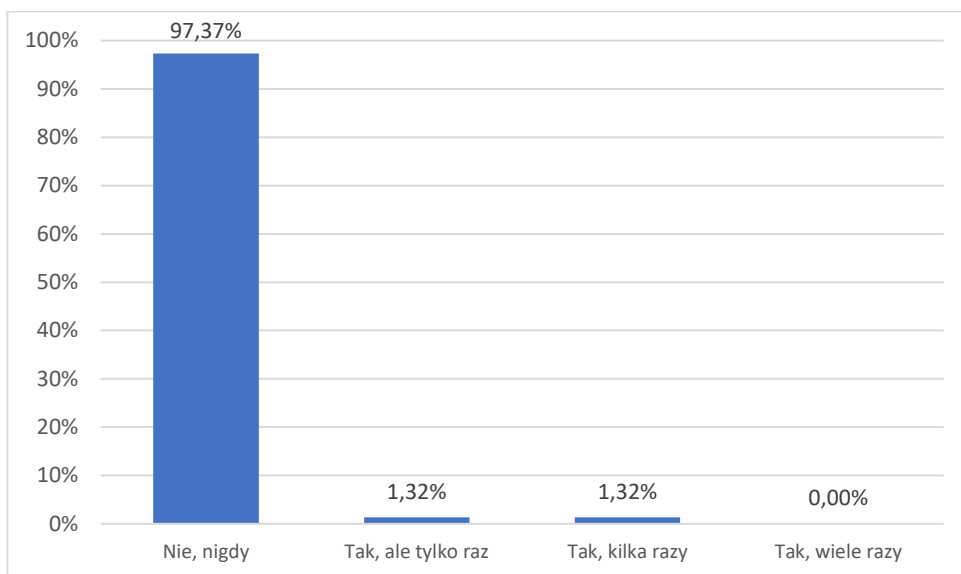
Wykres 205. Próba samodzielnego zakupu papierosów przez uczniów szkół podstawowych.

W przypadku e-papierosów odsetek osób deklarujących zakupy jest wyraźnie wyższy. Choć 84,21% badanych nigdy ich nie kupowało, to 6,58% przyznało, że zrobiło to raz, kolejne 6,58% – kilka razy, a 2,63% – wiele razy.

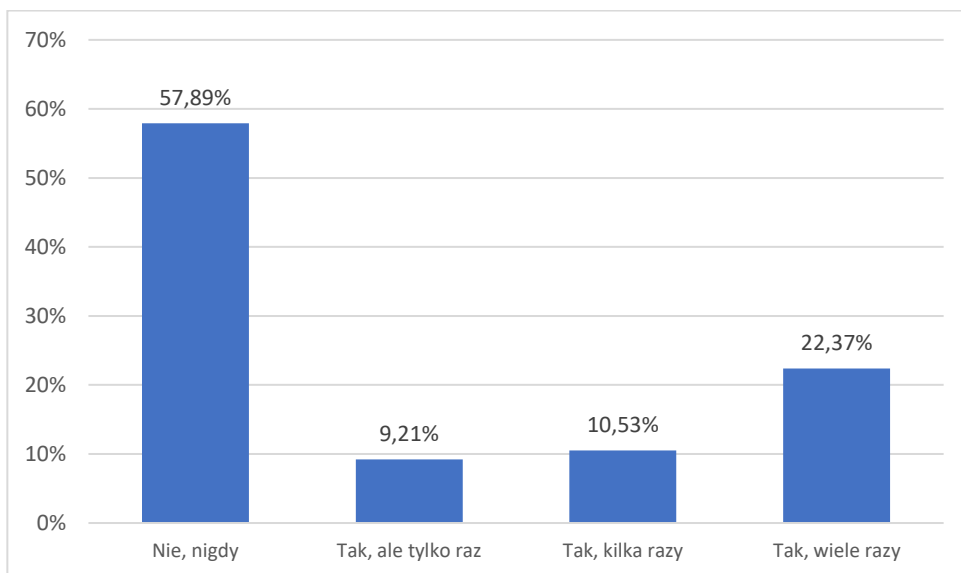
Wykres 206. Próba samodzielnego zakupu e-papierosów przez uczniów szkół podstawowych.

Zdecydowana większość uczniów (97,37%) nigdy nie kupowała narkotyków. Jednorazowy lub kilkukrotny zakup zadeklarowało po 1,32% badanych, nikt nie przyznał się do wielokrotnych zakupów.

Wykres 207. Próba samodzielnego zakupu narkotyków przez uczniów szkół podstawowych.

Najczęściej kupowanym samodzielnie produktem wśród badanych okazały się napoje energetyczne. Choć 57,89% uczniów zadeklarowało, że nigdy ich nie kupowało, to aż 42,11% ma za sobą takie doświadczenia. Najwięcej wskazań dotyczyło wielokrotnego zakupu – 22,37% uczniów, a kolejne 10,53% kupowało je kilka razy i 9,21% tylko raz.

Wykres 208. Próba samodzielnego zakupu energetyków przez uczniów szkół podstawowych.

W opinii uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ruciane-Nida najłatwiej dostępnymi produktami dla osób niepełnoletnich są napoje energetyczne. Ponad połowa badanych (47%)

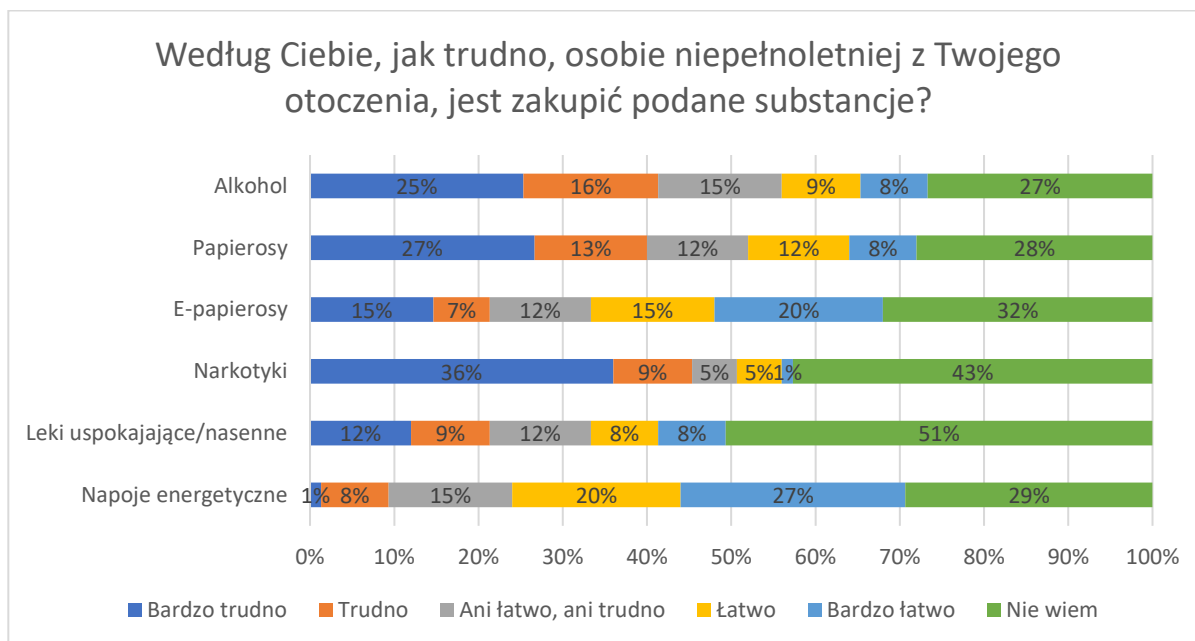

uważa, że ich zakup jest łatwy lub bardzo łatwy, a jedynie 9% wskazało na odpowiedzi „trudno” lub „bardzo trudno”. Dla 29% uczniów kwestia ta była trudna do oceny.

Na drugim miejscu pod względem dostępności znalazły się e-papierosy. Aż 35% uczniów uznało, że ich zakup przez osoby niepełnoletnie jest łatwy lub bardzo łatwy, a tylko 22% określiło go jako trudny. Największa grupa (32%) wybrała jednak odpowiedź „nie wiem”, co może świadczyć o ograniczonej wiedzy na temat faktycznych możliwości zakupu.

Znacznie mniej dostępne w opinii uczniów są tradycyjne papierosy i alkohol. W przypadku papierosów 20% badanych oceniło ich zakup jako łatwy lub bardzo łatwy, 40% – jako trudny, a 28% nie miało zdania. Podobny rozkład odpowiedzi odnotowano przy alkoholu: 17% uczniów uznało, że zdobycie go jest łatwe, 41% – że trudne, a 27% nie potrafiło udzielić odpowiedzi.

Za najmniej dostępne substancje badani uznali narkotyki oraz leki uspokajające i nasenne. W odniesieniu do narkotyków 45% uczniów wskazało, że ich zakup jest trudny lub bardzo trudny, a aż 43% wybrało odpowiedź „nie wiem”. Tylko 6% uważa, że zdobycie narkotyków przez niepełnoletnich jest łatwe. Podobnie oceniono dostępność leków uspokajających i nasennych – ponad połowa uczniów (51%) wybrała odpowiedź „nie wiem”, a tylko 16% uznało, że ich zakup jest łatwy lub bardzo łatwy.

Wykres 209. Dostępność alkoholu, papierosów, narkotyków, leków i napojów energetycznych - przekonania uczniów szkół podstawowych.

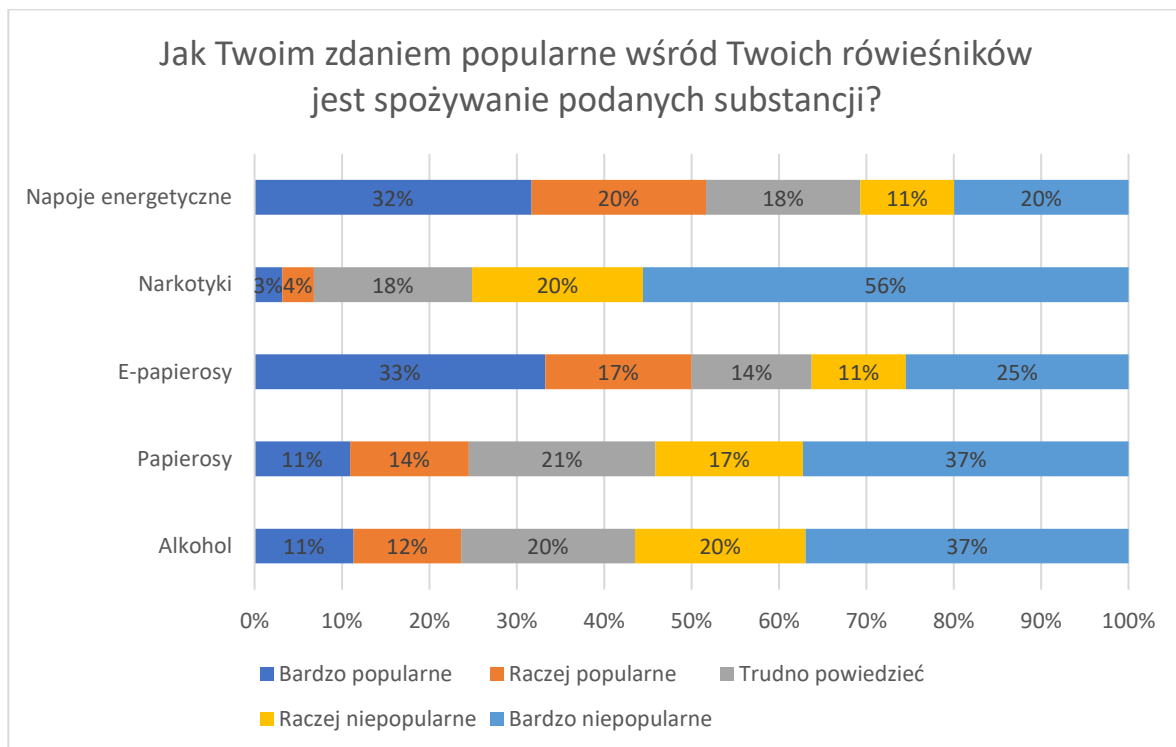
Zadaliśmy również uczniom pytanie o to, jak ich zdaniem popularne jest spożywanie poszczególnych substancji.

W opinii uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ruciane-Nida najbardziej popularne wśród rówieśników są napoje energetyczne. Aż 65% badanych wskazało, że ich spożywanie jest bardzo lub raczej popularne, tylko 14% uznało je za niepopularne, a co piąty uczeń nie potrafił tego ocenić. Na drugim miejscu znalazły się e-papierosy – 62% uczniów oceniło ich używanie jako popularne, a jedynie 25% jako niepopularne.

Znacznie mniej popularne w percepcji uczniów są tradycyjne papierosy i alkohol. Palenie papierosów za popularne uznało 29% badanych, podczas gdy 41% wskazało, że jest ono raczej niepopularne. W przypadku alkoholu tylko 12% uczniów dostrzega jego popularność, natomiast 45% ocenia go jako niepopularny, a aż 43% nie potrafi zająć jednoznacznego stanowiska.

Dla porównania, w Diagnozie z 2022 roku alkohol został uznany za trudny do zdobycia przez 21,30% badanych uczniów (w tym roku 41%) a łatwy przez 23,08% (w tym roku 17%).

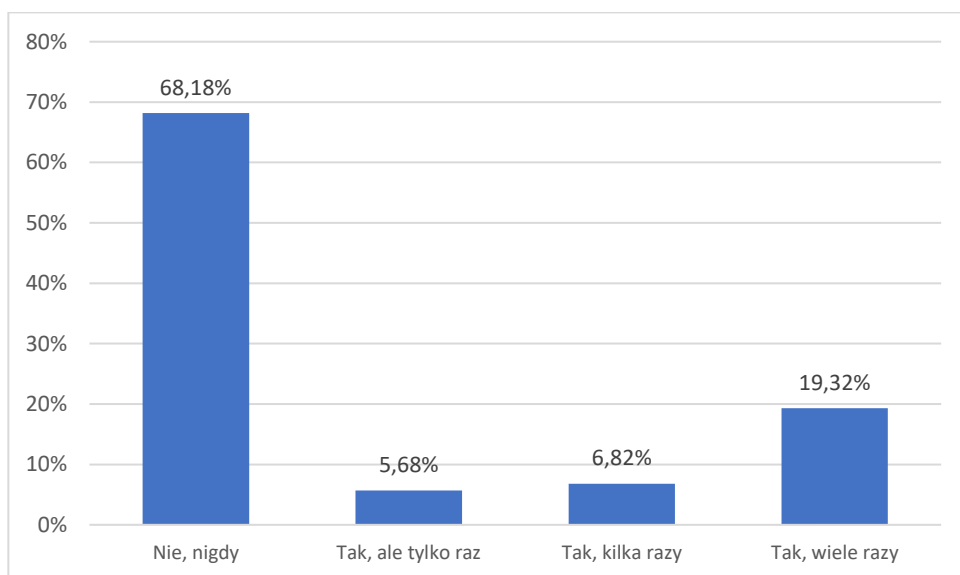
Najmniej popularne okazują się narkotyki. Zdecydowana większość uczniów (70%) uważa, że ich używanie jest niepopularne, ponad połowa wskazując na odpowiedź „bardzo niepopularne”. Jedynie 1% badanych uznało narkotyki za bardzo popularne, a 28% nie miało zdania w tej sprawie. Również w badaniu z 2022 roku narkotyki zostały uznane za łatwe do zdobycia przez małą liczbę uczniów – 5,92%.

Wykres 210. Popularność spożywania podanych substancji zdaniem uczniów szkół podstawowych.

6.6.2. Uczniowie szkół ponadpodstawowych

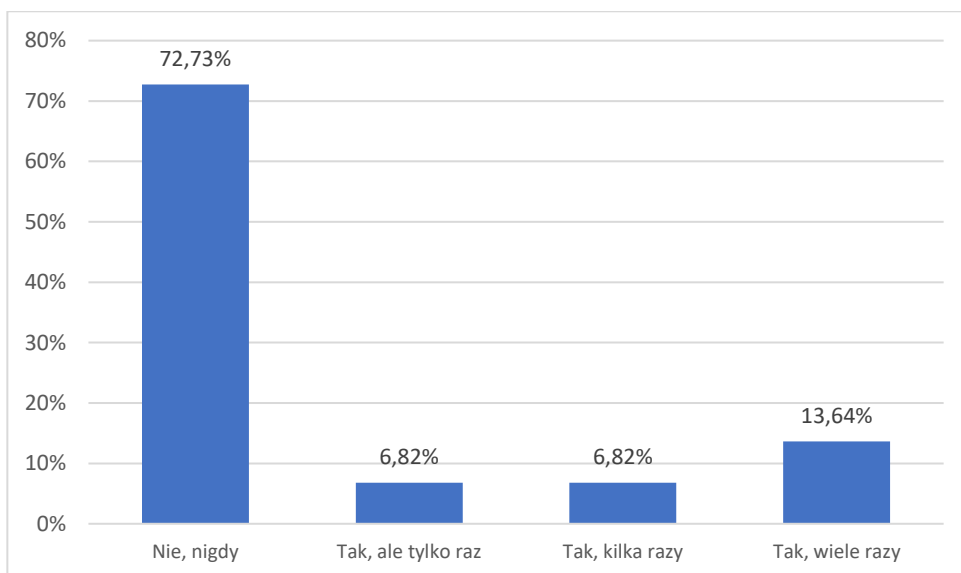
W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych 68,18% badanych nigdy nie kupowało alkoholu samodzielnie. Jednorazowy zakup zadeklarowało 5,68% uczniów, kilka razy kupowało 6,82%, a aż 19,32% przyznało, że nabywało alkohol wiele razy.

Wykres 211. Próba samodzielnego zakupu alkoholu przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

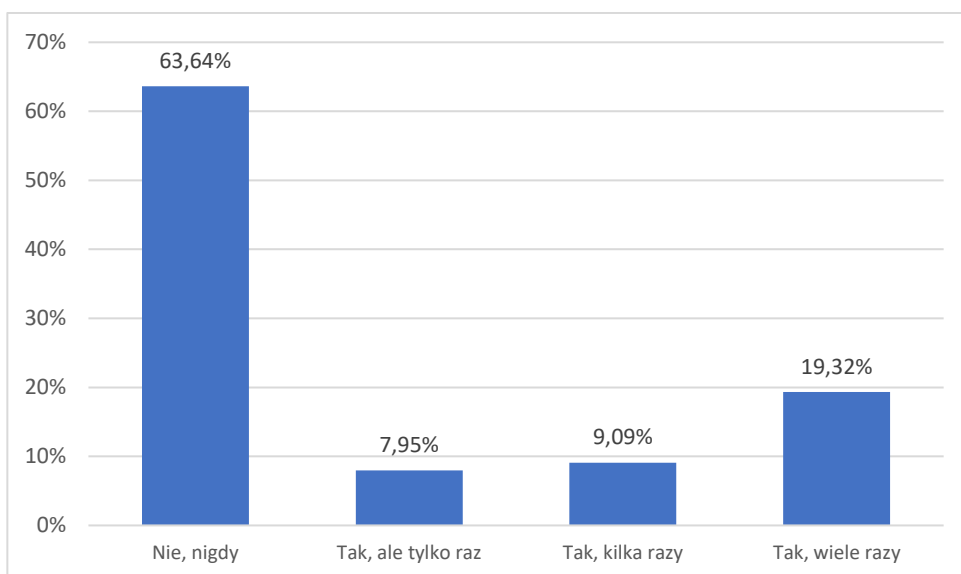

Większość uczniów szkół ponadpodstawowych (72,73%) nigdy nie kupowała tradycyjnych papierosów. Jednorazowy zakup zadeklarowało 6,82% badanych, tyle samo przyznało się do zakupu kilka razy, a 13,64% kupowało papierosy wielokrotnie.

Wykres 212. Próba samodzielnego zakupu papierosów przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

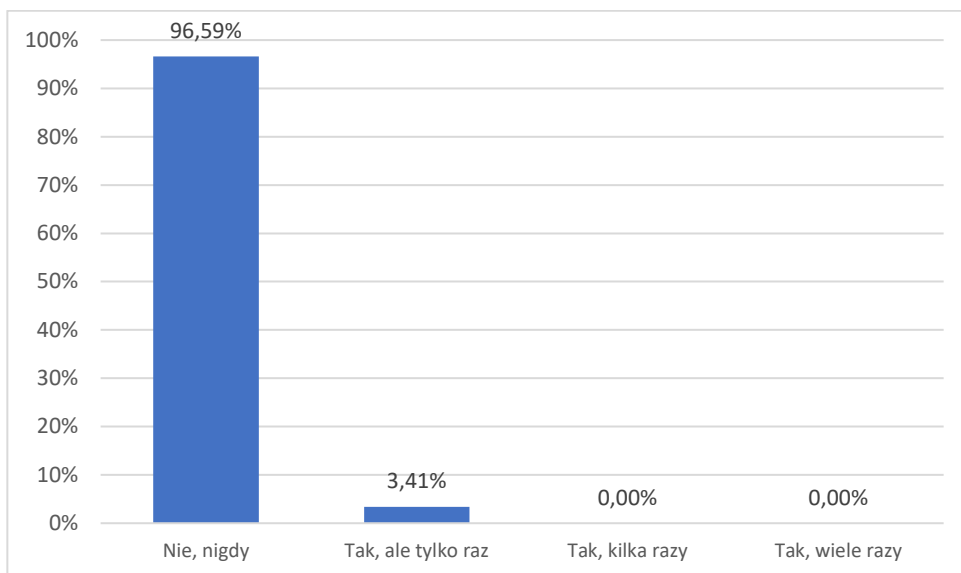
Odsetek uczniów kupujących e-papierosy jest wyższy niż w przypadku tradycyjnych papierosów. Choć 63,64% badanych nigdy ich nie kupowało, 7,95% zrobiło to raz, 9,09% – kilka razy, a 19,32% – wiele razy.

Wykres 213. Próba samodzielnego zakupu e-papierosów przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

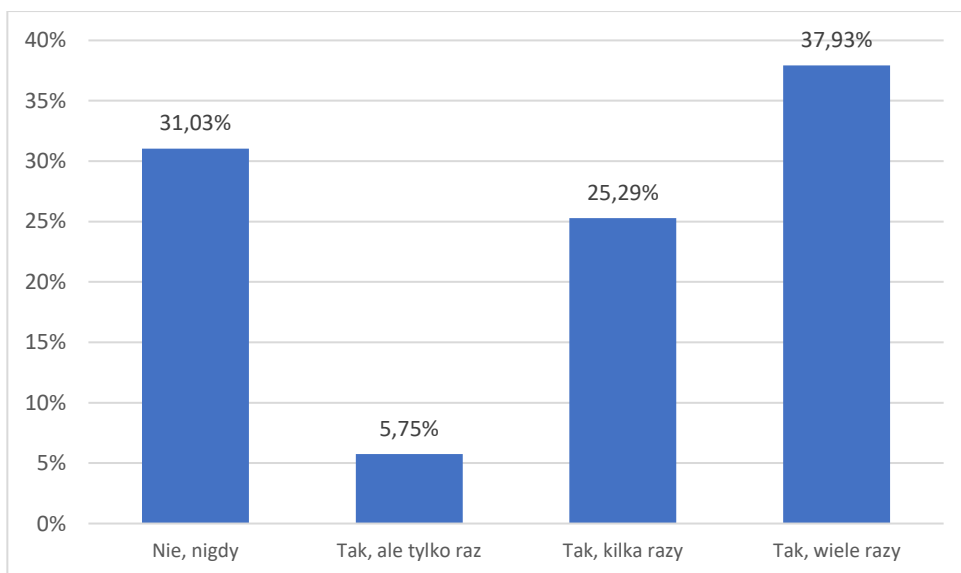

Zdecydowana większość uczniów szkół ponadpodstawowych (96,59%) nigdy nie kupowała narkotyków. Jednorazowy zakup zadeklarowało 3,41% badanych.

Wykres 214. Próba samodzielnego zakupu narkotyków przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Najczęściej samodzielnie kupowanymi produktami w tej grupie są napoje energetyczne. Tylko 31,03% uczniów nigdy ich nie kupowało, natomiast 5,75% – tylko raz, 25,29% kilka razy, a 37,93% wiele razy.

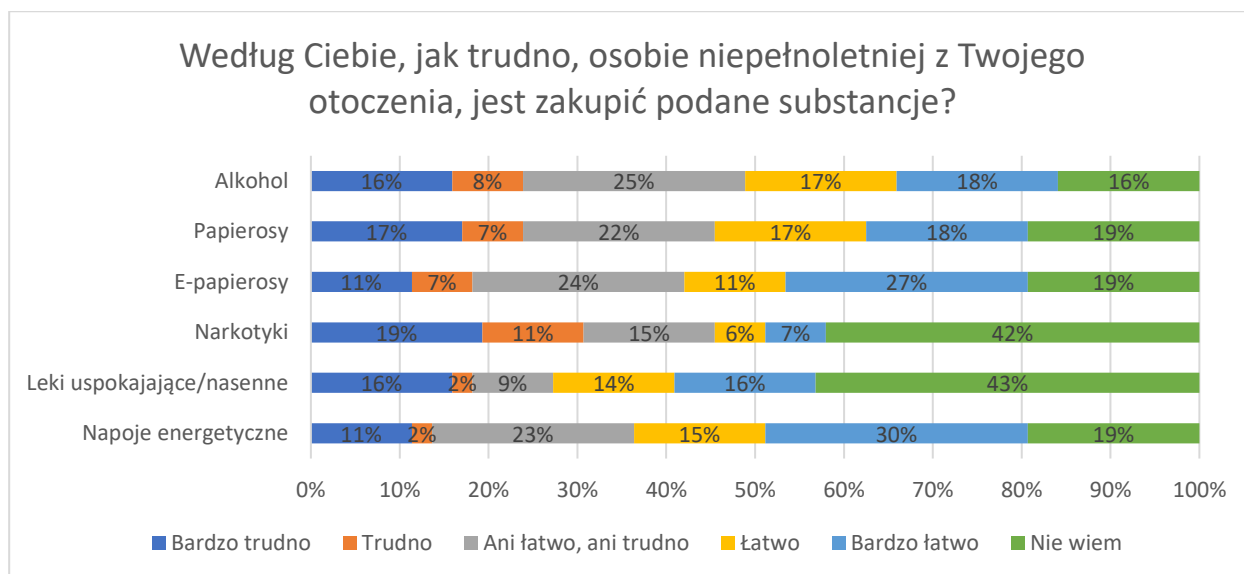
Wykres 215. Próba samodzielnego zakupu energetyków przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

W opinii uczniów szkół ponadpodstawowych dostępność poszczególnych substancji i produktów dla osób niepełnoletnich jest zróżnicowana. Najłatwiej dostępne wydają się napoje energetyczne, które 30% badanych uznało za bardzo łatwe do kupienia, a kolejne 15% – za łatwe, co łącznie daje 45% uczniów wskazujących na prosty dostęp. Podobnie stosunkowo łatwo można zdobyć e-papierosy – 27% uczniów oceniło ich zakup jako bardzo łatwy, a 11% jako łatwy (łącznie 38%).

Dostępność alkoholu i tradycyjnych papierosów jest umiarkowana. W przypadku alkoholu 18% badanych wskazało „bardzo łatwo”, a 17% – „łatwo” (łącznie 35%), natomiast 16% oceniło zakup jako bardzo trudno, a 8% – trudno (łącznie 24%). Papierosy tradycyjne uzyskały podobny rozkład – 18% wskazało „bardzo łatwo”, 17% – „łatwo” (35% razem), a 17% – „bardzo trudno”, 7% – „trudno” (24% razem). Znacząca część uczniów zaznaczyła odpowiedź „ani łatwo, ani trudno” (odpowiednio 25% dla alkoholu i 22% dla papierosów).

Najtrudniejsze do zdobycia w opinii uczniów są narkotyki oraz leki uspokajające i nasenne. Tylko 6% uczniów uznało narkotyki za łatwe lub bardzo łatwe do zdobycia, podczas gdy 30% wskazało je jako trudne lub bardzo trudne, a aż 42% nie potrafiło ocenić dostępności. Podobny obraz widoczny jest w przypadku leków uspokajających i nasennych – 30% badanych oceniło ich zakup jako łatwy lub bardzo łatwy, 18% jako trudny lub bardzo trudny, a 43% nie miało zdania.

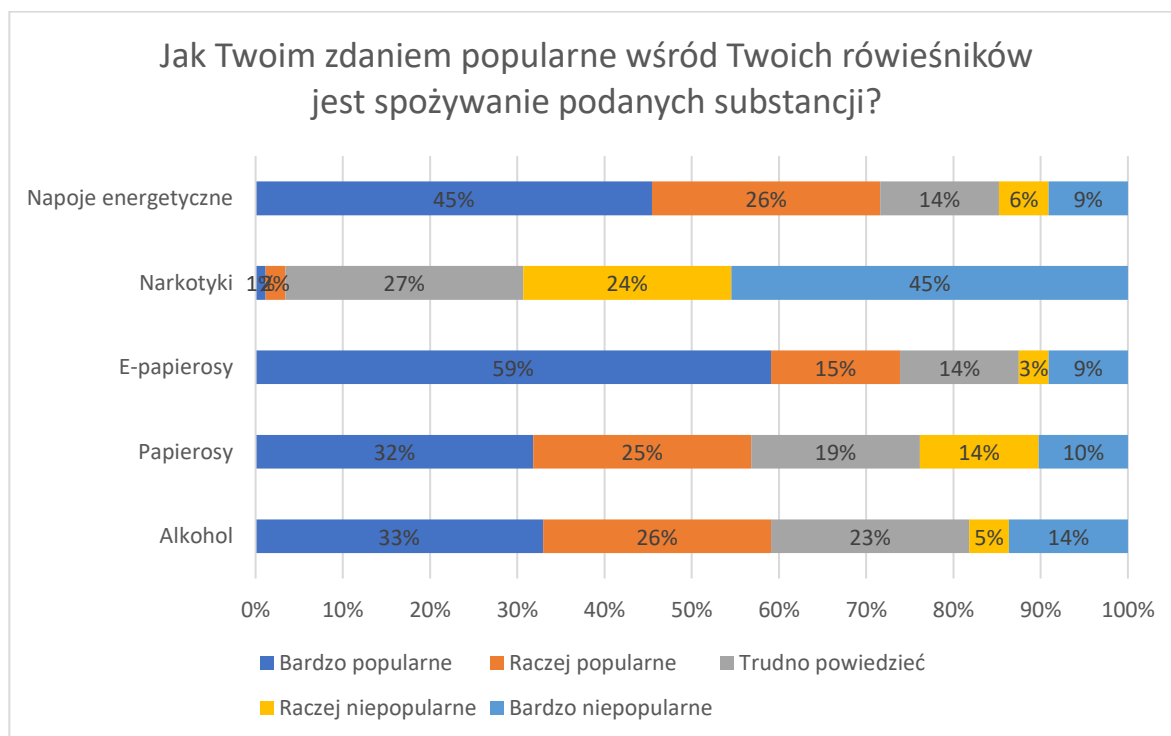
Wykres 216. Dostępność alkoholu, papierosów, narkotyków, leków i napojów energetycznych - przekonania uczniów szkół ponadpodstawowych.

W opinii uczniów szkół ponadpodstawowych najpopularniejsze wśród rówieśników są e-papierosy oraz napoje energetyczne. E-papierosy aż 59% badanych uznało za bardzo popularne, a kolejne 15% – za raczej popularne (łącznie 74%). Napoje energetyczne również cieszą się dużą popularnością – 45% uczniów wskazało je jako bardzo popularne, a 26% jako raczej popularne (łącznie 71%).

Spożycie alkoholu i tradycyjnych papierosów oceniane jest jako umiarkowanie popularne. Alkohol jako bardzo popularny wskazało 33% uczniów, a 26% – raczej popularny (łącznie 59%), natomiast papierosy tradycyjne jako bardzo popularne – 32%, a raczej popularne – 25% (łącznie 57%). Większa część badanych przy alkoholu i papierosach wybrała też odpowiedź „trudno powiedzieć” (odpowiednio 23% i 19%), co sugeruje, że postrzegana popularność tych produktów jest zróżnicowana w zależności od środowiska i doświadczeń uczniów.

Najmniej popularne w oczach młodzieży ze szkół ponadpodstawowych są narkotyki. Zdecydowana większość uczniów uznała ich spożycie za niepopularne – 24% wskazało „raczej niepopularne”, 45% „bardzo niepopularne”, a jedynie 1% – bardzo popularne, a 2% – raczej popularne. 27% badanych nie potrafiło jednoznacznie ocenić tego zjawiska.

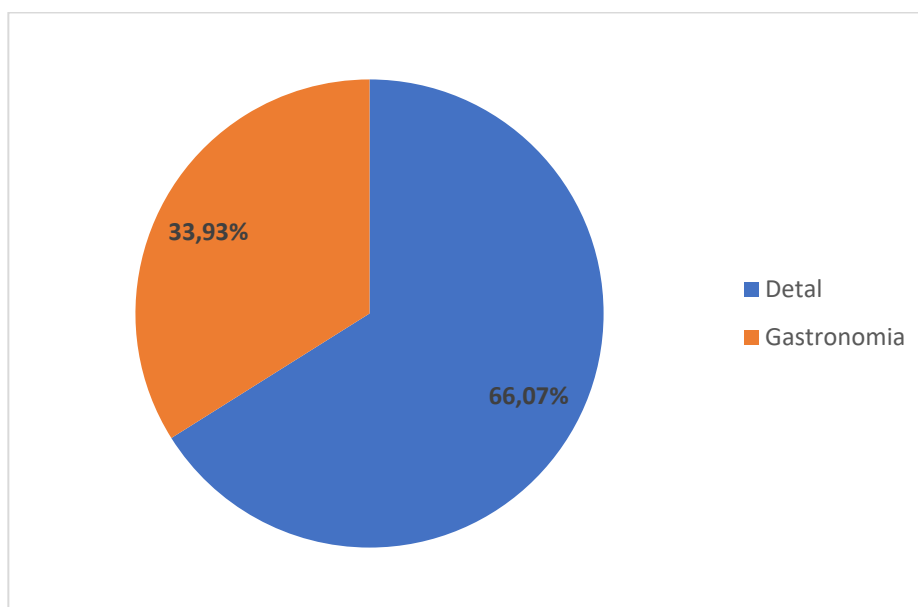
Wykres 217. Popularność spożywania podanych substancji zdaniem uczniów szkół ponadpodstawowych.

6.6.3. Badanie sprzedawców napojów alkoholowych

W ramach badań przeprowadzono ankietę wśród sprzedawców napojów alkoholowych z terenu Gminy Ruciane-Nida. Celem tego badania było poznanie perspektywy osób odpowiedzialnych za sprzedaż alkoholu na temat jego dostępności, ze szczególnym uwzględnieniem sprzedaży osobom niepełnoletnim oraz nietrzeźwym. Wyniki tej części badania stanowią istotne uzupełnienie danych uzyskanych od młodzieży, umożliwiając porównanie postrzeganej popularności i dostępności alkoholu z punktu widzenia konsumentów i sprzedawców.

Większość respondentów prowadziła sprzedaż detaliczną (66,07%), natomiast 33,93% działało w sektorze gastronomicznym.

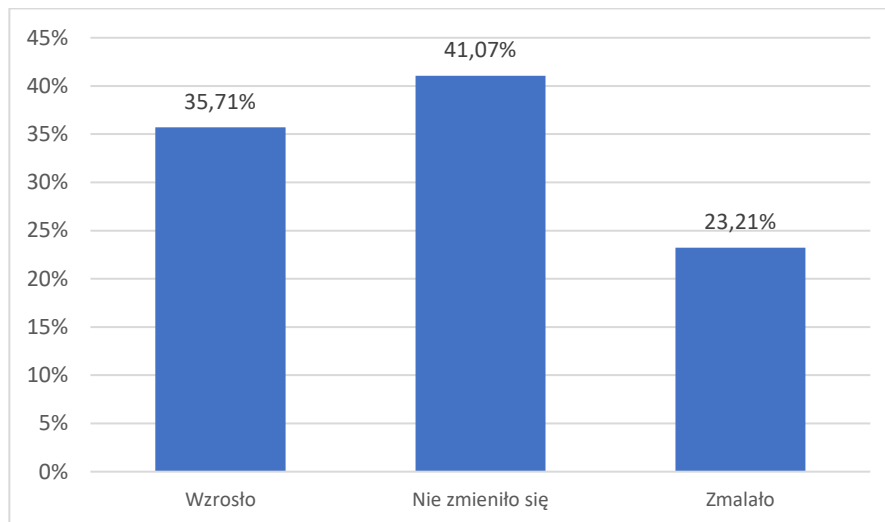
Wykres 218. Procentowy rozkład sprzedawców napojów alkoholowych w gminie Ruciane-Nida według rodzaju koncesji

Odnosnie postrzeganej zmiany spożycia alkoholu w gminie na przestrzeni ostatnich trzech lat, 35,71% sprzedawców stwierdziło, że spożycie wzrosło, 41,07% oceniło, że nie zmieniło się, natomiast 23,21% uznało, że spożycie alkoholu zmalało.

Analiza postrzeganej zmiany spożycia alkoholu w gminie Ruciane-Nida pokazuje, że opinie sprzedawców napojów alkoholowych oraz dorosłych mieszkańców są w dużej mierze zbliżone. W obu grupach około jednej trzeciej respondentów uważa, że spożycie alkoholu wzrosło w ciągu

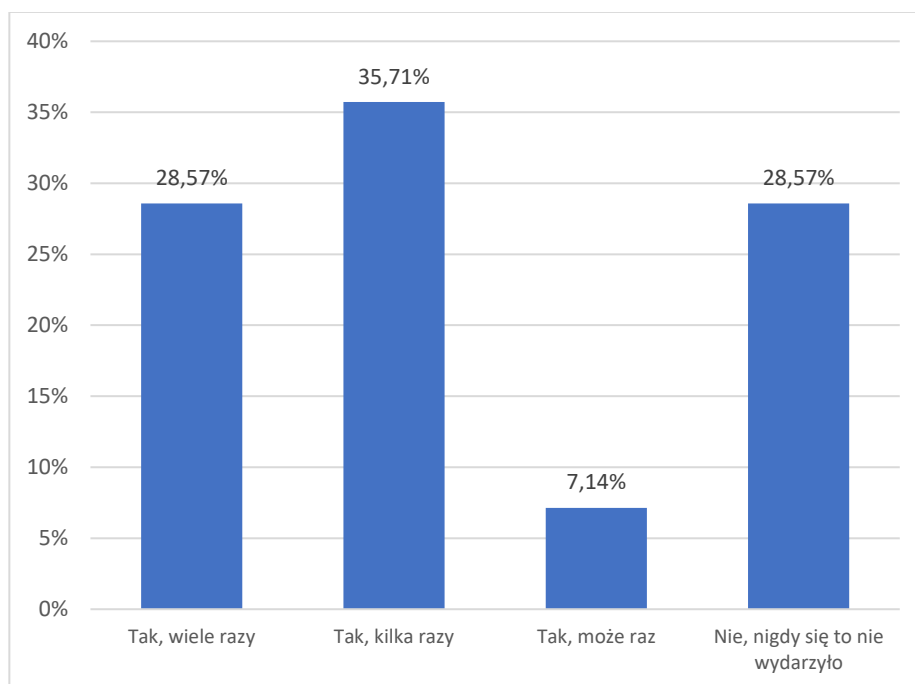

ostatnich trzech lat (sprzedawcy: 35,71%, dorośli mieszkańcy: 33,82%), a znacząca część uznaje, że nie zmieniło się (sprzedawcy: 41,07%, dorośli mieszkańcy: 29,41%).

Wykres 219. Postrzegana zmiana spożycia alkoholu zdaniem sprzedawców napojów alkoholowych.

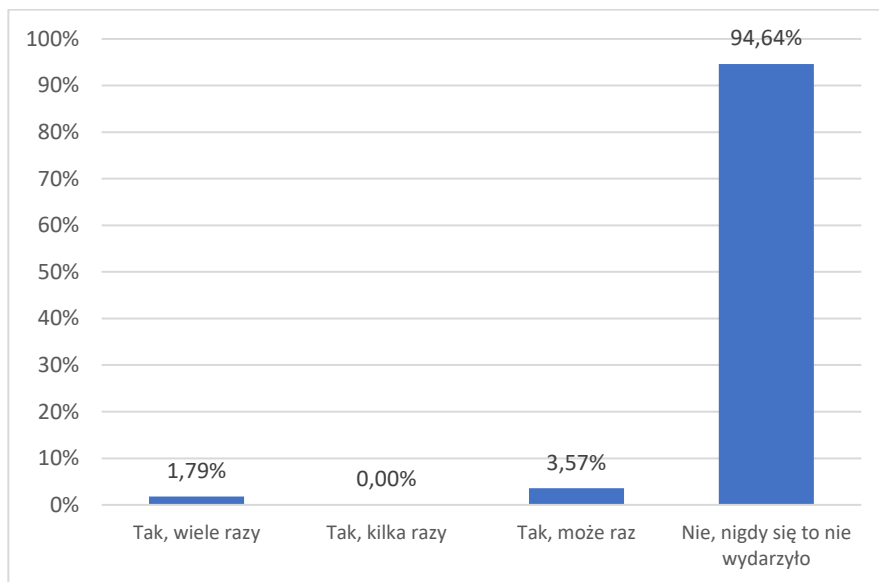
Z danych uzyskanych od sprzedawców napojów alkoholowych w gminie Ruciane-Nida wynika, że kontakt z osobami niepełnoletnimi próbującymi nabyć alkohol jest stosunkowo częsty. 28,57% sprzedawców przyznało, że zdarzało się to wiele razy, 35,71% – kilka razy, a 7,14% – może raz. Również 28,57% ankietowanych stwierdziło, że nigdy nie miało takiej sytuacji.

Wykres 220. Próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie

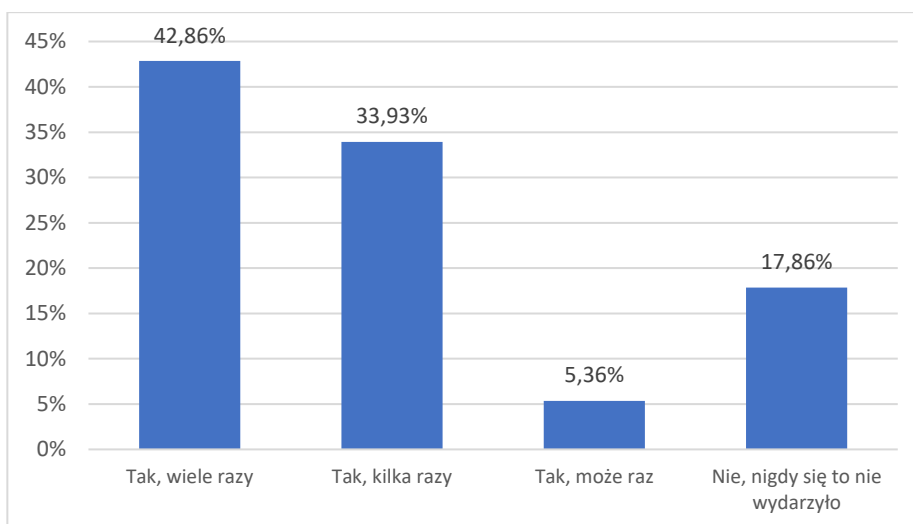

Jednocześnie zdecydowana większość sprzedawców (94,64%) deklaruje, że nigdy nie sprzedała alkoholu osobie niepełnoletniej. Niewielki odsetek przyznał się do sprzedaży – 1,79% wiele razy i 3,57% może raz – a nikt nie wskazał odpowiedzi „kilka razy”.

Wykres 221. Sprzedaż alkoholu osobom niepełnoletnim

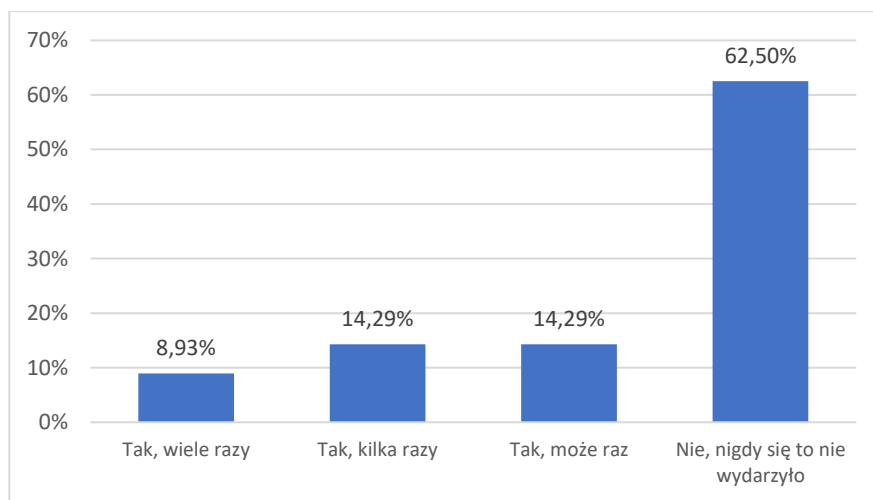
Wśród respondentów zdecydowana większość doświadczyła sytuacji, w której osoby nietrzeźwe próbowały kupić alkohol. Najwięcej, bo 42,86%, przyznało, że zdarzało się to wiele razy, natomiast 33,93% stwierdziło, że miało miejsce kilka razy. Nieliczni wskazali, że zdarzyło się to tylko raz (5,36%), a 17,86% nigdy nie spotkało się z taką sytuacją.

Wykres 222. Sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym

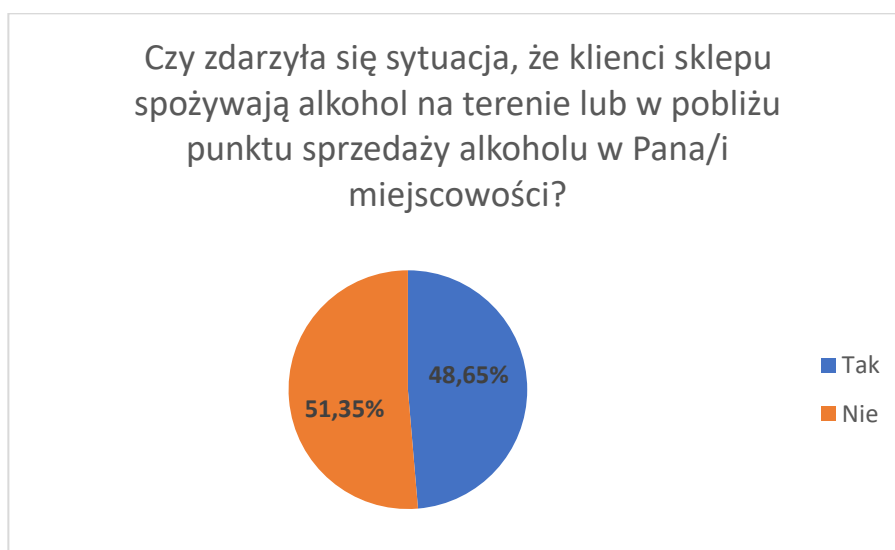

Jednak w przypadku faktycznej sprzedaży alkoholu osobie nietrzeźwej wyniki były znacznie niższe. 62,50% deklaruje, że nigdy nie sprzedało alkoholu osobie nietrzeźwej. Sprzedaż zdarzała się sporadycznie – 14,29% przyznało, że miało miejsce kilka razy, tyle samo – że może raz, a 8,93% stwierdziło, że zdarzało się to wiele razy. Jednocześnie są to wyniki znacznie wyższe niż w przypadku pytania o sprzedaż alkoholu osobom niepełnoletnim.

Wykres 223. Sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym

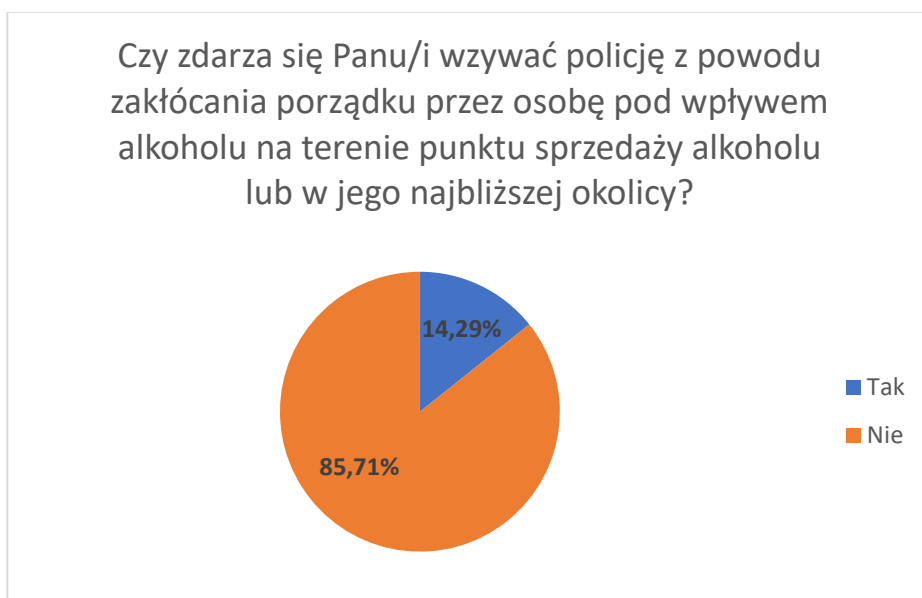
W sklepach detalicznych 48,65% respondentów przyznało, że zdarza się, iż klienci spożywają alkohol na terenie lub w pobliżu punktu sprzedaży, natomiast 51,35% stwierdziło, że taka sytuacja nie miała miejsca.

Wykres 224. Spożywanie alkoholu na terenie lub w pobliżu sklepów detalicznych

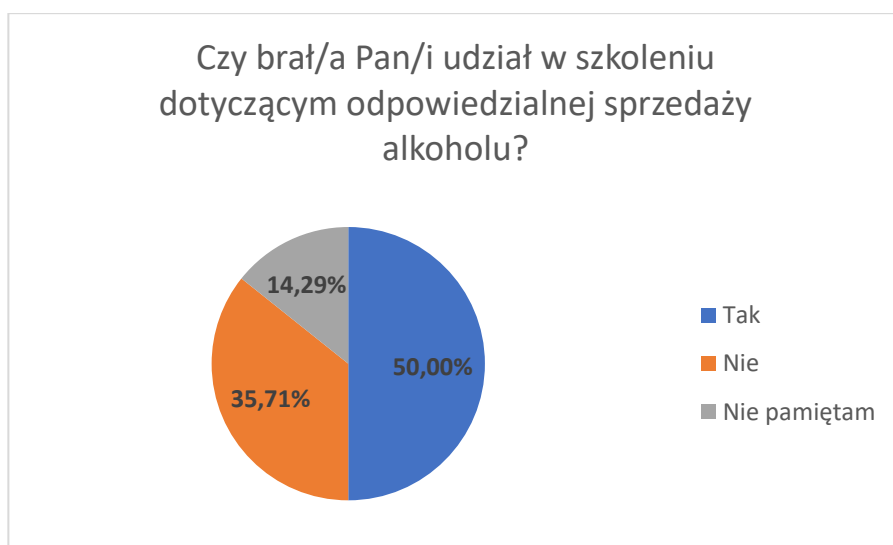

Większość respondentów, bo 85,71%, deklaruje, że nigdy nie wzywała policji z powodu zakłócania porządku przez osoby pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży lub w jego najbliższej okolicy. Tylko 14,29% przyznało, że zdarza się im wzywać policję w takich sytuacjach.

Wykres 225. Wzywanie policji ze względu na zakłócanie porządku publicznego przez osobę pod wpływem alkoholu

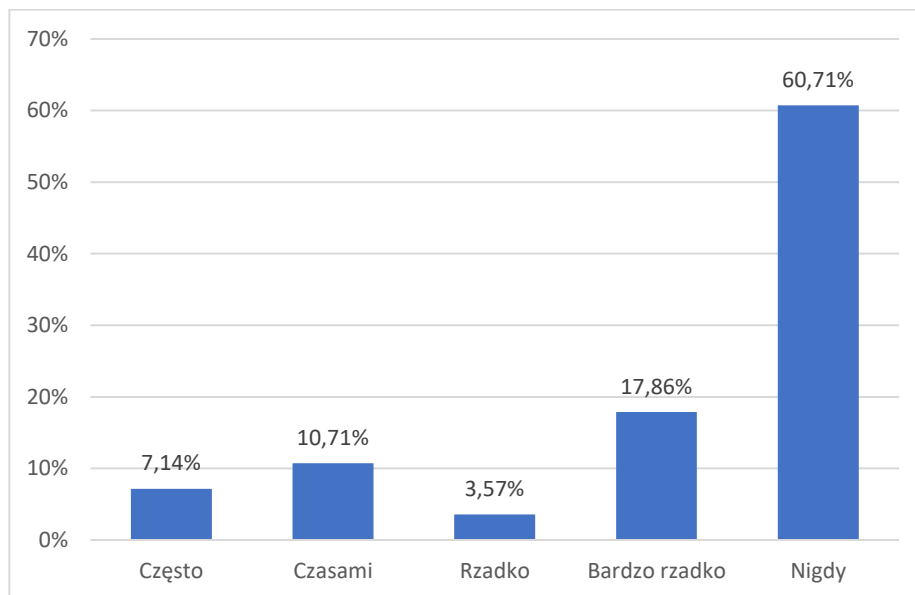
Połowa respondentów (50,00%) zadeklarowała, że brała udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. 35,71% stwierdziło, że nie uczestniczyło w takim szkoleniu, a 14,29% nie pamięta, czy brało w nim udział.

Wykres 226. Uczestnictwo sprzedawców napojów alkoholowych w szkoleniach

Większość respondentów, bo 60,71%, zadeklarowała, że nigdy nie zdarza się, aby dorośli klienci podejmowali interwencję w sprawie wieku kupujących alkohol młodszych osób. 17,86% stwierdziło, że zdarza się to bardzo rzadko, 10,71% – czasami, 7,14% – często, a 3,57% – rzadko.

Wykres 227. Interwencje klientów w sprawie wieku niepełnoletnich kupujących alkohol.

7. Podsumowanie i wnioski

7.1. Postrzegane problemy społeczne na terenie Gminy Ruciane - Nida

Najpoważniej postrzeganym problemem w Gminie Ruciane-Nida są uzależnienia od Internetu i urządzeń – 37% respondentów wskazało je jako bardzo poważny, a 41% jako poważny problem, łącznie 78%. Kolejnym istotnym zagadnieniem jest spożycie alkoholu wśród dorosłych, które uznano za bardzo poważne w 27% i poważne w 36% odpowiedzi, łącznie 63%. Spożycie alkoholu wśród dzieci i młodzieży oceniono jako bardzo poważne w 20% i poważne w 32% odpowiedzi (łącznie 52%).

Zubożenie społeczeństwa i problemy mieszkaniowe uznano za bardzo poważne w 30% i 29% oraz poważne w 30% i 29% odpowiedzi, co daje łącznie po 60% wskazań dla każdego z tych problemów. Brak tolerancji w społeczeństwie oceniono jako bardzo poważny w 19% i poważny w 22% odpowiedzi (łącznie 41%).

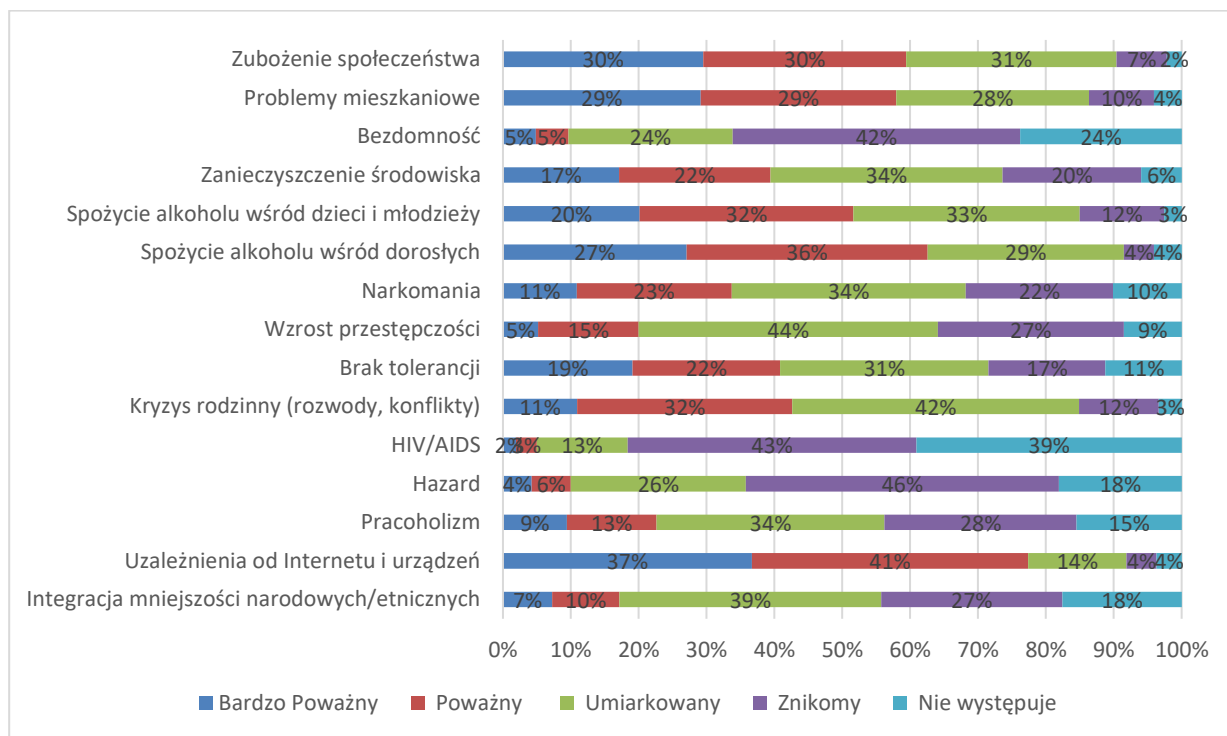

Kryzys rodzinny (rozwoły, konflikty) oceniono jako bardzo poważny w 11% i poważny w 32% odpowiedzi (łącznie 43%). Zanieczyszczenie środowiska uznano za bardzo poważne w 17% i poważne w 22% odpowiedzi (łącznie 39%). Narkomanię wskazano jako bardzo poważną w 11% i poważną w 23% (łącznie 34%).

Problemy związane ze wzrostem przestępczości uznano za bardzo poważne w 5% i poważne w 15% (łącznie 20%), pracołizm za bardzo poważny w 9% i poważny w 13% (łącznie 22%), a integrację mniejszości narodowych/etnicznych za bardzo poważną w 7% i poważną w 10% (łącznie 17%).

HIV/AIDS oceniono jako bardzo poważny w 2% i poważny w 3% odpowiedzi (łącznie 5%), natomiast hazard jako bardzo poważny w 4% i poważny w 6% (łącznie 10%). Bezdomność uznano za problem bardzo poważny w 5% i poważny w 5% (łącznie 10%).

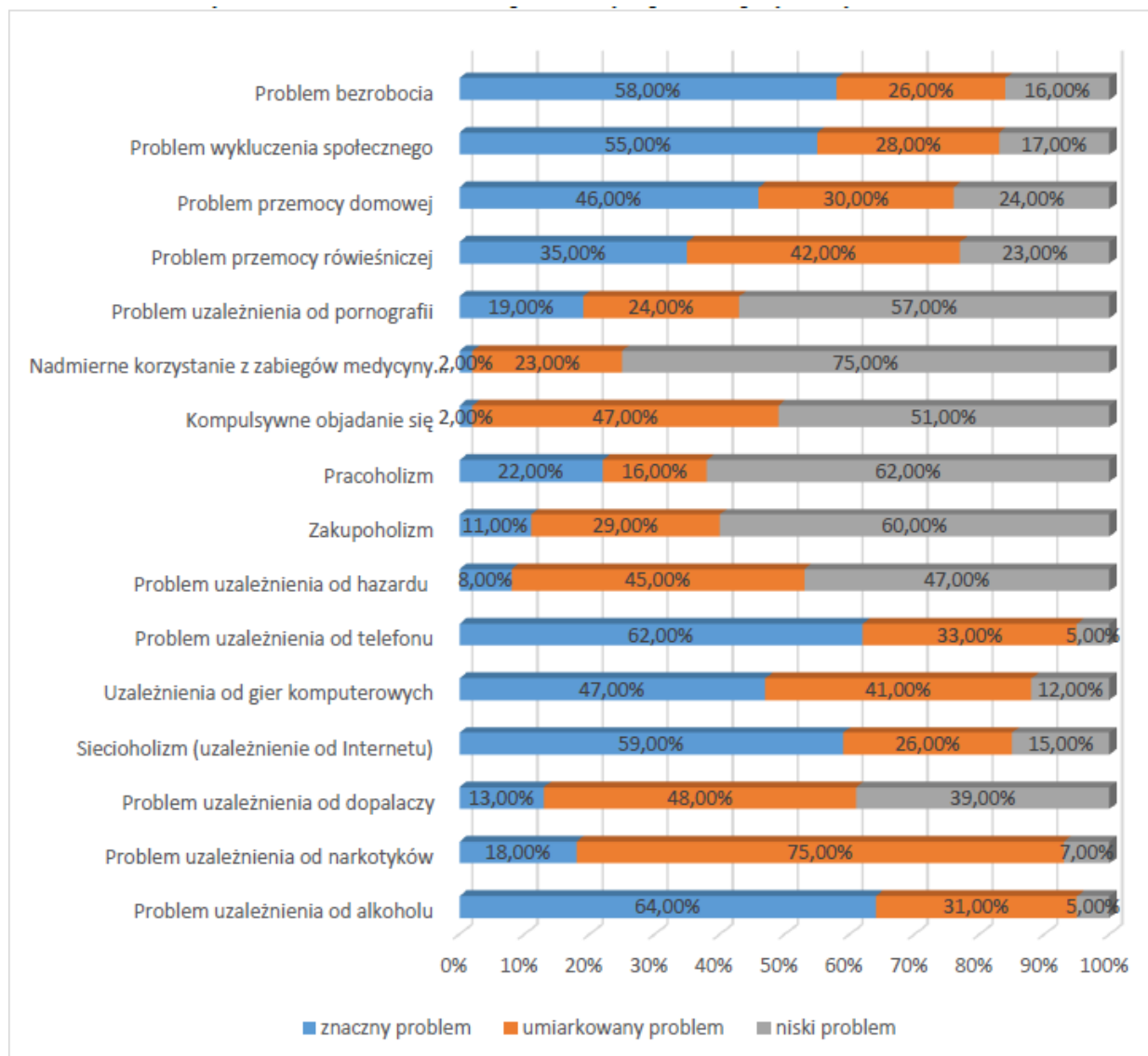
Najmniej poważnymi problemami wskazywanymi przez respondentów są HIV/AIDS, hazard i bezdomność, podczas gdy największe zagrożenia społeczne postrzegane są w obszarze uzależnień od Internetu i urzędów, spożycia alkoholu oraz zubożenia społeczeństwa i problemów mieszkaniowych.

Wykres 228. Problemy społeczne w opinii dorosłych mieszkańców.

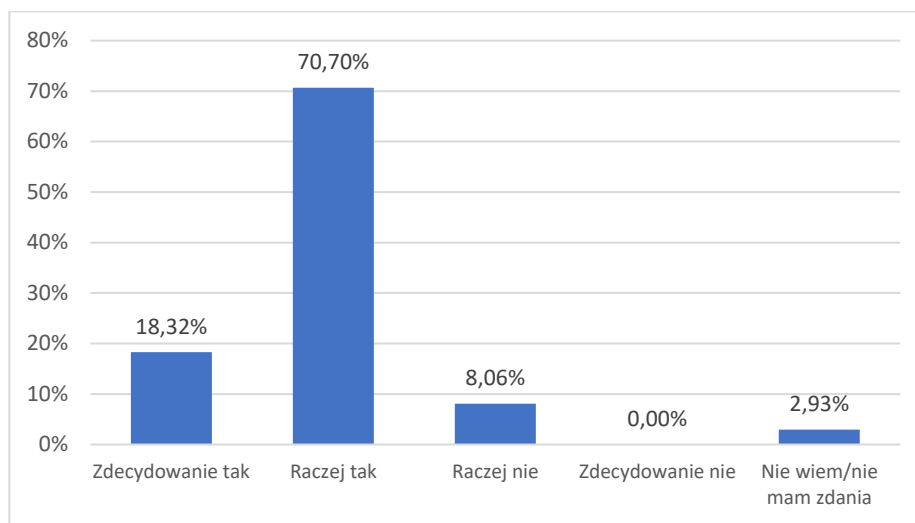

W Diagnozie z 2022 roku mieszkańcy również najczęściej wskazywali na problemy związane z uzależnieniami, w tym od alkoholu (64%) oraz od Internetu (62%). Dużym problemem była również kwestia bezrobocia (58%) oraz wykluczenie społeczne (55%).

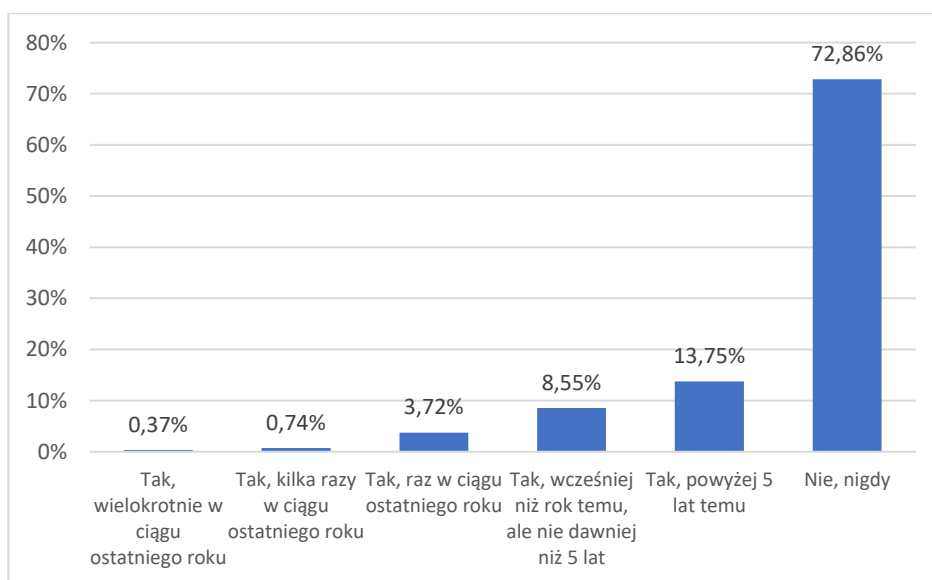
Wykres 229. Problemy społeczne w opinii dorosłych mieszkańców. Źródło: Diagnoza Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Ruciane-Nida 2022.

Większość mieszkańców Gminy Ruciane-Nida czuje się bezpiecznie na terenie Gminy. 18,32% respondentów deklaruje pełne poczucie bezpieczeństwa, a 70,70% przyznaje, że raczej czuje się bezpiecznie. Tylko 8,06% mieszkańców przyznało, że raczej nie czuje się bezpiecznie, nikt nie wskazał odpowiedzi „zdecydowanie nie”, a 2,93% nie miało zdania lub nie potrafiło określić swojego poczucia bezpieczeństwa.

Wykres 230. Poczucie bezpieczeństwa na terenie Gminy.

Jeśli chodzi o doświadczenia przestępcze, 72,86% respondentów nigdy nie padło ofiarą przestępstwa na terenie gminy. Zaledwie 0,37% doświadczyło przestępstwa wielokrotnie w ciągu ostatniego roku, 0,74% kilka razy w ciągu roku, a 3,72% raz w ciągu ostatniego roku. 8,55% wskazało, że padło ofiarą przestępstwa wcześniej niż rok temu, ale nie dawniej niż 5 lat temu, a 13,75% – powyżej 5 lat temu.

Wykres 231. Doświadczenie bycia ofiarą przestępstwa na terenie Gminy.

7.1.2. Problemy społeczne zdaniem przedstawicieli lokalnych instytucji – dane z wywiadu fokusowego

Uczestnicy wywiadu fokusowego będący przedstawicielami lokalnych instytucji w Gminie Ruciane-Nida wskazali na alkohol jako największy problem społeczny, którego negatywne skutki wpływają na przemoc domową, problemy wychowawcze oraz funkcjonowanie rodzin. Alkohol jest łatwo dostępny, a duże sklepy oferujące promocje, takie jak „kup 4, dostaniesz 4 gratis”, oraz brak ograniczeń godzin sprzedaży w sezonie utrudniają kontrolę. Zgłaszalność osób uzależnionych do terapii jest niska, a nadużywanie alkoholu wciąż powszechne, szczególnie wśród młodzieży. Zauważono również rosnącą liczbę zwolnień lekarskich związanych z alkoholizmem oraz objawy uzależnienia w miejscu pracy. Alkohol traktowany jest jako legalny narkotyk, generujący wysokie koszty społeczne i zdrowotne.

W kwestii narkotyków i innych używek, problem ten występuje w mniejszej skali niż alkohol, chociaż pojawia się w kontekście jazdy pod ich wpływem. Policja oraz inne instytucje zauważają trudności w wykrywaniu narkotyków z powodu ograniczonej dostępności odpowiednich testów.

Przemoc domowa, zarówno fizyczna, jak i psychiczna, pozostaje poważnym wyzwaniem. Chociaż liczba nowych zgłoszeń „Niebieskich Kart” spadła, nadal występuje problem z rodzinami, które odmawiają współpracy ze służbami. Przemoc wobec kobiet oraz seniorów staje się rosnącym problemem. Z kolei przemoc rówieśnicza w szkołach manifestuje się głównie przez popychanie, przezywanie i hejt w mediach społecznościowych. Cyberprzemoc jest trudna do zwalczenia z uwagi na wszechobecność technologii w życiu młodzieży. Niedostateczna świadomość rodziców na temat zagrożeń stanowi barierę, a ich często zbyt duża tolerancja wobec dzieci korzystających z telefonów i alkoholu w młodym wieku utrudnia skuteczną profilaktykę.

Uzależnienia behawioralne, szczególnie związane z nadmiernym korzystaniem z mediów społecznościowych oraz telefonów komórkowych, stanowią poważne zagrożenie. Rodzice często nie dostrzegają szkodliwości nadmiernej technologizacji życia dzieci i młodzieży.

Uczestnicy spotkania podkreślili niski poziom zaangażowania rodziców w programy profilaktyczne oraz brak wystarczających środków finansowych i kadrowych do realizacji bardziej rozbudowanych programów. Wskazano na potrzebę wykorzystania internetu do działań profilaktycznych oraz edukacji dzieci w zakresie asertywności, radzenia sobie ze stresem i hejtem.

Problemy społeczne w gminie obejmują również depopulację i starzenie się społeczeństwa, co zwiększa zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, oraz bezrobocie strukturalne, zróżnicowane sezonowo. Wśród młodzieży zauważono brak motywacji i chęci do aktywności, co wskazuje na potrzebę nowych, atrakcyjnych form spędzania czasu, które odpowiadają ich zainteresowaniom.

Wnioski i rekomendacje wynikające ze spotkania fokusowego przedstawiono wraz z innymi sugerowanymi działaniami w rozdziale 8.

7.2. Alkohol

7.2.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Zdecydowana większość uczniów (76,32%) uważa, że nikt z ich najbliższych kolegów i koleżanek nie pije alkoholu częściej niż raz w miesiącu.
- Większość uczniów szkół podstawowych nigdy nie próbowała alkoholu (73,68%). Kontakt z tą substancją deklaruje łącznie 26,32% – głównie w formie jednorazowych lub okazjonalnych prób. Najczęściej wskazywany wiek inicjacji to 13 lat.
- Spożywanie alkoholu w ostatnich 30 dniach zadeklarowało 11,84% uczniów, najczęściej jednorazowo. Wskazuje to na ograniczoną, ale zauważalną obecność alkoholu w tej grupie wiekowej.
- Większość uczniów, którzy próbowali alkoholu, deklaruje, że już go nie spożywa (70,00%). Regularne picie (np. raz w miesiącu lub częściej) to zjawisko marginalne.
- Względem badań ogólnopolskich HBSC 2018, uczniowie szkół podstawowych z terenu Gminy Ruciane – Nida rzadziej mają za sobą inicjację alkoholową. 26,32% uczniów jest po inicjacji alkoholowej, natomiast w skali kraju jest to 34,6%. W porównaniu do diagnozy z 2022 roku, wzrósł odsetek uczniów deklarujących spożywanie alkoholu.

7.2.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Tylko 34,48% uczniów uważa, że żaden z ich najbliższych znajomych nie pije alkoholu częściej niż raz w miesiącu. Aż 20,69% wskazuje, że dotyczy to więcej niż 10 osób z ich otoczenia.

- W tej grupie kontakt z alkoholem jest znacznie powszechniejszy – 59,09% uczniów deklaruje, że kiedykolwiek piło alkohol, z czego ponad jedna trzecia – wielokrotnie.
- W ciągu ostatnich 30 dni alkohol piło 40,91% uczniów, przy czym niemal równy odsetek wskazuje spożycie jednorazowe, kilkukrotne i częste.
- Najczęstszy wiek inicjacji to 16 lat, ale duża część uczniów wskazuje również wcześniejsze doświadczenia – nawet przed 10. rokiem życia.
- Wśród osób pijących, dominują odpowiedzi świadczące o regularnym kontakcie z alkoholem: 38,78% spożywa go kilka razy w miesiącu, a 26,53% – kilka razy w roku. Tylko 20,41% zadeklarowało, że już nie pije.
- W obu analizowanych kohortach wiekowych odsetek uczniów z Gminy Ruciane-Nida, którzy deklarują inicjację alkoholową, jest niższy niż średnia ogólnopolska z badań ESPAD. Dotyczy to zarówno kwestii spożywania alkoholu kiedykolwiek, jak i spożycia w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem.

7.2.3. Wnioski dotyczące dorosłych mieszkańców

- Blisko jedna trzecia mieszkańców Gminy (31,11%) deklaruje, że w ogóle nie spożywa alkoholu. Większość pozostałych pije alkohol okazjonalnie – rzadziej niż raz w miesiącu (27,41%) lub raz w miesiącu (15,56%).
- Głośne zachowanie młodzieży pod wpływem alkoholu w przestrzeni publicznej to najczęściej wskazywane zjawisko (56,04%). Co czwarty mieszkaniec Gminy miał do czynienia z wandalizmem (23,81%) lub awanturą (28,94%). Nieliczni (1,83%) doświadczyli bezpośredniej krzywdy w takich sytuacjach.
- Ponad połowa mieszkańców (57,99%) uważa, że dostępność alkoholu dla niepełnoletnich w Gminie Ruciane-Nida jest bardzo duża lub raczej duża. Tylko co czwarty respondent ocenia ją jako ograniczoną, a 15,61% nie ma zdania.
- Również w przypadku osób nietrzeźwych większość respondentów (60,52%) postrzega dostępność alkoholu jako bardzo dużą lub raczej dużą. Opinie o ograniczeniu dostępności ma 23,62% badanych, a 15,87% nie ma zdania.
- Mieszkańcy Gminy mają zróżnicowane opinie na temat dostępności pomocy dla osób uzależnionych. 29,41% uważa, że jest ona łatwo dostępna, ale 15,07% twierdzi, że jest trudno dostępna, a kolejne 17,28% nie wie, gdzie jej szukać. Największa grupa (38,24%) nie ma zdania na ten temat.

- Co trzeci mieszkaniec (33,82%) uważa, że w ostatnich trzech latach spożycie alkoholu w środowisku lokalnym wzrosło. 29,41% nie zauważa zmian, a niespełna 10% wskazuje na spadek. Aż 26,84% nie ma zdania w tej sprawie.

7.3. Narkotyki

7.3.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Zdecydowana większość uczniów (97,37%) nigdy nie próbowała narkotyków. Kontakt z tą substancją zadeklarowało łącznie 2,63% uczniów – po 1,32% wskazało jednorazowe lub wielokrotne użycie.
- W ciągu ostatnich 30 dni 98,68% uczniów zadeklarowało, że nie miało kontaktu z narkotykami. Używanie tej substancji w tym okresie wskazało 1,32% badanych – wszystkie te osoby zaznaczyły odpowiedź „tak, wiele razy”.
- Jeśli chodzi o wiek inicjacji narkotykowej, najwięcej uczniów po raz pierwszy sięgnęło po narkotyki w wieku 14 lat (33,33%) i 15 lat (33,33%). Jeden z uczniów (33,33%) wskazał wiek poniżej 10 lat jako moment pierwszego kontaktu z tą substancją. W badaniu nie odnotowano przypadków inicjacji w wieku 11, 12, 13 lub 16 lat.
- Wśród uczniów, którzy mieli kontakt z narkotykami, jedna trzecia (33,33%) deklaruje, że już ich nie używa. Pozostali najczęściej sięgali po nie kilka razy w miesiącu (33,33%) lub raz na miesiąc (33,33%). Nie wskazano używania codziennego ani kilka razy w tygodniu.
- Aż 64,47% uczniów uważa, że nikt z ich kolegów i koleżanek z klasy nie miał kontaktu z narkotykami lub dopalaczami. 15,79% wskazuje, że mogły to być pojedyncze osoby, a jedynie 2,63% postrzega zjawisko jako dotyczące większości klasy.
- Zdecydowana większość uczniów (97,37%) deklaruje, że nie sięgnęłaby po narkotyki, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Chęć eksperymentowania zadeklarowało jedynie 2,63% badanych.

7.3.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Zdecydowana większość uczniów (89,77%) nigdy nie próbowała narkotyków. Kontakt z tą substancją zadeklarowało łącznie 10,23% uczniów – 3,41% miało jednorazowy kontakt, 5,68% kilkukrotny, a 1,14% wielokrotny.

- W ciągu ostatnich 30 dni 98,86% uczniów zadeklarowało, że nie miało kontaktu z narkotykami. Jedynie 1,14% badanych przyznało, że zażyło je kilka razy w tym okresie.
- Jeśli chodzi o wiek inicjacji narkotykowej, najwięcej uczniów sięgnęło po narkotyki po raz pierwszy w wieku 16 lat (60,00%). Pozostali wskazywali wiek 15 lat (20,00%), 14 lat (10,00%) oraz poniżej 10 lat (10,00%). Nie odnotowano inicjacji w wieku 11–13 lat.
- Wśród uczniów, którzy mieli kontakt z narkotykami, większość (77,78%) deklaruje, że już ich nie używa. Pozostali (22,22%) zażywają je kilka razy w roku. Nie odnotowano przypadków regularnego stosowania.
- W ocenie większości uczniów (42,05%) nikt z ich kolegów i koleżanek z klasy nie miał kontaktu z narkotykami, a 35,23% wskazuje na pojedyncze osoby. Jedynie 3,41% postrzega zjawisko jako częstsze. Co ósmy uczeń (12,50%) nie potrafił udzielić odpowiedzi.
- Zdecydowana większość uczniów (95,45%) nie sięgnęłaby po narkotyki nawet w sprzyjających okolicznościach. Gotowość do eksperymentowania wyraziło jedynie 4,55% badanych.

7.3.3. Wnioski dotyczące dorosłych

- Ponad połowa respondentów (52,22%) deklaruje, że nie zna żadnej osoby z terenu Gminy, która zażywa narkotyki. Co czwarty wskazuje, że zna do pięciu takich osób (24,07%), a 11,48% – więcej niż dziesięć.
- Blisko co druga osoba (52,01%) nie potrafi ocenić, jak trudno jest nabyć narkotyki w gminie. 32,60% respondentów uznaje, że dostęp do nich jest raczej łatwy lub bardzo łatwy.
- Ponad jedna szóstka dorosłych mieszkańców (15,81%) deklaruje, że kiedykolwiek zażyła środek uznawany za narkotyk.
- Większość badanych (61,03%) nie wie, gdzie na terenie gminy można uzyskać pomoc w przypadku problemów z narkotykami. Tylko 15,44% zna konkretne miejsca, do których można się zwrócić.
- 7,38% respondentów zadeklarowało, że przebywało w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

7.4. Nikotyna

7.4.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Kontakt z papierosami zadeklarowało 17,11% uczniów, a z e-papierosami – 28,00%. Najczęściej wskazywano jednorazowe lub okazjonalne użycie, przy czym 9,33% uczniów przyznało się do wielokrotnego korzystania z e-papierosów.
- W ciągu ostatnich 30 dni papierosy paliło 7,89% uczniów, a e-papierosy – 15,79%. W przypadku e-papierosów częściej deklarowano kilkukrotne lub wielokrotne użycie.
- Wiek pierwszego kontaktu z papierosami najczęściej wskazywany był jako 13 lat (33,33%) lub 12 lat (20,00%). W przypadku e-papierosów najczęściej podawano wiek 12 lat (31,82%) i 13 lat (18,18%).
- Wśród osób, które miały kontakt z papierosami, dwie trzecie (66,67%) już ich nie używa. 20,00% wskazało, że pali kilka razy w roku. W przypadku e-papierosów regularne codzienne użycie zadeklarowało 22,73%, natomiast 59,09% badanych przestało z nich korzystać.
- Ponad połowa uczniów (55,26%) uważa, że nikt z ich najbliższych kolegów i koleżanek nie używa papierosów (w tym e-papierosów i podobnych produktów) częściej niż raz w miesiącu. 22,37% wskazuje na 2–3 osoby, a 10,53% uważa, że regularnie pali więcej niż 10 osób z ich otoczenia.

7.4.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Kontakt z papierosami deklaruje 46,59% uczniów, a z e-papierosami 57,47%. W obu przypadkach dominują odpowiedzi wskazujące na wielokrotne użycie (26,14% i 36,78% odpowiednio).
- W ostatnich 30 dniach papierosy paliło 26,14% uczniów, a e-papierosy – 42,05%. Wielokrotne użycie deklarowało odpowiednio 13,64% i 28,41% respondentów.
- Najczęstszy wiek pierwszego kontaktu z papierosami i e-papierosami to 16 lat (37,50% i 40,38%). W obu przypadkach inicjacja najczęściej przypada na wiek 14–16 lat.
- Codzienne palenie papierosów zadeklarowało 14,63% uczniów, a e-papierosów – 51,06%. W obu przypadkach znaczący odsetek osób wskazuje na rezygnację z używania (31,71% i 23,40%).

- 43,18% uczniów uważa, że więcej niż 10 ich najbliższych znajomych używa papierosów lub podobnych produktów częściej niż raz w miesiącu. Tylko 23,86% nie zna nikogo takiego.
- W grupie młodszej (15–16 lat) młodzież z Gminy Ruciane-Nida zadeklarowała niższy odsetek inicjacji nikotynowej zarówno w postaci papierosów (27,12% vs 38,6% w raporcie ESPAD), jak i e-papierosów (41,38% vs 56,7%) w porównaniu do wyników ogólnopolskich. W grupie starszej (17–18 lat) młodzież z Gminy Ruciane-Nida paliła papierosy nieco częściej (57,14% vs 56,1%) i używała e-papierosów nieco rzadziej (65,31% vs 69,5%) niż ich rówieśnicy w badaniach ESPAD.
- W grupie młodszej (15–16 lat) uczniowie z Gminy Ruciane-Nida w ciągu ostatnich 30 dni palili papierosy rzadziej (6,78% vs 21% w ESPAD) oraz używali e-papierosów również rzadziej (20,34% vs 37,2%) niż średnia krajowa. W grupie starszej (17–18 lat) natomiast odsetek palących papierosy (36,73% vs 30%) i używających e-papierosów (53,06% vs 50,9%) w gminie był wyższy niż w badaniach ogólnopolskich, co wskazuje na wyższy poziom używania tych substancji w tej grupie wiekowej.

7.5. Leki i napoje energetyczne

7.5.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- 2,63% uczniów zadeklarowało, że choć raz w życiu zażywało leki uspokajające lub nasenne dostępne bez recepty. Nikt nie przyznał się do przyjmowania leków dostępnych wyłącznie na receptę. Większość uczniów (97,37%) nigdy nie miała kontaktu z tego rodzaju środkami.
- Napoje energetyczne to jedna z najczęściej próbowanych substancji – kontakt z nimi deklaruje 60,53% uczniów. Wśród nich 25,00% piło je tylko raz, 15,79% – kilka razy, a 19,74% – wiele razy.
- W ciągu ostatnich 30 dni napoje energetyczne piło 34,67% uczniów. 13,33% sięgnęło po nie tylko raz, 12,00% – kilka razy, a 9,33% – wiele razy.
- Wiek inicjacji najczęściej przypadął na 12 (31,25%) i 13 lat (22,92%). Wcześniejszy kontakt z napojami energetycznymi miało 12,50% uczniów (przed ukończeniem 10. roku życia), a 22,92% po raz pierwszy piło je w wieku 11 lat.

- Wśród uczniów, którzy mają za sobą kontakt z napojami energetycznymi, 21,43% pije je kilka razy w miesiącu, 19,05% – kilka razy w roku, 11,90% – kilka razy w tygodniu, 4,76% – raz w miesiącu, a 2,38% – codziennie. 40,48% uczniów deklaruje, że już nie spożywa tych napojów.
- 42,11% uczniów twierdzi, że nikt z ich najbliższych kolegów i koleżanek nie sięga po napoje energetyczne częściej niż raz w miesiącu. 15,79% uważa, że robi to od 2 do 3 osób z ich otoczenia, 14,47% wskazuje 4–5 osób, a 10,53% – więcej niż 10 osób.

7.5.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- 15,91% uczniów przyznało, że przynajmniej raz w życiu zażyło leki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza – 10,23% sięgnęło po preparaty dostępne bez recepty, a 5,68% po leki na receptę.
- Zdecydowana większość uczniów (ponad 80%) deklaruje, że kiedykolwiek próbowała napojów energetycznych. Blisko połowa (48,86%) wskazuje na wielokrotne spożycie, natomiast 25% piło je kilka razy, a 6,82% tylko raz.
- W okresie ostatnich 30 dni ponad połowa uczniów (57,95%) sięgnęła po napoje energetyczne co najmniej raz. Najczęściej deklarowano spożycie kilka razy (23,86%) lub wiele razy (20,45%).
- Najwięcej inicjacji spożycia napojów energetycznych miało miejsce w wieku 12 lat (22,06%) i 15 lat (29,41%). Warto też odnotować, że 10,29% uczniów po raz pierwszy sięgnęło po nie przed ukończeniem 10. roku życia.
- Wśród osób, które spożywają napoje energetyczne, 9,09% pije je codziennie, a 16,67% kilka razy w tygodniu. Kolejne 24,24% deklaruje sięganie po nie kilka razy w miesiącu. Łącznie oznacza to, że połowa spożywających korzysta z nich regularnie.
- Aż 81,82% uczniów deklaruje, że co najmniej jedna osoba z ich najbliższego otoczenia spożywa napoje energetyczne częściej niż raz w miesiącu. W przypadku 34,09% dotyczy to więcej niż 10 osób.

7.6. Uzależnienia behawioralne

7.6.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Wśród najczęstszych sposobów spędzania wolnego czasu przez uczniów dominują korzystanie z urządzeń elektronicznych, takich jak komputer, smartfon czy konsola (67,11%), spotkania z rówieśnikami (61,84%) oraz uprawianie sportu (47,37%). Nieco rzadziej wskazywano takie aktywności jak oglądanie telewizji i czytanie książek (po 19,74%), wyjazdy poza miejsce zamieszkania (17,11%) oraz inne formy aktywności (14,47%).
- Zdecydowana większość uczniów (ponad 60%) spędza przy komputerze nie więcej niż 2 godziny dziennie. Podobnie wygląda rozkład odpowiedzi w przypadku korzystania z telefonu – tu najczęściej wskazywano przedział 2–4 godziny dziennie (42,11%). Jednocześnie część uczniów (łącznie ok. 18% w przypadku telefonu i 8% w przypadku komputera) spędza przed ekranami więcej niż 6 godzin dziennie.
- Najczęściej wykonywane czynności przy korzystaniu z komputera lub telefonu to granie w gry (28,95%), oglądanie filmów lub seriali (23,68%) i korzystanie z mediów społecznościowych (22,37%).
- Trzy czwarte uczniów gra w gry komputerowe. Największa grupa graczy (po 30,26%) poświęca na to codziennie 0–2 lub 2–4 godziny.
- 18,42% uczniów miało w ciągu ostatnich 12 miesięcy kontakt z grami o charakterze hazardowym (takimi jak Totolotek, automaty, płatne smsy), choć w większości były to doświadczenia jednorazowe lub okazjonalne, aczkolwiek 5,26% przyznało, że grało w nie wiele razy.
- Łącznie 38,16% uczniów deklaroowało, że doświadczyło w ostatnim roku niepokoju lub stresu wynikającego z braku możliwości skorzystania z Internetu. U większości były to pojedyncze sytuacje (21,05% tylko raz, 14,47% kilka razy), a u 2,63% problem występował często.
- Prawie połowa uczniów (47,37%) nigdy nie widziała w sieci treści niedozwolonych, jednak 27,63% spotkało się z nimi 1–2 razy, a 15,79% – ponad 20 razy. Oznacza to, że kontakt z nieodpowiednimi materiałami w Internecie jest stosunkowo powszechny.

7.6.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Uczniowie najczęściej spędzają wolny czas na korzystaniu z komputera, smartfona lub konsoli (63,22%) oraz spotkaniach z kolegami i koleżankami (63,22%). Popularne są również uprawianie sportu (39,08%) i wyjazdy poza miejsce zamieszkania (28,74%).
- Codzienny czas spędzany przy komputerze w przeważającej mierze mieści się w przedziale do 2 godzin (70,79%). Z kolei 12,36% uczniów korzysta z komputera 2–4 godziny, a 16,86% przekracza 4 godziny dziennie.
- Czas korzystania z telefonu jest nieco bardziej zróżnicowany: najwięcej osób wskazało 2–4 godziny (35,96%) i 4–6 godzin (35,96%). Tylko 11,24% uczniów korzysta z telefonu krócej niż 2 godziny dziennie, a 16,86% – więcej niż 6 godzin.
- Najczęstszą aktywnością podejmowaną podczas korzystania z komputera lub telefonu jest granie w gry (32,58%), a następnie korzystanie z mediów społecznościowych (20,22%) i oglądanie filmów lub seriali (20,22%).
- Gry komputerowe są popularne wśród uczniów: 74,16% gra przynajmniej okazjonalnie, najczęściej do 2 godzin dziennie (41,57%) lub 2–4 godziny (21,35%). 25,84% respondentów zadeklarowało, że nie gra w gry komputerowe.
- W ciągu ostatniego roku 17,98% uczniów miało kontakt z grami hazardowymi, z czego 8,99% grało w nie wielokrotnie.
- 20,22% uczniów doświadczyło w minionym roku niepokoju lub stresu związanego z brakiem dostępu do sieci (najczęściej kilka razy – 8,99% oraz tylko raz – 5,62%).
- Kontakt z treściami niedozwolonymi w Internecie miało ponad połowa uczniów (50,56%) – najczęściej była to ekspozycja wielokrotna: 34,83% widziało takie treści ponad 20 razy

7.6.3. Wnioski dotyczące dorosłych

- 19,85% respondentów uważa, że korzysta z Internetu więcej niż ich rówieśnicy (w tym 12,98% wskazało „więcej”, a 6,87% – „znacznie więcej”). 35,11% sądzi, że korzysta mniej (20,99% – „mniej”, 14,12% – „znacznie mniej”). Najwięcej osób – 45,04% – oceniło, że korzysta „mniej więcej tyle samo” co inni.
- Najwięcej osób zadeklarowało, że korzysta z Internetu dziennie przez 1–2 godziny (34,09%) lub 2–4 godziny (29,55%). 19,70% korzysta krócej niż godzinę dziennie,

a 14,77% spędza w Internecie ponad 4 godziny dziennie. 1,89% respondentów w ogóle nie korzysta z Internetu.

- 76,43% badanych nie korzystało z Internetu w celu ucieczki od problemów w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 3,04% zrobiło to raz, 4,56% – 2–3 razy, 9,13% – kilka razy, a 6,84% – wiele razy.
- 86,31% nie doświadczyło stresu ani niepokoju związanego z brakiem dostępu do Internetu. 5,70% przeżyło to raz, 1,52% – 2–3 razy, 4,94% – kilka razy, a 1,52% – wiele razy.
- 33,86% badanych oczekuje od władz Gminy kampanii dotyczącej zagrożeń behawioralnych, 11,95% nie oczekuje takich działań, natomiast 54,18% nie ma zdania w tej sprawie.
- 86,92% respondentów uważa, że można uzależnić się od hazardu, 2,69% jest przeciwnego zdania, a 10,38% nie ma zdania.
- 87,83% badanych deklaruje, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie grało w gry na pieniądze w celu ucieczki od problemów lub złagodzenia negatywnych emocji. Jednorazowe doświadczenie zadeklarowało 3,42%, 2–3 razy grało 3,04%, kilka razy – 3,80%, a wiele razy – 1,90%.

7.7. Przemoc

7.7.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Mimo że większość uczniów (86,84%) deklaruje brak doświadczeń przemocy w domu, pozostaje grupa 13,16%, która zetknęła się z przemocą fizyczną i/lub psychiczną w środowisku rodzinnym.
- Poczucie bezpieczeństwa w szkole jest wyraźnie niższe niż w domu – tylko 36,84% uczniów czuje się w szkole całkowicie bezpiecznie, podczas gdy w domu ten odsetek wynosi 88,16%.
- Większość uczniów zadeklarowała, że w przypadku doświadczenia przemocy zwróciłyby się o pomoc do osób z najbliższego otoczenia: do rodziny (76,32% w przypadku przemocy szkolnej, 43,42% w przypadku przemocy domowej) lub nauczyciela (odpowiednio 50,00% i 39,47%). Jednak niepokojące jest, że 14–16% uczniów nie zwróciłoby się o pomoc do nikogo.

- Przemoc rówieśnicza i przemoc instytucjonalna (ze strony nauczycieli) są realnie obecne w doświadczeniach uczniów. Aż 40% badanych doświadczyło wykluczenia z grupy rówieśniczej, a 24% wskazało na przemoc fizyczną ze strony kolegów i koleżanek.
- Znaczący odsetek uczniów (39%) zadeklarował, że został niesprawiedliwie potraktowany przez nauczyciela, a 32% miało poczucie bycia przez niego nękanym lub upokarzany.
- Cyberprzemoc dotknęła 15% badanych, a 13% otrzymało obraźliwe wiadomości elektroniczne.

7.7.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Łącznie 15,12% badanych młodych osób zadeklarowało, że doświadczyło przemocy domowej – 3,49% przemocy fizycznej, 8,14% psychicznej, a 3,49% obu form jednocześnie. Większość, czyli 84,88%, nie ma takich doświadczeń.
- Poczucie bezpieczeństwa w domu jest bardzo wysokie – 89,77% uczniów czuje się tam bezpiecznie. Znacznie gorzej sytuacja wygląda w szkole: tylko 31,79% zadeklarowało, że czuje się tam bezpiecznie, a kolejne 39,92% raczej bezpiecznie. Aż 10,5% badanych nie czuje się bezpiecznie lub ma trudności z oceną sytuacji.
- W przypadku doświadczenia przemocy w szkole młodzież najczęściej zwróciłaby się o pomoc do członka rodziny (73,56%) lub rówieśników (44,83%). Nauczyciele, pedagodzy i psychologowie szkolni wskazywani byli rzadziej (34,48%). Niepokój budzi fakt, że 16,09% uczniów nie szukałoby pomocy u nikogo.
- W obliczu przemocy domowej 48,24% młodych osób deklaruje, że zgłosiłoby się do członka rodziny, 32,94% do kolegi lub koleżanki, a 23,53% do pracownika szkoły. Jednocześnie aż 27,06% badanych nie zwróciłoby się z takim problemem do nikogo.
- Do najczęstszych form przemocy doświadczanej w ostatnich 12 miesiącach należały: wykluczenie przez rówieśników (45%) oraz niesprawiedliwe traktowanie przez nauczyciela (również 45%). Blisko 39% uczniów deklaruje, że zostało publicznie ośmieszonych przez nauczyciela, a 31% miało poczucie, że nauczyciel się na nich wyżywał. Przemocy fizycznej w szkole doświadczyło 19%, a cyberprzemocy – 8%. Do 7% uczniów zgłosiło doświadczenia o charakterze seksualnym.

7.7.3. Wnioski dotyczące dorosłych mieszkańców

- Blisko połowa dorosłych mieszkańców (49,45%) zadeklarowała, że nie zna rodzin doświadczających przemocy, jednak aż 43,55% zna jedną lub więcej rodzin, w których takie zjawisko występuje.
- 4,78% respondentów przyznało, że osobiście doświadczyło przemocy domowej w ciągu ostatniego roku. Najczęściej była to przemoc psychiczna (66,67%), ekonomiczna (33,33%) lub fizyczna (25,00%). Rzadziej wskazywano zaniedbanie (8,33%), a nikt nie zadeklarował przemocy seksualnej.
- Przemoc miała charakter nawrotowy: 33,33% ofiar doświadczało jej więcej niż 10 razy w roku, a kolejne 16,67% – do 5 razy.
- Sprawcami przemocy byli najczęściej partnerzy życiowi (72,72%), zarówno mężowie/partnerzy (27,27%), jak i żony/partnerki (45,45%). Inne wskazywane osoby to m.in. matka, ojciec, syn/pasierb – po 18,18%.
- W 36,36% przypadków nikt nie był świadkiem przemocy, natomiast w pozostałych sytuacjach obecni byli członkowie rodziny, w tym dzieci (27,27%).
- 25,00% ofiar nie zgłosiło przemocy nikomu. W pozostałych przypadkach zgłoszenia trafiały m.in. do: policji (16,67%), OPS (16,67%), placówek oświatowych (8,33%) oraz osób prywatnych (25,00%).
- Tylko w 41,67% przypadków założono tzw. Niebieską Kartę – najczęściej przez policję (25,00%).
- Wśród osób, które nie zgłosiły przemocy i nie miały założonej Niebieskiej Karty, głównym powodem były obawy przed formalnościami (60,00%).

7.7.4. Wnioski dotyczące rodziców

- Zdecydowana większość rodziców nie utożsamia się z autorytarnym modelem wychowania – 91,49% odrzuca wychowanie oparte na strachu, a 87,10% nie zgadza się ze stwierdzeniem, że surowość pomaga dziecku w życiu.
- Kary fizyczne nie są akceptowane przez 91,49% rodziców; jedynie 7,45% dopuszcza je „od czasu do czasu”.
- 73,40% badanych uznaje prawny zakaz stosowania kar fizycznych za słuszny, choć ponad jedna czwarta (26,60%) wyraziła w tej kwestii sprzeciw.

- 63,16% rodziców deklaruje, że ich dziecko doświadczyło przemocy szkolnej przynajmniej raz – najczęściej kilkakrotnie (32,63%).
- Opinie na temat skuteczności działań szkoły wobec przemocy rówieśniczej są podzielone: 44,21% ocenia je pozytywnie, 30,53% negatywnie, a 25,26% nie ma zdania.

7.7.5. Wnioski dotyczące pracowników oświaty

- 91,07% nauczycieli nie zgadza się z poglądem, że strach ułatwia wychowanie. Jednocześnie 76,79% odrzuca tezę o „hartującym” wpływie surowości, a 85,45% nie akceptuje kar fizycznych jako metody wychowawczej.
- Najczęściej dostrzeganym problemem przemocowym w szkołach jest przemoc werbalna (27% ocen jako „problem występujący” lub „częsty”) oraz psychiczna (24%). Przemoc fizyczna i cyberprzemoc są przez większość nauczycieli uznawane za rzadkie lub niewystępujące.
- 98,21% nauczycieli pozytywnie ocenia działania szkoły w zakresie przeciwdziałania przemocy rówieśniczej, z czego 62,50% wybrało odpowiedź „zdecydowanie tak”.

7.8. Diagnoza szkolna

7.8.1. Wnioski dotyczące rodziców

Na podstawie przeprowadzonych badań, można sformułować następujące wnioski:

- Rodzice wskazali, że najpoważniejsze problemy w szkołach ich dzieci dotyczą nadużywania urządzeń elektronicznych przez uczniów (18% bardzo poważny, 32% poważny), przemocy rówieśniczej (15% i 18%) oraz używania papierosów i e-papierosów (18% i 14%). Problemy takie jak brak tolerancji wśród uczniów (11% i 20%), niewłaściwe praktyki wychowawcze rodziców (26% umiarkowane, 25% znikome), czy brak współpracy rodziców ze szkołą (28% umiarkowane, 30% znikome) również zostały dostrzegane, ale z większym zróżnicowaniem opinii. W przypadku kwestii takich jak hazard i gry losowe (70% nie występuje), zażywanie narkotyków (66%) czy integracja osób uchodźczych (42%), rodzice rzadziej dostrzegali te problemy w szkołach.
- Rodzice wskazali, że w szkołach ich dzieci najczęściej prowadzone są pogadanki (52,63%) oraz warsztaty dla uczniów (49,47%). Działania takie jak szkolenia dla

rodziców (35,79%) czy szkolenia nauczycieli (25,26%) również są realizowane, choć w mniejszym zakresie. Ponadto 29,47% rodziców zadeklarowało brak wiedzy na temat prowadzonych działań profilaktycznych.

- Najwięcej odpowiedzi wskazywało, że działania profilaktyczne w szkołach prowadzą osoby z zewnątrz, takie jak zawodowi profilaktycy czy pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych (30,53%). 20% rodziców wskazało wychowawców klas, a 13,68% pedagogów lub psychologów szkolnych. Warto również zauważyć, że 30,53% rodziców nie wiedziało, kto prowadzi te działania.
- Skuteczność działań profilaktycznych była oceniana umiarkowanie, z średnią oceną 3,5. Wskaźnik wskazujący na "średnią" skuteczność działań dominował (44,32% wybrało ocenę 3), ale również 34,09% rodziców oceniło działania jako dobrze realizowane (ocena 4). Zaledwie 5,68% uznało te działania za całkowicie skuteczne, a 2,27% oceniło je bardzo negatywnie.
- Aż 71,58% rodziców oczekuje, działań służących ograniczeniu zachowań ryzykownych młodzieży. 3,16% rodziców nie uważa takiej potrzeby, a 25,26% nie miało wyrobionej opinii w tej kwestii.
- Rodzice ocenili dotychczasowe działania ograniczające zachowania ryzykowne w szkołach umiarkowanie. 42,11% wskazało na umiarkowaną wystarczalność, a 25,26% oceniło je jako niewystarczające. Zaledwie 17,89% rodziców uznało te działania za wystarczające, a 14,74% nie miało zdania.
- Rodzice ocenili atmosferę panującą w szkole dzieci raczej pozytywnie, z średnią oceną 3,9. 34,74% uznało ją za bardzo dobrą (ocena 4), a 31,58% za wyjątkową (ocena 5). Wskazania ocen niższych (1 i 2) były rzadkie (po 3,16%).
- Współpraca z wychowawcą klasy została oceniona bardzo pozytywnie. 68,42% rodziców oceniło ją na piątkę, a 13,68% na czwórkę. Oceny niższe (1 i 2) były rzadkie, odpowiednio 4,21%. Średnia ocena wyniosła 4,4, co wskazuje na dużą satysfakcję z tej współpracy.
- Rodzice zauważają, że presja rówieśnicza (72,83%) i chęć zaimponowania rówieśnikom (52,17%) to główne powody sięgania przez młodzież po alkohol i narkotyki. Inne istotne przyczyny to ciekawość i chęć eksperymentowania (46,74%), a także problemy rodzinne i brak alternatyw spędzania wolnego czasu (po 35-37%).

7.8.2. Wnioski dotyczące pracowników oświaty

Na podstawie przeprowadzonych badań, można sformułować następujące wnioski:

- Pytanie o ważność problemów społecznych w szkołach wykazało, że najczęściej za poważne lub bardzo poważne uznawane są przeciążenie obowiązkami nauczycieli (40%), negatywne skutki epidemii COVID-19 (34%), palenie papierosów i e-papierosów przez uczniów (30%), wysoka absencja szkolna (19%) oraz zła sytuacja materialna rodzin uczniów (14%).
- Najczęściej zażywaną substancją psychoaktywną przez uczniów są napoje energetyczne (88,46%), a następnie tytoń w różnych formach (57,69%). Alkohol (23,08%) oraz marihuana (5,77%) pojawiają się rzadziej.
- Najczęściej wskazywanymi zagrożeniami behawioralnymi wśród uczniów są uzależnienie od mediów społecznościowych (87%) oraz uzależnienie od gier komputerowych (79%).
- Większość nauczycieli (94,55%) zna działania profilaktyczne realizowane w szkole. Najczęściej prowadzone są warsztaty (98,21%) i pogadanki dla uczniów (96,43%), a także szkolenia dla rodziców (73,21%) oraz szkolenia dla nauczycieli (71,43%). W mniejszym zakresie organizowane są zajęcia socjoterapeutyczne (44,64%) i programy rekomendowane przez KCPU i ORE (23,21%).
- Działania profilaktyczne w szkołach prowadzą głównie pedagodzy/psycholodzy szkolni (45,45%), następnie osoby z zewnątrz, takie jak zawodowi profilaktycy i pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych (29,09%). Wychowawcy klas realizują te działania w 20% przypadków, a wybrani nauczyciele w 5,45%.
- Skuteczność działań profilaktycznych oceniana jest głównie na poziomie 3 (48,15%) oraz 4 (35,19%), co sugeruje, że nauczyciele uznają te działania za stosunkowo skuteczne.
- Większość nauczycieli (62,50%) oczekuje od władz szkoły działań mających na celu ograniczanie zachowań ryzykownych uczniów. 26,79% nie ma zdania, a 10,71% nie oczekuje takich działań.
- Nadmierne spędzanie czasu online przez uczniów jest dostrzegane przez 46,43% nauczycieli, którzy wskazują, że dzieje się to często. 21,43% ocenia, że dzieje się to bardzo często, a 28,57% nauczycieli zauważa to rzadko.

- W 45,45% szkół obowiązuje zakaz używania telefonów komórkowych zarówno podczas lekcji, jak i na przerwach. 40% nauczycieli wskazuje, że zakaz obowiązuje tylko podczas lekcji, a 14,55% twierdzi, że w ich szkole nie ma zakazu używania telefonów komórkowych.
- Większość nauczycieli (69,64%) uważa, że psycholog w szkole jest dostępny w określonym wymiarze godzin tygodniowo (pół etatu). 19,64% nauczycieli wskazuje, że psycholog jest dostępny codziennie na pełen etat, a 10,71% nauczycieli twierdzi, że psycholog jest dostępny tylko 1-2 dni w tygodniu.
- Większość nauczycieli uważa, że z pomocy psychologicznej korzysta do 5 uczniów dziennie (46,43%). 30,36% nauczycieli uważa, że z tej pomocy korzysta 1-2 osoby dziennie.
- Większość nauczycieli (54,55%) uważa, że pomoc psychologiczna w szkołach nie jest wystarczająca i adekwatna do problemów dzieci i młodzieży.
- Relacje nauczyciel-uczeń są oceniane jako dobre (63%) lub bardzo dobre (29%), a ogólna atmosfera w szkole jest również oceniana pozytywnie (50% dobra, 39% bardzo dobra).
- Najczęstszym powodem sięgania po alkohol i narkotyki przez młodzież, według nauczycieli, jest presja rówieśnicza i chęć dopasowania się do grupy (78,18%), a także ciekawość i chęć eksperymentowania (58,18%). Inne ważne czynniki to brak atrakcyjnych alternatyw na spędzanie wolnego czasu (52,73%) oraz problemy rodzinne (49,09%).

7.9. Dostępność substancji w środowisku lokalnym

7.9.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Najczęściej samodzielnie kupowanymi produktami przez uczniów okazały się napoje energetyczne – 42,11% badanych ma za sobą takie doświadczenia, przy czym ponad jedna piąta (22,37%) deklaruje wielokrotne zakupy. Na drugim miejscu znalazły się e-papierosy (15,79% uczniów kiedykolwiek je kupiło), a następnie papierosy (6,58%) i alkohol (5,33%). Najrzadziej kupowaną substancją były narkotyki – jedynie 2,64% uczniów przyznało się do takiego doświadczenia.
- Najłatwiej dostępne dla osób niepełnoletnich w opinii uczniów są napoje energetyczne, które 47% badanych uznało za łatwe lub bardzo łatwe do kupienia, oraz e-papierosy,

które w sumie 35% wskazało jako łatwe do zdobycia. Trudniejszy do zakupu jest alkohol – tylko 17% uczniów oceniło jego dostępność jako łatwą, oraz tradycyjne papierosy, które 20% badanych uznało za łatwe do nabycia. Najtrudniejsze do zdobycia są natomiast narkotyki, które zaledwie 6% uczniów wskazało jako łatwe lub bardzo łatwe do kupienia, oraz leki uspokajające i nasenne, oceniane w ten sposób przez 16% respondentów. W przypadku tych ostatnich aż 51% uczniów przyznało, że nie wie, jak trudno byłoby je zdobyć.

- Najbardziej popularne w oczach uczniów są napoje energetyczne, które jako bardzo popularne wskazało 37% badanych, a jako raczej popularne – 28% (łącznie 65%). Podobnie oceniane są e-papierosy – 37% uznało je za bardzo popularne, a 25% za raczej popularne (łącznie 62%). Znacznie rzadziej uczniowie wskazywali na popularność papierosów tradycyjnych – 11% uznało je za bardzo popularne, a 18% za raczej popularne (łącznie 29%). Jeszcze niższy wynik uzyskał alkohol – jedynie 4% badanych określiło go jako bardzo popularny, a 8% jako raczej popularny (łącznie 12%). Zdecydowanie najmniej popularne w ocenie uczniów są narkotyki, które jako bardzo popularne wskazał tylko 1% respondentów, a jako raczej popularne – nikt (łącznie 1%).

7.9.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Najczęściej samodzielnie kupowanymi produktami przez uczniów szkół ponadpodstawowych są napoje energetyczne (68,97% kiedykolwiek je nabyło), e-papierosy (36,36%) i alkohol (31,82%). Papierosy tradycyjne kupowało 27,27% uczniów, natomiast najrzadziej nabywane są narkotyki – zaledwie 3,41% badanych przyznało się do jednorazowego zakupu.
- W opinii uczniów szkół ponadpodstawowych najłatwiej dostępne dla osób niepełnoletnich są napoje energetyczne i e-papierosy, które odpowiednio 45% i 38% badanych uznało za łatwe lub bardzo łatwe do kupienia. Umiarkowanie łatwy do zdobycia jest alkohol i tradycyjne papierosy – po 35% wskazań „łatwo” lub „bardzo łatwo”, przy czym część uczniów oceniła dostępność tych produktów jako trudną lub średnią. Najtrudniejsze do nabycia pozostają narkotyki (13%) oraz leki uspokajające i nasenne (30%), a jednocześnie w przypadku tych ostatnich aż 43% uczniów nie potrafiło określić, jak trudno je zdobyć. Wyniki pokazują wyraźną różnicę w dostępności

poszczególnych produktów i substancji w opinii młodzieży ze szkół ponadpodstawowych.

- Najbardziej popularne wśród rówieśników uczniów szkół ponadpodstawowych są e-papierosy (74% wskazań „bardzo” lub „raczej popularne”) oraz napoje energetyczne (71%). Umiarkowaną popularnością cieszą się alkohol (59%) i tradycyjne papierosy (57%), natomiast zdecydowanie najmniej popularne są narkotyki (3%).

7.9.3. Wnioski dotyczące sprzedawców napojów alkoholowych

- 41,07% sprzedawców uważa, że spożycie alkoholu w ciągu ostatnich trzech lat nie zmieniło się, 35,71% dostrzega wzrost, a 23,21% spadek.
- 28,57% sprzedawców doświadczyło wielokrotnych prób zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie, 35,71% – kilka razy, 7,14% – może raz, a 28,57% nigdy.
- 94,64% sprzedawców nigdy nie sprzedało alkoholu osobie niepełnoletniej; sporadyczne przypadki odnotowało 5,36%.
- 42,86% zauważyło wiele prób zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe, 33,93% – kilka razy, 5,36% – może raz, a 17,86% nigdy.
- Sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym zdarzyła się wielokrotnie w 8,93% przypadków, kilka razy w 14,29%, raz w 14,29%, a 62,50% nigdy.
- 48,65% sprzedawców odnotowało spożywanie alkoholu na terenie lub w pobliżu punktu sprzedaży, 51,35% nie.
- 14,29% wzywało policję z powodu zakłócania porządku przez osoby pod wpływem alkoholu, 85,71% – nigdy.
- 50,00% sprzedawców brało udział w szkoleniu z odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, 35,71% nie, a 14,29% nie pamięta.

8. Rekomendacje

Zgromadzony w przebiegu badań materiał empiryczny umożliwia stworzenie kompleksowego programu działań mających na celu ograniczanie ryzykownych zachowań wśród mieszkańców Gminy Ruciane-Nida. Jego elementy zostały szeroko nakreślone w poszczególnych podrozdziałach niniejszego opracowania, a także w podsumowaniu. Niezależnie od tego, aby mogły zostać one skonkretyzowane – a przede wszystkim – wcielone w życie niezbędne będzie

podjęcie szeroko zakrojonych i ogólnie skoordynowanych działań mających na celu transformację uwidocznionych tutaj obszarów problemowych przez osoby oraz instytucje bezpośrednio zaangażowane w tworzenie gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych.

Poniżej zaprezentowano jedynie możliwe kierunki działań w tym zakresie, które mogą stanowić inspirację do dalszej pracy na najbliższe lata w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym:

- Koniecznym jest podejmowanie działań mających na celu poprawę komunikacji dzieci i dorosłych, oraz komunikacji między dyrektorami i pracownikami szkół a rodzicami uczęszczających tam dzieci.
- Wskazaniem jest utworzenie strefy „chillout” dla młodych, która pozwoli na znalezienie obszaru do rozmów, odpoczynku oraz umożliwi konstruktywny sposób spędzania wolnego czasu, ograniczając w ten sposób ich ekspozycję na czynniki ryzyka oraz angażowanie się w zachowania problemowe.
- Rekomenduje się pozostanie przy wprowadzonym zakazie korzystania z telefonów komórkowych w placówkach oświatowych – mając na uwadze realne pozytywne skutki takich ograniczeń oraz zwracając uwagę na rosnący problem wynikający z korzystania z telefonów komórkowych, jest to fakt zauważalny zarówno przez nauczycieli jak i rodziców, jak również dorosłych mieszkańców, dla których uzależnienie od urządzeń elektronicznych jest najpoważniejszym problemem w Gminie. Warto natomiast ujednolicić zasady i poszerzyć świadomość badanych w tym zakresie, gdyż wyniki z poszczególnych szkół nie były jednoznaczne.
- Zaleca się dalsze pogłębianie współpracy pomiędzy kluczowymi instytucjami, odpowiadającymi za profilaktykę problemów społecznych w Gminie.
- Wskazane jest dalsze prowadzenie zajęć nakierowanych na kondycję psychiczną młodzieży.
- Zalecane jest dalsze promowanie działań profilaktycznych wśród dorosłych – w postaci spotkań z ekspertami, akcji promocyjnych oraz informacyjnych, a także angażowanie rodziców uczniów w programy profilaktyczne realizowane w placówkach oświatowych. Koniecznym jest tworzenie atmosfery wzajemnej życzliwości i wsparcia, które pozwolą na przełamanie lęku i korzystanie z pomocy w miarę istniejących potrzeb.

- Pomimo działań w dziedzinie profilaktyki w szkołach oraz obniżenia odsetków uczniów sięgających po substancje względem poprzedniej diagnozy, nadal istnieje potrzeba prowadzenia akcji, programów i warsztatów profilaktycznych dotyczących spożywania i nadużywania alkoholu, wyrobów tytoniowych i narkotyków, w szczególności skupiających się na negatywnym wpływie na zdrowie osób zażywających je w młodym wieku. Należy rozważyć zmianę sposobu i zakresu materiału, przeprowadzanych zajęć profilaktycznych na bardziej adekwatny do potrzeb odbiorców, jak również zadbać o większą skuteczność i atrakcyjność proponowanych zajęć, dodatkowo, należy zwrócić uwagę na aktualność tematu, w tym nowe sposoby zażywania substancji.
- Ponadto należy zwiększyć liczbę realizowanych rekomendowanych programów profilaktycznych i/lub programów o potwierdzonej skuteczności, gdyż analiza danych zastanych oraz opinie rodziców i nauczycieli wskazują na niedostateczną liczbę tego typu działań w poprzednich latach.
- Na podstawie dokonanej diagnozy należałoby także rozszerzać ofertę zajęć dodatkowych rozwijających zainteresowania i pasje uczniów. Odwrócenie uwagi od substancji psychoaktywnych i promowanie zdrowego stylu życia są częścią profilaktyki. Dodatkowo warto przeprowadzać zajęcia dotyczące tematyki, wobec których uczniowie wyrazili największe zainteresowanie.
- Podejmowane działania powinny dążyć do przesunięcia wieku inicjacji alkoholowej i nikotynowej wśród dzieci i młodzieży z uwagi na niekorzystne skutki wczesnego spożywania na układ nerwowy.
- Podejmowane działania powinny również zwracać większą uwagę na problemy z takimi substancjami jak e-papierosy czy napoje energetyczne, które obecnie są popularniejsze i częściej używane przez młodzież niż alkohol czy tradycyjne papierosy.
- Wyniki badań wskazują na rosnące zapotrzebowanie na wsparcie psychologiczne wśród dzieci i młodzieży. Problemy emocjonalne, takie jak depresja, lęki i trudności w relacjach z rówieśnikami, coraz częściej dotyczą młodych ludzi. W związku z tym konieczne jest poszerzenie oferty i możliwości korzystania z pomocy specjalistów zarówno na terenie szkół, jak i z ramienia Gminy.
- Znaczna część ankietowanych uczniów spędza przy urządzeniach elektronicznych powyżej 3 godzin dziennie, często zaniedbując przez to naukę i inne obowiązki. Wskazuje to, że warto wspierać młodych ludzi w możliwie jak najbardziej

zrównoważonym wykorzystywaniu komputerów i Internetu. Wskazane jest również podjęcie działań profilaktycznych w tym obszarze. Szczególnie, że znaczna część badanych zadeklarowało doświadczenia przemocy w Internecie oraz kontakt ze szkodliwymi treściami, takimi jak np. pornografia. To dodatkowo wzmacnia rekomendację o prowadzeniu działań na rzecz bezpiecznego korzystania z sieci.

- Warto zwrócić większą uwagę na wsparcie osób z uzależnieniem behawioralnym, w szczególności związanymi z korzystaniem z urządzeń elektronicznych, zarówno wśród młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców Gminy.
- Szczególną uwagę należy zwrócić na promowanie w placówkach oświatowych oraz wsparcia dziennego postaw wolnych od przemocy rówieśniczej, w szczególności zwracając uwagę na kwestię dotyczącą wykluczenia. Należy również przeprowadzać działania dotyczące przemocy, w tym hejtu, w przestrzeni internetowej. W tym celu należy korzystać również z możliwości promowania działań w przestrzeni wirtualnej.
- Należy rozważyć cykliczne warsztaty zajęcia dla rodziców pozwalające na poszerzanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, realizowane np. przez placówki oświatowe, ze szczególnym uwzględnieniem problemu przemocy fizycznej jako niewłaściwej metody wychowawczej, należy rozważyć również prowadzenie zajęć dla rodziców i opiekunów w zakresie cyberprzemocy oraz kwestii dbania o higienę cyfrową wśród dzieci. Należy zastanowić się nad sposobami realizacji działań tak, aby zachęcić jak najszersze grono rodziców do brania udziału w warsztatach, gdyż wskazywano na problemy z zaangażowaniem w działanie tej grupy.
- Wszystkie działania profilaktyczne, które realizowane są na terenie Gminy powinny być częściej weryfikowane pod względem efektów, jakie przynoszą, aby móc na bieżąco dokonywać korekty tych oddziaływań, które nie przynoszą oczekiwanych skutków.
- Należy poszerzyć ofertę szkoleń dla pracowników gminnych instytucji pomocowych przeciwdziałających wypaleniu zawodowemu, np. w postaci superwizji.
- Zaleca się regularne spotkania przedstawicieli poszczególnych instytucji realizujących programy gminne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w celu bieżącej weryfikacji efektywności podejmowanych działań.
- Zaleca się kontynuację i rozwój działań kontrolnych w zakresie dostępności alkoholu. Audyty metodą „tajemniczego klienta” przynoszą realne efekty – należy je wprowadzać. Dodatkowo warto wdrożyć działania analogiczne w odniesieniu do

e-papierosów i napojów energetycznych. Warto pomyśleć również o akcjach dotyczących sprzedaży osobom nietrzeźwym, gdyż badanie sprzedawców napojów alkoholowych wskazuje, że dochodzi stosunkowo często do sprzedaży alkoholu takim osobom.

- Przeciwdziałanie zjawisku izolacji i braku bezpośrednich kontaktów międzyludzkich poprzez kształtowanie umiejętności komunikacji i budowanie relacji rodzinnych.

Do roku 2022 Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych musiał być uchwalany na okres jednego roku kalendarzowego, a Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na 5 lat. Zgodnie z nowelizacją ustawy możliwe stało się uchwalenie programów na okres dłuższy: a mianowicie do 4 lat²⁵. Pomimo tej zmiany, liczne praktyki samorządowe pokazują, że rozwiązanie to nie jest specjalnie popularne i wiele programów uchwalanych jest na jeden rok kalendarzowy.

Okulicz-Kozaryn i Wiech²⁶ piszą, że taka perspektywa jest zdecydowanie za krótka. „To stanowczo za krótko, by można było sensownie zaplanować wprowadzenie widocznej zmiany w życiu mieszkańców gminy, np. doprowadzić do ograniczenia częstości picia alkoholu przez młodzież. Ze względów merytorycznych program powinien być planowany na kilka (najlepiej od trzech do pięciu) lat. Konkretnie plany działania na każdy kolejny rok mogłyby być przyjmowane jako doroczne (obowiązkowe) uchwały rady Gminy. Jednak w samorządach nie ma takiej tradycji. Czy można liczyć na taką zmianę? Argumentem w dyskusji jest Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, który jest zawsze opracowany na okres pięciu lat”.

8.1. Profilaktyka przedszkolna

Działania na rzecz przeciwdziałania i prewencji problemów społecznych wśród lokalnej społeczności powinny być kierowane do najmłodszych grup wiekowych, o których często się zapomina. Istotne jest, aby objęte nimi były już dzieci od wczesnego etapu edukacji – najlepiej od przedszkola. Wsparcie na najwcześniejszych etapach edukacyjnych jest kluczowe z punktu

²⁵ Art. 41 pkt 2a Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, (Dz.U.2023.2151 t.j.)

²⁶ Okulicz-Kozarycz, K., Wiech, D. (2011). Przygotowanie do pisania gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, *Świat problemów*.

widzenia problemów wychowawczych oraz konfliktów w rodzinach, z którymi mierzą się rodzice dzieci przedszkolnych. Nie można wykluczyć tej grupy wiekowej, co często się niestety dzieje i należy pamiętać, że działania profilaktyczne w tej grupie odbiorców polegają przede wszystkim na wzmacnianiu czynników chroniących oraz psychoedukacji i działaniach z zakresu promocji zdrowia.

W ostatnich latach na liście programów rekomendowanych pojawił się nowy program „Poruszające Bajki o Emocjach”, który grupą docelową obejmuje dzieci już od 4 roku życia, a także rodziców i nauczycieli. Składa się z 10 spotkań z dziećmi licznych i bogatych materiałów edukacyjnych dla dzieci, rodziców i nauczycieli, a także z dwugodzinnego spotkania dla rodziców oraz dwugodzinnego spotkania dla nauczycieli. Program Poruszające Bajki o Emocjach powstał w celu wspierania rozwoju kompetencji emocjonalno-społecznych dzieci w wieku przedszkolnym, które pomagają w:

- 1) radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami,
- 2) komunikowaniu swoich potrzeb i odczuć,
- 3) nawiązywaniu i utrzymywaniu zdrowych relacji z rówieśnikami.

Celem programu jest zatem wzmacnianie umiejętności rozpoznawania emocji u siebie i innych, wyrażania ich w konstruktywny sposób i regulowania ich natężenia.

Tak ukształtowane i wzmocnione na wczesnych etapach życia umiejętności emocjonalne mogą przyczynić się do dobrostanu psychicznego, lepszego rozumienia siebie i lepszego budowania relacji z innymi ludźmi. Ma to kluczowe znaczenie w przeciwdziałaniu zachowań problemowych i ryzykownych.

Zaleca się przeprowadzanie programów o podstawach naukowych wśród dzieci, pracowników przedszkoli i rodziców. Rekomendowanym działaniem jest uwzględnienie tej grupy docelowej w programie profilaktyki oraz nawiązanie współpracy z przedszkolami samorządowymi przez osoby i instytucje publiczne odpowiedzialne za działania profilaktyczne.

8.2. Profilaktyka szkolna - szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne

W związku z tym, że regularnie w placówkach oświatowych realizuje się niewiele programów profilaktycznych o podstawach naukowych i potwierdzonej skuteczności – w tym szczególnie tych, które znajdują się w bazie programów rekomendowanych, zaleca się zwiększenie promocji tych programów w ścisłej współpracy z ich beneficjentami, począwszy od dyrektorów szkół,

poprzez pedagogów i psychologów szkolnych, aż po rady rodziców i samorządy uczniowskie. Praktycznym narzędziem służącym temu celowi mogłoby być na przykład uwspólnianie podejmowanych przez Gminę Ruciane - Nida działań zmierzających do pozyskania najbardziej wartościowych programów profilaktycznych oraz ich realizatorów w ścisłej współpracy ze szkołami.

Tworzone szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne również oparte powinny być na podstawach naukowych. Powinny one zawierać opis wszystkich zaplanowanych działań zapobiegawczych dostosowanych do potrzeb rozwojowych uczniów i rzeczywistych problemów występujących w społeczności szkolnej oraz aktualnych potrzeb szkoły. Zatem wszelkie działania powinny być skierowane nie tylko do uczniów, ale również do kadry pedagogicznej oraz rodziców. Dodatkowo, rekomenduje się analizę szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych oraz kontakt ze szkołami w celu uzgodnienia możliwości realizowania programów nieodnotowanych w ramach Programu Profilaktyki (szczególnie tych realizowanych z innych środków w tym ze środków własnych placówek oświatowych).

Nauczycielom należy zapewnić dostęp do szkoleń w zakresie rozpoznawania zachowań ryzykownych oraz adekwatnego reagowania i podstaw psychologicznego rozumienia człowieka i jego potrzeb, aby mogli spełniać swój obowiązek wychowawczo-profilaktyczny wobec uczniów. Rola nauczyciela jest niezwykle istotna w budowaniu odporności u dzieci, dlatego warto inwestować w profesjonalne programy edukacyjne rozwijające kompetencje kadry pedagogicznej.

Wdrażanie programów profilaktycznych przygotowujących nauczycieli – realizatorów profilaktyki jest inwestycją w lokalne zasoby kadrowe. Przeszkolenie większej grupy w tej samej szkole może uruchomić pożądane zmiany w instytucji. Do działań profilaktycznych powinno się włączać również rodziców, ponieważ profilaktyka zaczyna się już w domu rodzinnym i działania szkolne powinny być komplementarne do wychowania w rodzinie w celu pełnej skuteczności. Rekomenduje się przeprowadzanie programów podwyższających kompetencje zgodne z potrzebami kadry oświaty, takim programem jest np. program Szkoła dla Rodziców i Wychowawców, znajdujący się w bazie programów rekomendowanych. Program ten koncentruje się na nauczaniu konstruktywnej komunikacji, efektywnego rozwiązywania konfliktów oraz budowaniu autorytetu w oparciu o zasady współpracy, szacunku i zrozumienia.

Szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne powinny obejmować różne zagrożenia społeczne, w szczególności te związane zarówno z jednostkową dynamiką zmian rozwojowych

dzieci, jak i aktualnych zmian na poziomie krajowym czy globalnym. Przykładem takich zmian na poziomie globalnym i dostosowania do potrzeb są skutki pandemii Covid-19, która niejako wymusiła zmianę nauczania ze stacjonarnego na zdalny i/lub hybrydowy, a w konsekwencji przyniosła nowe problemy i zagrożenia dla dzieci i młodzieży. Kolejnym przykładem skali globalnej jest szybko postępujący rozwój technologiczny, często skorelowany z utrudnioną kontrolą rodzicielską, a niosący ze sobą nowe zagrożenia behawioralne wobec młodych osób, dlatego też przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym również powinno zawierać się w programach, tym bardziej, że w przeprowadzonej Diagnozie jest są one uważane za obecnie największy problem. Tak samo sytuacja wygląda w przypadku nowych substancji, takich jak e-papierosy czy napoje energetyczne, ich popularność wśród dzieci i młodzieży przewyższa alkohol czy tradycyjne papierosy, to też powinno znaleźć swoje odwzorowanie w szkolnych programach.

Programy wychowawczo-profilaktyczne muszą odpowiadać na potrzeby wszystkich uczniów, zarówno tych, którzy jeszcze nie zetknęli się z używaniem substancji psychoaktywnych, jak i tych, którzy są bardziej narażeni na ryzyko. Dlatego warto realizować profilaktykę uniwersalną, skierowaną do całej populacji uczniów, by zapobiegać inicjacji ryzykownych zachowań. Z kolei profilaktyka selektywna i profilaktyka wskazująca koncentrują się na uczniach z grup ryzyka, zapewniając im bardziej specjalistyczne wsparcie i interwencje, które pomagają zmniejszyć ryzyko wystąpienia problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. W tym kontekście realizacja programu Szkolna Interwencja Profilaktyczna (SIP) jest szczególnie ważna. Program ten oferuje wczesną interwencję dla uczniów, którzy wykazują zachowania ryzykowne lub są narażeni na kontakt z substancjami psychoaktywnymi. SIP nie tylko pomaga ograniczyć inicjację używania substancji, ale także uczy młodych ludzi umiejętności radzenia sobie z presją rówieśniczą i trudnymi sytuacjami. Dzięki jego realizacji, szkoły mogą skutecznie odpowiadać na indywidualne potrzeby uczniów z grup ryzyka, zapewniając im wsparcie i edukację na odpowiednim poziomie.

Kolejnym ważnym elementem przemyślanego systemu szkolnych oddziaływań prewencyjnych jest wykorzystywanie wielu strategii profilaktycznych, zamiast skupiania się wokół jednego, generalnego działania. Wśród takich strategii powinny się znaleźć działania tj.:

1. działania edukacyjne zawarte w podstawie programowej,

2. realizowane programy profilaktyczne o potwierdzonej wiarygodności - w tym znajdujące się w bazie programów rekomendowanych - dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
3. działania interwencyjne oraz szkolne procedury reagowania w sytuacjach kryzysowych,
4. specjalistyczna pomoc pedagogiczno-psychologiczna również dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
5. działania informacyjne dla całej społeczności szkolnej, a nawet zawierające propozycje dla środowiska lokalnego,
6. działania alternatywne i integrujące na rzecz środowiska lokalnego, np. artystyczne, społeczne czy charytatywne,
7. wypracowanie spójnych zasad i przepisów szkolnych, zatwierdzonych przez nauczycieli, rodziców i uczniów.

Istotna jest również współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym. Szkoła jest ważną instytucją, która kreuje młodych obywateli i jest niejako inwestycją w przyszłość danej społeczności. Wielu dyrektorów i nauczycieli wymienia następujące korzyści z wprowadzenia szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych²⁷:

1. program obliguje szkołę do przyglądania się samej sobie – problemom, potrzebom i zasobom;
2. włącza i aktywizuje rodziców;
3. motywuje nauczycieli do podnoszenia kompetencji;
4. obliguje szkołę do oceny efektywności własnych działań wychowawczych i zapobiegawczych;
5. eliminuje działania przypadkowe o małej skuteczności;
6. daje tytuł do ubiegania się o będące w dyspozycji gmin środki finansowe na doskonalenie nauczycieli i zakup wartościowych programów.

8.3. Profilaktyka uzależnień behawioralnych

W ramach nowelizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w działaniach profilaktycznych należy uwzględnić także przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym²⁸. Działania profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym powinny mieć charakter przede wszystkim psychoedukacji różnych grup

²⁷ Ibidem.

²⁸ Znowelizowany art. 18² pkt 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U.2023.2151 t.j.) wprowadzany art. 2 pkt 7 Projektu.

wiekowych, prowadzenia i organizacji warsztatów i szkoleń w tej tematyce oraz poszerzenia świadomości społecznej w zakresie uzależnień behawioralnych (szczególnie tych mniej znanych przez mieszkańców, takich jak ortoreksja, bigoreksja). Dodatkowo profilaktyka powinna bazować na wzmacnianiu czynników chroniących, do których należą przede wszystkim dobre relacje oraz umiejętności konstruktywnego radzenia sobie ze stresem (treningi redukcji stresu). Należy zwrócić uwagę na to, aby urządzenia elektroniczne wykorzystywać w celach edukacyjnych i rozwojowych, a także zachęcać i przygotować dzieci i młodzież do samodzielnego weryfikowania informacji znalezionych w sieci.

W celu przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym powstały różne programy profilaktyki uniwersalnej, które przede wszystkim bazują na wzmacnianiu czynników chroniących. Programy profilaktyki uzależnień behawioralnych skierowane do dzieci powinny obejmować grupę najwyższego ryzyka, a zatem dzieci w wieku między 11 a 14 rokiem życia, powinny trwać minimum 10h i cechować się pozytywną ewaluacją. Obecnie istnieje program profilaktyki uzależnień behawioralnych, który poddawany jest ewaluacji i w najbliższym czasie może zostać uznany w krajowym systemie rekomendacji programów profilaktycznych²⁹. Jest to program „Stawiam na siebie” autorstwa Fundacji Praesterno (uczniowie w wieku 13-15 lat). Natomiast rekomendację uzyskał już inny program dotyczący uzależnień behawioralnych pod tytułem „Wspólne kroki w Cyberswiecie” Fundacji Poza Schematami (uczniowie klas III szkół podstawowych).

„Stawiam na siebie” jest programem mającym na celu zmniejszenie ryzyka angażowania się przez młodzież w zachowania ryzykowne (ze szczególnym uwzględnieniem nadużywania komputera i Internetu) poprzez: pogłębienie wiedzy o zagrożeniu uzależnieniami behawioralnymi wśród młodzieży i jej rodziców, wspomaganie prawidłowego rozwoju psychoemocjonalnego i społecznego młodzieży, a także pogłębienie wiedzy rodziców odnośnie czynników chroniących i czynników ryzyka w celu wspomagania zharmonizowanego rozwoju młodzieży po zakończeniu realizacji programu. Młodzież uczestniczy w 10 spotkaniach trwających 1 godzinę lekcyjną, a rodzice w trzech spotkaniach, każde po 2 godziny³⁰. Program „Wspólne kroki w Cyberswiecie” skierowany jest zarówno do uczniów, jak i rodziców. Składa

²⁹ System rekomendacji działa od 2010 r. we współpracy Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Szczegółowe informacje na stronie: <https://programyrekomendowane.pl/system-rekomendacji/o-systemie-rekomendacji/> (dostęp: 30.09.2025 r.)

³⁰ Stawiam na siebie. Profilaktyka uzależnień behawioralnych. Podręcznik realizatora Fundacja Praesterno, Warszawa.

się z 10 spotkań z uczniami (45 min każde), spotkania wprowadzającego z rodzicami oraz spotkania kończącego z uczniami i rodzicami. Promuje budowanie dobrych więzi ze szkołą i opiekunami, które działają jako podstawowy czynnik chroniący według autorów programu³¹. Do głównych celów programu należą: wzmocnienie umiejętności radzenia sobie z emocjami, wzmocnienie umiejętności komunikowania się i budowania relacji, zwiększenie wiedzy i umiejętności na temat bezpiecznego korzystania z Internetu i innych mediów elektronicznych, zwiększenie wiedzy na temat zagrożeń wiążących się z korzystaniem z Internetu i mediów elektronicznych, w tym: cyberprzemocy, hejtowania i innych zachowań antyspołecznych w sieci. Jak wynika z przeprowadzonych w ramach diagnozy badania, problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych jest najistotniejszą kwestią dotyczącą młodych mieszkańców Gminy.

Korzystanie z urządzeń elektronicznych dotyczy nie tylko dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, ale na długo przed tym okresem dzieci w wieku nawet kilkunastu miesięcy mają kontakt z urządzeniami elektronicznymi, a tym samym z treściami obecnymi w Internecie (filmy odtwarzane małym dzieciom przez rodziców). W związku z tym działania z zakresu profilaktyki powinny być skierowane także do rodziców młodszych dzieci w wieku przedszkolnym, a nawet żłobkowym (profilaktyka skierowana do rodziców).

8.4. Profilaktyka problemu narkotykowego

Problem narkotykowy stanowi jedno z najpoważniejszych wyzwań zdrowotnych i społecznych współczesnych społeczeństw. Używanie substancji psychoaktywnych wiąże się z ryzykiem uzależnienia, poważnymi konsekwencjami zdrowotnymi oraz wzrostem przestępczości. Szczególnie narażone na kontakt z narkotykami są młode osoby, które mogą nie zdawać sobie sprawy z pełnych konsekwencji ich używania. W związku z tym, działania profilaktyczne nakierowane na przeciwdziałanie narkomanii są niezbędne, aby zapobiegać inicjacji narkotykowej, minimalizować skutki zdrowotne oraz społeczne, a także redukować zjawisko przestępczości związanej z dystrybucją i używaniem tych substancji. Profilaktyka powinna obejmować edukację, wsparcie psychologiczne oraz ścisłą współpracę z instytucjami zajmującymi się bezpieczeństwem publicznym.

³¹ Źródło: <https://fundacijapozaschematami.pl/projekty/wspolne-kroki-w-cyberswiecie/> (dostęp 30.09.2025 r.)

W kontekście edukacji i profilaktyki szkolnej szczególnie istotne jest wdrożenie programów edukacyjnych dotyczących ryzyka związanego z używaniem substancji psychoaktywnych, takich jak program rekomendowany Unplugged. Jest to rekomendowany program profilaktyczny skierowany do młodzieży w wieku 12-14 lat, którego głównym celem jest przeciwdziałanie inicjacji używania substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, tytoń i narkotyki. Program realizowany jest w formie interaktywnych lekcji i warsztatów, które angażują uczniów do refleksji nad własnymi wyborami i decyzjami, oraz uczy ich, jak unikać ryzykownych sytuacji. Należy również rozważyć organizację akcji informacyjnych skierowanych do lokalnej społeczności, które będą edukować mieszkańców na temat dostępnych form wsparcia, skutków zażywania substancji psychoaktywnych, oraz sposobów uzyskania pomocy.

Ważnym elementem działań jest również kontynuacja współpracy z policją, która powinna opierać się nie tylko na egzekwowaniu prawa, ale także na wspieraniu programów prewencyjnych i informacyjnych. Wspólne działania z zakresu profilaktyki oraz monitorowania sytuacji na lokalnym rynku substancji psychoaktywnych mogą przyczynić się do zmniejszenia skali problemu.

8.5. Programy monitorowania sprzedaży alkoholu metodą „tajemniczego klienta”

Jak wynika z sukcesywnie przeprowadzanych, corocznych badań metodą „tajemniczego klienta” rośnie procent sprzedawców alkoholu pytających o dowód osobisty młodej osoby. Wyniki te wskazują na konieczność przeprowadzania częstszych, regularnych audytów tą metodą. Program, by utrwalić jego skuteczność, należy realizować rok po roku. Zgodnie z doświadczeniem Centrum Działań Profilaktycznych, zebranymi na obszarach, gdzie program był już realizowany (przez CDP) – zmiany są trwałe i utrzymują się przez wiele lat. Planując, na przyszłość, podobne zadania należy brać pod uwagę nie tylko zjawisko samoistnego zanikania w czasie efektów szkoleniowych, lecz również bardzo wysoką rotację personelu w sklepach i lokalach gastronomicznych. W związku z tym, niezwykle istotnym czynnikiem jest powtarzalność programu, a także planowanie kontroli punktów sprzedaży w oparciu o wyniki tego typu badań. Wpisuje się to w powszechnie akceptowaną – zarówno przez mieszkańców, jak i samych sprzedawców – ideę, którą można streścić słowami, że edukacja i sprawdzanie, a gdy trzeba wyciąganie konsekwencji jest wskazane.

Głównym celem programu monitorowanego zakupu alkoholu jest ograniczenie naruszeń prawa w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieuprawnionym, w tym szczególnie dzieci i młodzieży, oraz zwiększenie ilości sprzedawców, którzy kontrolują dowód osobisty młodo wyglądających klientów, a także są w stanie wychwycić osoby nietrzeźwe i odmówić im sprzedaży alkoholu. Procedura ta, poza wyżej opisanymi, korzyściami może posłużyć również do tworzenia analiz przed kontrolnych w oparciu o art. 47.1 ustawy prawo przedsiębiorców.

8.6. Problem przemocy domowej – „Niebieskie Karty”

Przeciwdziałanie przemocy domowej w tym zmniejszenie zjawiska przemocy domowej, ochrona osób doznających przemocy oraz wzrost dostępu do pomocy specjalistycznej poprzez poprawę i wzmacnianie systemu przeciwdziałania przemocy domowej, profilaktykę i edukację społeczną, działania interwencyjne oraz zapewnienie bezpieczeństwa osób krzywdzonych, wsparcie osób uwikłanych w przemoc, jak również doskonalenie zawodowe kadr lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy stanowi ogólny cel działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. Na terenie Miasta i Gminy Ruciane - Nida pracuje Zespół Interdyscyplinarny, którego jednym z zadań w celu dokonania diagnozy i oceny sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem przemocy domowej jest powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych realizujących zadania zgodnie z Ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Istotnym działaniem wydaje się rozpowszechnianie wiedzy dotyczącej procedury „Niebieskie Karty”. Kampania dotycząca „Niebieskich Kart” mogłaby przekonać więcej osób do jej zakładania. Autorzy badania rekomendują, że warto systematycznie informować grupy docelowe (pracowników oświaty oraz instytucji medycznych) o istnieniu i funkcji „Niebieskich Kart” oraz konsekwencjach zainicjowanie tej procedury. Jak wynika z przeprowadzonych badań, większość osób dotknięta problemem przemocy domowej nie zgłaszała nikomu tego faktu, niepokojącym również jest fakt, że spośród osób zgłaszających, w większości przypadków nie podjęto procedury „Niebieskiej Karty”. Dodatkowo należy wprowadzić systematyczne szkolenia dla pracowników instytucji społecznych, takich jak Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, policja oraz szkoły, aby lepiej rozumieli mechanizmy przemocy i potrafili skutecznie interweniować.

Istotna jest również kwestia monitorowania dalszych losów podopiecznych korzystających ze wsparcia MGOPSu w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, ze względu na problem ponownego wszczynania procedur „Niebieskie Karty” w rodzinach, w których procedurę zakończono. W celu zbadania tego problemu należy zwrócić uwagę na monitorowanie procedury „Niebieskie Karty” w tym monitorowanie sytuacji osób doświadczających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej również po zakończeniu procedury przez służby działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej i przeprowadzenie badań ewaluacyjnych.

Niezwykle istotne w omawianym kontekście wydają się być również działania zmierzające do poszerzania kompetencji członków Zespołu Interdyscyplinarnego w postaci szkoleń i superwizji o wysokiej jakości. Jednym z ich celów powinno być przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu tej grupy, która jest – podobnie jak członkowie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – dosyć podatna na to wyjątkowo niekorzystne zjawisko.